

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU

Social Science Review

ISSN : 2287-0121

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2561 Vol.7 No.4 October - December 2018

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนงานวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระราชปรีดิโกวิท, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรมณเฑียรธรรม, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมนี, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระครูโสภณพุทธนิเทศ, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
ผศ.ร.อ.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษารองอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง - ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร - ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	หน่วยงานภายนอก
พระปลัดระพี นพวิธาน, ผศ.ดร.	รศ.ดร.จักรพงษ์ พวงงามชื่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พระมหาภุชญา กิตติโสภณ, ผศ.ดร.	รศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พระมหาสุนันท์ สุนโท, ดร.	รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
พระสมนึก ธีรปญโญ	ผศ.ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.ธิตูภูมิ หมั่นมี	ผศ.ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา	ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์	อ.ดร.เดชพล เหมนาโloy มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค วิทยาลัยการทัพอากาศ
	อ.ดร.อำนาจ ยอดทอง มหาวิทยาลัยมหิดล
	อ.ดร.วันชัย สุขตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขานุการ : อ.ดร.ประเสริฐ ธิลา

ผู้ช่วยเลขานุการ : นายกรกต ชำบัณฑิต

ศิลปกรรม : อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง - อ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธธา - นายพลวัฒน์ สีทา

สำนักงาน : สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวมโซน B ชั้น 5

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000, ต่อ 8555,8556,5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

(2) ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2561

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January - March /Issue 2 April - June /Issue 3 July - September /Issue 4 October – December.

Objective:

To promote and encourage Instructs, academics, students and other interested persons to have the opportunity to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The analysis provides a solution to the problem of society.

Advisory Board of Journal

Prof.Dr.Phra Rajapariyatkavi.	Rector.
Assoc.Prof.Dr.Phra Rajworamethee	Vice-Rector for Administration.
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Vice-Rector for Academic Affairs.
Dr. Phra Methithammajarn	Vice-Rector for Planning and Development.
Dr. Phra Rajavoramuni	Vice-Rector for Student Affairs.
Dr.Phrakru Sophonphutthisat	Vice- Rector for Public Relations and Propaganda.
Phra Sophonvachirabhorn	Vice-Rector for Foreign Affairs.
Assoc.Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong.	Dean of Social Science faculty.
Asst.Prof.Capt. Dr.Pramanlert Atchariyapanyakun	Advisor to the Rector for Legal Affairs.

Editor : Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm. Director of Graduate Studies, Department of Political Science.

Assistant Editor : Asst.Prof.Dr. Kiattisak Suklueang - Asst.Prof.Dr. Busakorn Watthanabut - Asst.Prof.Dr. Anuwat Krasang.

Editorial Unit :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
Asst. Prof.Dr. Phrapalad Raphin Buddhiso
Asst. Prof.Dr. Phramaha Krisada Kittisophano
Dr. Phramaha Sunun Sunundho
PhraSomnuek Therapanyo
Asst.Prof.Dr. Thitiwut Manmee
Asst.Prof.Dr. Ratthaphon Yenjaime.
Dr. Phongphat Chittanurak

Editorial Experts :

Assoc. Prof. Dr. Jukkaphong Pongngamchuen Maejo University.
Assoc. Prof. Dr. Viroj Inthanon Chiang Mai University.
Assoc. Prof. Lt.Gen.Dr.Weera Wongsan National Defence College.
Asst. Prof .Dr. Uthai Satiman Suan Dusit University.
Asst. Prof. Dr.Settawat Chokworakul Nakhon Ratchasima Rajabhat University.
Asst. Prof. Dr.Somkid Duangchak Chom Bueng Rajabhat University.
Dr.Dechopol Hemanalai Thammasat University.
Gp.Capt. Dr. Naphat KaoNak Air Force College.
Dr. Amnat Yodthong Mahidol University.
Dr. Wanchai Suktam Surindra Rajabhat University .

Secretary : Dr.Prasert Thilao.

Assistant Secretary : Mr. Korakoth Chabandit.

Fine arts : Dr.Suriya Raksamueng – Dr.Prasit Phutthasatsattha – Mr. Pollawat seeta.

Office : The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Class B, 5th floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
3. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
4. พระครูปริมาณรัักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รองศาสตราจารย์ ดร.
6. พระมหาบุญเลิศ อินทปโล, รองศาสตราจารย์ ดร.
7. พระมหาสมบุญ ฐตฺถิกโร, ดร.
8. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
9. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์
- 10 ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมามงกูร
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อนันท์ จันตะนี
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม
14. รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติทัศน์ ผกาทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
20. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
21. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สติธย์ ศิลปชัย
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรต บุญอ่อน

Lecturers In-house Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr.Phra Rajapariyatkavi
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc.Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong
4. Assoc.Prof. Dr. Phrakhu Purimanurak
5. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Hansa Dhammhaso
6. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Boonlert Inthapanno.
7. Dr.Phramaha Somboon Uuddhikaro
8. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
9. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
10. Prof. Pol.Lt.Gen. Dr. Naiyana Koetwichai
11. Assoc. Prof.Dr. Surin Nitamangkoon
12. Assoc. Prof.Dr. Aphinant Chantane
13. Assoc. Prof.Dr. Chartchai Pitakthanakhom
14. Assoc. Prof.Dr. Kittithat Phakathong
15. Assoc. Prof.Dr. Somsak Bunpu
16. Assoc. Prof.Dr. Somchai Sinok
17. Assoc. Prof.Dr. SutthiPhong Siwichai
18. Assoc. Prof.Dr. Wonrakrit Thueanchang
19. Assoc. Prof.Dr. Saman Ngamsanit
20. Assoc.Prof.Anuphum Sowkasem
21. Assoc. Prof.Dr. Konit Sithong
22. Asst.Prof.Dr. Toemsak Thongin
23. Asst.Prof.Dr. Tatchanan Isaradej
24. Asst.Prof.Dr. Pattarapol Chaiyen
25. Asst.Prof. Sathit Sinlapachai
26. Assoc. Prof.Dr. Suphrot Boonon

(4) ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2561

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตวุฒิ มั่นมี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อานนท์ เมธีวรฉัตร
34. อาจารย์ ดร.จุฑามาศ วาริแสงทิพย์
35. อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ สมหาใหญ่

Lecturers In-House Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

27. Asst.Prof.Lt..Dr . Banchop Banaruchi
- 28.Asst.Prof.Dr. Phichet Thangto
- 29.Asst.Prof.Dr. Thitiwut Manmee
- 30.Asst.Prof.Dr. Anuwat Krasang
- 31.Asst.Prof.Dr. Yuttana Praneet
- 32.Asst.Prof.Dr. Kiattisak Suklueang
33. Asst.Prof. Anon Methiworachat
- 34.Dr. Chuthamat Warisaengthip
- 35.Dr.Thiraphong Somkhaoyai

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิญญู, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.จิรัช วิระสย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
4. ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญชัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรืองใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะจันทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
12. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอ่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional :

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University.
2. Prof. (Special). Dr. Jirachoke Virasaya
Ramkhamhaeng University.
3. Prof.Dr.Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University.
4. Prof. (Special). Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University.
5. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University.
6. Assoc. Prof.Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
7. Assoc. Prof.Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University.
8. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University.
9. Assoc. Prof.Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University.
10. Assoc. Prof.Dr.Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University.
11. Assoc. Prof.Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University.
12. Assoc. Prof.Dr.Chamroen Chuchuaisuan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- 13.Assoc. Prof.Dr.Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University.
14. Assoc. Prof.Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University.

(6) ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2561

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

15. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสิน ปัญญาบุตรกุล
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิไลสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรณเจตฤทธิ
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Outside Professional :

15. Assoc. Prof.Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University.
16. Assoc. Prof.Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University.
17. Asst.Prof.Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University.
18. Assoc. Prof.Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University.
19. Assoc. Prof.Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University.
20. Asst. Prof.Dr. Uthai Satiman.
Suan Dusit University.
21. Asst. Prof.Dr.Phlapphueng Khongchana
Srinakharinwirot University.
22. Asst. Prof.Dr.Montri Phetnachak
Prince of Songkla University.
23. Asst. Prof.Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University.
24. Asst. Prof.Dr. Wasin Panyawutatrakun
Naresuan University.
25. Asst. Prof.Dr.Thatsani Chenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University.
26. Asst. Prof.Dr.Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University.
27. Asst. Prof.Dr.Sa-At Banchoetrit
Stanford University.
28. Asst. Prof. Lt.Jg. Dr.Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University.
29. Asst. Prof.Dr.Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University.
30. Asst. Prof.Dr.Busakorn Watthanabut
North Bangkok University.

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
37. อาจารย์ พลเอก ดร.เอกชัย ศรีวิลาศ
สถาบันพระปกเกล้า
38. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
39. อาจารย์ ดร.วรอนงค์ โกวิทเสถียรชัย
มหาวิทยาลัยมหิดล

EXTERNAL EXPERTS

31. Asst. Prof.Dr.Sawat Chiratthitikan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
32. Asst. Prof.Dr.Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University.
33. Asst. Prof.Dr.Somkhith Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University.
34. Asst. Prof.Dr.Anan Upasod
Lampang Rajabhat University.
35. Asst. Prof.Dr.Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
36. Asst. Prof.Dr.Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
37. Gen.Dr. Akachai Siwilat
King Prajadhipok's Institute.
38. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University.
39. Dr.Anong Kowitsathianchai
Mahidol University.

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 4 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความเหมาะสมและมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการโดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัยอันประกอบด้วยบทความวิจัยทั้งหมด ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระมงคลสุตาคม (สิทธิชัย ชาวเพชร) บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย” พบว่า มาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ระหว่างประเทศเป็นความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องที่สำคัญเฉพาะเรื่องที่ทำเป็นตราสารสมบูรณ์ประกอบด้วยอนุสัญญาระหว่างประเทศ เป็นอนุสัญญาเกิดจากวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีพัฒนาการแนวคิดและความเคลื่อนไหวป่าไม้ระดับโลกเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรป่าไม้ แบ่งเป็น 3 ยุค การบริหารงานป่าไม้ในต่างประเทศที่ได้ผลดี พบว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านการป่าไม้ ส่วนในประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มี 5 ฉบับ กฎหมายแต่ละฉบับมีข้อบกพร่อง ส่งผลให้งานป่าไม้ของไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

อดิศักดิ์ ตั้งปัทมชาติ บทความเรื่อง “พุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า” พบว่า บุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าพึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานโดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ มีวิธีคิดที่ยอมรับเหตุและผลกันโดยใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม พัฒนาปรับปรุงความสามารถเป็นระบบอย่างถูกต้องต่อเนื่อง และซื่อตรงต่อองค์กร

ศิริพร ไชยชนะ บทความเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง” พบว่า การส่งเสริมค่านิยมการบริหารจัดการของการประปานครหลวงโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมให้มีความสำคัญ 1. มุ่งมั่นพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรม ด้วยการบริหารอย่างเข้าใจ เน้นในเรื่องของบุคคล ให้มีความเข้าใจในบริบทของ

ภาระหน้าที่ ยึดถือบนฐานหลักพรหมวิหาร 4 และสัปปริสธรรม คืออิตถัญญตา ความรู้จักตน รู้ภาระหน้าที่ มัตถัญญตา ความรู้จักประมาณคือความพอดีไม่เกินกำลังขีดความสามารถ 2. มุ่งมั่นพัฒนางานตามหลักพุทธธรรม ด้วยการบริหารอย่างเข้าถึง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดี ตามกรอบหลักธรรมพัฒนาด้านจิตใจและภาคปฏิบัติตามหลักสังคหัตถุธรรม

วสันต์ ปานสังข์ บทความเรื่อง “การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร” พบว่า ปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบมหานครนั้น พบว่าปัจจุบันมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่แล้ว เพียงแต่สร้างความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ด้วยการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนภูมิภาคทั้งหมดให้กับท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการในภารกิจ ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นให้จัดตั้งกลุ่มจังหวัดโดย 5 – 8 จังหวัด ขึ้นในแต่ละภาคของประเทศและให้มีผู้ว่าราชการจากส่วนกลางมาเป็นผู้กำกับดูแลท้องถิ่น ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นระดับล่างนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจากกลุ่มจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเป็นเพียงการประสานแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาจังหวัดเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เท่านั้น

นพตณ ปัญญาวิรัตน์ บทความเรื่อง “การพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน” พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การพัฒนาการจัดการความรู้มีกระบวนการ 4 ด้าน ที่โดดเด่น คือ 1) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยหลักปรัโตโมสะและวุฒิธรรม 4 2) กระบวนการการเข้าถึงความรู้ ด้วยหลักจักร 4 3) กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยหลักกัลยาณมิตร 7 และ 4) กระบวนการการเรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยทั้ง 4 เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน

ประพันธ์ศักดิ์ สุขสะอาด บทความเรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ” พบว่า สภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ พบว่า 1) สื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติ อย่างรวดเร็วและมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน 2) การสื่อสารเพื่อความมั่นคง โดยมีข้อมูล/ข่าวสารให้ประชาชนยอมรับเชื่อถือได้ 3) การสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ โดยใช้ช่องทางสื่อเกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และ 4) สื่อเร่งด่วนที่มีผู้รับสารเลือกยืนอยู่กับความดีงาม และรายงานข่าวสารอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นศูนย์กลางในการนำเสนอข่าวต่างๆ เป็นต้น

เยื้อง ปั่นหนังสือเพ็ชร บทความเรื่อง “วิเคราะห์คุณค่าเชิงมโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับการหยั่งรู้ธรรม” พบว่า คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธยังมีผลต่อการบรรลุธรรมของพระพุทธสาวกและพระพุทธสาวิกา ซึ่งสามารถแยกลักษณะและประเภทของพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ ออกเป็น 4 ประเภท 1) ลักษณะความไม่งามในศีล 2) ความไม่งามทางความประพฤติ 3) ลักษณะความไม่งามในความเห็น 4) ลักษณะความไม่งามในอาชีวะ ในส่วนของหลักการพิจารณาพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธที่มีผลต่อการรู้ธรรม สามารถแยกการพิจารณาออกเป็น 7 หลักการ (1) หลักการพิจารณาในกามฉันทะ (2) ปฏิกุศลโดยอาหาร (3) หลักเบญจขันธ์ (4) หลักปมาณา (5) หลักทวัตติงสาการหรืออาการ 32 (6) หลักอสุภกรรมฐาน และ (7) หลักอภิสมาจาร นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยได้ยกกรณีตัวอย่างของพุทธสาวกและสาวิกาที่พิจารณาคุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธยังมีผลต่อการบรรลุธรรมอีกด้วย และยังพบอีกว่า ไม่มีสาวกหรือสาวิกาองค์ใดเลยที่พิจารณาแค่เพียงความงามเดียวแล้วบรรลุธรรม

พระมหาชัยพร อมรปญโญ บทความเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจักกวัตติสูตร” พบว่า จักกวัตติสูตรนั้น ต้องการเสนอหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีการพึ่งตนเอง โดยใช้สติปัญญา 4 เป็นเครื่องนำ และการใช้ระบบการปกครองแบบธรรมาธิปไตยคือถือธรรมเป็นใหญ่ อาศัยหลักธรรมให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่นุชน้อยและสัตว์ ทำคนไม่มีทรัพย์ให้มีทรัพย์ และส่งเสริมศีลธรรม โดยทรงยึดหลักกุศลกรรมบถ 10 และนำหลักศีล 5 มาใช้ในระบบการปกครอง ทำให้ประชาชนตั้งตนไว้ชอบ มีการดำรงชีพด้วยความเกื้อหนุนกัน ให้มีกระบวนการคบหาสัตบุรุษ คือจัดระบบการศึกษาที่ดี และการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสทำความดี

พระมหาณรงค์ มหาปญโญ บทความเรื่อง “รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม” พบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม พระสงฆ์ทุกระดับให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยมีความร่วมมือกับองค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีการตั้งคณะทำงานมีหน้าที่ในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน กำหนดกลยุทธ์ต่างๆที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ในการทำงานเชิงรุกและเชิงรับ ในส่วนของปัญหาอุปสรรคสาเหตุมาจากการจัดการการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสารขาดการตรวจสอบขีดความสามารถของบุคลากร ด้านสารที่พระสงฆ์ใช้เป็นวิชาการทางธรรมมากเกินไป ด้านช่องทางสื่อสาร/สื่อพระสงฆ์ยังขาดความชำนาญในการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านผู้รับสารประชาชนไม่มีเวลาเข้าวัด

วรุณี เขาวนสุขุม บทความเรื่อง “ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดสามชุก องค์ประกอบของ

แหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าที่ระลึก และการโฆษณาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์ พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสินค้าที่ระลึกในตลาดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือสิ่งอำนวยความสะดวก

วันทนา เนาว์วัน บทความเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความผูกพันและความภาคภูมิใจต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความปลอดภัยและสุขลักษณะ และน้อยที่สุดคือค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความหลากหลายของงาน, แรงจูงใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านความมีอิสระในการทำงาน และน้อยที่สุดคือการมีโอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงาน

สุรียา รักษาเมือง บทความเรื่อง “ธรรมาธิปไตย : อุดมคติเพื่อการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ” พบว่า 1) ธรรมาธิปไตยคือการถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ ใช้สนับสนุนการปกครอง 2) องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยประกอบด้วย 2.1) ธรรมฐิติ 2.2) ธรรมนิติ 2.3) ธรรมมติ และ 3) ธรรมาธิปไตยในอุดมคติ ได้แก่ 3.1) ผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นตั้งมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ในการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ 3.2) ต้องสร้างระบบและกฎหมายในการปกครองรัฐที่ชอบธรรม 3.3) มีมติที่เป็นธรรม

ชลิต บุญเทศ บทความเรื่อง “การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า การส่งเสริมการบังคับใช้นโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่สำคัญได้แก่ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ต้องกำหนดบทลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงบนถนนมีความชัดเจนและออกแบบถนนในเขตเมืองที่ปลอดภัย โดยเฉพาะจุดที่เป็นพื้นที่ทางข้ามหรือทางแยก ด้านการสื่อสารนโยบาย ต้องการปรับปรุงซ่อมแซมถนนส่งเสริมความปลอดภัยในการสัญจร มีแผนการจัดการความเสี่ยงของนักเรียนโดยการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในโรงเรียนมีความชัดเจนเข้าใจง่าย ด้านการบังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจรอย่างเคร่งครัด และมีการกำหนดมาตรการในการกำกับควบคุมดูแลรถโดยสารสาธารณะ

สถาพร ไกรสังเกต บทความเรื่อง “ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สัญชาติไทย อายุระหว่าง 31-35 ปี สถานภาพสมรส มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และจำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คน ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านลักษณะกายภาพที่ให้บริการ ที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ บทบาททางสังคม และครอบครัว

อานัติ วงศ์จำปา บทความเรื่อง “ภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์” พบว่า องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับตัวบ่งชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้านผู้เรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบคุณธรรมและสมาชิกที่ดีของสังคม ทักษะในการทำงาน และรู้จักตนเอง มีความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีสุขลักษณะ ด้านกระบวนการมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้ การบริหารงานขององค์กรและความสัมพันธ์กับชุมชนด้านปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ด้านปัจจัย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจของครูและสื่อ การสนับสนุนจากชุมชนและอาคารสถานที่ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และคุณธรรมของครู และห้องปฏิบัติการและห้องเรียน

เชวงศักดิ์ พลลาภ บทความเรื่อง “ตึนโรงตึนศาลที่ตึ : รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลยตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน” พบว่า รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของตึนโรงตึนศาลที่ตึในการช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) ตึนโรงตึนศาลเข้าไปแนะนำตัวเองกับผู้ต้งหาและจำเลย เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจ 2) ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน เข้ามาพบตึนโรงตึนศาล เนื่องจาก ต้งการความช่วยเหลือ 3) การแนะนำระบบเครือขาย ประกอบด้วย ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศาล และทนายความ ซึ่งบุคคลดังกล่าว ประกอบอาชีพอยู่คู่กันมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่า แยกกันไม่ออก ทำงานร่วมกันแบบส่งต่อ หรือเรียกว่า “เครือขาย”

ศักดิ์ดา โชตะยากฤต บทความเรื่อง “บทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานประมง” พบว่า 1) แรงงานต่างด้าวในภาคประมงทะเลเป็นแหล่งที่มีปัญหา

การค้ามนุษย์ 2) วิธีการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ของรัฐบาลไทยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมาย ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศได้ จึงทำให้ไทยถูกสหรัฐอเมริกาจัดประเทศไทยผิดกฎหมายการค้ามนุษย์ให้อยู่ในระดับ Tier 3 และมีการทำประมงที่ผิดกฎหมายจึงได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป 3) กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว ไม่มีสภาพบังคับได้จริงที่จะทำให้สอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการประมงระหว่างประเทศ 4) ปัญหาค้ามนุษย์เป็นผลมาจากการขาดการบูรณาการหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง และ 5) ปัญหาค้ามนุษย์เป็นผลสืบเนื่องมาจากความโลภทางเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการต้องการลดต้นทุนในการประกอบการ จึงมีการกระทำผิดกฎหมายในทะเล ยากที่เจ้าหน้าที่จะติดตามตรวจสอบ

พัชรภา สิงห์ธนสาร บทความเรื่อง “การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยแยกตามขนาด” พบว่า ธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยทุกขนาด การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน แต่มีเพียงกิจการขนาดเล็กเท่านั้นที่การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบต้นทุน

ชุมพล พิษพันธ์ไพศาล บทความเรื่อง “ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง)” พบว่า พิพิธภัณฑสถานกรมอรัญญิกมีศักยภาพในลำดับแรก รองลงมาคือ พิพิธภัณฑสถานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า แนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 6 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกัน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ ขยายพื้นที่รองรับที่จอดรถ จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งทุกแห่งมีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่พร้อมพัฒนาได้

พัชรา ปราชญ์เวทย์ บทความเรื่อง “สืบสานตำนานประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา” พบว่า 1) ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มี 22 เรื่อง 2) ชุดความรู้ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ มี 22 เรื่อง โดยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นอาจเป็นหลักฐานที่ชี้บ่งถึงการดำเนินชีวิต

(14) ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2561

ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในสมัยนั้นด้วยมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เกิดหลักฐานขึ้นนั้น มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

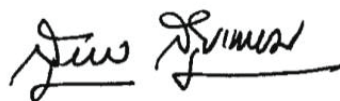
จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์ บทความเรื่อง “แบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย” พบว่า (1) ปัจจัยเหตุ ประกอบด้วย ระบบการทำงาน ทุนมนุษย์ เครือข่ายทางธุรกิจ ความสามารถทางเทคโนโลยี และองค์กรแห่งนวัตกรรม (2) ปัจจัยเหตุ ทั้ง 5 มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และ (3) แบบจำลอง ADVL Model สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ

ศิริชัย ทัพพชา บทความเรื่อง “ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาแบบการแสดงผลหาลำหู่เชิงธุรกิจ” พบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงผลหาลำหู่เชิงธุรกิจ มีการบริหารจัดการรายได้ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เข้ากับการบริหารรายได้ของวงมีการบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่าย ในแต่ละงาน และที่สำคัญมีการบันทึกการแสดงผลแล้วเผยแพร่ทางสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างรายได้

ชลอ รอดลอย บทความเรื่อง “ย้อนทางแบบไทย : การศึกษาภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ด้วยถ้อยคำและสำนวน” พบว่า ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ทางด้านพระพุทธศาสนา มีถ้อยคำและสำนวนมาก เช่น วันธรรมสวนะ บรรพชา และอุปสมบท สำนวน เช่น ปิดทองหลังพระสอนหนังสือพระสังฆราช และ ชั่วช่างชีดีช่างสงฆ์ เป็นต้น ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านขนบธรรมเนียม เช่น สีนสอด ทองหมั่น และ สงกรานต์ สำนวน เช่น ข้าวใหม่ปลามัน เข้าตามตรอกออกตามประตู และชนทรายเข้าวัด เป็นต้น

คณะกรรมการวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(2)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(3)
บทบรรณาธิการ	(8)
บทความวิจัย :	
มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย	1
พระมงคลสุตาคม (สิทธิชัย ชาวเพชร)	
พุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของ	
บุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า	13
อดิศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ	
การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยม	
ของการประปานครหลวง	24
ศิริพร ไชยชนะ	
การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร	39
วสันต์ ปานสังข์	
การพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหาร	
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน	52
นพดณ ปัญญาวิรัตน์	
การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ	65
ประพันธ์ศักดิ์ สุขสอาด	
วิเคราะห์คุณค่าเชิงมโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับการหยั่งรู้ธรรม	76
เอื้อง ปั่นเหง่เพ็ชร	
ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจกกวัดติสฺสวดี	95
พระมหาชัยพร อมรปญฺโญ	
รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม	109
พระมหาณรงค์ มหาปญฺโญ	

(16) ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2561

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำ เชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี วรุณี เขาวนัสชุม	123
คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันทนา เนาว์วัน	136
ธรรมาธิปไตย : อุดมคติเพื่อการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ สุรียา รักษาเมือง	150
การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ไปปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชลิต บุญเทศ	158
ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเช่าที่พัก อาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถาพร ไกรสังเกตุ	169
ภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้น ทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อาณัติ วงศ์จำปา	183
ดินโรงดินศาลที่ดี : รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย ตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน เชวงศักดิ์ พลลาภ	201
บทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมง ศักดิ์ดา โชตะยากฤต	211
การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย แยกตามขนาด พัชราภา สิงห์ธนสาร	225

ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง ตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง)	242
ชุมพล พิซพันธ์ไพศาล	
สืบสานตำนานประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษโดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วน ร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา	252
พัชรา ปราชญ์เวทย์	
แบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย	264
จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์	
ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่ เชิงธุรกิจ	277
ศิริชัย ทัพขวา	
ย้อนทางแบบไทย : การศึกษาภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ด้วยถ้อยคำและสำนวน	286
ชลอ รอดลอย	
BOOKS REVIEWS : แอนิมอล ฟาร์ม : การปฏิบัติขั้นทางสังคมสู่เสรีนิยม	
ความเสมอภาค และความสงบสุข	294
พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสฺนินโย), และคณะ	
ภาคผนวก	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	309
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	310
ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิจัย	317
ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิชาการ	319
หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	321
ใบสมัครสมาชิก	322

มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย LEGAL MEASURES FOR MANAGEMENT OF THAI FOREST RESOURCES

พระมงคลสุตาคม (สิทธิชัย ชาวเพชร)* ญาติกา กาศยปนนันท์**

Phramongkonsutakom (Sittichai Chaopet), Yada Kasayapanant

บทคัดย่อ

บทความเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ในต่างประเทศ 3) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย และ 4) เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตรการการบังคับใช้ตามกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการดำเนินการวิจัยทางด้านกฎหมาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เอกสาร หนังสือ คำอธิบาย บทความในตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอการดำเนินงานตามมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย

การศึกษายังพบว่า มาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ระหว่างประเทศเป็นความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องที่สำคัญเฉพาะเรื่องที่ทำเป็นตราสารสมบูรณ์ประกอบด้วยอนุสัญญาระหว่างประเทศ เป็นอนุสัญญาเกิดจากวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีพัฒนาการแนวคิดและความเคลื่อนไหวป่าไม้ระดับโลกเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรป่าไม้ แบ่งเป็น 3 ยุค การบริหารงานป่าไม้ในต่างประเทศที่ได้ผลดี พบว่า ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านการป่าไม้ ส่วนในประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มี 5 ฉบับ กฎหมายแต่ละฉบับมีข้อบกพร่อง ส่งผลให้งานป่าไม้ของไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทยอยู่ที่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ ซึ่งการกำหนดโทษปรับกรณีบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายไทยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ให้คงสภาพไว้ได้ยาวนานที่สุด แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ควร

* Master's Degree Program, Master of Laws Program Jurisprudence Rangsit University.

** Faculty of Law, Rangsit University.

กำหนดให้นายทุนที่ได้รับสัมปทานปลูกป่าชดเชย ควรลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และกฎหมายอื่นๆ ควรแสวงหาป่าเพิ่ม เพื่อปลูกป่าใหม่สำหรับผู้ได้รับสัมปทานที่เป็นนายทุน

คำสำคัญ: มาตรการ, การบริหารจัดการ, ทรัพยากรป่าไม้

ABSTRACT

Research Legal Measures for the Management of Forest Resources in Thailand, The research objectives were 1) to study legal measures in forest resources in Thailand, 2) to study legal measures, forest resources in foreign countries, 3) to study legal measures in forest resource management in Thailand. And 4) to be used to amend the law, the measures to enforce the law, the forest resources This thesis is a legal research. Qualitative Research by analyzing data from legal provisions, documents, books, descriptions of articles in other texts. associated To present the implementation of legal measures in forest resource management in Thailand.

The study found that. International forest law is an international agreement on specific matters that constitute a complete instrument, including international conventions. It is a convention caused by the natural crisis that arises from environmental change. The development of the concept and movement of the world forests caused by the exploitation of forest resources divided into three periods of effective forest management in foreign countries, found that people can participate in promoting and supporting the forest. Wood In Thailand The Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560 and the Law on Forest Resource Management contain 5 edicts each of which has defects. As a result, the Thai forestry sector is not successful.

The legal issues in managing forest resources in Thailand are the intent of the Act. The punishment for forest destruction in Thai law is aimed at preserving and restoring the forest for the longest. The solution should be to allow capitalists to receive forest concession compensation. Should punish offenders under the

Forest Act. And other laws. Should seek a wilderness. To plant a new forest for the concessionaire.

Keywords: Measures, Management, Forestry Resources.

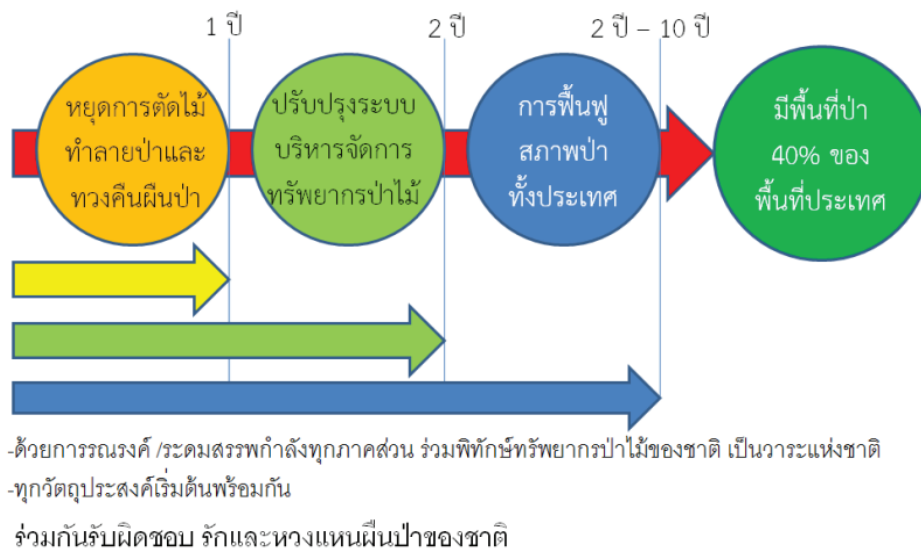
1. บทนำ

ประเทศไทย มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า ราชอาณาจักรไทย เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีรายได้หลักจากภาคอุตสาหกรรมและการบริการ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงทรัพยากรป่าไม้ จนมีคำพูดติดหูว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” แต่รายงานของกรมป่าไม้พบว่า ในปี พ.ศ. 2504 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีประมาณ 171 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2552 ลดลงเหลือประมาณ 107 ล้านไร่ และลดเหลือ 102.1 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2556 สาเหตุของการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ เกิดจากปัจจัยหลาย ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมมากมาย ซึ่งรัฐบาลในอดีตได้พยายามแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน และทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่องโดยการออกกฎหมาย และนโยบายต่างๆ เพื่อสงวนและอนุรักษ์ป่าไม้แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Ministry of Natural Resources and Environment, 2015 : 6)

รัฐบาลที่ผ่านมาได้พยายามจะนำผืนป่าเสื่อมโทรมมาจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น พื้นที่ปฏิรูปเพื่อการเกษตร พื้นที่นิคมสร้างตนเอง พื้นที่นิคมสหกรณ์ ก่อให้เกิดความสับสนในเรื่องของแนวเขตที่ดินเพิ่มขึ้น เนื่องจากแนวเขตที่ดินของรัฐเหล่านั้น และแนวเขตป่าไม้ทับซ้อนกัน เพราะแผนที่แนวเขตของแต่ละหน่วยงานไม่ได้จัดทำบนพื้นฐานเดียวกัน จึงทำให้เกิดความสับสนและยากต่อการป้องกัน และปราบปรามการบุกรุก และการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาล คสช. ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ จึงได้มีนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่ป่าไม้ กำหนดให้จัดทำแผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับป่าไม้ ในการจัดทำแผนแม่บทในการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Ministry of Natural Resources and Environment, 2015: 7)

แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

แผนภาพที่ 1 : แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

หนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาล คสช. ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี คือ “ทวงคืนผืนป่า” ภายหลังจากเข้ายึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ก่อนที่จะมีการออกคำสั่งออกมาเพื่อใช้ในการดูแลความสงบภายในประเทศหลายฉบับ หนึ่งในคำสั่งเหล่านั้นคือ คำสั่ง คสช. ฉบับที่ 64 เรื่องการปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปราบปรามและจับกุมผู้บุกรุก หรือยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าอย่างจริงจังในทุกพื้นที่ นำมาสู่การยึดพื้นที่ทำกินของประชาชนที่อยู่ในแนวขอบพื้นที่ป่าหลายพื้นที่ทั่วประเทศ จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่ยังคงยึดคำสั่ง คสช. ฉบับที่ 64 ในการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าต่อมา คสช. จะมีคำสั่งที่ 66 ในการระบุแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อยุทธยานี้แต่ก็ดูเหมือนว่าจะไม่ได้ทำให้ผลกระทบต่อชาวบ้านที่ส่วนใหญ่มีความยากจน ไม่มีพื้นที่ทำกิน ลดน้อยลง ทำให้ปัจจุบัน ยังคงเกิดการร้องเรียน เรียกร้องความเป็นธรรมในที่ดินทำกินหลังปฏิบัติการของ คสช. จนมาสู่รัฐบาลอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการสำรวจของกระทรวงมหาดไทย ช่วงปี 2551 ที่ผ่านมาระบุว่า มีผู้บุกรุกที่ดินของรัฐทั่วประเทศรวม 370,000 ราย เนื้อที่กว่า 6 ล้านไร่ แยกเป็นบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ 58,000 ราย เนื้อที่ 1.5 ล้านไร่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ 37,000 ราย เนื้อที่กว่า 6 แสนไร่ ที่ดินราชพัสดุ 190,000 ราย เนื้อที่ 2.1 ล้านไร่ ที่ดินสาธารณประโยชน์ 55,000 ราย เนื้อที่ 1.1 ล้านไร่ และบุกรุกที่ดินรัฐประเภทอื่นๆ เช่น

ที่ดิน ส.ป.ก. 25,000 ราย เนื้อที่ 490,000 ไร่ (Chuliphon Butkhot, 2017) นโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อ “คืนความสุขและความเป็นธรรม” ให้กับประชาชนคนไทย เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ช่วงปลายปี 2557 เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่มีความสนใจจากสังคมเป็นอย่างมาก โดยมีแนวคิดหลักจะเรียกคืนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ที่ถูกบุกรุกแผ้วถาง หรือนำมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการจัดสรรที่ดินเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนที่ทำกินของเกษตรกรในอดีต มูลเหตุสำคัญของการทวงคืนผืนป่ามาจากการที่สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 32 ในปัจจุบันภาครัฐจึงกำหนดแผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่มีเป้าหมายทวงคืนผืนป่าให้เพิ่มกลับมาเป็นอย่างน้อย ร้อยละ 40 ภายใน 10 ปี มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 (Royal Thai Government Gazette, 1941 : 1417)

2) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (Royal Thai Government Gazette, 1962)

3) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 (Royal Thai Government Gazette, 1964)

4) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 (Royal Thai Government Gazette, 2010)

5) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 (Royal Thai Government Gazette, 2010)

นโยบายทวงคืนผืนป่าของรัฐบาล จึงเป็นการพยายามเข้าไปบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ และการเข้าไปจัดการคนในพื้นที่ป่า โดยรัฐบาลที่ผ่านมาได้มีมติและนโยบายในการบริหารจัดการคนในพื้นที่ป่ามาตามลำดับ ดังนี้

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2518 ให้ดำเนินการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรในหมู่บ้านป่าไม้

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2522 ให้ดำเนินการโครงการออกหนังสืออนุญาตให้มีสิทธิทำกินชั่วคราว (ส.ท.ก.)

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2525 ให้ดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านแม่แจ่ม

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2533 เรื่องโครงการขยายเป้าหมายการจัดราษฎรเข้าอยู่ในพื้นที่ตามโครงการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2534 เรื่องโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมฯ

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2525 เรื่อง โครงการศึกษาเพื่อกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่สำคัญของประเทศไทย

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2538 เรื่อง หลักเกณฑ์การขอผ่อนผันการดำเนินการตามข้อสังเกตตามมติคณะรัฐมนตรี

จากที่ได้กล่าวรายละเอียดมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา ขั้นตอนและมาตรการทางกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ในการบังคับใช้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย และศึกษานโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าของแผ่นดิน เพื่อหาข้อบกพร่องและนำเสนอมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าของแผ่นดินในประเทศไทยที่เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ระหว่างประเทศ
- 2.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย
- 2.4 เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตรการการบังคับใช้ตามกฎหมายทรัพยากรป่าไม้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำพิพากษา เอกสาร หนังสือ คำอธิบาย บทความในตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ มีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ บทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยวิเคราะห์ (1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) (2) การตีความหมาย (Interpretation) และ (3) การสังเคราะห์ (Synthesis) เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยในการดำเนินงานตามมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) เพื่อนำเสนอการดำเนินงานตามมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย และทำความเข้าใจเพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทย พบว่า

4.1 มาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย เป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้เป็นป่าไม้ยืนต้นในระบบนิเวศพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมีการปลูกขึ้นมาจากพื้นที่ที่ไม่มีบุคคลถือกรรมสิทธิ์ครอบครองตามกฎหมายที่ดิน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย รัฐธรรมนูญให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ ป่า ฟื้นฟู หรือส่งเสริม และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทยมี 5 ฉบับ ประกอบด้วยพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 บัญญัติถึงการควบคุมกระบวนการทำไม้และ การเก็บหาของป่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เป็นกฎหมายที่ออกมามุ่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่า และภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติแบบเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชน พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการดูแลและจัดการป่าไม้เป็นสำคัญ โดยอำนาจในการดูแลรักษาและจัดการที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอำนาจเด็ดขาด ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่รองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าให้มากขึ้น และเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ทำไม้ ให้มีปริมาณมากขึ้น ซึ่งผู้ที่ทำการปลูกสร้างสวนป่ามีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากปลูกสร้างสวนป่า และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นมาตรการต่างๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายดังกล่าวให้สามารถทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ ได้แก่หลักธรรมชาติ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งในส่วนของประเทศอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครอง ให้อำนาจหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้ง ในการประกาศเขตอนุรักษ์ จัดทำแผนจัดการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้ การบริหารจัดการด้านทรัพยากรป่าไม้ขึ้นอยู่กับกรอบการใช้กฎหมายโดยพิจารณา 3 ด้าน คือ ด้านเวลา ด้านบุคคล และด้านดินแดน และการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ทั้ง 5 ฉบับ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชุมชน และการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่

4.2 มาตรการทางกฎหมายทรัพยากรป่าไม้ระหว่างประเทศเป็นความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องที่สำคัญเฉพาะเรื่องที่ทำเป็นตราสารสมบูรณ์ประกอบด้วยอนุสัญญาไซเตส อนุสัญญาแรมซาร์ อนุสัญญาเวียนนาและพิธีสารมอนทรีออล และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและพิธีสารเกียวโต เป็นอนุสัญญาเกิดจากวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีพัฒนาการแนวคิดและความเคลื่อนไหวป่าไม้ระดับโลกเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรป่าไม้ และความต้องการไม้ของโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แบ่งเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรกเป็นประเด็นป่าไม้หลักเป็นเรื่องการจัดการไม้เชิงพาณิชย์ ยุคที่สองเป็นประเด็นป่าไม้กับความเป็นอยู่ของประชาชน และเป็นช่วงที่เริ่มให้ความสำคัญกับป่าเขตร้อนชื้นซึ่งส่วนมากอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ควบคุม แนวคิดการอนุรักษ์ป่าเพื่อให้เป็นมรดกแห่งอนาคต และยุคที่สามเป็นแนวคิดเรื่องคนกับป่า โดยเชื่อมโยงทั้งมิติการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การจัดการป่าที่ยั่งยืน บทบาทหน้าที่ป่าที่หลากหลาย และโยงกับสถานการณ์ใหม่ๆ การยกระดับข้อตกลงระหว่างประเทศด้านป่าไม้ เมื่อคราวประชุมระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิลแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการด้านป่าไม้ เป็นแนวทางสำหรับการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยมีองค์กรขับเคลื่อนแนวคิดและนโยบายป่าไม้ระดับสากลประกอบด้วย องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) พื้นที่ป่าไม้ของโลกมีกฎหมายคุ้มครองให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พื้นที่สงวนอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์ให้เป็นพื้นที่คุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ อนุรักษ์ดินและน้ำ หรือสงวน ไว้เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม การจัดการป่าไม้ในอนุภูมิภาคหรือภูมิภาคมีข้อมูลการใช้ป่าไม้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว การศึกษา และสงวนไว้เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม ในต่างประเทศที่มีนโยบายป่าไม้มีการออกกฎหมายเป็นการบริหารจัดการป่า ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านการป่าไม้ โดยมีการ

บังคับใช้กฎหมายมีสองด้าน ด้านหนึ่งภาครัฐได้เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่ภาคประชาชนก็มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการรักษาป่าไม้

4.3 ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทยอยู่ที่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มีหลักการเพื่อควบคุมการทำไม้จากป่าและควบคุมการทำไม้หรือป่าไม้ออกมาใช้ประโยชน์ อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีเจตนารมณ์หรือเหตุผลเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการให้อำนาจของฝ่ายบริหารในการกำหนดที่ดินให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีเจตนารมณ์เพื่อที่จะสงวนป่าไม้ไว้เป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 50 ของประเทศ ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ มุ่งเน้นที่จะคุ้มครองพื้นที่ป่าของรัฐ พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เจตนารมณ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ปลูกสร้างสวนป่า เนื่องจากไม้สักและไม้ยางถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่ใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 การกำหนดโทษปรับกรณีบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายไทยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ให้คงสภาพไว้ได้ดียาวนานที่สุด การออกกฎหมาย พระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดต่าง ๆ ย่อมเป็นไปเพื่อป้องกัน คุ้มครอง และรักษาสภาพป่าไม้ มีบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดและกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติทั้ง 5 ฉบับ ซึ่งปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการป่าไม้ของไทยประกอบด้วย 5 ประการ คือ (1) ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของไทยตามพระราชบัญญัติฉบับต่างๆ (2) การกำหนดให้นายทุนที่ได้รับสัมปทานปลูกป่าชดเชย (3) การลงโทษคนที่ผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และกฎหมายอื่นๆ และ(4) การแสวงหาป่าเพิ่มเพื่อปลูกป่าใหม่สำหรับผู้ได้รับสัมปทานที่เป็นนายทุน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ควรแก้ไขพระราชบัญญัติที่กำหนดให้การทำลายพื้นที่ป่าไม้เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาซึ่งได้แก่พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กำหนดโทษปรับในฐานความผิดดังกล่าว ดังนี้ (1) มีบทกำหนดโทษปรับเป็นอัตราโทษปรับตามสัดส่วนของความเสียหายที่เกิดต่อพื้นที่ป่าไม้อันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดและผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดในทุก

กรณี (2) มีบทกำหนดอัตราโทษปรับตามกฎหมายทุกฉบับให้มีอัตราโทษเท่ากัน โดยให้มีอัตราโทษไม่เกินสองเท่าของความเสียหายที่เกิดจากการทำลายพื้นที่ป่าไม้และไม่ต่ำกว่า ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดไม่ว่าจะกระทำเองหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำและให้อัตราโทษปรับดังกล่าวใช้กับการกระทำความผิดทั้งของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

5.2 การจัดที่ดินหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามมาตรา 16 และมาตรา 16 ทวิ ของ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และต้องแจ้งการครอบครอง (ส.ค.1) หากไม่แจ้งถือว่าสละสิทธิในที่ดินนั้น และเมื่อมีการกำหนดเขตป่าสงวนแล้วที่ดินนั้นก็จะเป็นที่สงวนหรือที่หวงหวงห้าม ซึ่งบุคคลจะนำมาออกโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ไม่ได้ สำหรับการแจ้งตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ถือว่าเป็นการแจ้งเพื่อรักษาสิทธิและประโยชน์ในอันที่จะได้ค่าตอบแทน ซึ่งคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติจะพิจารณากำหนดค่าทดแทนให้เพื่อเป็นการตอบแทนการเสียสิทธิหรือเสื่อมเสียประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ตามมาตรา 13 ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาในเรื่องสิทธิในที่ดินแต่อย่างใด เพราะกฎหมายมาตรา 12 บัญญัติไว้แล้ว การไม่แจ้งดังกล่าวไม่ให้ใช้แก่กรณีสิทธิในที่ดินที่บุคคลมีอยู่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน รวมถึงคนยากไร้ที่ได้รับการจัดที่ดินตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมหรือเป็นที่รู้จักกันในนามโครงการจัดที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (คจก.)

5.3 ออกกฎหมายเพื่อการตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎรโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย แล้วให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่าราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และการดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย รัฐควรให้ย้ายออก เพื่อนำพื้นที่ดังกล่าวกลับมาเป็นของรัฐและดำเนินการฟื้นฟูสภาพให้กลับคืนดังเดิม

5.4 การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ไม่ควรจำกัดเพียงภาครัฐหรือภาคเอกชนบางรายเท่านั้น ควรจะปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ให้เกิดความรู้สึกรักใคร่และหวงแหน

ด้วยการผลักดันนโยบายป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงได้ตระหนักรู้ ดูแล อนุรักษ์ รักษา และใช้ประโยชน์ป่าไม้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงชุมชนได้ตามสมควร รัฐบาลจึงควรออกเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ต่อไป

5.5 เมื่อสิ้นสุดสัมปทานแล้ว ควรกำหนดให้มีการปลูกป่าชดเชยในที่กำหนดปลูกป่าเก่า คือที่สัมปทานไปแล้ว หรือกำหนดสถานที่ปลูกป่าใหม่ โดยนโยบายของรัฐบาลดำเนินการตามแผนแม่บท และกฎหมายโดยยึดคืนพื้นที่ป่า เพื่อยับยั้งการบุกรุกป่า และแก้ปัญหาป่าที่ถูกบุกรุก นอกจากนี้ต้องกำหนดโทษของผู้กระทำความผิดในคดีบุกรุกทำลายป่าไม้ นอกจากมีการปรับหรือจำคุกแล้ว ยังต้องปลูกป่าชดเชยตามจำนวนต้นไม้ที่ทำลาย หรือเท่าขนาดพื้นที่ที่บุกรุก

5.6 กำหนดนโยบายให้การแก้ไขปัญหาเรื่องการบุกรุกพื้นที่ตัดไม้ทำลายป่าและทรัพยากรธรรมชาติเป็นนโยบายเร่งด่วน เพื่อให้คนในชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากร และให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

5.7 ส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ ในรูปแบบต่างๆ เช่น บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ และสอดแทรกการปลูกจิตสำนึกในเนื้อหาของสื่อทุกประเภท

5.8 รัฐบาลควรออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งป่าชุมชน จัดตั้งสมาคม และสหภาพ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้ใช้สิทธิในพื้นที่ป่าบริเวณใกล้เคียงได้ตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความรู้สึกรัก ตระหนักรู้ถึงคุณค่า มีความเข้าใจและผูกพันกับพื้นที่ป่าว่า ไม่ใช่พื้นที่ของรัฐเท่านั้น แต่ตนก็เป็นเจ้าของด้วย

References

- Department of Forestry, Bangkok (Thailand). (1992). *Organized by The Community Forest*. Office of The Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Krisda Boonchai. (2015). *Law Enforcement for Human Rights Enforcement (Check Lists on Law, Forest and Wildlife)* (Research Report). The Legal Reform Commission Under The Land Sub-Committee Natural Resources and Environment Fiscal Year 2015.
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2015). *Master Plan to Solve The Problem of Forest Destruction, Invasion of State Land. and Sustainable*

Management of Natural Resources. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.

Sunee Mawikaka. (2002). *The Constitution and The People's Participation in The Conservation of Natural Resources and The Environment.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Supatra Chantavanich. (1997). *Qualitative Research Methods.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tassanee Thaiyapirom. (2002). *Social Work How to Make a Strong Community.* Bangkok: Thammasat University Press.

Thongchai Jarupapat, (1998). *The Forest Situation of Thailand During 37 Years.* Bangkok: Forest Resources Analysis Department of Forestry, Royal Forest Department.

พุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของ
บุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า

THE BUDDHIST PARADIGM FOR CHANGING THE PERSONNEL'S WORKING
BEHAVIOR IN ELECTRICAL ENERGY STATE ENTERPRISE

อดิศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ* จ्ञำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์** สุริยา รักษาเมือง***

Adisak Tangpattamachart, Chamnong Adivatanasit, Suriya Raksamueng

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ส่วนในการวิจัยเชิงปริมาณได้ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 386 คน จากผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจำนวน 11,286 คน ซึ่งแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 และการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าที่ดำเนินการหาได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) บุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าพึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานปฏิบัติงานโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ มีวิถีคิดที่ยอมรับเหตุและผลกันโดยใส่ใจ

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สังคมและสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม พัฒนาปรับปรุงความสามารถเป็นระบบ อย่างถูกต้องต่อเนื่อง และซื่อตรงต่อองค์กร

2) องค์ประกอบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กร รัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าตามหลักคุณธรรม 4 ประกอบด้วย (1) การรู้จักคบหาผู้รู้ (2) การ รู้จักหาความรู้โดยเรียนรู้จากผู้รู้ (3) การรู้จักคิดหาเหตุผลให้ถูกหลัก (4) การรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้อง

คำสำคัญ : พุทธกระบวนทัศน์, การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน

ABSTRACT

The Objectives of The Research were 1) to study the changing the personnel's working behavior in Electrical Energy State Enterprise, 2) to study the factor affecting the changing of personnel's working behavior in Electrical Energy State Enterprise, 3) to present the Buddhist paradigm for changing the personnel's working behavior in Electrical Energy State Enterprise

The methodology was the mixed methods research consisting of the qualitative research and the quantitative research. The qualitative research was in-depth interview of 18 key informants and the focus group discussions of 11 experts. The collected data from these two steps were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research was the survey research from a sample of 386 personnel selected from the population 11,286 people of Electricity Generating Authority of Thailand. The data was collected by using the questionnaire with reliability coefficient of 0.970. The statistical analyses were frequency, percentile, mean, standard deviation.

The research findings were as follows:

1) the personnel in Electrical Energy State Enterprise should be changed the personnel's working behavior by adhering virtue morality and ethics, accepting the idea of cause and effect, attending to the social and environment-conscious, learning and working with the other people as a team, and continuous improvement the system correctly and being honest to the organization.

2) The Factor affecting the changing of personnel's working behavior in Electrical Energy State Enterprise was Uddhi-Dhamma 4 which consists of (1) associating with a good man (2) knowing to excellence learning from a good man (3) thinking with the critical reflection and (4) knowing to practice in perfect conformity.

Keywords: Buddhist Paradigm, Changing the Personnel's Working Behavior.

1. บทนำ

ตามที่รัฐมีนโยบายลดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้าของรัฐลงเนื่องจากมีงบประมาณการลงทุนค่อนข้างสูง และส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในกิจการไฟฟ้าของประเทศมากขึ้น โดยให้เอกชนลงทุนผลิตกระแสไฟฟ้าแทนรัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมาและให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยซึ่งมีชื่อย่อว่า กฟผ. และเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยตรง ให้ลดสัดส่วนการลงทุนผลิตกระแสไฟฟ้าลงมาจากเดิมในอดีตที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เคยลงทุนในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าได้มากกว่าร้อยละ 90 และให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นผู้มีอำนาจสั่งการให้เดินเครื่องโรงไฟฟ้าต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน และจ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าระบบไฟฟ้าของประเทศในภาพรวมทั้งหมด รวมถึงการกำหนดโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าและค่าใช้จ่ายคงที่อื่น ๆ (Fixed Costs) ซึ่งเรียกว่าค่าความพร้อมจ่าย (Availability Payment) และอีกส่วนหนึ่งคือการกำหนดค่าเชื้อเพลิงและค่าใช้จ่ายผันแปรอื่น ๆ ที่เกิดจากการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อจำหน่ายเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเรียกว่าค่าพลังงานไฟฟ้า (Energy Payment) อีกทั้งให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้พิจารณาปรับเพิ่มหรือลดการผลิตกระแสไฟฟ้าของภาคเอกชนได้ร้อยละ 20 ทั้งนี้ตามนโยบายดังกล่าวทำให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีรายได้จากการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าที่มาจากการผลิตกระแสไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าในส่วนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเองลดลง

นอกจากนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยังมีกลุ่มบริษัทในเครือการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ได้ไปร่วมลงทุนไว้จำนวน 5 แห่งดังนี้ 1) บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อินเทอร์เน็ตชนแดน จำกัด 3) บริษัท อีแกทโดมอนด์เซอร์วิส จำกัด 4) บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) 5) บริษัท ผลิตไฟฟ้าและน้ำเย็น จำกัด

ในขณะเดียวกันเมื่อประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ความร่วมมือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2558 โดยที่อาเซียนประกอบด้วยประเทศสมาชิก 10 ประเทศได้แก่ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียนคือ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค อารังไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันอยู่ดีของประชาชนบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกเป็นหลัก ทั้งนี้ความร่วมมือจะประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลักสำคัญคือ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community - APSC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและอารังไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถแก้ไขปัญหา และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community-AEC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

ในความร่วมมือสามเสาหลักจะเห็นว่าเสาหลักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community-AEC) จะเป็นเสาหลักที่สำคัญของความร่วมมือของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะความร่วมมือด้านพลังงานไฟฟ้าที่มีปรากฏในโครงการต่าง ๆ จะมีความสำคัญต่อสมาชิกอาเซียนมาก ๆ อาทิเช่น โครงการโครงข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน เพาเวอร์กริด (Vikrom Kromadit, 2013 : 20 - 29) ซึ่งอาเซียนได้ลงนาม Memorandum of Understanding on the ASEAN Power Grid ในปี พ.ศ.2550 เพื่อเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงโครงข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าและการซื้อขายพลังงานไฟฟ้าในอาเซียนด้วยกัน และโครงการนี้จะเกี่ยวข้องกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยตรงทั้งความร่วมมือและการทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกระหว่างประเทศด้วย

ดังนั้นเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงขึ้นอยู่กับบุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่จะมาดำเนินการโดยจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ต้องก้าวข้ามจากวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิม ๆ ไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานใหม่ ๆ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไรในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าที่กำลังมาทั้งหมด แนวทางหนึ่งของการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าควรนำแนวทางหลักธรรมในพุทธศาสนา มาสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี และพร้อมที่จะสนับสนุนก้าวข้าม นำพาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ไปสู่การเป็นองค์กรที่ทันสมัยที่เพียบพร้อมด้วยการทำธุรกิจพลังงานไฟฟ้าในเชิงรุกทั้งในเวทีระดับประเทศและระดับโลกได้อย่างสมบูรณ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า

2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า

2.3 เพื่อนำเสนอพุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักก่อน แล้วจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 386 ชุด

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญกรณีการวิจัยเชิงคุณภาพมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคลากรการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และของบริษัทฯ จำนวน 13 คนและนักวิชาการจากคณาจารย์รัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 5 รูป/คน รวม 18 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะมาจากผู้มีหน้าที่ในภาคธุรกิจพลังงานไฟฟ้าโดยตรงจำนวน 10 คน และผู้บริหารจากภาคเอกชนจำนวน 1 คนรวม 11 คนโดยทั้งหมดผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ส่วนกรณีการวิจัยเชิงปริมาณประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาจากบุคลากรกลุ่มตัวอย่างทั่วไปของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จำนวน 386 คนจากประชากรทั้งหมด 11,286 คน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาประกอบบริบท ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งใช้บรรยายลักษณะความเป็นจริงทั่วไปของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านตัวแปรต่าง ๆ ที่รวบรวมมา

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

4.1 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ยโดยรวม $(\bar{X}) = 3.26$, S.D. = 0.801 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณาเป็นรายข้อจะพบว่าบุคลากรในองค์กรควรได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์องค์กรโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด $(\bar{X}) = 3.31$, S.D. = 0.955 และอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่การทำงานที่ดีของบุคลากรในองค์กรจะถูกปลูกฝังความสัมพันธ์ ให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเป็นผลให้บุคคลมีบุคลิกที่ดีต่อผู้คนเสมอ $(\bar{X}) = 3.30$, S.D. = 0.966 อยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีของบุคลากรคือการได้รับการส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานโดยเรียนรู้และใช้งานจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทุกคนจะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด $(\bar{X}) = 3.13$, S.D. = 0.980 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บุคลากรควรจะต้องได้รับการปรับเปลี่ยนทัศนคติพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลใหม่ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์องค์กร รวมถึงบุคลิกภาพของบุคคลพึงควรได้รับการปรับปรุงให้ดีต่อผู้คนเสมอ

4.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีการรู้จักคบหาผู้รู้ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{X}) = 3.43$, S.D. = 0.796 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และพบว่า ผู้รู้ที่ควรคบหาควรเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่มีความเป็นเหตุเป็นผลมีความสามารถชี้แนะโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำตามได้ เป็นผู้ที่ทัศนคติที่มีความเป็นเหตุเป็นผลรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ และยอมรับฟังตามคำแนะนำของผู้อื่นและยอมรับรู้ทัศนคติ

ความคิดเห็นที่แตกต่างได้โดยไม่กระทบกับความสัมพันธ์ใด ๆ และผู้รู้ที่ดีสามารถควบคุมบุคลิกภาพของตนในการแสดงออกได้ดี

4.3 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีการรู้จักหาความรู้โดยเรียนรู้จากผู้รู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.11, S.D. = 0.734 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า การหาความรู้โดยเรียนรู้จากผู้รู้ การรับฟังความรู้ที่ได้จากผู้รู้ จะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ก่อให้เกิดปัญญาเรียนรู้ในการพัฒนาทาง 1) กาย 2) สังคม 3) จิต 4) ปัญญา

4.4 การรู้จักคิดหาเหตุผลให้ถูกหลักหลังจากได้เรียนรู้จากผู้รู้โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.20, S.D. = 0.817 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางและพบว่าความคิดที่ดีคือการไตร่ตรอง มีการกำหนดเป้าหมายวางแผนเป็นขั้นตอนและทบทวนงานทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบเสมอ และควรมีการพัฒนาวิธีคิดให้ถูกทางอย่างเป็นระบบเช่นกันซึ่งจะเป็นคุณสมบัติของบุคลากรในองค์กรที่มีความรู้ความสามารถที่แท้จริง

4.5 การรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้องจะมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = 3.09, S.D. = 0.736 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าพฤติกรรมบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรม เรียนรู้มาอย่างดี เรียนรู้การทำงานอย่างมีสติจะเป็นผู้สร้างสรรค์ จะทำอะไรก็จะทำจริง ทำด้วยความเต็มใจ จะมุ่งมั่นในสิ่งนั้นเสมอ มีความพร้อมตลอดเวลา และการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ดีควรมีความเชื่อมั่นว่า 1) มีความเชื่อว่าจะปฏิบัติงานได้ 2) พึงมีความเพียรในวิธีปฏิบัติ 3) ปฏิบัติงานด้วยสติ 4) มีความเต็มใจในการปฏิบัติ 5) มีความรอบรู้ในวิธีปฏิบัติที่ได้มาจากการเรียนรู้และการฝึกอบรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยและอภิปรายข้อค้นพบจากการทำวิจัยดังนี้

5.1 การพัฒนาบุคลากรเพื่อนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า ได้ข้อสรุปว่าบุคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เป็นมืออาชีพ เป็นผู้มีน้ำใจและพร้อมทำงานร่วมกันเป็นทีม อีกทั้งยังต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง และพึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิธีปฏิบัติงานในหัวข้อต่าง ๆ เพิ่มเติมด้วยดังนี้ (1) บุคลากรขององค์กรต้องมีความโปร่งใส เป็นธรรม มี

คุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร (2) บุคลากรขององค์กรพึงหาความรู้โดยการเรียนรู้จากองค์กร พร้อมนำไปปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (3) บุคลากรขององค์กรมีวิธิตดหาเหตุผลและผลลัพธ์ที่ได้ให้ถูกหลัก โดยใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม (4) บุคลากรขององค์กรพึงพัฒนาด้านสมรรถนะ พัฒนาความสามารถอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อนำไปปฏิบัติงานในงานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องด้วยความซื่อตรง ซึ่งทั้งหมดนี้เพื่อให้บุคลากรขององค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า เช่น บุคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เป็นทั้งคนดีและคนเก่งในองค์กร สอดคล้องกับข้อมูลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเรื่อง นโยบาย กลยุทธ์ และแนวทางดำเนินการพัฒนาองค์การการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2552 และ 2557.

5.2 องค์ประกอบของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าตามหลักคุณธรรม 4 จะประกอบด้วย (1) การรู้จักคบหาผู้รู้ซึ่งผู้รู้ที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบย่อยในด้านบุคลิกภาพ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี (2) การรู้จักหาความรู้โดยเรียนรู้จากผู้รู้ซึ่งการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบย่อยในด้านการทำตัวเป็นผู้รับฟังที่ดี การทำความเข้าใจนิยามสาระที่สำคัญได้ชัดแจ้ง รู้จักการจัดการความรู้เป็นระบบ และการมีปัญญาเรียนรู้ที่ดี (3) การรู้จักคิดหาเหตุผลให้ถูกหลัก ซึ่งเมื่อเรียนรู้แล้วจะต้องรู้จักการคิดถูกวิธี การคิดถูกทางให้เป็นระบบ รู้จักการคิดตามเหตุที่เกิดขึ้น และรู้จักการคิดให้เกิดผลคือคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดบวก (4) การรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้องคือวิธีการนำสิ่งที่เรียนรู้มาปฏิบัติโดยจะต้องปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานตามการเรียนรู้และการฝึกอบรม การปฏิบัติงานถูกต้องครบถ้วนตามกำหนด และต้องหมั่นปฏิบัติงานซ้ำ การทบทวนซ้ำจะทำให้เกิดสมรรถนะเพิ่มขึ้น (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto,2005)

5.3 การนำเสนอพุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าตามหลักคุณธรรม 4 ซึ่งกล่าวถึงผู้รู้ที่ควรคบนั่นผู้รู้ที่ดีควรเป็นผู้มีบุคลิกภาพสุภาพ มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับในสังคม มีทัศนคติมองการณ์ไกล ชอบการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และยอมรับความคิดเห็นต่าง รู้จักกาลเทศะรู้จักวัฒนธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักเก็บอารมณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Busaba Sinsomboon (2010) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง “ผู้นำการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์กับยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดที่ส่งผลกระทบต่อหลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร พ. ศ. 2544–2549” ผลการวิจัยพบว่าผู้รู้ที่ดีที่ควรคบหาและแสวงหาอย่างยั้งได้แก่ผู้รู้ที่ควรมีความรู้สูงมีบุคลิกภาพมีความเป็นผู้นำสูง และ

มีคุณลักษณะทัศนคติที่ดี มีจริยธรรมที่ดีงาม มีความประพฤติถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คือชอบคิดใหม่ชอบทำใหม่ชอบการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Katiya Aryuyuen (2015) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง“รูปแบบการส่งเสริมการจ้างงานนอกระบบตามหลักพุทธธรรม” ผลการวิจัย พบว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรซึ่งบุคลากรควรดำเนินตัวเองให้ครบ 3 ขั้นตอนคือ 1) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย และวาจาให้มีความเป็นปกติ มีความเหมาะสม และมีความงดงามซึ่งจะช่วยส่งเสริมสร้างพฤติกรรมของตัวบุคคลให้บุคลิกภาพมีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับได้ในสังคม 2) การปรับเปลี่ยนด้านจิตใจให้มีความมั่นคง ตั้งมั่นจริงจัง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมสร้างพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามให้กับตัวบุคลากรเอง 3) การปรับเปลี่ยนวิถีการเรียนรู้หรือคบหาผู้รู้อย่างต่อเนื่องก็จะเป็นประโยชน์ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดี เกิดทัศนคติที่ดีนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างและป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ส่วนในการหาความรู้โดยเรียนรู้จากผู้รู้ที่ดี บุคลากรก็ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการเป็นผู้รับฟังที่ดี การฟังให้เข้าใจด้านในของบุคคล รู้จักเข้าใจตั้งคำถามที่ครอบคลุมในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และภาษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พร้อมทั้งจะบูรณาการให้เข้ากับเศรษฐกิจโลกได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jirattakarn Pongpakatien (2007) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง“การวิจัยและพัฒนาจิตตะปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคคลในด้านจิตตะปัญญาศึกษา ซึ่งหมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาจากภายในทำให้เข้าใจด้านในของตัวเอง รู้ตัวเอง การรับฟังให้เข้าใจด้านในของบุคคลเข้าถึงความจริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ เมื่อใดที่ได้ทำความเข้าใจความรู้ชัดแจ้งในเรื่องใหม่ ๆ ได้ดีแล้วจะต้องนำความรู้มาช่วยคิดค้นหาเหตุผลให้ถูกหลัก คิดให้ถูกวิธี คิดถูกระบบ และคิดตามเหตุ จะต้องคิดเชิงสร้างสรรค์หาทางแก้ปัญหาให้สำเร็จโดยใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อมและไม่ขัดแย้งกับผู้อื่น กล้าตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุดโดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jagraval Sukmaitee (2014) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง“รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกระบวนการคิดหาเหตุผลให้ถูกหลัก และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปฏิบัติของมนุษย์ให้มีความเจริญขึ้นในเรื่องของความรู้ ทักษะ และความสามารถจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลให้กับตนเองด้วย ส่วนการปฏิบัติงานต้องมึน้ำใจปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจครบถ้วนถูกต้องตามข้อกำหนดตามวิธีเรียนรู้และฝึกอบรม สติต้องพร้อมตลอดเวลา ทำงานเป็นทีมและมีความซื่อตรงจงรักภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sansanee Jasuwan (2007) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง“การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งการ

เรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัยพบว่าหลักคุณธรรม 4 จะเป็นสิ่งที่ควรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพราะการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรม 4 ในหัวข้อรู้จักปฏิบัติให้ถูกต้องจะส่งเสริมให้บุคลากรเกิดคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารองค์กรควรทำความเข้าใจให้บุคลากรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งทุกคนควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ตั้งอยู่บนรากฐานของเวลา กล่าวคือการใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่าบทบาทและสถานภาพของบุคลากรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานไปจากเดิมหรือไม่เพียงใด ตัวอย่างเช่น เกิดความพยายามริเริ่มที่จะรู้จักคิดประดิษฐ์สิ่งคิดค้นใหม่ ๆ (Innovation) ในการแข่งขัน (Competition) หรือความพยายามทำให้เกิดความก้าวหน้า (Progress) ซึ่งจะหมายถึงการปรับเปลี่ยนที่ดีขึ้นเพียงด้านเดียว

2) ผู้บริหารควรให้บุคลากรขององค์กรได้รับรู้ข่าวสารทำความเข้าใจว่าการเพิ่มคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีนั้น ส่วนหนึ่งจะมาจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรเอง เป็นหนทางนำไปสู่ความท้าทายในการทำงานที่มีความรับผิดชอบ และสร้างความผูกพันที่ดีต่อองค์กร

3) ผู้บริหารควรมีการวางแผน มีการเตรียมบุคลากร มีการกำหนดกลยุทธ์ รวมถึงการประเมินเฝ้าดูการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งบุคลากรทุก ๆ คนควรมีโอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของบุคลากรเอง

4) ผู้บริหารองค์กรควรให้การสนับสนุนการนำหลักพุทธศาสนาคือหลักคุณธรรม ๔ นำมาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้านั้น จะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อองค์กร

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) บุคลากรพึงต้องเข้าใจถึงบทบาทและยอมรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีตามนโยบายขององค์กร ต้องรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ รู้จักคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ (Innovation) ในการแข่งขัน (Competition) เพื่อให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2) บุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าควรนำหลักคุณธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีแล้วยังจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กร

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าในแนวทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องต่อไป

2) ควรทำการศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้าในเชิงแก้ไข และการป้องกันปัญหาจากอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

3) ควรมีการศึกษาและติดตามผลหลังจากการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องว่าสิ่งที่ได้ทำการวิจัยมา มีการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร

References

- Busaba Sinsomboon. (2010). *Thailand's Political Leaders to Globalization and The Optimize Management Strategy to Impact on Good Governance*. Dissertation Graduate School : Suan Dusit University.
- Jagraval Sukmaitee. (2014). *The Model of Human Resource Development Based on Buddhist Ethics in Higher Education*. Dissertation Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Jirattakarn Pongpakatien. (2007). *Research and Development of Contemplative Education in Thai Higher Institutions*. Dissertation Graduate School: Chulalongkorn University.
- Katiya Aryuyuen. (2015). *The Model of Promote the Employment System Based on Buddhist Principles*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A.Payutto). (2005). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Sansanee Jasuan. (2007). *The Development of Learning Organization Model for Rajabhat Universities*. Dissertation Graduate School : Silpakorn University.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยม
ของการประปานครหลวง

THE INTEGRATION OF BUDDHADHAMMA IN MANAGEMENT TO ENCOURAGE
THE VALUES OF METROPOLITAN WATERWORKS AUTHORITY

ศิริพร ไชยชนะ* รัฐพล เย็นใจมา** สุรพล สุยะพรหม***

Siriporn Chaichana, Rattapon Yenjaima, Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการของการประปานครหลวง ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง 3) เพื่อนำเสนอการส่งเสริมค่านิยมการบริหารจัดการของการประปานครหลวงโดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบทบาท การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 ท่าน พิจารณาเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านพุทธธรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผู้บริหารและผูปฏิบัติงานของการประปานครหลวง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ใช้บริการของการประปานครหลวง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 17 ท่าน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและผูปฏิบัติงานของการประปานครหลวง จำนวน 4,330 คนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Doctor of Philosophy in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการวิจัย พบว่า

การส่งเสริมค่านิยมการบริหารจัดการของการประปานครหลวงโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ให้ความสำคัญ 1. มุ่งมั่นพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรม ด้วยการบริหารอย่างเข้าใจ เน้นในเรื่องของบุคคล ให้ความเข้าใจในบริบทของภาระหน้าที่ ยึดถือบนฐานหลักพรหมวิหาร 4 และสัปปริสธรรม คืออัตถัญญตา ความรู้จักตน รู้ภาระหน้าที่ มัตตัญญตา ความรู้จักประมาณคือ ความพอดีไม่เกินกำลังทราบขีดความสามารถ 2. มุ่งมั่นพัฒนางานตามหลักพุทธธรรม ด้วยการบริหารอย่างเข้าถึง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดี ตามกรอบหลักธรรมพัฒนาด้านจิตใจและภาคปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยนำหลักสัปปริสธรรม คือปริสญญตา รู้จักที่จะประพฤติต่อชุมชน และบุคคลัญญตา รู้วิธีที่จะปฏิบัติต่อบุคคล 3. มุ่งมั่นบริการสังคมตามหลักพุทธธรรม ด้วยการบริหารอย่างมุ่งเป้า สร้างความเข้าใจและเข้าถึงให้แก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ต่อตนเอง มอบการให้บริการที่ดี โดยการยึดมั่นในหลักสัปปริสธรรม คืออัมมัญญตา รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งเหตุผล เข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับ อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ กาลัญญตา รู้เวลาอันเหมาะสมที่จะใช้ในการกระทำหน้าที่ สรุปเป็น EAG Model

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การบริหารจัดการ, ค่านิยม

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) to analyze the managing policy of Metropolitan Waterworks Authority from 2008 to present time, 2) to study the Buddhaddhamma that is suitable with management in order to enhance the values of Metropolitan Waterworks Authority and 3) to encourage the values about management of Metropolitan Waterworks Authority through integrated Buddhaddhamma. This research utilized the mixed methods research comprising qualitative and quantitative research. The qualitative research applied the in-depth interview of 25 key informants comprising the experts about Buddhist management, the administrators and officers of Metropolitan Waterworks Authority, stakeholders and the clients of Metropolitan Waterworks Authority, selected by purposive sampling and the data were analyzed by inductive reasoning and content analysis.

However, the researcher analyzed the qualitative data from the administrators and staffs of Metropolitan Waterworks Authority for 4,330 people and got the 367 samplings through the questionnaire with reliability coefficient of 0.944. The data were analyzed by descriptive statistics, percentage, mean and standard deviation.

Research findings were as follows:

To support the values of administration and management of Metropolitan Waterworks Authority through integrated Buddhaddhamma which the researcher can sum up in three parts: 1) to aim to develop oneself according to Buddhist principle by the deeply understanding management and to emphasize the personnel to get one's duty, train, support and realize them about the work, practice the rules according to sublime states of mind and qualities of a good man namely: knowing the meaning, sense of proportion, 2) to contemplate to improve the work in accordance with Dharmic rule with approachingly management and to practice virtue, ethics goodness and mindful one's responsibility, interest and network in agreement with mindful doctrine and perform with bases of social solidarity through knowing the society and knowing the individual, and then 3) to shoot to manage the society as reported by Dharmic doctrine through the destinedly management, to give the understanding and destination to the administrators and officers that affect the one's realization, give the good service and send the good quality water to the people and also clients equally by practicing according to qualities of a god man: knowing the law, knowing the consequence and knowing the proper time; therefore, the researcher can summarize it as EAG Model.

Keywords: Integration, Buddhaddhamma Principle, Management, Values.

1. บทนำ

การขับเคลื่อนองค์กรท่ามกลางปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก มีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นกลยุทธ์ จำเป็นต้องมีการปรับตัวพัฒนาเพื่อพร้อมรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (Pichet Wongkijkom, 2010: 5) วิธีการที่องค์กรจะสนองตอบต่อความหลากหลายทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและความต้องการของสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งต้องคำนึงถึงมิติลักษณะของงาน เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างขององค์กร หมายถึงการบูรณาการ เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มีการทำงานร่วมกันภายในองค์กร และการบูรณาการทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรให้มีศักยภาพสามารถสร้างความได้เปรียบ นำมาสู่การประสบความสำเร็จในการบริหารในอนาคต อีกทั้งการบริหารจัดการในปัจจุบันมุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การบริหารแนวพุทธ เน้นการแก้ปัญหามนุษย์อย่างยั่งยืน พุทธวิธีทั้งหลายล้วนมุ่งสร้างปัญญาให้แก่มนุษย์ ให้ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาของโลก พุทธธรรมได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาคนอย่างลึกซึ้ง สามารถดำเนินชีวิตในลักษณะการครองตน ครองคน และครองงานที่เอื้ออาทรต่อมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ

การบริหารงานบนพื้นฐานค่านิยมเป็นวิธีการหรือแนวทางการจัดการภายในองค์กรด้วยการส่งเสริมการใช้ค่านิยมเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น การสร้างความเชี่ยวชาญในการทำงานแบบมืออาชีพ การพัฒนาสมรรถนะบุคคล การกำหนดตัวชี้วัดในองค์กร โดยที่ค่านิยมทางการบริหารงานที่มีอยู่ในทางการบริหารงานได้แก่ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ ความสามารถ รับการตรวจสอบได้ ความเป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ความประหยัด ความมีประสิทธิภาพและ ความมีประสิทธิผล ค่านิยมการจัดการจึงหมายถึงแนวคิดหรือหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่นักบริหารได้ตัดสินใจเลือกมาใช้ในกระบวนการวางแผน การจัดการองค์กร การนำองค์กร และการควบคุมติดตามประเมินผลองค์กรด้วยการถ่ายทอดและหล่อหลอมผลักดันให้ทุกคนในองค์กรเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร (Posner, B. & Warren, S., 1996: 293)

จากแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว ค่านิยมของการประปานครหลวง โดยกระบวนการปลูกฝังพฤติกรรมในการทำงานตามแนวทางค่านิยมคือ QWATER “มุ่งมั่น พัฒนาตน พัฒนางาน บริการสังคม ด้วยความโปร่งใส ใส่ใจคุณภาพ” การที่องค์กรจะบรรลุถึงเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรได้นั้นขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรเป็นสำคัญ แม้ว่าการกำหนดลักษณะงานและเป้าหมายผลงานจะมีส่วนช่วยให้พนักงานปฏิบัติให้เป็นไปตามผลที่คาดหวังได้ แต่หากมี

“ตัวช่วย” ซึ่งแนวพฤติกรรมการทำงานของพนักงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรก็จะทำให้องค์กรได้รับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้ง่ายและช่วยลดความเสี่ยงที่ผลการปฏิบัติงานของพนักงานจะเบี่ยงเบนไปจากที่คาดหวังได้อีกทางหนึ่ง องค์กรได้ดำเนินการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง แต่ขาดการบูรณาการเข้ากับระบบบริหารงานจัดการจึงอาจไม่เกิดผลยั่งยืนเพราะยังไม่กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติในการปฏิบัติงานของคนในองค์กร การศึกษาวิจัยถึงค่านิยมของการประปานครหลวงให้สามารถรับรู้ เข้าใจในตัวตนตามบริบทที่แท้จริง และศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง เพื่อมองเห็นค่านิยมในการบริหารจัดการของการประปานครหลวงอย่างชัดเจน โดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของการบริหารจัดการอย่างมั่นคง เพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการของการประปานครหลวง ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง

2.3 เพื่อนำเสนอการส่งเสริมค่านิยมการบริหารจัดการของการประปานครหลวงโดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบูรณาการ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการผสมแบบเชิงคุณภาพนำเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญมาวิพากษ์ ประกอบด้วยผู้บริหารจากหน่วยงานต่าง ๆ ของการประปานครหลวง ผู้ให้บริการและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของการประปานครหลวง และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางหลักธรรมในด้านการบริหารจัดการจำนวน 17 รูป/คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามจำนวน 367 ชุด

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ 3 ข้อ ดังนี้

4.1 กระบวนการบริหารจัดการของการประปานครหลวง ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึง ปัจจุบัน พบว่า การบริหารจัดการเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนและสามารถสร้างค่านิยมให้เกิดแก่นักงานในบริบทของการประปานครหลวงจากกลไกการบริหาร 7M ได้แก่ ด้านการบริหารคน (Man) ด้านการบริหารเงิน (Money) ด้านการบริหารการบริการประชาชน (Market) ด้านการบริหารคุณธรรม (Morality) ด้านการบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) ด้านการบริหารเวลา (Minute) และการบริหารการวัดผล (Measurement) ผู้ให้ข้อมูลในระดับกลุ่มผู้บริหารเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มีหน้าที่ในการวางยุทธศาสตร์การบริหารการประปานครหลวงเพื่อเป็นการขับเคลื่อนองค์กร มีความรับผิดชอบต่อสังคมและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มีการพัฒนาดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นใน 1) ด้านการบริหารคน มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในทุกกระบวนการของการปฏิบัติงาน มีการเสริมความรู้ พัฒนา และอบรมบ่มเพาะจิตใจในด้านคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติงานให้เกิดการผสมผสานกันอย่างลงตัว และเหมาะสมกับองค์กร 2) ด้านการบริการประชาชน การบริการที่ดีเป็นธรรม ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย สานต่อจากการบริหารคนในลำดับแรกที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้งานบริการในทุกขั้นตอนการปฏิบัติเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นจิตสำนึกการบริการเพื่อสังคม ที่ซื่อสัตย์ โปร่งใส และปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และ 3) ด้านการบริหารคุณธรรม การผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพกระบวนการผลิตน้ำประปาที่ปลอดภัยได้มาตรฐานในระดับสากล ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้ประชาชนได้มีน้ำประปาที่สะอาดใช้ถ้วนหน้า

4.2 หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง กระบวนการบริหารจัดการตามกรอบการบริหารจัดการใน 7 ด้านได้แก่ 1) การบริหารคน (Man) 2) การบริหารเงิน (Money) 3) การบริหารการบริการประชาชน (Market) 4) การบริหารคุณธรรม (Morality) 5) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) 6) การบริหารเวลา (Minute) 7) การบริหารการวัดผล (Measurement) ซึ่งกระบวนการบริหารการจัดการดังกล่าวในทางหลักพุทธธรรมมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารตน บริหารคนและบริหารงาน ในด้านการบริหารจัดการและส่งเสริมค่านิยม เป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติทำงานให้ดีที่สุด

เพื่อเป้าหมายขององค์กร ปฏิบัติงานให้สัมพันธ์กับทิศทางที่กำหนดไว้ โดยที่ผลการปฏิบัติงานและค่านิยมจะมีความสอดคล้องที่เชื่อมโยงถึงกัน ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยม โดยการใช้หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหัตถ์ 4 และหลักสัปปุริสธรรม 7

หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารจัดการการประปานครหลวง

1. เมตตา ต่อประชาชน มุ่งปรารถนาดีที่จะให้ประชาชนมีน้ำสะอาด พอเพียงแก่การดำรงชีวิตในทุกพื้นที่ที่การประปานครหลวงรับผิดชอบ

เมตตา ต่อพนักงาน มุ่งปรารถนาดีให้พนักงานทำงานเพื่อประชาชนอย่างมีความสุข มีเงินเดือนเพื่อดำรงชีวิต มีสวัสดิการที่ดีและทำให้เกิดความสุขต่อการทำงานในระยะยาว

2. กรุณา ต่อประชาชน ผู้ใช้น้ำ ให้พ้นจากการใช้น้ำที่ไม่สะอาด ให้พ้นจากการแบกรับภาระน้ำประปาท้องถิ่น หรือซื้อน้ำที่มีราคาแพงกว่าน้ำประปามาใช้อุปโภคบริโภค

กรุณา ต่อพนักงาน ให้ความกรุณาให้โอกาสในการรับเข้าทำงาน ให้โอกาสการพัฒนาตนเองและการเติบโตในสายวิชาชีพ

กรุณา ต่อชุมชนและสังคมในพื้นที่ ให้พ้นจากความไม่รู้ไม่ทราบ ในเรื่องการบริหารและจัดการงานประปา

3. มุทิตา มีความยินดีที่เห็นประชาชนมีน้ำกินน้ำใช้ที่สะอาด มีความยินดีที่หน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนช่วยเหลือให้ประชาชนพ้นจากทุกข์ด้านน้ำอุปโภคและบริโภค

4. อุเบกขา มีความมั่นคงต่อความยุติธรรม และความถูกต้องทั้งปวง ตั้งมั่นบนพื้นฐานของ กฎ ระเบียบ มั่นคงต่อการทำงานในภารกิจเพื่อประชาชนเป็นที่ตั้ง

หลักสังคหัตถ์ 4 ในการบริหารจัดการการประปานครหลวง

1. ทาน ผู้บริหารตั้งมั่นอยู่ในฐานะการเป็นผู้ให้ที่สำคัญ ให้ทานด้านน้ำประปา แจกจ่ายน้ำในภาวะคับขัน ฉุกเฉิน บรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนที่ขาดแคลนน้ำกิน น้ำใช้ ให้ทานบริจาคทรัพย์ตามกำลังศรัทธา ช่วยเหลืองานสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือพนักงานภายในองค์กรที่เดือดร้อน

2. ปิยวาจา การติดต่อประสานงานกับลูกค้า ประชาชนผู้ใช้น้ำ ต้องสื่อสารด้วยวาจาที่ไพเราะ เป็นมิตร มีความจริงใจในการให้บริการ

3. อัตถจริยา ในฐานะองค์กรการประปานครหลวงเป็นผู้ให้บริการด้านน้ำ ต้องสร้างประโยชน์ต่อสังคมด้านน้ำ ตามความรู้ความชำนาญที่มี ช่วยเหลือสังคมด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน ชุมชน โรงเรียน และท้องถิ่นต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับงานประปา

4. สมานัตตา ผู้บริหารต้องอยู่เคียงข้างปัญหาของผู้ปฏิบัติงานและผู้ได้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับชั้น ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง จนถึงลูกจ้าง ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรและผู้เกี่ยวข้อง

หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการการประปานครหลวง

1. ฉัมนัญญา รู้จักเหตุ รู้เหตุคุณภาพน้ำ เปลี่ยนแปลงตามภูมิอากาศ นำมาวางแผนการผลิต รู้เหตุน้ำสูญเสียที่เกิดขึ้น รู้เหตุแรงดันน้ำที่ลดน้อยลง นำมาวางแผนเพื่อเพิ่มความพึงพอใจแก่ลูกค้า รู้เหตุช่องว่าง หรือ GAP ศักยภาพบุคลากร นำมาวางแผนเพื่อพัฒนาเพิ่มศักยภาพบุคคล

2. อัตถัญญา รู้จักผล รู้ผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการหนึ่งการใดแล้ว นำมาประมวลผลเพื่อแก้ไขปัญหาก็สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รู้ผลของการบริหารจัดการคนและนำมาประเมินเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น รู้ผลศักยภาพของการให้บริการน้ำในปัจจุบัน เพื่อวางแผนต่ออนาคต

3. อัตตัญญา รู้จักตน รู้จักจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง และขององค์กร ประเมินตนเอง และสะท้อนผลจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ทำให้แต่ละคนสามารถรับทราบผลการประเมินตนเองได้ระดับหนึ่ง

4. มัตตัญญา รู้จักประมาณ ประมาณตนเอง ทั้งในการพัฒนาองค์กรและพัฒนาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง

5. กาลัญญา รู้จักกาล รู้การแบ่งเวลาในการใช้ชีวิตส่วนตัว และงานเพื่อส่วนรวม รู้จักบริหารและจัดการเวลาที่เหมาะสมในการบริหารแรงดันน้ำเพื่อประโยชน์สูงสุด

6. ปริสสัญญา รู้จักชุมชน รู้จักองค์กรของตนเอง องค์กรประกอบ บุคลากรและความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รู้จัก Stakeholder หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องและสามารถประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันได้

7. ปุคคลัญญา รู้จักบุคคล โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม คบหาสมาคมกับองค์กรที่ตั้งมั่นอยู่บนผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ รู้จักว่าควรประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ อย่างไร

4.3 การส่งเสริมค่านิยมการบริหารจัดการของการประปานครหลวงโดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบทบาท พบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปาฯ ให้มีความสำคัญใน 3 ด้านประกอบไปด้วย

1. E – Expert ส่งเสริมค่านิยม “มุ่งมั่นพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรม” คือการบริหารอย่างเข้าใจ โดยยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และหลักสัปปุริสธรรม

คืออัตตัญญา ความรู้จักตน มัตตัญญา ความรู้จักประมาณ ความพอดีไม่เกินกำลัง มาเป็นกรอบในการปฏิบัติตนให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ม้องค์ประกอบ คือ K A R E

1.1 Knowledge คือ อบรมให้ความรู้ เกิดความคิดใหม่ ๆ มีวิธีแก้ปัญหาและเพิ่มพูนความเข้าใจในการปฏิบัติงาน จูงใจให้บุคลากรผูกพัน ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานงานกับองค์กร สามารถพัฒนาคนได้อย่างเหมาะสม สนับสนุนการถ่ายทอดด้านการเรียนรู้และพัฒนาองค์กร (Learning and Growth) ยกระดับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างขีดความสามารถองค์กร

1.2 Appreciate คือ เห็นคุณค่า ส่งเสริมให้ทำงานเป็นทีมเพื่อร่วมใจกันปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง พยายามปรับตัวเองให้เข้ากับวิธีปฏิบัติของทีมเพื่อให้ทีมงานประสบความสำเร็จ ฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อจะได้ทุ่มเทปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

1.3 Rules คือ รักษากฎระเบียบ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด สร้างวินัยในตัวเองเป็นการชักจูงให้บุคลากรเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการที่ต้องมีวินัย เพื่อให้เขาสำนึกตระหนักและเข้าใจด้วยตนเองในการปฏิบัติตามวินัยด้วยความเต็มใจ

1.4 Esteem คือ ยกย่อง นับถือ ชื่นชมยินดี เพื่อเป็นกำลังใจให้ทำความดีต่อไปเกิดพลังร่วมของกลุ่มในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. A - Approach ส่งเสริมค่านิยม “มุ่งมั่นพัฒนางานตามหลักพุทธธรรม” คือการบริหารอย่างเข้าถึง ตามกรอบหลักธรรมในภาคจิตใจและภาคปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา โดยนำหลักสัปปุริสธรรม คือปรีชาญาณ รู้จักชุมชนและรู้วิธีการที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้น ๆ ปุคคลัญญา รู้ความแตกต่างแห่งบุคคลและรู้วิธีที่จะปฏิบัติต่อบุคคลมาบูรณาการในการปฏิบัติงาน ม้องค์ประกอบ คือ V R I N

2.1 Virtue คือ คุณธรรม คุณงามความดี การบริหารงานโดยใช้ระบบคุณธรรมด้วยความเสมอภาพ มีความเป็นกลาง มีความเที่ยงธรรม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่นในลักษณะที่ไม่เสียประโยชน์ของส่วนรวม มีความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายให้การปฏิบัติงานตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 Responsibility คือ ภาระหน้าที่รับผิดชอบ มีความรู้ในงานที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อให้ผลงานดีขึ้น

2.3 Interest คือ เห็นประโยชน์ส่วนรวม ทราบถึงผลสำเร็จและผลประโยชน์ที่จะเกิดมีต่อองค์กร สร้างและจัดลำดับความสำคัญของงานอันจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบและควบคุมการปฏิบัติงาน

2.4 Network คือ สร้างเครือข่าย การเรียนรู้สนใจใคร่ ความสามารถพิเศษ ประสานงาน ในฐานะหมดเชื่อมที่จะสร้างความเข้าใจในกลุ่มเพื่อร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ภายใต้การประสานความเข้าใจ การติดต่อสื่อสารช่วยเสริมให้เกิดความมั่นคงทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์กร

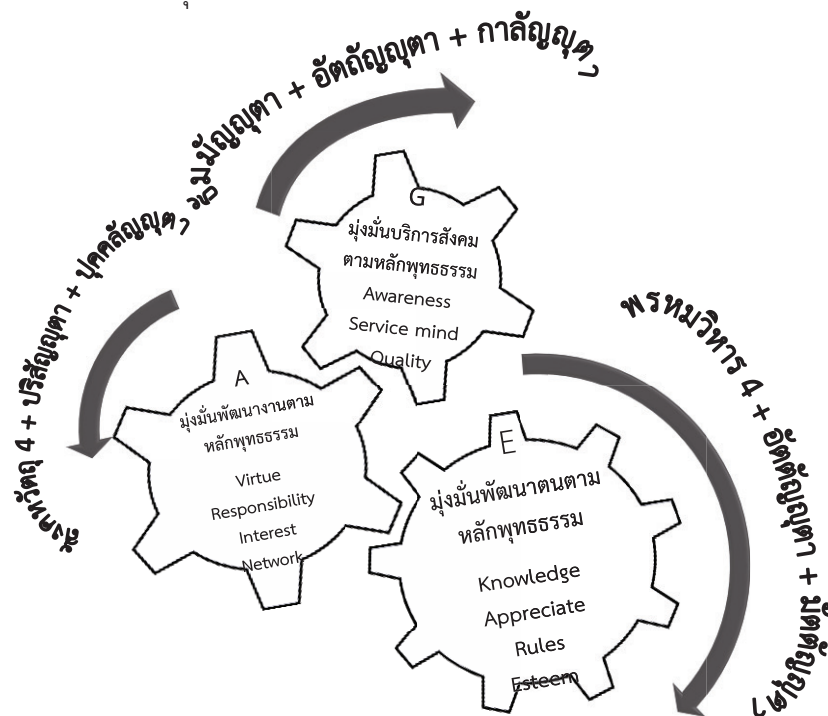
3. G - Goal ส่งเสริมค่านิยม “มุ่งมั่นบริการสังคมตามหลักพุทธธรรม” คือการบริหารอย่างมุ่งเป้า โดยการยึดมั่นในหลักสัปปริสธรรม คืออัมมัญญาตา รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งเหตุผล อัตถัญญาตา รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์จะเกิดขึ้นจากการกระทำ กาลัญญาตา รู้เวลาอันเหมาะสมที่จะใช้ในการดำเนินงาน ในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนการปฏิบัติและทุกภาคส่วน พร้อมด้วยยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกคน มุ่งองค์ประกอบ คือ A S Q ได้แก่

3.1 Awareness คือ สร้างความตระหนักรู้ การสร้างความตระหนักรู้ในการบริหารบุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานของการประปานครหลวง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน คุณค่าของสินค้าคือน้ำประปาที่สะอาดบริสุทธิ์ ที่ผลิตเพื่อมอบให้แก่ผู้ใช้บริการหรือประชาชน ให้เกิดอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3.2 Service Mind คือ จิตบริการ การสร้างจิตบริการให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติงาน การประปานครหลวงเป็นกิจการที่ดำเนินงานด้านสาธารณูปโภค การบริการในสังคมโลกปัจจุบัน มีการคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประปานครหลวงในทุกมิติมากขึ้น สร้างผู้ปฏิบัติงานให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตสาธารณะ/จิตบริการที่ดี ให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานอย่างเต็มที่เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า มีการตรวจสอบปัญหาและวิเคราะห์บนพื้นฐานของความจริง เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงอันนำไปสู่การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องแม่นยำ มีแนวคิดเชิงบวกซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นทีมเดียวกัน การให้บริการที่เท่าเทียมกันทุกหลังคาเรือนโดยไม่เลือกฐานะ ปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน กระบวนการให้บริการเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่งานบริการในทุกขั้นตอนการปฏิบัติ และสร้างให้พนักงานผู้ปฏิบัติทุกคนเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

3.3 Quality คือ คุณภาพน้ำประปา การสร้างคุณภาพให้เกิดแก่น้ำประปา การประปานครหลวงมีภาระหน้าที่ในการผลิต จัดส่งและจำหน่ายน้ำประปา กระบวนการผลิตน้ำประปาที่ปลอดภัยได้มาตรฐานเพื่อส่งมอบน้ำประปาที่สะอาดบริสุทธิ์ให้แก่ผู้ใช้บริการหรือประชาชนอย่าง

สม่ำเสมอ มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง สร้างเสถียรภาพในการส่งจ่าย น้ำประปาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้ประชาชนได้มีน้ำประปาที่สะอาดใช้ถ้วนหน้า

แผนภูมิที่ 1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมของการประปานครหลวง มุ่งเน้นในด้านการบริหารคน การบริการที่ดี และการผลิตน้ำประปาที่มีคุณภาพ หลักธรรมในการบูรณาการเพื่อส่งเสริมค่านิยมในการบริหารจัดการของการประปานครหลวง ได้แก่ 1) พรหมวิหาร 4 ในเชิงของการบริหารของผู้บังคับบัญชาในภาคจิตใจ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2) สังคหวัตถุ 4 ในเชิงของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัจฉริยา สมานัตตตา 3) สปัจริยธรรม 7 ในเชิงของการบูรณาการเพื่อผลสำเร็จ ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้บุคคล โดยมุ่งมั่นพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรม มุ่งมั่นพัฒนางานตามหลักพุทธธรรม และมุ่งมั่นบริการสังคมตามหลักพุทธธรรม ด้วยความโปร่งใส ใส่ใจคุณภาพ ประกอบด้วย

5.1 ส่งเสริมค่านิยมมุ่งมั่นพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรม คือการบริหารอย่างเข้าใจโดยมุ่งเน้นไปในเรื่องของบุคคล ให้ความเข้าใจในบริบทของภาระหน้าที่ของการประสานครหลวง มีการให้การอบรมบ่มเพาะความรู้และเพิ่มพูนความเข้าใจในการปฏิบัติงาน สร้างและตระหนักรู้ถึงคุณค่าในการปฏิบัติงานในการประสานครหลวง อย่างยึดมั่นในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมีการให้เกียรติกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานงาน โดยยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และหลักสัปปริสธรรม คืออิตถัญญตา ความรู้จักตน มัตถัญญตา ความรู้จักประมาณ ความพอดีไม่เกินกำลัง มาเป็นกรอบในการปฏิบัติตนให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกที่มีต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง การบริหารคนในเชิงคุณธรรม สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pakorn Mahakuntha (2013) ว่าหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักการสำคัญในการบริหารงานของผู้บริหาร สอดคล้องกับ Phramahasupot Sumetho (Phanthong) (2015) พบว่าการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการในกระบวนการบริหารงานส่งผลให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การสร้างความตระหนักรู้ให้เห็นถึงคุณค่าของงาน คุณค่าของตนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yuwadee Reonpak (2013) มีการถ่ายทอดความรู้ มีการแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ระหว่างพนักงานทุกระดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nuttawut Rojniruttikul (2015) การทำงานเป็นทีมเดียวกัน มีการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหโดยทำงานร่วมกับทีมต่างสายงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jatupon Dongjit and Prayoon Suyajai (2013) ส่งผลให้พนักงานผู้ปฏิบัติงานทุกระดับปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทเพื่อปรับประสานเข้ากับเปลี่ยนแปลง ทุ่มีบทบาทปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด

5.2 ส่งเสริมค่านิยมมุ่งมั่นพัฒนางานตามหลักพุทธธรรม คือการบริหารอย่างเข้าใจถึงการประสานครหลวงเป็นกิจการสาธารณูปโภค การปลูกฝังให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดี สำนึกในหน้าที่รับผิดชอบของตน โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รวมไปถึงการสร้างเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการประสานครหลวง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานของกิจการการประสานครหลวงตามกรอบหลักธรรมในภาคจิตใจและภาคปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา โดยนำหลักสัปปริสธรรม คือปริสัญญตา รู้จักชุมชนและรู้กิริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้น ๆ บุคคลัญญตา รู้ความแตกต่างแห่งบุคคลและรู้วิธีที่จะปฏิบัติต่อบุคคล มาบูรณาการในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดคุณสมบัติของตำแหน่งงานที่ต้องการ มีความถูกต้องและเหมาะสม

การติดตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นส่งเสริม สนับสนุนให้มีความมุ่งมั่น สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มุ่งมั่นต่อการพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่องและการปรับประยุกต์กระบวนการทำงาน สอดคล้องกับงานของ Phongsapak Teirattanasert (2007) คุณค่าของเพื่อนร่วมงาน คุณค่าของสินค้าคือน้ำประปาที่สะอาดบริสุทธิ์ ที่ผลิตเพื่อมอบให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานของ Chayanit Kulatanamaneonporn (2012) ว่าแนวคิดการเสริมสร้างค่านิยม เน้นที่คนในสังคมยึดและปฏิบัติโดยตระหนักถึงประโยชน์ที่เหมาะสม นำค่านิยมการจัดการด้านการมีความซื่อสัตย์ การมีคุณธรรม การมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เสริมให้เกิดความมั่นคง

5.3 ส่งเสริมค่านิยมมุ่งมั่นบริการสังคมตามหลักพุทธธรรม คือการบริหารอย่างมุ่งเป้าการบริหารจัดการที่สร้างความเข้าใจและเข้าถึงให้แก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในการประสานครหลวงทุกระดับชั้น ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ต่อตนเอง มอบการให้บริการที่ดี และส่งมอบคุณภาพน้ำประปาที่สะอาดบริสุทธิ์ให้แก่ประชาชนและผู้ใช้บริการทุกภาคส่วน โดยการยึดมั่นในหลักสัปปุริสธรรม คืออัมมัญญาตา รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งเหตุผล อัตถัญญาตา รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์จะเกิดขึ้นจากการกระทำ กาลัญญาตา รู้เวลาอันเหมาะสมที่จะใช้ในการดำเนินงาน ในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนการปฏิบัติและทุกภาคส่วน พร้อมด้วยยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกคน กระบวนการให้บริการเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เกิดความรับผิดชอบต่อน้ำที่งานบริการในการสร้างจิตบริการให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับ Sirirat Klangyen (2014) ที่ว่าปัจจัยในการบริหารสู่ความเป็นเลิศให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กร การทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ โดยใช้ระบบเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อน สอดคล้องกับงานของ Cholaton Tipsuwan (2013) ร่วมมือร่วมใจกัน และการสร้างคุณภาพให้เกิดแก่น้ำประปา อยู่บนพื้นฐานการเข้าใจ และเข้าถึง ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตน้ำประปาให้เป็นไปตามมาตรฐานเพื่อส่งมอบน้ำประปาที่สะอาดบริสุทธิ์ให้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ สร้างเสถียรภาพในการส่งจ่ายน้ำประปา ให้บริการอย่างเสมอภาคกันและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้ประชาชนได้น้ำประปาที่สะอาดใช้ถ้วนหน้า โดยการยึดมั่นในหลักสัปปุริสธรรม 7 ยึดมั่นในหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ในการปฏิบัติงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานของ Worachert Suwanmaneechok (2010)

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารควรบูรณาการและประสานเชื่อมโยงสู่นโยบายการบริหารเพื่อขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของการประปานครหลวง

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมทางด้านธรรมะแก่พนักงานตั้งแต่เริ่มเข้ามาสู่องค์กร ตลอดถึงพนักงานที่ปฏิบัติงานทุกสายงาน ให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักธรรม ควรส่งเสริม พัฒนาผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ โดยการไปทัศนศึกษาดูงานหรือเข้ารับการฝึกอบรมโครงการปฏิบัติธรรม ควรส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีจริยธรรม เกิดทักษะในการทำงานอย่างมีความสุข พัฒนาศักยภาพในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรพิจารณานำข้อมูลผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปวิจัยต่อยอดเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และแนวทางการบริหารจัดการของการประปานครหลวงในสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันที่จะต้องรู้และข้อยืนยันความชัดเจนต่อไป ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมค่านิยมโดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

References

- Herbert A. Simon. (1947). *Administrative Behavior*. New york: Macmillian.
- Nuttawut Rojniruttikul. (2015). *The Integration of Human Resource Management and Organizational Culture Management* (Research Report). Bangkok: King Mongkut's Institute of Technology Lat Krabang.
- Pakorn Mahakuntha. (2013). *The Model and Process of Local Administration on Integrated Buddhism* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Phongsapak Teirattanasert. (2007). *Alternative : Managerial Values and Job Performance of High-ranking Government Officials in the Thai Civil Service* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Ramkamheang University.
- Pichet Wongkijkorn. (2010). *New Generation Leaders*. Bangkok: Intellectual Printing.
- Pipat Yodprudtikan. (2008). *The Use of the Process of Construction of Indecators in Comparing Sufficiency Economy and Buddhist Economics* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Posner, B. & Warren (1996) .S. *Public Personnel Management*. Cambridge, MA: Harvard.
- Pepper, S.C. (1958). *The Sources of Value*. Chicago: Berkeley.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Value*. New York: The Free Press.
- Sirirat Klangyen. (2014). *Management of Excellence According to The Buddhist Principles of Good Governance of Local Administrative Organizations* (Doctoral of Thesis).Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sujitra Boonyarat. (2006). *Research Methodology for Public Administration*. National Institute of Development Administration.
- Supot Sumetho (Phanthong). (2015). *4 Phromwihan: The Concept of Integrated Personnel Management in Academy* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Worachert Suwanmaneechok. (2010). *Study of Attitude in Dhamma Application for Helping in Working of Staff Member in Faculty of Science, Chiang Mai University* (Research Report). Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Yuwadee Reonpak. (2013). *A Comparative Study of Modern Concept of Personal Administration in Organization and the Concept of Administration in Buddhism*. (Doctoral of Thesis). Pathum Thani: Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร METROPOLIS ADMINISTRATION OF MODEL CHIANG MAI PROVINCE

วสันต์ ปานสังข์* อภินันท์ จันตะนี** พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา***

Wasun phansong, Aphinant Chantanee, Phrakhrusangharakkiettsak kittipanya

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพโครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบโครงสร้างเชียงใหม่มหานคร 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบ (Model) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบเชียงใหม่มหานคร

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 29 รูปหรือคน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเข้าสู่กระบวนการถอดบทเรียนและค้นหาโครงสร้างการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร แล้วดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 รูปหรือคน เพื่อทำการยืนยันความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 นั้น ยังมีความทับซ้อนเชิงโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงเกิดปัญหาในความชัดเจนของอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากภายในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคที่มีอำนาจหน้าที่ใน

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Sciences, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Sciences, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การจัดทำบริการสาธารณะอยู่อีกส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความทับซ้อนเชิงโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ควรให้มีการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มากขึ้น เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจในการจัดทำโครงการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการประชาชนโดย

ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นในระดับล่าง เช่น เทศบาล นั้น ยังมีความจำเป็นอยู่ตามระบบของการตรวจสอบและควรให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานราชการส่วนกลาง โดยให้จัดเป็นกลุ่มจังหวัดในการกำกับดูแลท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมความใกล้ชิดและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเชิงพื้นที่

2. ปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบมหานครนั้น พบว่าปัจจุบันมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่แล้ว เพียงแต่สร้างความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดย ด้วยการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนภูมิภาคทั้งหมดให้กับท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการในภารกิจ ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นให้จัดตั้งกลุ่มจังหวัดโดย 5 – 8 จังหวัดขึ้นในแต่ละภาคของประเทศและให้มีผู้ว่าราชการจากส่วนกลางมาเป็นผู้กำกับดูแลท้องถิ่น ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นระดับล่างนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจากกลุ่มจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเป็นเพียงการประสานแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาจังหวัดเป็นไปในแนวทางเดียวกันเท่านั้น

3. รูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานครนั้น รัฐบาลควรเร่งรัดการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้กับท้องถิ่นพร้อมจัดสรรงบประมาณในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนและเด็ดขาดในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.อ.) เป็นผู้ประสานแผนงานกระทรวงการคลังจัดสรรงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นโดยเพิ่มภาษีและเงินอุดหนุนคืนสู่ท้องถิ่นในอัตราส่วน 70% ต่อ 30% เพื่อให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพียงพอต่อภารกิจ ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นโดยให้กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีกลุ่มจังหวัดโดยมี 5 ถึง 8 จังหวัด หรือภาคต่างๆของประเทศ จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นในระดับที่เหมาะสมเพื่อรักษาความอิสระของท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นระดับจังหวัดเป็นเพียงผู้ประสานแผนงานและโครงการในการพัฒนาจังหวัดกับท้องถิ่นระดับล่าง โดยในการจัดทำแผนงานโครงการของท้องถิ่นทุกระดับจะต้องนำหลักพุทธธรรม ปฏิจจสมุปบาท คือ การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมไปบูรณาการ เข้ากับการทำแผนงานโครงการด้วยทุกครั้ง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารมหานคร

ABSTRACT

Objectives of this research were; 1. to study the current status of local administrative structure of Chiang Mai province, 2.to study the factors affecting the change of the organizational structure of the local administrative organization of Chiang Mai into Chiang Mai metropolis structure and 3.to propose the administrative model of local administrative organizations of Chiang Mai in the form of Chiang Mai Metropolis.

Research methodology was a qualitative research. Collecting data from 29 key informants by purposive selection from experts with structured in-depth-interview. The collected data were analyzed by descriptive interpretation. The research was also performing focus group discussion with 13 experts by purposive selection.

Research finding were as follows:

1) Local administrative organizations of Chiang Mai province was in line with the provincial administrative organization act of be 2540 (1997). The administrative structure, the role and authority between the provincial governor and the president of the provincial administrative organizations were still overlapped or dedundunced which caused the problems of unclear authority of local administrative power. In Chiang Mai province, there are many government agencies, both central and local administration. In order to avoid the redundancy of the service and authority, there should be clear review of power and authority of central and local administrative organizations in Chiang Mai province. There should be more empowerment from central authority to local and provincial administration. So that the local administrative organizations should have more authority to render public service to people more effectively. The lower local administrative organizations such as municipality should be under supervision of central organizations, divided into provincial groups for close supervision and personal relations at local levels.

2) Significant factors to change the structure of Chiang Mai administrative structure to the metropolis. According to Chiang Mai people and academicians,

there is a common concept that Chiang Mai province should be self-governed special metropolis with directly elected governor. Under the proposed Chiang Mai metropolis act of.. , there was local election at provincial levels according to the local administrative act. only thing to do is to make clear distinction of authority of provincial administrative president and transfer all public services to local administrative organizations. As for the local supervision, there should be divided of local provinces into 5-8 groups. In one groups, the governor from central organization should supervise the groups. Lower local administrative organizations supervision is duty and authority of provincial groups. The provincial administration act as the coordinator of strategic plans for local development in the same direction.

3) The administrative pattern of the local administrative organizations in Chiang Mai province; the government must have a clear policy to decentralize by the constitution and of the 20-year national strategic development plan and the government should accelerate the transferring of central and regional business to local administrative organization with additive budget so that the local administrators will have power to solve any problems for local people. the local administrative organization acts as coordinators of the strategic plan, ministry of finance allocates budgets for local administrative organization with tax redeem of the tax and support money from the government at 70% to 30% ratio. so that the local administrative organizations would have enough budget. the provincial groups of 5-8 provinces set up by ministry of interiors . the local administrative organizations supervision from central organizations must carry out at the appropriate level to keep balance of power. the relations between local organizations is the duty of provincial organizations. the development plans, projects and activities at lower local levels must be integrated with Buddhaddhamma of Patirupadesavaso Ja, being in the appropriate locations always and every time.

Keywords: Metropolis Administration Model.

1. บทนำ

การปกครองท้องถิ่นของไทยได้มีการพัฒนามาโดยลำดับ และจากกระแสการเรียกร้องทั้งจากกลุ่มนักการเมืองและนักวิชาการ ให้มีการกระจายอำนาจ (Decentralization of Power) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแนวทางหรือวิธีการหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดในการส่งเสริมการเมืองระดับชาติให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้ Supprasawas Chatchawan, 2012 : 177) จากข้อเรียกร้องเพื่อให้มีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้เอง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2540 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 (Chuwong Sharyabood, 1997: 188 – 201) ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดที่เคยทำหน้าที่เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2489 จะต้องพ้นจากการเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปโดยปริยาย (Supasawad Chardchawarn, 2004: p. 92) และภายหลังเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 โดยในปี พ.ศ.2546 เป็นต้นมา กฎหมายจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ผู้บริหารขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง จึงมีผลให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงและความจำเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า มาตรฐานของชีวิตคนที่พยายามให้มีความเสมอภาคกันตามระบบการปกครองที่ทุกฝ่ายต้องการให้มีความสมบูรณ์เหมาะสม เข้ากับยุคสมัยนิยมในการปฏิบัติวิทยาศาสตร์ทางสังคมให้อื้อต่อการแก้ปัญหาวิกฤตสังคมไทยที่มีความหลากหลายซับซ้อนยิ่งขึ้น (Prasert Thilao, 2018)

อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการปฏิรูปการจัดการการปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจในประเทศไทย ก็คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ทั้งนี้ เพราะวาทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจในรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอยู่อย่างกว้างขวางอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับใดๆ ก่อนหน้านี้ Supprasawas Chatchawan, 2012:177) ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน ก็ได้มีบทบัญญัติรับรอง ได้รับรองหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจในการที่ส่งเสริมการปกครองตนเองของชุมชนท้องถิ่นไว้ในทำนองเดียวกัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 249)

จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มประชาชน กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มเครือข่ายบ้านชุมชนเมืองเย็น องค์การภาคีภาคพลเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ได้นำแนวคิดเรื่อง “จังหวัดจัดการตนเอง” คือ การให้ประชาชนในจังหวัดมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการปกครอง

ตนเอง เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการจังหวัดของตนเองในทุกๆด้าน ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ คือ มีการรณรงค์ให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด และลดบทบาทอำนาจหน้าที่ของการบริหารราชการจากส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาค โดยให้มีการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นการรวมอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เคยเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการภายในจังหวัดของ ผู้ว่าราชการจังหวัด และ นายกองค์การบริหารจังหวัด และรวมงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทรัพยากรการบริหารของส่วนราชการของทั้งสองหน่วย มาร่วมพัฒนาและดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดการจัดตั้ง “จังหวัดปกครองตนเอง” ดังกล่าว (Chamnan Chan Rueang, 2014) ภาคประชาชนชาวเชียงใหม่ และนักวิชาการมหาวิทยาลัยในพื้นที่เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ และยังเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว จึงได้มีแนวคิดร่วมกันในเรื่องการจัดการปกครองแบบพิเศษเฉพาะเชียงใหม่ เช่นเดียวกับ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จึงได้มีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเชียงใหม่มหานคร พ.ศ.....ซึ่งมีหลักการ ดังนี้ 1. ให้จัดตั้งการปกครองเชียงใหม่มหานคร เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น 2. ให้ยกเลิกการบริหารราชการในส่วนภูมิภาคและให้เหลือเพียงราชการส่วนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และกำหนดให้ราชการส่วนกลางส่วนภูมิภาคถ่ายโอนภารกิจ อำนาจหน้าที่ให้แก่เชียงใหม่มหานครในทุกๆด้าน ยกเว้นเรื่องการทหาร (ความมั่นคงของชาติ) ระบบเงินตรา (การคลัง) การต่างประเทศ และการศาลยุติธรรม 3. ให้มีสภาเชียงใหม่มหานคร ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง มีอายุสภา 4 ปี 4. ให้มีผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานคร มาจากการเลือกตั้ง โดยมีวาระครั้งละ 4 ปี 5. ให้มีสภาพลเมืองประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 100 คน จากการเลือกกันเอง 6. ให้มีสมาชิกสภาเขต 7. ให้เชียงใหม่มหานครเป็นผู้มีอำนาจจัดเก็บภาษีบางประเภทและสามารถเก็บเอาไว้ได้ถึงร้อยละ 70 ส่วนอีกร้อยละ 30 ให้ส่งคืนกระทรวงการคลัง 8. ให้เชียงใหม่มหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตำรวจและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเขตเชียงใหม่มหานครด้วย ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ยังคงมีอยู่ต่อไปโดยตรงต่อผู้อำนวยการเขต และผู้ว่าราชการเชียงใหม่มหานคร

จากการต่อสู้เรียกร้องของ กลุ่มประชาชน กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มเครือข่ายบ้านชุมชนเมืองเย็น องค์การภาคีภาคพลเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้นำแนวคิดเรื่อง “จังหวัดจัดการตนเอง” ดังกล่าว ผู้ทำการวิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในสภาพโครงสร้างปัจจุบัน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร โดยปัญหาที่จะทำการศึกษา ดังนี้

1. ปัญหาด้าน ระเบียบ กฎหมาย เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ปัญหาด้านโครงสร้างในการบริหารของส่วนราชการภูมิภาคในระดับจังหวัด มีความซ้ำซ้อนในการบริหารของสองหน่วยงานใหญ่ๆ คือ อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการและอำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. ปัญหาการจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และให้มีบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร 4. ปัญหาด้านการกำกับดูแลท้องถิ่นของราชการส่วนกลาง ที่ใช้อำนาจมากเกินไป 5. ปัญหาด้านการบริหารการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการดำเนินภารกิจต่างๆ มักจะมีงบประมาณไม่เพียงพอ 6. ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 7. ปัญหาด้านความเจริญเติบโตของจังหวัดเชียงใหม่ ในทุกๆด้าน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้าน เศรษฐกิจ ด้านการขยายตัวของตัวเมือง

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพโครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบโครงสร้างเชียงใหม่มหานคร

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบ (Model) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบเชียงใหม่มหานคร

3.วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการทำการวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดรูปแบบการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ 2 เทคนิค ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จำนวน 29 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Groups Discussion) จำนวน 13 รูปหรือคน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการทำการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) จำนวน 5 กลุ่ม รวมจำนวน 29 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 รูปหรือคน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้ 1) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนด

กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) จำนวน 5 กลุ่ม รวมจำนวน 29 รูปหรือคน 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบมหานคร จำนวน 13 รูปหรือคน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยหลักสาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) และวิเคราะห์สรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเปรียบเทียบระหว่างผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม

3) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้ และเสนอแนวทางในการกำหนดรูปแบบ การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 นั้น ยังมีความทับซ้อนเชิงโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงเกิดปัญหาในความชัดเจนของอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากภายในจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะอยู่อีกส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความทับซ้อนเชิงโครงสร้างและบทบาทอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ควรให้มีการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มากขึ้น เพื่อให้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจในการจัดทำโครงการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการประชาชนโดย ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นในระดับล่าง เช่น เทศบาล นั้น ยังมีความจำเป็นอยู่ตามระบบของการตรวจสอบและควรให้อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานราชการส่วนกลาง โดยให้จัดเป็นกลุ่มจังหวัดในการกำกับดูแลท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมความใกล้ชิดและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเชิงพื้นที่

4.2 ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบโครงสร้างเชียงใหม่มหานคร ปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบมหานครนั้น พบว่าปัจจุบันมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่แล้ว เพียงแต่สร้างความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดย ด้วยการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนภูมิภาคทั้งหมดให้กับท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการในภารกิจ ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นให้จัดตั้งกลุ่มจังหวัดโดย 5 – 8 จังหวัด ขึ้นในแต่ละภาคของประเทศและให้ผู้ว่าราชการจากส่วนกลางมาเป็นผู้กำกับดูแลท้องถิ่น ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นระดับล่างนั้น ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจากกลุ่มจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเป็นเพียงการประสานแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาจังหวัดเป็นไปในแนวทางเดียวกันเท่านั้น

4.3 รูปแบบ (Model) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบเชียงใหม่มหานคร รูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานครนั้น รัฐบาลควรเร่งรัดการถ่ายโอนภารกิจของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้กับท้องถิ่นพร้อมจัดสรรงบประมาณในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนและเด็ดขาดในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ด.) เป็นผู้ประสานแผนงาน กระทรวงการคลังจัดสรรงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นโดยเพิ่มภาษีและเงินอุดหนุนคืนสู่ท้องถิ่นในอัตราส่วน 70% ต่อ 30% เพื่อให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพียงพอต่อการกิจ ส่วนการกำกับดูแลท้องถิ่นโดยให้กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีกลุ่มจังหวัดโดยมี 5 ถึง 8 จังหวัด หรือภาคต่างๆ ของประเทศ จะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นในระดับที่เหมาะสมเพื่อรักษาความอิสระของท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นระดับจังหวัดเป็นเพียงผู้ประสานแผนงานและโครงการในการพัฒนาจังหวัดกับท้องถิ่นระดับล่าง โดยในการจัดทำแผนงานโครงการของท้องถิ่นทุกระดับจะต้องนำหลักพุทธธรรมปฏิรูปเทศาภิบาล คือ การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมไปบูรณาการเข้ากับการทำแผนงานโครงการด้วยทุกครั้ง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

การเสนอร่างกฎหมายยกฐานะการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานครโดยให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด เนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจของรัฐบาลยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินโดยยังเน้นไปที่การรวมอำนาจมากกว่าการกระจายอำนาจ ปัญหาและอุปสรรคอย่างมากในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเบ็ดเสร็จภายในท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Charanvas Suwanabal, Group, (2004) ได้วิจัยเรื่อง วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย 2547 ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย มีการริเริ่มพัฒนาวิธีการจัดบริการสาธารณะแบบใหม่มาโดยลำดับ เมื่อรัฐบาลเริ่มกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ก็นำไปสู่การเกิดขึ้นของนวัตกรรมท้องถิ่นใหม่ๆ และนำไปสู่การเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดโดยเฉพาะปัญหาในด้านโครงสร้างการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรูปแบบเดิม เช่น ปัญหาด้านโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด แม้จะได้มีการพยายามแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จภายในท้องถิ่นของตนเองได้ ส่วนกำลังบุคคลกรและเจ้าหน้าที่ที่เคยปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภาคส่วนของราชการส่วนภูมิภาคก็จะเปิดให้มีความสนใจบุคคลากรที่ประสงค์โอนย้ายไปสังกัดกับท้องถิ่นหรือไม่ หากไปสังกัดกับท้องถิ่นก็จะขาดจากสังกัดเดิมและจะรวมอยู่เป็นเจ้าหน้าที่ละบุคคลากรของท้องถิ่น หากไม่สนใจโอนย้ายก็ยังคงอยู่ในราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคเช่นเดิม

5.2 ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่สู่รูปแบบโครงสร้างเชียงใหม่มหานคร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งตามรูปแบบโครงสร้างการบริหารเชียงใหม่มหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับได้รับการเลือกโดยตรงมาจากประชาชน ดังนั้น ท้องถิ่นในทุกระดับจึงต้องมีความเป็นอิสระโดยเท่าเทียมกัน เพียงแต่มีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่ของตนเท่านั้น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับจะต้องประสานแผนงานโครงการ โดยนำเอายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ไปกำหนดเป็นนโยบายของจังหวัดไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติทั้งหมด ส่วนการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอำนาจของราชการส่วนกลางมากกว่าที่จะให้ท้องถิ่นกำกับดูแลกันเอง แต่การกำกับดูแลท้องถิ่นของราชการส่วนกลางนั้นจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นในระดับที่เหมาะสมเท่านั้น และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดที่มาจากการแต่งตั้งจากส่วนกลาง กับอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้ง จึงควรให้ราชการกลางและส่วนภูมิภาค ถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจในพื้นที่จังหวัดให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้ง ให้มีอำนาจหน้าที่อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการบริหารจัดการแก้ปัญหาในด้านสาธารณสุข โภค และด้านบริหารจัดการด้านจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sakdapinij Narongchatsophon, (2006) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ผลของการวิจัยพบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความจริงจังและจริงจังต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร มีการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ

และอำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งให้เท่านั้น ในขณะที่งบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงยังไม่มี การถ่ายโอน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินการกิจที่ได้รับ การถ่ายโอน ส่วนในด้านผู้ปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติยังไม่มี ความเข้าใจ ในนโยบายของรัฐบาลอย่างชัดเจนหรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาการ ถ่ายโอนภารกิจออกไป ผลของการกระจายอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังไม่เห็นผลมากนัก

5.3 รูปแบบ (Model) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ใน รูปแบบเชียงใหม่มหานคร รูปแบบโครงสร้างของการบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร โดยให้มีการเลือกผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และไม่มีราชการส่วนภูมิภาค แล้วผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ครอบงำในการกำกับดูแลของราชการส่วนกลาง ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 ได้กำหนดรูปแบบโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไว้ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นคือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงอยู่แล้ว ส่วนกรณี ประชาชนเรียกร้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งให้มีอำนาจเสรีเด็ดขาดในพื้นที่ และให้ ท้องถิ่นระดับจังหวัดเป็นเพียงผู้ประสานแผนงานและโครงการในการพัฒนาจังหวัดกับท้องถิ่นระดับ ล่าง โดยในการจัดทำแผนงานโครงการของท้องถิ่นทุกระดับจะต้องนำหลักพุทธธรรม ปฏิรูปเทสวาโส คือ การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมไปบูรณาการเข้ากับการทำแผนงานโครงการด้วยทุกครั้ง ซึ่งหลักธรรม ปฏิรูปเทสวาโส ในหลักมงคล 38 เป็นหลักธรรมที่สามารถเป็นปรับใช้โดยการบูรณา การในการจัดการบริหารจัดจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานครได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้วยพื้นฐาน โครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชาวล้านนา และโครงสร้างทางกายภาพของจังหวัดเชียงใหม่แล้ว มีความสอดคล้องกับการนำหลักธรรมนี้มาบูรณาการเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อผู้บริหารท้องถิ่นนำเอา หลักธรรมดังกล่าวมาทำนุบำรุงประชากรชาวยุทธ โดยนำไปบูรณาการกับยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้ท้องถิ่นนำไปการวางแผนงาน โครงการ และออกกฎหมาย ระเบียบ แบบ แผนการจัดระเบียบของท้องถิ่นและชุมชนเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และเกิดการพัฒนาไป ข้างหน้าอย่างยั่งยืน ก็จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่น่าอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Piranha Sriram (2013) ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า การบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ตามหลักธรรมมาภิบาล 6 ด้าน และหลักทศพิธราชธรรม 10 ด้าน พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานอยู่ในระดับที่ดี มาก ซึ่งเป็นหลักการบริหารงานและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารงาน ยุทธศาสตร์การ พัฒนาธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่ PIRAT MODET ดังนี้ (1) Participation การมีส่วนร่วมของบุคลากรเทศบาลกับ ประชาชน ในด้านการบริหาร การบริการ และการสนับสนุนบุคลากรเทศบาลและประชาชนต้องมี

ธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน (2) Importance ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กร ในด้านการบริหาร การบริการ และการสนับสนุน บุคลากรเทศบาลและประชาชน เพราะเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน (3) Responsibility ความรับผิดชอบร่วมกันกับระบบการบริหาร ในด้านการบริหาร การบริการ และการสนับสนุน บุคลากรเทศบาลและประชาชน เพราะเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็น จะต้องดำเนินงานโดยรับผิดชอบต่อหลักกฎหมาย และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น (4) Authority ปฏิบัติหน้าที่ตามยุทธศาสตร์การบริหาร การบริการ และการสนับสนุน บุคลากรเทศบาลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบมหานคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำผลวิจัยไปปรับให้กับการปรับโครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่น ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ควรกำหนดให้มีระยะเวลาและขั้นตอนของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นที่ชัดเจน

2) ควรให้สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ก.ก.ถ.) เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการเร่งรัดการกระจายอำนาจ และการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคให้กับท้องถิ่น ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

3) กระทรวงการคลัง ควรดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้แก่ท้องถิ่นโดยเพิ่มภาษีและเงินอุดหนุนคืนสู่ท้องถิ่นในอัตราส่วน 70% ต่อ 30% และ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติเพื่อให้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีในเขตพื้นที่ของตนเองเพิ่มขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) กระทรวง/ทบวง/กรม ควรจัดเตรียมความพร้อมให้การที่จะถ่ายโอนภารกิจใน ความรับผิดชอบของตนและบุคลากรให้กับท้องถิ่น โดยเปิดให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่ในสังกัดมีความสนใจโอนย้ายไปสังกัดท้องถิ่น และปรับเปลี่ยนตำแหน่งและกำลังบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่เหลือให้เหมาะสมกับภารกิจของหน่วยงานที่เหลืออยู่

2) ควรให้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานในทางประสานงานให้ องค์การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ และเทศบาล ให้ทำงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3) ควรเปิดโอกาสให้องค์กรภาคพลเมืองและองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่นแต่ละองค์กร เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน,(สดง.) คณะกรรมการป้องกันและ

และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ,(ป.ป.ช.)คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ภาครัฐ (ป.ป.ท) และผู้ตรวจการท้องถิ่น จัดตั้งหน่วยงานในเขตพื้นที่ในท้องถิ่นเพื่อให้การตรวจสอบ
เป็นไปอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง

Reference

- Charanvas Suwanabal, Group. (2004). *New Way of The Local Government in Thailand* (Research Report). Research Projects Institution Local New Way Faculty of Political Science. Chulalongkorn University.
- Chuwong Sharyabood. (1997). *Local Government*. 2nd Edition. Bangkok: Alumni Association Chulalongkorn University.
- Prasert Thilao. (2018). The Strategy of Buddhist Human Resource Development Towards The High Competency Organization of Buddhist Universities of Thai Sangha. *Journal of MCU Social Science Review*, 7(3), 37-50.
- Piranha Sriram. (2013). *Development Strategies Governance of Local Administration With Buddhism in The Province Central Region*top (Doctor of Thesis). College Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Supasawad Chardchawarn. (2004). *The Role of Provincial Governor: Covetemporary Politics in Thai Provincial*. Dissertation Kobe: Kobe University.
- Supprasawas Chatchawan. (2009). *Decentralization in Japan and Thailand : Comparative Study to See The Conditions Andthe Success of Decentralization* (Research Report).Presentation The King Prajadhipok's Institute Faculty of Political Science, Thammasat University.
- Supprasawas Chatchawan. (2012). *Politics in The Decentralization Process*. 1st Edition. Bangkok: Printing House of Chulalongkorn University.
- Sakdapinij Narongchatsophon. (2006). *Analysis Policy Decentralization for Local Government in to Community Economic Development* (Doctor of Thesis). College: Ramkhamhaeng University.

การพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน
DEVELOPMENT OF BUDDHIST KNOWLEDGE MANAGEMENT
FOR THE ADMINISTRATION IN THE UPPER NORTHERN REGION
OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY.

นพดณ ปัญญาวีรทัต* สุริยา รักษาเมือง** เต็มศักดิ์ ทองอินทร์***

Noppadon Panyaveerat, Suriya Raksamueng, Termsak Thongin

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง และรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสนทนากลุ่มเฉพาะ 12 รูป/คน ข้อมูลทั้งสองขั้นตอนนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร จำนวน 403 รูป/คน ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมานโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน มีการใช้หลักการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมและวงจรควบคุมคุณภาพเดิมมีเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ โดยมหาวิทยาลัยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 7 ประการ ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ ส่วนการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับกระบวนการจัดการความรู้มีการนำหลักธรรมเข้ามาใช้อย่างหลากหลาย เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค และสนับสนุนแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย

2) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.61 อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.58 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้พบว่ามีปัจจัย 4 ด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูง เรียงตามลำดับคือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการเข้าถึงความรู้ ปัจจัยด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ และปัจจัยด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

3) รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การพัฒนาการจัดการความรู้มีกระบวนการ 4 ด้านที่โดดเด่น คือ 1) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยหลักปรัโตโมสะและวุฒิชธรรม 4 2) กระบวนการการเข้าถึงความรู้ ด้วยหลักจักร 4 3) กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยหลักกัลยาณมิตร 7 และ 4) กระบวนการการเรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยทั้ง 4 เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน

คำสำคัญ : การพัฒนา, การจัดการความรู้, เชิงพุทธ

ABSTRACT

Objectives of this research were to: 1. study the general cocontext of knowledge management of Mahachulalongkomrajavidyalaya university; 2. analyze the knowledge management process of Mahachulalongkomrajavidyalaya University and 3. to propose a model of development of Buddhist knowledge management for the administration in the upper northern campus of Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

Research methodology was the mixed methods between qualitative and quantitative researches. The qualitative method collected data from 20 Key Informants purposefully selected with structured in-depth-interview form by face-to-face interviewing and also data were collected from 12 participants in focus group discussion. Data from both steps were analyzed by descriptive interpretation.

The quantitative research collected data from 403 samples with questionnaires and analyzed data with descriptive statistics: frequency, percentile, mean and standard deviation and inferential statistics: pearson's product moment correlation coefficient. Research findings were as follows:

1. General context of knowledge management development of the upper northern campuses of Mahachulalongkornrajavidyalaya University using swot analysis and deming quality circle: PDCA were that factors supporting the sufficiency and success of the knowledge management development was the participative administration and as for the approaches to the knowledge management development for learning, the university used 7 processes of the knowledge management as: 1) knowledge identification, 2) knowledge creation and finding, 3) knowledge systemization, 4) knowledge typologies and synthesizing, 5) knowledge assessment, 6) knowledge sharing and exchange and 7) learning. as for Buddhadhamma application for knowledge management development, the university applied many Buddhadhamma principles to solve problems and to support the methods of knowledge management development of the university.

2. Opinions towards the knowledge management development of the university by overall were at mean value of 3.61, that was at high level. The opinions towards the organization administration for learning networks were at 3.58 also at high level. as for the relationship between factors and organization administration for learning organization development were that 4 factors had high relationship consecutively; knowledge learning, knowledge access, knowledge creation and findings and knowledge sharing and exchange.

3. A model of buddhist knowledge management of the upper northern campuses of Mahachulalongkornrajavidyalaya University were that the process of knowledge management should be emphasized in 4 outstanding areas:

1) knowledge creation and findings with Paratokosa and 4 Vuddhidhamma, 2) knowledge access with Chakka 4, 3) knowledge sharing and exchange with kalayanamit7 and 4) knowledge learning process with tisikkha. these 4 factors were the important parts of knowledge management development of the upper northern campuses of Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Keywords : Development, Knowledge Management, Buddhist.

1. บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีหลายอย่างเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้องค์กรในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองให้สามารถก้าวทันสิ่งที่เกิดขึ้น องค์กรที่มีความเฉลียวฉลาด สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วเท่านั้นที่จะสามารถดำรงอยู่ได้ การนำแนวคิดเพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ ในการบริหารเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการบริหาร คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่องค์กรทุกประเภททั้งภาครัฐรัฐวิสาหกิจ และธุรกิจเอกชนได้นำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารรูปแบบอื่นๆ ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ (Creative Organization) การบริหารเชิงคุณภาพตลอดทั้งองค์กร (Total Quality Management) ภายใต้องค์กรยุคใหม่ (Orrasa kaewsarathee, 2011)

สำหรับการจัดการความรู้ในบริบทขององค์กร หมายถึง กระบวนการของการสร้างความรู้ การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการประยุกต์ความรู้ (M. Alavi, and D.E.Leidner,2001: 17-40) แต่ในมุมมองของนักวิชาการไทยอธิบายว่าการจัดการความรู้ หมายถึง การยกระดับความรู้ขององค์กรเพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา (Wichan Panij, 2006 : 68) และเป็นการจัดการเพื่อเอื้อให้เกิดความรู้ใหม่ด้วยความพยายามที่จะใช้ความรู้ที่มีอยู่ และประสบการณ์ของบุคคลในองค์กรอย่างเป็นระบบที่จะทำให้สามารถพัฒนานวัตกรรมที่ทำให้มีความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง การจัดการความรู้จึงเป็นการขยายแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ภาคธุรกิจและภาคการศึกษาควรจะนำไปใช้พัฒนาองค์กรและบุคลากรซึ่งจะทำให้คุณภาพการดำเนินงานโดยรวมขององค์กรเพิ่มยิ่งขึ้น (Woradach Chantason, 2003 : Abstract)

ในบริบทของสถาบันการศึกษา การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ที่นำมาปฏิบัติในองค์กรได้เช่นเดียวกับธุรกิจต่างๆ โดยสถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยเรียนรู้ผ่านผู้ที่มีความรู้โดยตรงซึ่งไม่ใช่จากเอกสารหรือแผนงาน แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา Chinnawat Satsananan (2013) ใน

การนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนที่ 51 ก ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 กำหนดเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคลกำหนดสถานภาพและวัตถุประสงค์ (ตามมาตรา 6) ไว้ “ให้เป็นสถานศึกษาและวิจัยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม” (Office of the President Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2017: 9)

มหาวิทยาลัยวางแนวทางการดำเนินงานการจัดการความรู้ ตามที่ปรากฏในคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและการจัดการ ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 มีการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่สถาบันการเรียนรู้ อ้างอิงจากมาตรฐานการอุดมศึกษาข้อที่ 3 กำหนดให้มหาวิทยาลัยมีการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการจัดการความรู้เพื่อมุ่งสู่สถาบันแห่งการเรียนรู้ โดยมีกรอบแนวทางในการจัดการ ความรู้ (KM Focus Areas) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้มหาวิทยาลัย บรรลุสู่พันธกิจและวิสัยทัศน์ตามที่ได้ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์คณะผู้บริหารจึงได้ดำเนินการในเรื่องการจัดการความรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่ด้วยความที่มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีบุคลากร และบุคคลที่เกี่ยวข้องมากมาย จึงทำให้ยังไม่สำเร็จตามที่คณะผู้บริหารมุ่งหวัง

จากประเด็นปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาค้นคว้าโดยเห็นว่าการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในอดีตที่ผ่านมายังมีปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารงานที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างมากมาย หากไม่มีการวางระบบและกระบวนการที่ดี อาจจะก่อให้เกิดความไม่สมบูรณ์แก่การบริหารงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ถึงการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉพาะวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน และได้ประยุกต์หลักการทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับหลักการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

2.2 เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

2.3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน ” ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Medthod Reseach) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้อยู่ประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสถาบันการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารระดับสูง และระดับกลาง 2. ผู้บริหารระดับต้น 3. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ 4. ผู้ปฏิบัติงานสายวิชาการและตัวแทนผู้ปฏิบัติงานสายปฏิบัติการวิชาชีพ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้อยู่ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงและระดับกลาง สถาบันการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน

ในขณะที่ยกเก็บข้อมูลวิจัยเชิงประมาณมีประชากร (Population) ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง และระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปฏิบัติงานสายวิชาการและตัวแทนผู้ปฏิบัติงาน สายปฏิบัติการวิชาชีพ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนซึ่งมีจำนวน 403 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้บริหารระดับสูง และระดับกลาง ได้แก่รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ ในวิทยาเขต / วิทยาลัยสงฆ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 20 รูป / คนในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตพะเยา วิทยาเขตแพร่วิทยาลัย - สงฆ์ลำพูน วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย วิทยาลัยสงฆ์น่าน

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 20 รูป/คน เกี่ยวกับ

สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ต่อการจัดการเรื่องการพัฒนาการจัดการความรู้ในการบริหารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน ใช้หลักการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis) ไปสู่การนำผลการดำเนินการด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ในองค์กรในปีที่ผ่านมาไปสู่กระบวนการพัฒนาการจัดการความรู้ในการบริหารองค์กรโดยใช้หลักการบริหารด้วยวงจรควบคุมคุณภาพเดมมิง (PDCA) การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผนสำหรับการดำเนินการในปีต่อไป ซึ่งปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร พบว่า บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการดำเนินการที่ต่อเนื่อง บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือ การขาดทีมงานที่จะขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้สัมฤทธิ์ผล และระบบการบริหารจัดการไม่เอื้อต่อการดำเนินการจัดการความรู้

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ในการบริหารองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน นั้น ขึ้นอยู่กับหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ คือ การไว้วางใจกัน (Trust) ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and objectives) และ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy)

แนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น มหาวิทยาลัยใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) 7 ประการ คือ 1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) 5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) 6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) 7. การเรียนรู้ (Learning)

การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กร มีการปรับใช้หลักธรรมมาบูรณาการกับการจัดการความรู้ที่หลากหลาย ยกตัวอย่างหลักธรรม คือ วุฒิธรรม 4 จักร 4 สัมปยุตธรรม 7 ปฏิสัมภิทา 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 ปาปณิกธรรม 3 และ ไตรสิกขา 3 เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค และสนับสนุนแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย

4.2 การวิเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน จากผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธโดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.61 ซึ่งแปลผล ระดับความคิดเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาในห้วงข้อย่อย พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ การสร้างและแสวงหาความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.69 การบ่งชี้ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.67 และการเข้าถึงความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.60 และเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ตอบสอบถามให้ความคิดเห็นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.52 ในลำดับต่ำที่สุดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.58 ซึ่งแปลผล ระดับความคิดเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในห้วงข้อย่อย พบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่เหลืออยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ มีการสอดแทรกการเรียนรู้เข้าไปในกิจกรรมหรือการทำงานขององค์กร ค่าเฉลี่ย 3.70 ผู้บริหารให้อิสระแก่บุคลากรในการกำหนดความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และการพัฒนางานของบุคลากร ค่าเฉลี่ย 3.66 และวิทยาลัยเขต / วิทยาลัยสงฆ์ มีการจัดระบบการบริหารที่สนับสนุนให้บุคลากรมีการระดมสมองการค้นหาลู่ทางเลือกปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อการพัฒนา ค่าเฉลี่ย 3.63 และเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ตอบสอบถามให้ความคิดเห็นด้านการสร้างหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้กับบุคลากรภายในค่าเฉลี่ย 3.47 ในลำดับต่ำที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ปัจจัยของกระบวนการจัดการความรู้ที่มีผลต่อการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 7 ด้าน กับการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน มีความสัมพันธ์กันสูง และเมื่อนำตัวแปรมาเข้าสู่การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise พบว่า มีด้านที่สามารถพยากรณ์การบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้จำนวน 4 ด้าน คือ การเรียนรู้ (X_7) การเข้าถึงความรู้ (X_5) การสร้างและแสวงหาความรู้ (X_2) และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การเรียนรู้ (X_6) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.947 มีอำนาจในการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.897 หรือสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 89.7

4.3 รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน จากผลการเก็บข้อมูลจากสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นการคัดเลือกเฉพาะกลุ่มเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 รูป/คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การพัฒนาการจัดการความรู้มีกระบวนการ 4 ด้าน ที่โดดเด่น คือ

1) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) คือ การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ไม่ใช้แล้ว ประกอบด้วย พรโตโฆสและละวุฒิธรรม 4 (Virtues Conducive to Growth) มีขั้นตอนและกระบวนการภายใน ดังนี้ อันดับแรก คือ การเกิดความสนใจใคร่รู้ที่จะเรียนรู้ (Learning) เทียบเคียงกับหลักพรโตโฆส จากแหล่งเรียนรู้ 2 แหล่ง คือ ผู้รู้ เทียบเคียงกับหลัก สัปปริสสังเสวะ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (Explicit knowledge base) และทั้งที่มีอยู่ภายในองค์กรและภายนอกองค์กร และองค์ความรู้ (Knowledge) เทียบเคียงกับหลักสัทธัมมัสสนะ คือ ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรม (Culture Knowledge) แล้วนำไปสู่การจัดสร้างหรือจัดทำแนวทางวิธีปฏิบัติ คู่มือปฏิบัติงาน หรือหลักการปฏิบัติงาน (Principle) ขององค์กรที่มีแบบแผนหรือแนวทางที่ชัดเจน เทียบเคียงกับหลักธัมมานุวัตรปฏิบัติ

2) กระบวนการการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Organization) คือ การทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web Board บอร์ดประชาสัมพันธ์ ห้องประชุม เป็นต้น โดยใช้หลักจักร 4 (Virtues Wheeling One to Prosperity) ประกอบด้วย การจัดการแหล่งเรียนรู้ (Learning Center) เทียบเคียงกับหลักปฏิรูปเทสวาสะ การจัดสร้างชุมชน 3 ชุมชน คือ ชุมชนผู้มีความรู้ (Knowledge Community) เทียบเคียงกับหลักสัปปริสุปสสยะ ชุมชนผู้มีความดี (Moral Community) เทียบเคียงกับหลักอิตตสัมมาปณิธิ และชุมชนผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ (Expert Community) เทียบเคียงกับหลักบุพเพกตบุญญตา

3) กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การเรียนรู้ (Knowledge Sharing) คือ การสร้างกิจกรรมหรือวิธีที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำได้หลายวิธี โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge จัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge จัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น ในที่นี้ คือ การสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) (CoPs) ที่ประกอบด้วยหลักกัลยาณมิตร 7

4) กระบวนการการเรียนรู้ (Learning) คือ การทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ในที่นี้คือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) (LO) โดยการพัฒนาตนและองค์กรตามหลักไตรสิกขา 3

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการความรู้มีกระบวนการ 4 ด้าน ที่โดดเด่น คือ 1) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยหลักปรโตโฆสะและวุฒิธรรม 4 2) กระบวนการการเข้าถึงความรู้ ด้วยหลักจักร 4 3) กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยหลักกัลยาณมิตร 7 และ 4) กระบวนการการเรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยทั้ง 4 เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน เช่นเดียวกับ Pannee Suapang and other (2009:2) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปปฏิบัติจริง และประเมินผลการนำรูปแบบการจัดการความรู้ โดยใช้กรณีศึกษา: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุวนดุสิต พบว่าการพัฒนาเว็บไซต์ KM Portal โดยนำรูปแบบการจัดการความรู้ซึ่งเป็น ผลของการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ส่วน คือ ภาวะผู้นำ การสร้างแรงงาน ความรู้ การปฏิสัมพันธ์ความรู้ การสื่อสารความรู้และเทคโนโลยี การไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ พลังร่วม ซึ่งระบบดังกล่าวสามารถเรียกดูได้ที่ <http://www.dusit.ac.th/kmarit/> เป็นเว็บไซต์มีข้อมูล ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้สำหรับกระบวนการจัดการความรู้ของสำนักวิทยบริการได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการบริการความรู้ และเรียนรู้ มี 5 กลยุทธ์ คือ

- 1) พัฒนาแผนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Management Plan to Learning Organization) 2) บูรณาการระบบย่อยทั้ง 5 ด้าน โดยใช้การบริหารคุณภาพตามเกณฑ์ Thailand Quality Awards: TQA ซึ่งเป็นการบริหารคุณภาพ ทั้งทั้งองค์กร (Integration with TQA) 3) พัฒนา “อัตลักษณ์” (Corporate Identity) ของ มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความเข้มแข็งทางวิชาการและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย (Corporate Identity) 4) สร้างและสังเคราะห์องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน (Local wisdom) 5) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (IT for LO) เช่นเดียวกันกับ Chalongrath Intree, (2007) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานีการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่ที่สำคัญของบุคลากรในองค์กร ผลการวิจัยด้านรูปแบบการจัดการความรู้ คณะพยาบาลศาสตร์ ที่พัฒนาประกอบด้วย 3 ลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนเตรียมผู้บริหารและคณาจารย์ โดยการสร้างความตระหนักความเข้าใจและขอความร่วมมือ การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดการความรู้ และศึกษาบริบทสภาพการจัดการความรู้ ก่อนการพัฒนาแบบ ลำดับที่ 2 คือ ขั้นตอนจัดทำแผนปฏิบัติการกำหนดวิสัยทัศน์ ตั้งกรรมการพัฒนาศักยภาพของทีม แบ่งกลุ่มจัดการความรู้ และจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ และลำดับขั้นที่ 3 คือ

ขั้นปฏิบัติการจัดการความรู้ สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ 3. จากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนา โดยดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย การจำแนกความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การเผยแพร่ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้ และการประเมินผลความรู้ ดังที่ NualLa-or Saengsuk, (2007) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง” ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่เหมาะสมในอนาคตควรดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการสร้างความรู้ ควรดำเนินการ โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้สร้างความรู้โดยมหาวิทยาลัยสนับสนุนให้ดำเนินการ และมีการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้สร้างความรู้โดยมีการลงมือปฏิบัติจริง 2) ด้านการจัดเก็บความรู้มหาวิทยาลัยฯ ควรดำเนินการโดยการกำหนดให้มีระบบการเก็บรวบรวมความรู้ภายในมหาวิทยาลัยฯ และมีการกำหนดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยฯ 3) ด้านการกระจายความรู้มหาวิทยาลัยฯ ควรดำเนินการโดยกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการสืบค้นสารสนเทศทางความรู้จากฐานข้อมูลที่จัดเก็บไว้ กำหนดข้อปฏิบัติในการกระจายข้อมูลสู่หน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดวิธีการในการกระจายความรู้สู่หน่วยงานย่อย และ 4) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้มหาวิทยาลัยฯ ควรดำเนินการโดยการนำความรู้จากฐานข้อมูลออกไปใช้ และมีการใช้ระบบการสื่อสารเพื่อการไหลของงานสู่หน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย และการพัฒนาเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกให้เกิดขึ้นเป็นเครือข่ายและการจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดให้การจัดการความรู้(KM)เป็นหนึ่งในนโยบายของแต่ละหน่วยงาน โดยต้องกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาที่ชัดเจน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง

2) มหาวิทยาลัยควรผลักดันให้ทุกหน่วยงานจัดทำ KM จากงานประจำอย่างเป็นรูปธรรม โดยผนวกกับงาน KM เข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน

3) มหาวิทยาลัยควรมีการจัดตั้งหน่วยงานในการจัดการความรู้อย่างชัดเจนแยกออกมาเป็นหน่วยงานเฉพาะ มีอิสระในการทำงาน มีนโยบายของหน่วยงานที่ชัดเจน

4) มหาวิทยาลัยควรสร้างทีมพี่เลี้ยงลงไปให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ (KM) กับหน่วยงานที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ไม่เข้มแข็ง

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงเชิงปฏิบัติการ

1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในส่วนกลาง ต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดความรู้ให้เกิดขึ้นในส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง

2) มหาวิทยาลัยต้องมีผู้บริหารเป็นผู้นำในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในองค์กร การปรับเปลี่ยนค่านิยม การสร้างบรรยากาศ กิจกรรมแห่งการจัดการเรียนรู้ ที่สร้างสรรค์โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

3) กระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยควรยึดถือหลักการของการมีส่วนร่วมเป็นหลักให้สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมเริ่มคิด วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขปัญห วางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญห และติดตามและประเมินผลกิจกรรมร่วมกัน

4) มหาวิทยาลัยควรมีระบบการจับเก็บคลังความรู้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถให้บุคลากรเข้าไปสืบค้นข้อมูลได้อย่างสะดวกแพร่หลาย 5) มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรต่างคณะ/สถาบันเพื่อการเพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการอบรมสัมมนาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกเพื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายให้เกิดเป็นเครือข่ายทั้งภายในมหาวิทยาลัยเดียวกันหรือต่างสถาบัน

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศและในต่างประเทศ

2) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัย

3) ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ หรือประสิทธิผลของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย .

4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยที่มีสถานที่ตั้งทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค 5) ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในระดับวิทยาลัยเขตและวิทยาลัยสงฆ์ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

References

- Chalongrath Intree (2007). *The Development of Knowledge Management. Faculty of Nurse Ratchathani University* (Doctor of Thesis). Administration and Development Studies. Graduate School: Mahasarakham University.
- Chinnawat Satsananan. (2013). *Effectiveness of Knowledge Management in Rajabhat Universities in Thailand*. Thesis Postdoctoral Philosophy Department of Management. Graduate School: Siam University.

- Chumsak Intarak. (2009). *Promoting and Developing Innovative Teaching Network of Teachers and Educational Personnel to Improve the Quality of Learners* (Research Report). Faculty of Education: Prince of Songkla University.
- M. Alavi. and D.E.Leidner.(2001), *Review: Knowledge Management and Knowledge Management System : Conceptual Foundations and Research Lssues*. Mis Quarterly. Vol.27 January.
- Nualla-Or Saengsuk. (2007). *A Study of Knowledge Management of Ramkhamhaeng University* (Doctor of Thesis). Graduate School: Ramkhamhaeng University.
- Orrasa Kaewsarathee. (2011). *Development of Indicators of Organizational Learning of Basic Education Institutions Under Local Administration* (Doctor of Philosophy Thesis). Educational Administration. Graduate School: Valaya Alongkorn Rajabhat University.
- Wichan Panij. (2006). *Knowledge Management Practitioner Edition*. 3rd edition. Bangkok: The Subhaphapjai Press.
- Woradach Chantason. (2003).*Knowledge Management: A Quality Cycle*. Bangkok: The Phaphpim Company.

การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ
STATE MASS MEDIA ORGANIZATION ADMINISTRATION FOR PEACE
ACCORDING TO BUDDHISM

ประพันธ์ศักดิ์ สุขสอาด* บุญทัน ดอกไธสง** บุษกร วัฒนบุตร***

Praphansak Suksaard, Boonton Dockthaisong, Busakorn Wattanabut

บทคัดย่อ

บทความนี้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวพุทธของการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ องค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 28 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) พิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group discussion) เครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ ด้านข้อมูล (Data) ด้านแนวคิดทฤษฎี (Theory) และด้านผู้วิจัย (Researcher)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ พบว่า 1) สื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติอย่างรวดเร็วและมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน 2) การสื่อสารเพื่อความมั่นคง โดยมีข้อมูล/ข่าวสารให้ประชาชนยอมรับเชื่อถือได้ 3) การสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ โดยใช้ช่องทางสื่อเกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และ 4) สื่อเร่งด่วนที่มีผู้รับสารเลือกขึ้นอยู่กับความดีงาม และรายงานข่าวสารอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นศูนย์กลางในการนำเสนอข่าวต่างๆ เป็นต้น

* Doctoral Programme in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

2. องค์ประกอบและแนวพุทธของการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ พบว่า 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ควรให้ข่าวสารข้อมูลที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน 2) ข้อมูล (Message) ควรกล่าวหาจากถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาไทย 3) ช่องทาง (Channel) ควรให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในด้านประชาสัมพันธ์ 4) ผู้รับสาร (Receiver) ควรวางตนให้ถูกต้องสม่ำเสมอ รวมทั้งสังคมสันติตามแนวพุทธ ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาดี) อตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเป็นกลาง) 3. รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ พบว่า 1) การนํานโยบายสื่อไปปฏิบัติตามแนวพุทธทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ด้วยการให้สาระความรู้และตรวจสอบข้อมูลที่เป็นจริง 2) การสื่อสารเพื่อความมั่นคงตามแนวพุทธทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและเป็นกลาง 3) การสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ตามแนวพุทธต้องมีความรู้ในด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้ และ 4) สื่อเร่งด่วนตามแนวพุทธ ให้ความรู้ในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี สังคมจึงเกิดความปรองดองและสันติสุข

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ, การสื่อสาร, แนวพุทธ

ABSTRACT

Objectives of this research were to: 1. study general context of state mass media organization administration, 2. study components and Buddhist method used for state mass media organization administration and 3. To propose a model for state mass media organization administration for peace according to Buddhism.

Methodology was the qualitative method collecting data from document and 28 key informants, purposefully selected to get full coverage data with structured in-depth-interview script that passed the triangulation test: data, theories and researcher. Data were also collected from participants in Focus Group Discussion.

Research findings were as follows:

1. General context of state mass media organization administration was that; 1) the state mass organization implemented the media policy promptly with good attitude toward people, 2) communication for security with trustworthy data and information 3) creative communication using fairly competitive channel and 4)

expediting media for audiences who stand for good and fair play with fast, accurate news and being center for data and information.

2. Components and Buddhist method used by state mass media organization administration was found that; 1) sender should dispatch only good and useful information and news to the public, 2) message should be delivered using correct words and principles of Thai language usage, 3) channel should give data and information to public as the public relations, 4) receivers should place one selves appropriately and regularly and peaceful society according to Buddhism abides by Sanghahavattu 4: Dana, giving, Piyavacha, lovely speech, Attachariya, beneficial deeds and Samanattata, neutrality.

3. A model for state mass media organization administration for peace according to Buddhism was that; 1) implementation of mass media policy for peaceful society according Buddhism induced peaceful society by giving knowledge and information that can be checked and true, 2) communication for peaceful society according Buddhism created peace in society by giving correct data and information fast and neutrally, 3) creative communication according Buddhism, senders must have knowledge of mass media and public relations and dispatch data and information regularly and continuously to create peaceful society and 4) expediting media according to Buddhism yielded the communication knowledge to create a harmonious and peaceful society.

Keywords: Organization Administration, State Mass Media, Buddhism.

1. บทนำ

ในปัจจุบันสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างอิสระและสามารถเข้าไปถึงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างไม่มีการปิดกั้น ข้อเท็จจริงหรือความจริงในเหตุการณ์ และมีความรวดเร็วในการนำพาข้อมูลข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก โดยที่ไม่มีการจำกัดว่ากลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นจะเป็นใคร และสามารถสื่อสารได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถทราบถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง สะดวกในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร โดยที่มิคนทำสื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ออกมาทางสื่อทั่วไป อาจจะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ การขยายตัวของโครงสร้างธุรกิจของไทยมีอิทธิพลทำให้เกิดสื่อ

สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตอบสนองความต้องการข่าวสารด้านธุรกิจอย่างมาก มีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาให้ประชาชนได้ทราบเนื้อหาหรือสิ่งที่สื่อมวลชนส่วนใหญ่นำเสนอออกมานั้นก็จะเป็นเรื่องราวต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับประชาชนในสังคม เช่น ในเรื่องของ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม หรือแม้แต่การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับความบันเทิงต่างๆ ที่เป็นเรื่องของคนในแวดวงของการสื่อสาร Kanchana Kaewthep, (2013: 33).

สื่อที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่เป็นกลาง หรือช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดออกไป สังเกตเห็นว่า ประเด็นในเรื่องของอิทธิพลของสื่อที่มีต่อสังคมหรือต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รวมไปถึงประเด็นเรื่องราวในการทำหน้าที่ที่สมควรหรือไม่สมควรของสื่อ จึงเป็นสิ่งที่มีการถกเถียงหลายครั้งที่สื่อถูกกล่าวหาว่าได้กลายเป็นเครื่องมือหรือเหยื่อของแหล่งข่าว หรือบุคคลผู้ซึ่งได้คัดเลือก หรือหยิบยกเรื่องราวของบุคคลมาเสนอโดยไม่รู้เท่าทัน ทั้งนี้สังคมไทยโดยรวมไม่มีระบบป้องกันและควบคุมพฤติกรรมของคน ระบบกฎหมายและระบบลงโทษทางสังคมไม่สามารถทำให้คนเกรงกลัวและหลาบจำ โดยเฉพาะบุคคลที่มีอิทธิพลในสังคมนั้นใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการหาประโยชน์ต่างๆ หรือเพื่อใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง แม้สื่อจะพยายามบอกกล่าวว่า การรายงานข่าวสารต่างๆ แต่หลายฝ่ายกลับมองว่าประเด็นทางการเมืองหรือสังคมที่ถูกหยิบยกมานำเสนอนั้นเป็นการใช้โดยกลุ่มบุคคลที่อยู่ในขบวนการส่งเสริมหรือสร้างภาพข่าว กลับกลายเป็นว่าการรายงานข่าวที่ถูกสร้างขึ้นมาด้วยความตั้งใจของผู้มีอำนาจ Penkhae Prachonpanchanuk, (2008: 2) และบูรณาการหลักการและวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาได้มีขยายขอบเขตไปสู่การดำเนินการในมิติต่างๆ เพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมไว้ 3 ประการ คือ 1) หลักพุทธธรรม จะช่วยให้บุคคลและสังคมมีความรัก ความเมตตา และมีความสามัคคี สามารถร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันได้ (Busakorn Watthanabut, 2018)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างหลักการสื่อสารและหลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธในการนำเสนอสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ
- 2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวพุทธของการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ
- 2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ” มีขอบเขตพื้นที่ ดังนี้ 1) สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3, 2) สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 3) สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7, 4) สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. (องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย), 5) สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11, 6) สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยพีบีเอส, 7) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้สัมภาษณ์สอบถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามที่วางไว้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในองค์กรสื่อภาครัฐ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive random sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 28 รูป/คน แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มสื่อภาครัฐ จำนวน 15 คน (2) กลุ่มสื่ออิสระ หรือนักวิชาการอิสระ จำนวน 13 รูป/คน

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ตรวจสอบ ยืนยันความถูกต้อง และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเลือกบุคคลประกอบด้วย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักสื่อสารมวลชน จำนวน 10 รูป/คน

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร และแนวพุทธที่ปรากฏในข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ ฯลฯ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน ได้แก่ ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้านแนวคิดทฤษฎี (Theory) ด้านผู้วิจัย (Researcher)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้ 1) นำข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เก็บรวบรวมได้มาศึกษาพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มาจัดหมวดหมู่ และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ 3) นำข้อมูล

ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องโดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ

การสังเกตการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายมีประโยชน์ในการปรับปรุงความรู้ความสามารถ ศักยภาพ สติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรม ให้สามารถดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ในด้านการสื่อสารได้อย่างถูกต้องตามแนวพุทธ มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

การนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติ ตามนโยบายของ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติที่เน้นความคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐ และคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนสูงสุด ป้องกันและลดความเสี่ยงจากสถานการณ์ภัยคุกคามทางสื่อที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สภาพสื่อสร้างสรรค์ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ถึงจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคนหมู่มากหากสื่อใส่ใจทำและทำอย่างต่อเนื่องย่อมจะเกิดกระแสผลักดันให้เกิดการแก้ไขอย่างยั่งยืน

4.2 องค์ประกอบและแนวพุทธของการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ

สื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติ กับผู้ส่งสาร (Sender) ควรให้ข่าวสารข้อมูลที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนโดยให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การนำเสนอรายการ “ศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน” คั้นความสุขให้คนในชาติ ทุกคืนวันศุกร์ ซึ่งเป็นข่าวสารที่ดีกับประชาชนและให้ความช่วยเหลือสังคมในเรื่องของนโยบาย แลกเปลี่ยน โทรทัศน์ วิทยุ และการใช้เวลากับสื่อมวลชนตามแนวพุทธในเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สังคมเกิดความสันติได้คือ 1. ต้องให้สาระความรู้ 2. ต้องตรวจสอบเช็คข้อมูลที่เป็นจริง 3. ต้องรอบคอบ 4. ต้องให้รวดเร็ว 5. ต้องทำให้ถูกต้อง 6. ต้องซื่อสัตย์ 7. มีความศรัทธาในองค์กรสื่อ 8. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพเป็นต้น

4.3 รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ

1) สื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อมาปฏิบัติ กับผู้ส่งสาร (Sender) ตามแนวพุทธในเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สังคมเกิดความสันติได้คือ 1. ให้สาระความรู้ 2. ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นจริง 3. รอบคอบ 4. ให้รวดเร็ว 5. ทำให้ถูกต้อง 6. ซื่อสัตย์ 7. มีความศรัทธาในองค์กรสื่อ 8. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

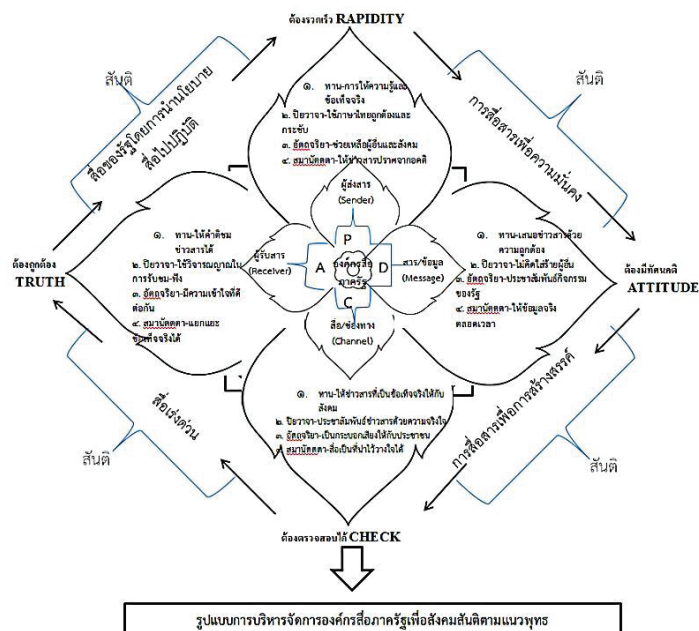
2) การสื่อสารเพื่อความมั่นคงตามแนวพุทธในเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สังคมเกิดความสันติได้คือ 1. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว 2. ให้ข้อมูลข่าวสารด้วยความเต็มใจ 3. รอบคอบในการปฏิบัติงาน 4. ให้ความชัดเจนต่อผู้รับสาร 5. ทำให้ถูกต้องในการนำเสนอ

3) การสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ตามแนวพุทธในเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวกับช่องทาง เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สังคมเกิดความสันติได้คือ 1. ต้องมีความรู้ในด้านการสื่อสาร 2. ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 3. รอบคอบ 4. ให้รวดเร็ว 5. ทำให้ถูกต้อง 6. มีความซื่อสัตย์ 7. มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

4) สื่อเร่งด่วน ตามแนวพุทธในเรื่องสังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สังคมเกิดความสันติได้คือ 1. บุคคลต้องมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร 2. เข้าใจข่าวสารเป็นอย่างดี 3. รอบคอบ 4. ให้รวดเร็ว 5. ทำให้ถูกต้อง

5. สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ” ทำให้ผู้วิจัยค้น พบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ดังแสดงในแผนภาพดังนี้

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1. สภาพการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ

จากผลการวิจัย พบว่าสื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติ สื่อเป็นผู้เผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่ไม่บิดเบือนความจริงได้ เช่น นโยบายของ กสทช. และการแถลงการณ์ของภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nithita siripongthaksin (2011) ได้วิจัยเรื่อง “การเมืองในนโยบายสื่อสารสาธารณะขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย” พบว่า องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) เกิดขึ้นจากการผลักดันของกลุ่มนักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดและอุดมการณ์ของกลุ่มประชาสังคม

จากผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารเพื่อความมั่นคง สื่อภาครัฐส่งข้อมูลข่าวสารที่เชื่อได้ มีความถูกต้องในเนื้อหาสาระต่างๆ เพื่อความความสงบเรียบร้อยของสังคมและบ้านเมือง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของบ้านเมืองได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็วในการนำเสนอทางสื่อโทรทัศน์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Warakkramol Changkramol (2007) ได้วิจัยเรื่อง “สื่อเพื่อสันติภาพ : จริยธรรม การจัดการ และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา” พบว่า ผลการศึกษาบทบาทขององค์กรสื่อมวลชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า โอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาสื่อเพื่อสันติภาพในบริบทของสังคมไทยนั้นจะต้องเริ่มจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงทบทวน ออกแบบ และรื้อสร้างใหม่ โดยองค์กรสื่อต้องตระหนักถึงเป้าหมายและเจตจำนงที่มุ่งมั่นเป็นสื่อเพื่อสันติภาพ จริยธรรมทางวิชาชีพ

จากผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ การสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการทั่วถึงทุกสื่อและเป็นธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Patchanee Cheychanya (2016) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยการสื่อสารเพื่อพยากรณ์ความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้” พบว่า ปัจจัยการสื่อสารที่สามารถพยากรณ์ความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 มีทั้งหมด 5 ตัวแปรตามลำดับความสำคัญ คือ คุณลักษณะของผู้ส่งสาร ($\beta=.416$) สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการสื่อสาร ($\beta=.330$) การสนับสนุนของสื่อ/กิจกรรมภายในชุมชน ($\beta=.134$) การได้รับข่าวสารจากสื่อบุคคล ($\beta=.104$) และการได้รับข่าวสารจากสื่อใหม่ ($\beta=.053$) โดยตัวแปรคุณลักษณะของผู้ส่งสารเป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ได้มากที่สุด

จากผลการวิจัย พบว่าสื่อเร่งด่วน เป็นการผลิตสื่อตามนโยบายเร่งด่วนของผู้บริหาร เพื่อมุ่งพัฒนาคนต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องมีการนำเสนอข่าวสารอย่างรวดเร็วและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับสถานการณ์บ้านเมืองได้อิสระ และเป็น

ประชาธิปไตยซึ่งประชาชนสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบทความวิจัยของ Prakhru throngphan Piromphon (2013) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาปัญญาของพลเมืองโลกการศึกษาในศตวรรษที่ 21” พบว่า โลกการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยอมรับกันว่าเป็นการสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและให้มีทักษะชีวิตที่สามารถดำรงอยู่ในสังคมบริโภคนิยมได้หลายประเทศได้เตรียมการเสริมศักยภาพของประชาชนทั้งในด้านทักษะ ความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม โดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเป็นปัจจัยสำหรับการแข่งขันทางเศรษฐกิจและธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์

6.2. องค์ประกอบและแนวพุทธของการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐ

จากผลการวิจัย พบว่าสื่อภาครัฐโดยการนำนโยบายสื่อไปปฏิบัติสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chamnong Adiwattnasith, (2005) ได้วิจัยเรื่อง “สื่อสารมวลชนกับความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” พบว่า สื่อสารมวลชนเป็นองค์กรธุรกิจมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารต่างๆ อย่างเต็มที่ ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สื่อสารมวลชนทุกประเภทมีบทบาทและอิทธิพลสูงมากต่อบุคคลและสังคม โดยเฉพาะอิทธิพลทางด้านการเผยแพร่ ค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อ แม้จะมีการกำหนดจรรยาบรรณของสื่อ แต่ก็ถูกมองข้ามเพราะมีการแข่งขันสูง เพื่อผลกำไรและความอยู่รอดของตน จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่า สื่อสารมวลชนมีอิทธิพลและบทบาทสูงในสังคม ซึ่งสามารถมองได้ใน 2 ลักษณะทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

จากผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารเพื่อความมั่นคง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Panatchaya Leelayouth, (2016). ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสันติเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า การสื่อสารทางการเมืองตามแนวทางของพระพุทธเจ้า นั้น พระพุทธเจ้าได้มีแนวทางในการเจรจาต่อรองโดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อโน้มน้าวใจทั้ง 2 ฝ่ายให้เข้าใจในจุดแข็งของแต่ละด้าน ทรงใช้การสื่อสารจากความเป็นจริงที่สอดคล้องกับบริบท ทรงประนีประนอมไกล่เกลี่ยและทรงใช้กระบวนการเข้าไปแทรกแซงการดำเนินการของคู่ขัดแย้ง เพื่อลดข้อขัดแย้ง

จากผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Siritwat Krongboon, (2016) ได้วิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดระยอง” พบว่า ข้อมูลการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98) เรียงจากมากไปหาน้อย คือ อันดับหนึ่ง ปิยวาจาจาเป็นที่รัก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11) อันดับสอง อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00) อันดับสาม คือ ทาน

การให้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$) ตามลำดับ

จากผลการวิจัย พบว่าสื่อเร่งด่วน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Artada Sudsenphom, (2014) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามแนวพุทธ” ผลการวิจัย พบว่า กระทรวงพลังงานตามนโยบายขององค์กรต้องทำอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัทธจริยา ด้านสมานัตตตา และองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศ ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านการอบรม ด้านการปฏิบัติ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหาร ด้านการจัดการ จึงทำให้องค์กรมีความเจริญยั่งยืน

6.3 รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธ

รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธพบว่า เกิดขึ้นจากการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารและแนวพุทธที่มีจุดมุ่งหมายทำให้สังคมมีความรัก ความเข้าใจ ความสามัคคี ประองดองกัน ละกิเลสได้ทั้งหมดเป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เป็นกลาง เหมาะสมและดีงาม สื่อจะต้องใช้สติในการพูด การพิมพ์หรือการเสนอข้อความรวมทั้งภาพและเสียง ต้องตระหนักรู้ถึงผลกระทบต่อสังคมโดยยึดหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเป็นสำคัญ และมีความยุติธรรมแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างเสมอภาคจึงทำให้องค์กรสื่อภาครัฐเกิดความสันติสุข สันติภาพได้อย่างเหมาะสมถูกต้องเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธโดยใช้หลักธรรมหมวดอื่นๆ เช่น ศีล 5 และอิทธิบาท 4 เป็นต้น

7.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธในด้านการบริหารจัดการองค์กรสื่อต่างๆ ในยุคปัจจุบัน

7.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรสื่อภาครัฐเพื่อสังคมสันติตามแนวพุทธกับการบริหารจัดการองค์กรสื่อของภาคเอกชนมาวิจัยในเชิงอื่นๆ ต่อไป

References

Artada Sudsenphom. (2014). *The Development of Human Resources of The Department of Energy. Department of Energy, According to Buddhist.* (Doctoral Dissertation). Department of Public Administration. Graduate School: Summary of National Conference Mcu Congress I. Bangkok :

Mahachulalongkornrajavidya University.

- Busakorn Watthanabut. (2018). Creating a model for Ethical Development for the Development of Human Capital in the 21st Century. *Journal of MCU social Science Review*, 7(1), 271.
- Chamnong Adiwattnasith. (2005). *Communication With The Stability of Buddhism* (Research Report). Buddhist Research Institute. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Kanchana Kaewthep. (2013). *Journalism: Theory and Study*. Edition 4: Bangkok: Parbpim Printing.
- Nithita Siripongthaksin. (2011). In Politics, The Media, The Public Policy of The Organization of Thailand Public Broadcasting (*Doctoral Dissertation*). Faculty of Political Science. Graduate School: Chulalongkorn University.
- Panatchaya Leelayouth. (2016). *Political Communication for Peace: Buddhist Integration* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Penkhae Prachonpanchanuk. (2008). *To Raise The Moral Level. Ethical Society of Thailand To Social Reform: Guidelines and Practices*. (Office of National Economic and Social Advisory Council).
- Prakhru Throngphan Piromphon. (2013). A Study on The Intellectual Development of Global Citizens in The 21st Century Education With A Global Citizen. *Journal of Mcu Social Science Review*, 9 (Th Edition).
- Warakkramol Changkramol. (2007). *Media for Peace: Ethical Management and Suggestions for Development/Peace Journalism: Ethics Management and Suggestions for Development*. Psu. Faculty of Communication Sciences. National Research Council. Funded Research Economic and Social – Journalism.

วิเคราะห์คุณค่าเชิงมโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับการหยั่งรู้ธรรม
AN ANALYSIS ON THE BUDDHIST ASTHETICS CONCEPTUAL VALUE
TOWARDS THE DOCTRINAL PENETRATION

เยื้อง ปันเหน่งเพ็ชร*

Yueng Pannengpetch

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์เชิงคุณค่ามโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์กับการหยั่งรู้ธรรม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงมโนทัศน์ทางสุนทรียศาสตร์ 2) เพื่อศึกษามโนทัศน์สุนทรียศาสตร์ของพระพุทธศาสนา 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเชิงมโนทัศน์พุทธสุนทรียศาสตร์ต่อการหยั่งรู้ธรรมในพระพุทธศาสนา งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากผลการศึกษา พบว่า มโนทัศน์ทางสุนทรียศาสตร์โดยทั่วไปศึกษาเน้นการศึกษาเรื่องความงามและความไม่งามในงานศิลปะและธรรมชาติ รวมถึงคุณค่าทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ของมนุษย์ ส่วนมโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียศาสตร์ มุ่งเน้นการศึกษาในเรื่องความงามใน 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางธรรมและความงามมิติทางโลก ประเภทของสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา ที่พบในคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวถึงทัศนคติที่มีต่อความงามและความไม่งามในพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1) สุนทรียศาสตร์เชิงวัตถุวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม เช่น ในธรรมชาติ ในกายมนุษย์ ในวัฒนธรรม และในศิลปะ และ 2) สุนทรียศาสตร์เชิงจิตวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เช่น รูปสัมผัส สัทสัมผัส คันธสัมผัส รสสัมผัส กายสัมผัส และอารมณ์สัมผัส ในส่วนของเกณฑ์การตัดสินคุณค่าของพุทธสุนทรียศาสตร์ สามารถแยกออกเป็น 3 แบบ (1) เชิงสมภาวะ (2) เชิงเอกภาวะ และ (3) เชิงสังภาวะ ในส่วนคุณค่าทาง

* Buddhist Studies, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus.

สุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนานั้น สามารถแยกออกเป็น 3 แบบ คือ (1) เชิงศีลธรรม (2) เชิงศิลปะ และ (3) เชิงพุทธศิลป์

คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธยังมีผลต่อการบรรลุนิเสธของพระพุทธสาวก และพระพุทธสาวิกา ซึ่งสามารถแยกลักษณะและประเภทของพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ ออกเป็น 4 ประเภท 1) ลักษณะความไม่งามในศีล 2) ความไม่งามทางความประพฤติ 3) ลักษณะความไม่งามในความเห็น 4) ลักษณะความไม่งามในอาชีวะ ในส่วนของหลักการ พิจารณาพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธที่มีผลต่อการรู้ธรรม สามารถแยกการพิจารณาออกเป็น 7 หลักการ (1) หลักการพิจารณาในกามฉันทะ (2) ปฏิกุศลโดยอาหาร (3) หลักเบญจขันธ์ (4) หลักปมาณา (5) หลักวัตตังสการหรืออาการ 32 (6) หลักอสุภกรรมฐาน และ (7) หลัก อภิสมาจาร นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยได้ยกกรณีตัวอย่างของพุทธสาวกและสาวิกาที่พิจารณาคุณค่า ทางพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธยังมีผลต่อการบรรลุนิเสธอีกด้วย และยังพบอีกว่า ไม่มีสาวก หรือสาวิกาองค์ใดเลยที่พิจารณาแค่เพียงความงามเดียวแล้วบรรลุนิเสธ

คำสำคัญ: มโนทัศน์, สุนทรียศาสตร์, พระพุทธศาสนา, คุณค่า

ABSTRACT

This article is part of a research study entitled ‘An Analysis on the Buddhist Aesthetics Conceptual Value towards the Doctrinal Penetration’ consists of three objectives as (1), to investigate the Buddhist aesthetic conceptual value 2) to explore the Buddhist aesthetic concept and 3) to analyze on the Buddhist aesthetic conceptual value towards the doctrinal penetration. The research was conducted by the qualitative research method.

The results revealed that the concept of aesthetics focus on a study of the beauty and ugliness in nature and arts including value that occurs with the human emotion. Regarding the concept of Buddhist aesthetics, it focuses on the beauty in two dimensions viz. the mundane and super mundane. According to the Buddhist attitude of beauty and ugliness in the Buddhist Canon, it has been described extensively and the concept of aesthetics divided into two types as (1) objective aesthetic and (2) subjective aesthetics. The objective

aesthetic is the perception of aesthetic experience that associated with material qualities viz. nature, human body, culture and arts. The subjective aesthetic is the perception aesthetic experience that associated with mentality or sense-impression viz. eye-contact, ear-contact, nose-contact, tongue-contact, body-contact and mind-contact. Regarding the value criteria on Buddhist aesthetics, it can be divided into three conditions as (1) correspondence, (2) unity or oneness and (3) truthfulness. In addition to the value of Buddhist aesthetics, it can be divided into three categories: (1) morality (2) and artistic (3) Buddhist art.

However, the value of negative Buddhist aesthetic can be affected towards the doctrinal penetration of Buddha's disciples. The characteristic of negative Buddhist aesthetic divides into four categories: (1) the ugliness of morality, (2) the ugliness of behavior, (3) the ugliness of views and (4) the ugliness of livelihood. In addition, the ideas to be constantly reviewed on the ugliness can be divided into seven aspects viz. (1) the sensual desire, (2) the loathsomeness of food, (3) the Five Aggregates, (4) Pamanika: judge or take standard, (5) determining of the thirty two intuitive insight modes, (6) the contemplation on foulness or loathsomeness and (7) determining of the higher training in proper conduct. In addition, the researcher has raised the cases of the Buddha's disciple who have realized and entered the Stream-Enterer based on the negative value of Buddhist aesthetic. It also found that there was no disciple who have considered on the beauty alone and penetrated the Buddha's doctrine.

Keywords: Concept, Aesthetics, Buddhism, Value

1. บทนำ

สุนทรียศาสตร์เป็นการศึกษาทางด้านปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องของความงาม แต่ในความเป็นจริง ยังศึกษาถึงความน่าเกลียดด้วย ทักษะเกี่ยวกับ “ความน่าเกลียด” ถือได้ว่ามันมีบทบาทสำคัญไม่น้อยในทฤษฎีสุนทรียภาพ “ความน่าเกลียด” จัดเป็นเรื่องที่น่าสนใจประเภทหนึ่งที่บรรจุอยู่ในทฤษฎีสุนทรียภาพ เพราะ “ความน่าเกลียด” เป็นการระบุถึงคุณค่าเชิงลบหรือเชิงนิเสธของสุนทรียภาพ (Aesthetic Disvalue) (คำว่า Disvalue คำนี้เกิดขึ้นมาใช้กันในปี ค.ศ.1603 แปลว่า Undervalue: ดูเบา, มีค่าน้อย: To Consider Of Little Value, มีค่าในเชิงนิเสธ A Negative Value) เช่นดังที่ความงามเป็นการระบุถึงคุณค่าสุนทรียภาพในเชิงบวกหรือเชิงปฏิฐาน (Positive Value) ด้วยเหตุนี้ ทั้งความน่าเกลียดและความงามจึงเป็นขั้วตรงข้ามทางด้านคุณค่าอันหนึ่งซึ่งอุปมาแล้วเหมือนกับ “ถูก” และ “ผิด” ในทางจริยธรรม หรือ “จริง” และ “ไม่จริง” (Truth And Falsehood) ในฐานวิทยา ท่ามกลางวัตถุต่างๆ ที่มีการรับรู้ มีบางสิ่งบางอย่างอันเป็นคุณค่าเชิงสุนทรียในเชิงลบหรือเชิงนิเสธ นี่มิได้หมายความว่าวัตถุสิ่งของเหล่านั้น ขาดเสียซึ่งอัตลักษณ์ต่างๆ เลยทีเดียว คุณสมบัติต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันกับสิ่งซึ่งพบได้ในวัตถุที่มีความงาม (Jerome Stolnitz, 1967)

อย่างไรก็ดี ในคัมภีร์พระไตรปิฎกโดยมากแล้วได้กล่าวถึงความงามในธรรม เช่น การกล่าวถึงความงามในแง่พระเกียรติศัพท์ด้านการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าว่า “ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด” (Vin. (Thai) 1/1/2.) ซึ่งความขื่อนี้ปรากฏมีหลายแห่งในพระไตรปิฎก ดังที่ทรงตรัสบอกพระอรหันต์ 60 รูป ที่ส่งไปประกาศศาสนาในคราวแรกว่า “ภิกษุทั้งหลาย...จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์” (Vin. (Thai) 4/32/40.) นอกจากนั้นแล้ว ยังได้กล่าวถึงความงามในที่อื่นๆ เช่น ความไพเราะของเสียงดนตรี ดังที่สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ถ้ำอินทสาละที่ภูเขาวะเทียกะ ใกล้เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ปัญจสิขะคันธรรพบุตรได้หิบบินขึ้นมาติด พร้อมกับขับเพลงรัก บรรยายถึงความรักอันซาบซึ้งที่มีต่อนางภัททาสุริยวัจฉสาเปรียบเทียบกับความซาบซึ้งในเข้าถึงอมตธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสชมถึงเสียงไพเราะงดงามของดนตรี (Vin. (Thai) 10/344 – 349/273 – 277.) ความงามริ้นรมย์ของเส้นทางตามธรรมชาติ เช่น พระกาฬุทายีเถระพรรณนาหนทางการเสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ (Bv. (Thai) 33/2/555 – 561.) พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อคณะภุมมพิชชากรุงราชคฤห์เสร็จจรณะที่จำเป็นในกรุงเวสาลีแล้วได้กราบทูลว่า ที่เมืองเวสาลี มีหญิง

งามเมืองชื่ออัมพาลี มีรูปงาม น่าดู น่าชม มีผิวพรรณผุดผ่องอย่างยิ่ง เธอชำนาญการพ้อนรำ ขับร้องและประโคมดนตรี คนทั้งหลายที่ต้องการจะพาเธอไปร่วมอภิรมย์ด้วย ต้องจ่ายค่าตัวถึง คื่นละ 50 กหาปณะ ก็เพราะนางอัมพาลีนี้แหละที่ทำให้กรุงเวสาลีมีเสน่ห์และมีความงดงามเป็นพิเศษ จึงรับสั่งให้ว่า “พนาย ถ้าเช่นนั้น พวกท่านจงหาเด็กสาวผู้มีความงามอย่างนั้นที่ควร คัดเลือกให้เป็นหญิงงามเมือง” (Vin. (Thai) 5/327/180.) การกล่าวถึงความงามของ นางชนบทกัลยาณี นางงามในชนบท ซึ่งขยายความโดยพระอรรถกถาจารย์ว่า นางงามในชนบท หมายถึงหญิงที่งดงามกว่าหญิงอื่นในชนบท เพราะประกอบด้วยความงาม 5 อย่าง คือ (1) มีผิวพรรณงาม (2) มีเนื้องาม (มีมือ เท้า และริมฝีปากแดงงาม) (3) มีเล็บงาม (4) มีฟันงาม (5) มีวัยงาม (แม้จะมีอายุ 120 ปี ก็ยังงดงามเหมือนหญิงสาวอายุ 16 ปี (DA. (Thai) 1/426/314; SA. (Thai) 3/386/301-302.)

นอกจากนั้นแล้ว พระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ความงามและความไม่งาม และมีกฎเกณฑ์ในการตัดสินความงามและความไม่งาม โดยได้กล่าวถึงสัทธรรม 7 ประการ ในชื่อว่า พระอริยสาวกในพระธรรมวินัยนี้ เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟัง มากซึ่งธรรมเหล่านี้ ที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด พร้อม ทั้งอรรถและพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วน ทรงจำไว้ได้คล่องปาก ขึ้น ใจ แหว่งตลอดดีด้วยทิวฐิ (M. (Thai) 13/25/29.) ซึ่งกระบวนการรับรู้ความงามและความไม่งาม ในพระพุทธศาสนานั้น ได้กล่าวถึงบุพภาคของการศึกษา นั่นคือ ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ (M. (Thai) 12/497/539; A. (Thai) 20/371/110.) ประกอบด้วย ปรัตโธสะ หมายถึง สื่อนทางความงามที่ดี ซึ่งจะได้จากกัลยาณมิตร ซึ่งในที่นี้หมายถึง สื่อที่ได้มาจากผู้สร้างสรรค์ที่ดี ต่อจากนั้น จึงนำไปสู่โยนิโสมนสิการ นั่นคือ การวิเคราะห์ของผู้รับรู้ความงามอย่างลึกซึ้งและมี เหตุผล จนก่อให้เกิดปัญญาชัดในสุนทริยภาพนั้น อันจะนำไปสู่สำนักทางคุณค่าทางจริยธรรมที่ เกี่ยวข้องกับความงามและความไม่งามนั่นคือ สิ่งที่พระอรรถกถาจารย์ได้ขยายความว่า ธรรมมีความ งามในเบื้องต้นหมายถึงศีล ธรรมมีความงามในท่ามกลางหมายถึงอริยมรรค และธรรมมีความ งามในที่สุดหมายถึงพระนิพพาน (DA. (Thai) 190/159.) และการยกย่องความงามของพุทธ บริษัท 4 เพราะมีศีล ความงามในบริษัทมี 4 อย่าง คือ 1. ภิกษุผู้มีศีล มีธรรมงาม จัดเป็นผู้งาม ในบริษัท 2. ภิกษุณีผู้มีศีล มีธรรมงาม จัดเป็นผู้งามในบริษัท 3. อุบาสกผู้มีศีล มีธรรมงาม จัดเป็นผู้งามในบริษัท 4. อุบาสิกาผู้มีศีล มีธรรมงาม จัดเป็นผู้งามในบริษัท (Vin. (Thai) 8/324/456.) ขยายความได้ว่า ศีลนำสุขมาให้ตราบเท่าชรา หมายถึงศีล 5 ศีล 10 เป็นต้น

ย่อมเป็นเครื่องประดับทำให้เกิดความงาม และความสุขแก่คนทุกเพศทุกวัย ไม่มีล้าสมัยไร้ตำหนิ ต่างจากเครื่องประดับภายนอกที่ทำให้งามเฉพาะเพศหรือวัย ใครที่ใช้เครื่องประดับหรือเครื่องแต่งกายไม่เหมาะกับเพศหรือวัย ก็จะถูกตำหนิ และถูกสงสัยว่า เป็นบ้าเสียสติ (KhA. (Thai) 7/147.) นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมในการพิจารณาความไม่งามตามหลักการพิจารณาอนุสติ 10 คือ อารมณ์ดีงามที่ควรระลึกถึงเนื่องๆ ในข้อว่า กายคตาสติ สติอันไปในกายหรือระลึกถึงเกี่ยวกับร่างกาย คือ กำหนดพิจารณากายนี้ให้เห็นว่าประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ อากา 32 อันไม่สะอาด ไม่งาม น่าเกลียด เป็นทางรู้เท่าทันสภาวะของกายนี้ มิให้หลงใหลมัวเมา (Kh. (Thai) 31/213/140; Dhs. (Thai) 34/191/77.) และอสุกะ 10 คือ สภาพอันไม่งาม ชากศพในสภาพต่างๆ ซึ่งใช้เป็นอารมณ์แห่งสมถกรรมฐาน (Vism.1/226.)

ด้วยเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ชัดในเบื้องต้นว่า ลักษณะความงามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีสองลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นเชิงปฏิฐาน (positive) และลักษณะที่เป็นเชิงนิเสธ (negative) การศึกษาพุทธสุนทรียศาสตร์ที่ผ่านมา นั้น ส่วนใหญ่แล้วมักจะเน้นเรื่องความงามที่เป็นเชิงปฏิฐาน แต่ในความเป็นจริงแล้วข้อมูลในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงความงามในเชิงนิเสธไว้ด้วยเช่นกรณีที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงให้พระนันทะ ผู้กระสันอยากลาสิกขาเพื่อไปอยู่กับนางชนบทกัลยาณี และแสดงให้กับนางเขมาถึงเรื่องความไม่เที่ยงของความงาม เป็นต้นในเรื่องความงามก็เช่นเดียวกัน พระพุทธเจ้าไม่ทรงปฏิเสธเรื่องความงาม แต่พระองค์ก็ไม่สนับสนุนให้พระภิกษุไปเกี่ยวข้องกับความงามเช่นกัน ปรากฏในพระวินัยปิฎก แต่กระนั้นก็ทรงมุ่งเน้นความงามที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของพระสงฆ์ดังปรากฏในหลักเสขียวัตถ์ เป็นต้นเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า ความงามในพุทธศาสนานั้น แสดงออกมาในเชิงปฏิฐานและเชิงนิเสธ ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์ของพุทธสุนทรียศาสตร์ การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ของพระพุทธศาสนา และคุณค่าทางจริยธรรม รวมถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสุนทรียศาสตร์ในทางพระพุทธศาสนาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการศึกษาเทียบเคียงแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะในทัศนะของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตีความมโนทัศน์ของวิทยาการความรู้เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางสุนทรียศาสตร์ของพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ของพระพุทธศาสนา

2.3 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์ในเชิงปฏิฐานและเชิงนิเสธต่อการบรรลุธรรมของพระพุทธสาวกและพระพุทธสาวิกา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ส่วนทศยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และงานวิจัยอื่นๆ เพื่อศึกษามโนทัศน์เรื่องศิลปะในสุนทรียศาสตร์และพระพุทธศาสนา
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
3. การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาจะดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แล้ว ไปสังเคราะห์เรียบเรียง โดยมุ่งตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา
4. สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เสนอให้บัณฑิตวิทยาลัยตรวจสอบความถูกต้อง เช่นอนุมัติ เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

เมื่อกล่าวถึงคำว่า คุณค่า ในทางปรัชญานั้นจะหมายถึง คุณวิทยา หรือในตำราบางเล่มใช้คำว่า อรรถวิทยา ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Axiology เป็นการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยมหรือคุณค่า คุณค่านั้นเป็นนามธรรมซึ่งเกิดจากการประเมินข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สังคม ข้อเท็จจริงเป็นเพียงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส ส่วนคุณค่านั้นมีลักษณะที่อาศัยข้อเท็จจริงว่าควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น คุณค่าเกิดจากการประเมินไม่ใช่การวัด เพราะคุณค่าเป็นนามธรรม ดังนั้นคุณค่าจึงเป็นสิ่งที่กำหนดเองไม่ได้ต้องมิตของคนส่วนใหญ่ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนมาก แบ่งย่อยเป็น 2 สาขา คือ ค่านิยมตามแนวจริยศาสตร์ และค่านิยมตามแนวสุนทรียศาสตร์ (Kamchorn Soonpongsri, 2013: 11)

สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความซาบซึ้งในคุณค่าของ ความงามที่สร้างสรรค์มาจากความรู้สึกภายในตัวของมนุษย์ ความรู้ในเรื่องสุนทรียศาสตร์เป็น การศึกษาเพื่อสร้างรสนิยม (Taste) ในการพิจารณาและเลือกเสพสิ่งที่ดี ที่งาม ตลอดจน สามารถตัดสินค่าของความงามได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้น การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์เป็นการศึกษา ในแง่ปรัชญาหรือทฤษฎี อาศัยการถกเถียงด้านเหตุผลในปัญหาทางสุนทรียศาสตร์ เช่น อะไรคือ สิ่งสวยงาม เราตัดสินได้อย่างไรว่าอะไรงาม เป็นต้น ผู้ที่มีสุนทรียศาสตร์อาจไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ งานศิลปะหรือศิลปิน แต่เป็นผู้มองเห็นและรู้คุณค่าของศิลปะ ในขณะเดียวกัน ศิลปินถ้าไม่มี ความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์แล้วก็อาจไม่สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ดีเด่นได้ ซึ่งต่างจากศิลปิน ผู้มีความรู้และเข้าใจในสุนทรียศาสตร์ก็จะช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคศิลปะได้ไม่มากนักน้อย เพราะสุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องการสอน การปลูกฝังให้คนมีความคิดเกี่ยวกับความงามที่มนุษย์ ทุกชาติทุกภาษาได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ศิลปะ และสร้างรสนิยมในความงามมา ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ นอกจากนั้นแล้ว วิชาสุนทรียศาสตร์ยังครอบคลุมไปถึงฐานความรู้ ของการวิเคราะห์ วิจารณ์งานศิลปะด้วย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สุนทรียศาสตร์เปรียบเสมือน มารดาของศิลปะและวิชาศิลปวิจารณ์ ศิลปินไม่อาจเป็นศิลปินที่ดี หรือนักศิลปวิจารณ์ที่ดีได้ ถ้า ละเลยสุนทรียศาสตร์ หรือแม้แต่ผู้เสพศิลปะทั่วไป ถ้ามีความเข้าใจในสุนทรียศาสตร์แล้ว ก็ จะช่วยให้ซาบซึ้งงานศิลปะได้ดียิ่งขึ้น

ในภาษาไทยคำว่า “สุนทรียศาสตร์” พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ให้ความหมายคำว่า สุนทรียศาสตร์มาจากศัพท์ว่า สุนทร+ศาสตร์ วิชาที่ว่าด้วย ความซาบซึ้ง ในคุณค่าของสิ่งงดงาม ไพเราะ หรือรื่นรมย์ ไม่ว่าจะเป็นธรรมหรือในงานศิลปะ ส่วนใหญ่จะออกมาในลักษณะปรัชญา หรือทฤษฎี ทั้งในเชิง จิตวิทยา จริยศาสตร์ สังคมศาสตร์ รวมไปถึงการวิจารณ์ศิลปะและรสนิยม ความรู้สึกนี้เจริญได้ด้วยประสบการณ์หรือการศึกษา อบรม ฝึกฝน จนเป็นอุปนิสัยก่อเกิดเป็น รสนิยม (taste) ซึ่งย่อมจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล (The Royal Institute, 2530: 6.)

ส่วนคำว่า Aesthetics มาจากรากศัพท์ภาษากรีกโบราณ คำว่า aisthetikos บางครั้งในภาษาอังกฤษอาจจะเขียนได้สองแบบ คือ Aesthetics และ Esthetics ตาม ความหมายดั้งเดิมนั้น แปลว่า ความไวต่อความรู้สึก (sensitive) ความตื่นตื้น (sentient) หรือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความรู้สึกซึ่งจะได้มาจากคำภาษากรีกว่า aisthanomai แปลว่า ฉัน รับรู้, ฉันรู้สึก, ฉันสัมผัสได้ (I perceive, feel, sense) (Nigel Wilson, 2010: 20.) ต่อมา คำว่า aesthetics ได้รับการบัญญัติและให้ความหมายใหม่ โดยนักปรัชญาชาวเยอรมัน นามว่า

Alexander Gottlieb Baumgarten ในงานคหุณินพนธ์เรื่อง *Mediationes philosophicae de nonnullis ad poemata pertinentibus* หรือ ข้อควรพิจารณาทางปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับบทกวี ในปี ค.ศ. 1735 และหลังจากนั้น คำนี้ยังถูกใช้ในงานของเขาชื่อ *Aesthetica* ใน ค.ศ. 1750 อีกด้วย (Paul Guyer, 2008 : 1079 – 1081.)

คำนี้ถูกใช้อย่างแพร่หลาย ในภาษาอังกฤษโดยวิธีการแปลของ ค้านท์ (Emmanuel Kant) และถูกใช้ในความหมายแบบดั้งเดิมในเรื่องความรู้สึกที่ไม่วิปลาส ในเรื่องเงื่อนไขของการรับรู้ความรู้สึกทางประสาทสัมผัส ซึ่งเป็นการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ค้านท์ พยายามที่จะนำความหมายเดิมของคำนี้มาใช้ หลังจากที่ Alexander Gottlieb Baumgarten ได้นำมาใช้ในภาษาเยอรมันในความหมายของการวิจารณ์เรื่องรสนิยม (criticism of taste) ในช่วงปี ค.ศ. 1750 – 1760 แต่ความหมายที่ Baumgarten ได้นิยามไว้นั้น ได้รับความนิยมในช่วง ปี ค.ศ. 1830 – 1840 (แม้จะมีข้อขัดแย้งทางวิชาการกันก็ตาม) และศัพท์นี้ได้ถูกใช้ในปรัชญากันอย่างแพร่หลาย ในปี ค.ศ. 1868 Walter Pater ได้เคยใช้ ศัพท์นี้อธิบายการสนับสนุนกระบวนการที่ชื่อว่า “Art for Art Sake” ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ต่อมาความหมายของคำนี้ก็เลอะเลือนไป คำนี้ได้ถูกในฐานะของคำคุณศัพท์ ในปี ค.ศ. 1798 เพื่ออธิบายการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ในปี ค.ศ. 1821 ถูกใช้ขึ้นเพื่อการอธิบายการชื่นชมสิ่งที่สวยงาม (Online Etymology Dictionary, 2017.)

ดังนั้น เป้าหมายของสุนทรียศาสตร์นั้น อยู่ที่การวิเคราะห์หาคุณค่าของความงามที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของมวลมนุษยชนนั่นเอง มันไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของการประเทืองอารมณ์ หรือ ปัญญาเพียงอย่างเดียว ยิ่งกว่านี้ สุนทรียศาสตร์ ไม่ใช่เรื่องที่จะนำเข้ามาแต่สิ่งสวยงามที่สุด หรือ ถูกต้องใจที่สุด เท่าที่กิเลส-ตัณหา ของมนุษย์ ต้องการเสียทั้งหมด อย่างน้อยสุนทรียศาสตร์ต้องสามารถเสริมสร้างให้มนุษย์ ได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งที่เป็นสัจธรรมซึ่งปรากฏอยู่ (Boon Nilket, n.d. : 2.)

สุนทรียศาสตร์บ่อยครั้งได้รับการอธิบายว่าเป็นการศึกษาทางด้านปรัชญาเกี่ยวกับเรื่องของความงาม แต่ในความเป็นจริง ยังศึกษาถึงความน่าเกลียดด้วย ทักษะเกี่ยวกับ “ความน่าเกลียด” ถือได้ว่ามันมีบทบาทสำคัญไม่น้อยในทฤษฎีสุนทรียภาพ “ความน่าเกลียด” จัดเป็นเรื่องที่น่าสนใจประเภทหนึ่งที่บรรจุอยู่ในทฤษฎีสุนทรียภาพ เพราะ “ความน่าเกลียด” เป็นการระบุถึง “คุณค่าเชิงลบหรือเชิงนิเสธของสุนทรียภาพ” (aesthetic disvalue) เช่นดังที่ความงามเป็นการระบุถึงคุณค่าสุนทรียภาพในเชิงบวกหรือเชิงปฏิฐาน (positive value) ด้วยเหตุนี้

ทั้งความน่าเกลียดและความงามจึงเป็นข้อตรงข้ามทางด้านคุณค่าอันหนึ่งซึ่งอุปมาแล้วเหมือนกับ “ถูก” และ “ผิด” ในทางจริยธรรม หรือ “จริง” และ “ไม่จริง” (truth and falsehood) ในญาณวิทยา ท่ามกลางวัตถุต่างๆ ที่มีการรับรู้ มีบางสิ่งบางอย่างอันเป็นคุณค่าเชิงสุนทรีย์ในเชิงลบหรือเชิงนิเสธ นี่มิได้หมายความว่าวัตถุสิ่งของเหล่านั้น ขาดเสียซึ่งอัตลักษณ์ต่างๆ เลยทีเดียว คุณสมบัติต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันกับสิ่งซึ่งพบได้ในวัตถุที่มีความงาม

อย่างไรก็ตาม ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีมโนทัศน์ (Concepts) เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) แบ่งเป็นสองข้อที่สำคัญ คือ สุนทรียะเชิงปฏิฐาน (Positive Aesthetics) และสุนทรียะเชิงนิเสธ (Negative Aesthetics) นั่นคือ การกล่าวถึงความงามและความไม่งาม ในฐานะที่เป็นความจริงของธรรมชาติอย่างหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ กล่าวคือ อนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง ทุกขัง ความทนอยู่ได้ยากของสรรพสิ่ง และอนัตตา ความไม่มีตัวไม่มีตนของธรรมทั้งหลาย จะเห็นได้ว่า การจะเข้าถึงความงามนั้นต้องประกอบด้วยสิ่งที่ถือว่าต้องเชื่อมโยงกันก็คือ ความจริง ความดี และความงาม อยู่เสมอ เพราะฉะนั้น ความจริงหรือสัจธรรม หมายถึงสภาวะที่เป็นของมันเป็นอย่างนั้น เรียกสภาวะนี้ว่ากฎธรรมชาติหรือกฎธรรมดา ยกตัวอย่างเช่น ความไม่แน่นอน (อนิจจัง) ความคงอยู่ไม่ได้ (ทุกขัง) ได้แก่ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพรากจากของหวงแหน ความร้อน ความหิว เป็นต้น ซึ่งความจริงหรือสัจธรรมนี้ จะปรากฏแก่มนุษย์ได้ด้วยความรู้ หรือปัญญาซึ่งเป็นตัวทำให้มนุษย์สัมพันธ์กับสัจธรรมและเข้าถึงสัจธรรม นั้นแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนานั้น มีมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความจริงของธรรมชาติ ในเรื่องความงามที่อยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ด้วยเช่นกัน

ความเข้าใจผิดที่ว่า พระพุทธศาสนามีแนวคิดแบบทุนนิยม ของนักปราชญ์ทั้งชาวตะวันตกและตะวันออกจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะมีความเห็นว่าพระพุทธศาสนา ขาดความรื่นรมย์ในความรู้สึกแห่งสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เขาใจกันอย่างผิดพลาด เพราะมีหลักฐานหลายแห่งในคัมภีร์ทางศาสนาที่ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีมุมมองเฉพาะเกี่ยวกับความรู้สึกแห่งสุนทรียภาพอยู่เช่นกัน แต่อาจจะแตกต่างกันออกไปจากมุมมองของสุนทรียศาสตร์โดยทั่วไป เราจึงต้องจะมาพิจารณาถึงสิ่งที่พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์เสียใหม่ โดยได้นำเสนอ ความหมายคำว่า “สุนทร” หรือ “ความงาม” ออกเป็น 18 นัยยะ เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่าความงามมากขึ้น (Somdet Phra Sangharaja Chao Kromma Luang Jinavorn Sirivaddhana, 1965: 196,)

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความงามใน 2 มิติ คือ ความงามในมิติทางธรรมและความงามในมิติทางโลก ความงามในมิติทางธรรม หมายถึง ความงามที่เป็นลักษณะของธรรมหรือความจริงอันเป็นผลจากคุณภาพ หรือคุณสมบัติของธรรมะ ความงามในมิติทางโลก แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยขอแบ่งประเภทของสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา โดยย้อนกลับไปวิเคราะห์ได้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นหลักฐานแรกสุดของการกล่าวถึงทัศนคติที่มีต่อความงามและความไม่งามในพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1) สุนทรียศาสตร์เชิงวัตถุวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม และ 2) สุนทรียศาสตร์เชิงจิตวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม

สุนทรียศาสตร์เชิงวัตถุวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับรูปธรรม สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทที่มีความต่อเนื่องกัน คือ สุนทรียภาวะในธรรมชาติ สุนทรียภาวะในกายมนุษย์ สุนทรียภาวะในวัฒนธรรม และสุนทรียภาวะในศิลปะ โดยมีลำดับความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ธรรมชาติ -----> มนุษย์ -----> วัฒนธรรม -----> ศิลปะ

สุนทรียศาสตร์เชิงจิตวิสัย คือ ประสพการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เกี่ยวข้องกับนามธรรมสามารถแบ่งเป็น 6 ประเภท คือ สุนทรียภาวะในรูปสัมผัส สุนทรียภาวะในสัทสัมผัส สุนทรียภาวะในคันธสัมผัส สุนทรียภาวะในรสสัมผัส สุนทรียภาวะในกายสัมผัส และสุนทรียภาวะในอารมณ์สัมผัส โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดกระบวนการในสัมผัสที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังนี้

ผัสสะ -----> วิญญาณ -----> สัญญา -----> เวทนา -----> สังขาร

ในรายละเอียดผู้วิจัยจะไม่ขออธิบายแยกจากกัน เนื่องจากสุนทรียศาสตร์เชิงจิตวิสัยเป็นอารมณ์การรับรู้ที่มีความต่อเนื่องเป็นอารมณ์เดียวกัน

คำว่า ผัสสะ (D. (Thai) 11/307/255; S.(Thai) 16/12/4.) ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ (Phra Brahma Gunabhorn (P.A. Payutto 2008: 271.) มีผัสสะสัมพันธ์กับคำว่า

“อายตนะ” (อายตนะ 6 (สิ่งที่เชื่อมต่อกันให้เกิดความรู้, แตนต่อหรือแดนเกิดแห่งความรู้ — sense-fields; sense-spheres) หมายถึง อายตนะทั้ง 6 ผัสสะ มี 6 ทาง คือ

- 1) จักขุสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางตา คือ ตา<--->รูป<--->จักขุวิญญาณ
- 2) โสตสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางหู คือ หู<--->เสียง<--->โสตวิญญาณ
- 3) ฆานสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางจมูก คือ จมูก<--->กลิ่น<--->ฆาน
วิญญาณ
- 4) ชิวหาสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น<--->รส<--->ชิวหาวิญญาณ
- 5) กายสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางกาย คือ กาย<--->โผฏฐัพพะ<--->กาย
วิญญาณ
- 6) มโนสัมผัส หมายถึง ความกระทบทางใจ คือ ใจ<--->ธรรมารมณ์ (สิ่งที่ใจนึกคิด)
<--->มโนวิญญาณ

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ในพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) เกณฑ์ตัดสินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงสมภาวะ คือ เกณฑ์การตัดสินสุนทรียะของสิ่งที่มีความงามเสมอกัน และ 2) เกณฑ์ตัดสินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงเอกภาวะ คือ เกณฑ์การตัดสินสุนทรียะของสิ่งที่มีความงามเป็นหนึ่งเดียวกัน และ 3) เกณฑ์ตัดสินคุณค่าพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงสัจภาวะ คือ เกณฑ์การตัดสินสุนทรียะของสิ่งที่มีความงามจริงแท้ โดยมีลำดับความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ดังนี้

สมภาวะ ----->	เอกภาวะ ----->	สัจภาวะ ----->	พุทธสุนทรียศาสตร์
เสมอกัน ----->	หนึ่งเดียว ----->	จริงแท้ ----->	พุทธสุนทรียธาตุ

เกณฑ์ตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์นำไปสู่กระบวนการรับรู้พุทธสุนทรียธาตุที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ทั้งความงามเชิงโลกียธรรมและความงามเชิงโลกุตระธรรม เป็นคุณค่าที่ก่อให้เกิดความงาม 3 ด้าน คือ คุณค่าในเชิงศีลธรรม เชิงศิลปะ และเชิงพุทธศิลป์

ส่วนคุณค่าทางพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงปฏิฐานและเชิงนิเสธมีผลต่อการบรรลุธรรมของพระพุทธสาวกและพระพุทธสาวิกา ใน 2 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก ในเรื่องคุณค่า (Value) หรือลักษณะที่ควรจะเป็น หรือควรจะมีของสิ่งนั้น ๆ หรือการกระทำนั้น ๆ คุณค่านั้นมีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ

1) วัตถุ 2) ความเพิลิตเพลิน 3) เหตุผล 4) การแสดงออก และ 5) อุบัติการณ์ใหม่ ส่วนประเภทของคุณค่าทางสุนทรียะนั้นสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบอัตวิสัย (Subjective) และภาววิสัย (Objective) กล่าวคือ คุณค่าเชิงสุนทรีย (Aesthetic Value) แบบอัตวิสัย มีทัศนะว่า คุณค่าของงานงามนั้นขึ้นอยู่กับผู้ชม และแบบภาววิสัย มีทัศนะว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดคุณค่าของความงาม สามารถแบ่งได้เป็น 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความงามทางรูปร่าง 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความงามทางวาจา 3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความงามทางพฤติกรรม 4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความงามทางจิต

ประเด็นที่สอง กล่าวถึงเรื่องพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ ว่าด้วยเรื่องความหมาย เรื่องความไม่งามที่ปรากฏในพุทธศาสนา ลักษณะและประเภทของพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ จุดมุ่งหมายของพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ จุดมุ่งหมายของความไม่งามเชิงการปฏิบัติ จุดมุ่งหมายของความไม่งามเชิงพุทธศิลป์ หลักการพิจารณาพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ โดยแยกออกเป็น หลักการพิจารณาในกามฉันทะ การละกามฉันทะด้วยการพิจารณาสิ่งไม่งาม วิธีการทำให้กามฉันทะนิรฆณเภาบางลง หลักการพิจารณาในความเป็นปฏิกุลโดยอาหาร 10 หลักการพิจารณาในหลักเบญจขันธ์ หลักการพิจารณาในหลักปมาณิกา หลักการพิจารณาในหลักทตติงสาการหรืออาการ 32 หลักการพิจารณาในหลักอสุภกรรมฐาน หลักการพิจารณาในหลักอภิสมาจาร หลักการพิจารณาความไม่งามเพื่อการบรรลุธรรม และกรณีตัวอย่างสาวกที่พิจารณาพุทธสุนทรียศาสตร์เชิงนิเสธ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ไม่พบว่ามีสาวกหรือสาวิกองคใดเลย พิจารณาความงามเพียงส่วนเดียวแล้วบรรลุธรรมผล จะพบจากกรณีที่พิจารณาความงามไปสู่ความไม่งาม หมายถึงพิจารณา ความงามตามหลักของสามัญลักษณะ คือ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามสภาพความเป็นจริง ส่วนการขึ้นความงามนั้น ไม่พบว่ามีไม่การขึ้นชมความงามทางกายมากเท่าไรนัก พบเพียงพระสูตรคือ สุชาตสูตร เมื่อพระพุทธเจ้าชมว่า พระสุชาตมีความงามทางร่างกาย แต่สุดท้ายก็ทรงขึ้นชมการที่พระสุชาตเถระมีความรู้แจ้งในธรรมมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า การขึ้นชมความงามนั้นเป็นไปแบบการขึ้นชมความงามในธรรมชาติเสียมากกว่า แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า มโนทัศน์ทางพุทธสุนทรียะจะไม่มีเสียเลย มีหลายหลายเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงขึ้นชมความงาม เช่น ในเสียงดนตรี ในการสวดสวดสรวญญะ เป็นต้น

พุทธสุนทรียศาสตร์นี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการหยั่งรู้ธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการ บรรลุธรรมหรือตรัสรู้ธรรมอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา มีความหมายตรงกับภาษาบาลีว่า “ญาณ” คือ ความหยั่งรู้, ปรีชาหยั่งรู้ เป็นไวพจน์คำหนึ่งของคำว่า “ปัญญา” คือ ความรู้ชัด

คือ หยั่งรู้ในเหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง แต่คำว่า “ญาณ” มักใช้ในความหมายที่จำเพาะกว่า คือเป็นปัญญาที่ทำงานออกผลมาเป็นเรื่องๆ มองเห็นสิ่งนั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ ตามสภาวะจริง ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงความรู้ทางมโนทวารว่า คือ ความหยั่งรู้ หรือปรีชาพิเศษต่างๆ ที่ผุดโผลงขึ้นในใจสว่างชัดทั่วตลอด เช่น มองเห็นอาการที่สัมพันธ์กันของบางสิ่งแล้ว เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง มองเห็นกฎแห่งความสัมพันธ์นั้น ได้แก่ ความรู้ที่เรียกว่า ญาณ เช่น อภิญญา เป็นต้น (Phra Brahma Gunabhorn (P.A. Payutto), 2012: 42.)

ความหมายและลักษณะของคำว่า “ตรัสรู้” หรือ “โพธิญาณ” ดังกล่าวนี้น หากจะมองในกรอบของญาณวิทยา (epistemology) ตะวันตก พระพุทธศาสนาอาจจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับสำนักปรัชญาที่เรียกว่า “อิมพีตติกญาณนิยม” (intuitionism) กล่าวคือ เป็นพวกที่เชื่อว่าการหยั่งรู้โดยตรงเป็นบ่อเกิดที่สำคัญที่สุดของความรู้ ความรู้แบบอิมพีตติกญาณ (intuition) นี้เป็นความรู้จากภายใน กล่าวคือ เป็นความรู้แจ้งชัดด้วยการที่จิตเข้าไปสัมผัสหรือแตะทะลุกับสิ่งที่รู้นั้นโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาว่าจริงๆ แล้วญาณวิทยาของพุทธปรัชญาเป็นแบบใดนั้น ก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ของเหล่านักวิชาการตามการตีความที่แตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าเป็นแบบประสบการณ์นิยม (empiricism) เช่น ทศนะของชยาติลเลเก (K.N. Jayatilleke) และลักษณะวัต ปาละรัตน์ บ้างก็ว่าเป็นแบบปฏิบัตินิยม (pragmatism) เช่น ทศนะของ เดวิด คลูปหานะ (David Kalupahana) (Kalupahana, David J., 1992.) (เป็นหนังสือที่ดีความว่าญาณวิทยาของพุทธปรัชญามีแนวโน้มเป็นแบบปฏิบัตินิยม)

กระบวนการหยั่งรู้ในทางพุทธสุนทรียศาสตร์นั้น ไม่ใช่เพียงการเข้าถึงโดยการรับรู้ในเชิงประจักษ์ด้วยประสาทสัมผัส (Empirical) เท่านั้น แต่เป็นการเข้าถึงในลักษณะที่เป็นการหยั่งรู้ได้เอง (Intuition) เป็นความรู้โดยตรง (การหยั่งรู้) ไม่จำเป็นต้องอาศัยเหตุผลอื่นมาเกี่ยวข้อง (Intuitive Knowledge) เพื่อใช้ประกอบการอธิบายถึงการเข้าถึงพุทธสุนทรียภาพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง คือ กระบวนการหยั่งรู้ในระดับปุถุชน และกระบวนการหยั่งรู้ในระดับอริยบุคคล

กระบวนการหยั่งรู้ในระดับปุถุชนนั้น เป็นกระบวนการหยั่งรู้ธรรมโดยการพิจารณาหลักอารมณ์กรรมฐาน 40 ซึ่งขึ้นอยู่กับจริตของแต่ละบุคคล สามารถแสดงเป็นตารางแสดงได้ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบการหยั่งรู้ธรรม (Rupert Gethin, 2004 : 17-37.)

ประเภทกรรมฐาน	จริต/ พื้นเพของจิต อุปนิสัย Temperament	ระดับความตั้งมั่นของจิต Level of concentration
อนุสติ ๖ พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติ จาคานุสติ เทวตานุสติ	สัทธาจริต	อุปจารสมาธิ
อุปสมานุสติ	พุทธิจริต หรือ ญาณจริต	อุปจารสมาธิ
มรณสติ	พุทธิจริต หรือ ญาณจริต	อุปจารสมาธิ
อาหาเรปฏิกูลสัญญา	พุทธิจริต หรือ ญาณจริต	อุปจารสมาธิ
จตุธาตุววัฏฐาน	พุทธิจริต หรือ ญาณจริต	อุปจารสมาธิ
ทวัตติงสการ	ราคะจริต	ปฐมฌาน
อสุภะ ๑๐ อุทฺธมาตกะ ชากคพทีเ็นำพองขึ้น อืด วินีลกะ ชากคพทีมีสีเขียวคล้ำคละ ด้วยสีต่างๆ วิปฺพพกะ ชากคพทีมีน้ำเหลืองไหล เยิ้มอยู่ตามที่ที่แตกปรือออก วิจฉิททกะ ชากคพทีขาดจากกัน เป็น ๒ ท่อน วิกขยิตกะ ชากคพทีถูกสัตว์จิกทิ้ง กัดกินแล้ว วิกขิตตกะ ชากคพทีกระจาย กระจาย มือเท้าศีรษะ หตวิกขิตตกะ ชากคพทีถูกลับฟัน บ้นเป็นท่อนๆ กระจายออกไปหลุด	ราคะจริต	ปฐมฌาน

ออกไปข้างๆ โลหิตกะ ซากศพที่มีโลหิตไหลอาบ เรี่ยราดอยู่ ปฐะวะ ซากศพที่มีหนอนคลาคล่ำ เต็มไปหมด อัฐิกระดูก ซากศพที่ยังเหลืออยู่แต่ว่าง กระดูกหรือกระดูกท่อน		
เมตตา กรุณา มุทิตา	โทสะ	ปฐมฌาน - ตติยฌาน
ธาตุกัมมัญฐาน 4 จตุธาตุวัญฐาน ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ वाโยธาตุ	จริต 6 ทั้งหมด	ปฐมฌาน - จตุตถฌาน
วรรณกสิณ 4 นํลกสิณ กสิณคือสีเขียวคราม ปีตกสิณ กสิณคือสีเหลือง โลหิตกสิณ กสิณคือสีแดง โอทาทกสิณ กสิณคือสีขาว	โทสจริต	ปฐมฌาน - จตุตถฌาน
อานาปานสติ	โมหจริต / วิตกจริต	ปฐมฌาน - จตุตถฌาน
อุเบกขา	โทสจริต	จตุตถฌาน
อรุณปาน 4	จริต 6 ทั้งหมด	จตุตถฌาน

ส่วนกระบวนการหยั่งรู้ในระดับอริยบุคคลนั้น คือ การหยั่งรู้ใน “วิโมกข์” แปลว่า ความหลุดพ้น หมายถึงภาวะที่จิตหลุดพ้นจากธรรมที่เป็นอุปสรรคทั้งหลาย เพราะจิตนั้นยินดียิ่งในอารมณ์ที่กำลังกำหนด จึงโน้มดิ่งเข้าไปอยู่ในอารมณ์นั้น ในเวลานั้นจิตปราศจากบาปอกุศลธรรมทั้งหลาย จึงเรียกว่าความหลุดพ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงความหลุดพ้นด้วยกำลังสมาธิในฉานสมาบัติ และเป็นไปชั่วคราวตราบเท่าที่มีอยู่ในฉานสมาบัติเหล่านั้น ไม่ใช่วิมุตติที่เป็นความหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง ซึ่งเป็นไฉวันของนิพพาน (Phra Brahma Gunabhorn (P.A. Payutto), 2012: 411.) วิโมกข์ 8 (D.(Thai) 10/129/75-76.) วิโมกข์ 8 นี้ มีความสัมพันธ์กับทักษิณียบุคคล 7 โดยท่านแสดงตามลำดับจากขั้นต่ำขึ้นไปหาขั้นสูง คือ พระ

เสขะ หรืออนุปาติเสสบุคคล ๕ กลุ่ม และพระอเสขะ หรือ อนุปาติเสสบุคคล ๒ กลุ่ม แสดงเป็นลำดับขั้นได้ ดังนี้

วิโมกข์ สมาบัติ ๘

๑ ↑ รูปฌาน ๔

๒

๓

อรุฌาน ๔

๔ อากาสนัญญายตนะ

๕ วิญญานัญญายตนะ

๖ อากิญจัญญายตนะ

๗ เนวสัญญานาสัญญายตนะ

นิโรธสมาบัติ

๘ สัญญาเวทียินโรธ

ทักษิณียบุคคล ๗

กสิณ (ภายใน)

กสิณ (ภายนอก)

วรรณกสิณ (ความงามของสี)

อัปมัณญา (ความงามภายในใจ)

ทักษิณียบุคคล ๘

สัทธานุสारी ----- โสตาปัตติมรรค

ธัมมานุสारी ----- โสตาปัตติผล

สัทธาวิมุต ----- { สกทาคามิมรรค

ทวิจฺฉิปตตะ ----- { สกทาคามิผล

----- { อนาคามิมรรค

----- { อนาคามิผล

----- { อรหัตตมรรค

ปัญญาวิมุต -----

----- อุกโตภาควิมุต ----- อรหัตตผล

(Converted: Phra Prom Khunaporn (Buddhist Prayer, Amitabha, ed., 32nd Edition, Bangkok: The Prayudy Fund for the Praise, 2012, p. 414).

ในพระไตรปิฎกมีบันทึกเหตุการณ์การหยั่งรู้ การตรัสรู้ หรือการรู้แจ้งของบุคคลต่างๆ ไปด้วยกันมากมาย ส่วนใหญ่แล้วก็มักจะเป็นขั้นเป็นตอนให้มองเห็นได้ชัดเจนว่าการบรรลุธรรมในกรณีนั้นๆ เป็นผลจากการฝึกฝนตนเองด้วยความตั้งอกตั้งใจอย่างยากลำบากของผู้ปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามในบรรดาเหตุการณ์เหล่านั้นมีอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งดูคล้ายกับว่าจะเป็นการบรรลุธรรมที่เกิดขึ้นอย่างบังเอิญและง่ายดาย การบรรลุธรรมในกรณีเช่นนี้จึงมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจ และมักจะมีการอ้างอิงถึงอยู่เสมอ ซึ่งพุทธสาวกกกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตอยู่ในโลกียสุข คือ กามสุขัลลิกานุโยค ส่วนใหญ่เป็นวรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มพราหมณ์ที่ยังประพฤติดรองเรื้อนอยู่ ได้แก่ บุโรหิต บุตรพราหมณ์ หรือเป็นผู้ประกอบอาชีพเป็นคณาจารย์ถือเป็นกลุ่มปัญญาชนของสังคม ได้รับการศึกษาเรียนรู้จบไตรเพท เป็นผู้ที่มีปัญญา แต่ยังประพฤติดรองเรื้อนอยู่ก่อนบวช โดยได้รับการฟั่งธรรมเทศนามีชื่อว่าอนุพุททิกถาเป็นเบื้องต้นทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาออกบวช โดยพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน คือ พุทธสาวกกกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เคยได้รับการบำรุงบำเรอทางวัตถุอย่างบริบูรณ์และได้รับการเรียนรู้ในศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ ในครั้งพุทธกาล นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาพุทธสุนทรียศาสตร์ได้อย่างดี

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ควรมีการศึกษาพุทธสุนทรียศาสตร์ในแง่ของการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านพุทธศิลปะอย่างจริง เนื่องจากว่ามโนทัศน์ทางด้านพุทธศิลปะในประเทศไทยนั้น เน้นแต่เพียงเรื่องความงามในงานจิตรกรรมและประติมากรรม เท่านั้น ซึ่งยังขาดในเรื่องศิลปะที่สื่อศิลปะที่สำคัญในทางศีลธรรม เช่น ปฏิกามกรรมที่สื่อในเรื่องความไม่งาม ซึ่งเป็นผลมาจากการทำชั่ว เป็นต้น

5.2 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ผลงานด้านพุทธศิลป์ที่ปรากฏในศาสนสถานและงานศิลปะของศิลปิน โดยใช้แนวคิดทางด้านพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้

5.3 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์พุทธสุนทรียศาสตร์ในบริบทของวิชาจิตวิทยา (Psychological Buddhist Aesthetics) ด้วยการทดลองในเชิงวิทยาศาสตร์ ด้วยสมมติฐานที่ว่าความงามและความไม่งามนั้น มีผลต่อคำสำคัญทางศีลธรรมอย่างไร

References

- Jerome Stolnitz. (1967). *Ugliness The Encyclopedia of Philosophy*. Paul Edwards (ed.). New York: The Macmillan Company & The Free Press.
- Kamchorn Soonpongsri. (2013). *Aesthetics*. Bangkok : Mahachulalongkorn-jajavidyalaya Printing House.
- Kalupahana, David J. (1992). *A History of Buddhist Philosophy: Continuities and Discontinuities*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Mahachulalongkornjajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitaka MCU Version*. Bangkok : MCU Printing House.
- Nigel Wilson. (2010.) *Encyclopedia of Ancient Greece*. New York : Rutledge.
- Phra Brahma Gunabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Dictionary of Buddhism*. 16 Editions. Bangkok : SR Printing Mass Production Co. Ltd.
- Phra Brahma Gunabhorn (P.A. Payutto). (2012). *Buddhadhamma*. Extended Edition. 32nd Edition. Bangkok : P.A. Payutto Foundation.
- Royal Institute. (1987). *Dictionary of Art: Thai English*. Bangkok : Royal Institute.
- Somdet Phra Sangharaja Chao Kromma Luang Jinavorn Sirivaddhana. (1965). *Abhidhanappadipika Scripture*. Bangkok : Mahamakut Printing House.

ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจักกวัตตสูตร
AN ANALYTICAL STUDY OF THE IMPORTANCE
OF THE CAKKAVATTI SUTTA

พระมหาชัยพร อมรปณฺโณ (ฤทธิ์กระจำง)^{*} พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน^{**}
 พระมหาสุขสันต์ สุขวาทฒโน^{***}

Phamaha Chaiyaporn Amarapañño (Ritkrachang), Phramaha Surasak Puccantaseno,
 Phramaha Sooksan Sukhawattano

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างเนื้อหาของจักกวัตตสูตร 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจักกวัตตสูตร และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจักกวัตตสูตร โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า

จักกวัตตสูตรเป็นพระสูตรว่าด้วยเรื่องพระเจ้าจักรพรรดิ พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดง แก่ภิกษุและชาวเมืองมาตุลาคณะประทับอยู่ที่เมืองมาตุลา แคว้นมคธ โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ภาคอุเทศ เป็นบทเริ่มต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลายพึงธรรม พึงตนเอง โดย การเจริญสติปัฏฐาน 4 2) ภาคนิเทศ เป็นบทที่อธิบายเนื้อเรื่อง ที่พระองค์ทรงสาธกนิทานทั้งในอดีตและอนาคตมาเป็นบุคลาธิษฐานเพื่อสอนพระภิกษุ และท้ายของภาคนิเทศตรัสถึงพระศรีอริยเมตไตรย และ 3) ภาคนิคมน์ เป็นการบทสรุปในการตรัสพระสูตรนี้ว่าผู้ปฏิบัติธรรมย่อมเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ โภคะ และพละ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว พระสูตรนี้มี

^{*} Master of Arts (Tipitaka Studies) in Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{**} Pali VII, B.A. (Pali-Sanskrit), M.A. (Buddhist Studies), M.Phil, Ph.D. (Buddhist Studies). Department of Buddhist Study, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{***} Pali V, B.A. (Sociology and Anthropology), B.P.A. (Public Administration), B.Ed. (Non-formal Education), B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies). Department of Buddhist Study in Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

วัตถุประสงค์เพื่อ 1) แสดงวิธีบรรลุปาหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาด้วยการทำตนให้เป็นที่ยิ่ง และ 2) วิธีการปกครองโดยใช้หลักจักรวรรดิวัตร 12 ประการ เพื่อใช้แก้ปัญหาของสังคมใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับปัจเจกบุคคล (2) ระดับสังคมครอบครัว และ (3) ระดับสังคมโดยรวม

ส่วนหลักธรรมในจักรกัตติสูตร ได้แก่ (1) สติปัฏฐาน ธรรมอันเป็นที่พึ่ง (2) จักรวรรดิวัตร วัตรปฏิบัติของนักปกครอง (3) ศิล หลักควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ (4) กรรม ผลของการกระทำ (5) อิทธิบาท ธรรมที่ทำให้อายุยืน (6) คุณเครื่องความเป็นสมณะ ธรรมที่ทำให้มีวรรณะ (7) ฌาน ธรรมที่ทำให้มีความสุข (8) อัปมัญญา ธรรมที่ทำให้มีโภคะ และ (9) วิมุตติ ธรรมอันเป็นเครื่องเพิ่มกำลังให้ภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร ซึ่งหลักธรรมทั้ง 9 ประการดังกล่าวนี้ เป็นเสมือนองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนกันและกันให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดทั้งที่เป็นโลกียะคือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช และจุดหมายสูงสุดที่เป็นโลกุตระ คือพระนิพพาน

จากการศึกษาความสำคัญของจักรกัตติสูตรนั้น พบว่า จักกัตติสูตรนั้น ต้องการเสนอหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีการพึ่งตนเองโดยใช้สติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องนำ และการใช้ระบบการปกครองแบบธรรมาธิปไตยคือถือธรรมเป็นใหญ่ อาศัยหลักธรรมให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่มนุษย์และสัตว์ ทำคนไม่มีทรัพย์ให้มีทรัพย์ และส่งเสริมศีลธรรม โดยทรงยึดหลักกุศลกรรมบถ 10 และยกหลักศีล 5 มาใช้ในระบบการปกครอง ทำให้ประชาชนตั้งตนไว้ชอบ มีการดำรงชีพด้วยความเกื้อหนุนกัน ให้มีกระบวนการคบหาสัตบุรุษ คือจัดระบบการศึกษาที่ดี และการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสทำความดี

คำสำคัญ : จักกัตติสูตร, การศึกษาวิเคราะห์, ความสำคัญ

ABSTRACT

This Paper has 3 objectives namely:- 1) to study the structure of contents of the Cakkavattisutta, 2) to study Dhammas of the Buddha in Cakkavattisutta, and 3) to analyze the importance of the Cakkavattisutta. This thesis is of qualitative approach of study; the sources of the study had been collected from Tipitaka and the related documents of this study.

The results of the study were as follows:

Cakkavattisutta is related to the emperor; The Buddha preached this Sutta to monks and people in Matula City while he was staying at Matula City of Magadha State. This Sutta has been divided into three sections. They are: 1) Prologue: It is the introductory content of the Sutta which the Buddha advised monks to refuge Dhamma and themselves with the four foundation of mindfulness

(4 *Satipatthanas*), li) Exposition: it is the explanatory section of the Sutta. In this section, the Buddha had brought the stories both in the previous and in the future as the personification to teach monks, and in the last story of this section, The Buddha mentioned to the next Buddha (*Sri Ariya Mettaiya Buddha*) and, lii) conclusion:- it is the summarized section of the sutta; it shows that one who follows dhammas would obtain long life, beautiful skin, happiness, affluence, and strength. in summing up, this sutta intends to show: i) the way to attain the ultimate goal of buddhism emphasizing in dhamma and themselves, and ii) the way to govern state with 12 universal monarch (12 *cakkatvattivatras*) for problem-resolution of the society in three levels, viz., individual, family, and society as a whole.

Dhammas of the Buddha in *Cakkavattisutta* consist of: 1) foundations of mindfulness (*Satipatthanas*), 2) the duties of the administrators (*Cakkatvattivatras*), 3) the moral codes that control one's behavior (*Sila*), 4) Kamma and its results, 5) Dhamma that makes ones long lived (*Itthipāda*), 6) the state of being ascetic, 7) Absorption (*Jhāna*)—Dhamma that makes ones happy 8) the unbounded states (*Appamaññā*)—Dhamma that provides one's wealth), and 9) the deliverance (*Vimutti*)—Dhamma that provides strength to ascetics who have exertion. these nine dhammas are as the components that supplement and support each other till reaching the ultimate goals both worldly and Supramundane one, that is to say, the ultimate goal of worldly life is to becoming the emperor, whereas the Supramundane goal is called *Nibbāna*.

from the importance of the *Cakkavattisutta* as mentioned above, it was found that this sutta would like to present the principles aiming at developing the quality of life with self-refuge having four foundation of mindfulness as the leading role; in addition, this Sutta would also like to show the system of the good governance or the righteous governance by way of Dhamma—giving protection to men and animal righteously by giving materials to poor people, and promoting of morality by applying five precepts to be the system of administration of the state. this system aims at advising people to set themselves in the right course— people live life with helping each other; there has also to be the method of associating

with good man, that is to say, education system would be well established in order to give opportunities to people to do good.

Keywords : Cakkavattisutta , Analytical Study, Importance.

1. บทนำ

พระไตรปิฎกจึงถือว่าเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระไตรปิฎกแต่เดิมเป็นภาษาบาลี เป็นภาษาที่พระสงฆ์ผู้เป็นพุทธสาวกได้ทำการสังคายนารวบรวมไว้ เป็นภาษาที่รองรับพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า (Surapon Suyaprom, 2016) ในการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งนั้น จะต้องมีความเข้าใจถึงหลักคำสอนและหลักการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักคำสอนนั้นมีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาที่ได้รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดเป็นหมู่ โดยคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นได้แบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ (1) พระวินัยปิฎก ได้แก่ ประมวลระเบียบข้อบังคับของบรรพชิตที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้สำหรับภิกษุและภิกษุณี (2) พระสุตตันตปิฎก ได้แก่ ประมวลพระสูตรหรือคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงยกย่องไปให้เหมาะสมกับบุคคลสถานที่เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมีเรื่องราวประกอบ (3) พระอภิธรรมปิฎก ได้แก่ ประมวลคำสอนที่เป็นเนื้อหาหรือหลักวิชาการล้วน ๆ ไม่เกี่ยวข้องด้วยบุคคลหรือเหตุการณ์ไม่มีเรื่องราวประกอบในพระไตรปิฎกนั้น ถ้าจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพระธรรมเทศนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงในโอกาสที่แตกต่างกันไป จะปรากฏในพระสุตตันตปิฎกได้แบ่งเป็น 5 นิกาย ได้แก่ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย

พระสุตตันตปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นปิฎกหนึ่งในจำนวนสามปิฎกที่มีความลุ่มลึกเพราะภาษาบาลีที่ใช้บันทึก ลุ่มลึกเพราะความหมายแห่งภาษาบาลี ลุ่มลึกด้วยพุทธวิธีเทศนาสื่อความหมาย และลุ่มลึกเพราะการตีความ เหมือนกับความลุ่มลึกในสี่พันตรมหาสมุทร ผู้มีปัญหาน้อยเข้าใจไม่ได้ หาที่พึ่งจากคำสอนไม่ได้ นำสารประโยชน์จากคำสอนไปประยุกต์ไม่ได้ เหมือนกระต่ายตกลงในมหาสมุทร ลอยเคว้งไม่มีที่ให้ยังเท่า ในที่สุดจะจมน้ำตาย แม้ว่าคำสอนมีความลุ่มลึกเข้าใจได้ยากเหมือนความลุ่มลึกในมหาสมุทรจนกลายเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการศึกษา แต่ชาวพุทธยังคงมุ่งมั่นเพื่อจะเรียนรู้คัมภีร์ เพราะทราบดีว่าคัมภีร์เป็นองค์ประกอบสำคัญในพระพุทธศาสนา คัมภีร์เป็นแหล่งแสดงหลักการและวิธีการ มีไว้ตรวจสอบคำสอนที่มีความลุ่มลึกนั้นว่าเป็นอย่างไรกันแน่ จะนำมาประยุกต์กับชีวิตในสังคมได้อย่างไร (Samtitthiphon Netnimit, 2007 : 3)

จกักวัดติสฺสวาท เป็นสูตรว่าด้วยพระเจ้าจักรพรรดิ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996, 11/80-110 : 59-82; 20/14 : 154-156) ที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายให้ฟังตนเอง ฟังธรรม มีธรรมเป็นเกาะป้องกัน แล้วเรียนรู้ธรรมจนบรรลุธรรม จกักวัดติสฺสวาท เป็นพระสูตรที่มีความสำคัญพระสูตรหนึ่ง เป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าอยู่ในพระภรรยารอง (Royal Institute, 2013 : 976-977) ของพระธรรมวินัย เป็นคัมภีร์ที่ดี เรียบเรียงด้วยถ้อยคำที่เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ (Royal Institute, 2013: 347) และมีความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในสมัยพระพุทธเจ้า จกักวัดติสฺสวาทนั้นแบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996, 19/ 376-470 : 210-281) คือ (1) ภาคอุเทศ (2) ภาคนิเทศ และ (3) ภาคนิคมน์ โดยแบ่งดังนี้

1) ภาคอุเทศ เป็นบทเริ่มต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลายฟังธรรม ไม่ฟังสิ่งอื่น โดยวิธีการในการฟังตนเองคือ การเจริญสติปัฏฐาน 4

2) ภาคนิเทศ เป็นบทที่อธิบายเนื้อเรื่องที่พระองค์ทรงสาธกนิทานทั้งในอดีตและอนาคตมาเป็นบุคลาธิษฐาน เพื่อสอนพระภิกษุทั้งหลาย และท้ายของภาคนิเทศ พระองค์ยังตรัสถึงพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป พระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย อธิบายถึงเรื่องการสอนธรรมและการบริหารคณะสงฆ์ว่าเป็นแบบอย่างเดียวกันกับพระองค์

3) ภาคนิคมน์ เป็นการอธิบายบทสรุปในการตรัสพระสูตรนี้ว่า พระองค์สอนให้ฟังตนฟังธรรม โดยการเจริญสติปัฏฐาน 4 และประพฤติธรรมอันเป็นโคจร ซึ่งสืบเนื่องมาจากบิดา (พระองค์เอง) ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ โมคะ และพละ

ผู้วิจัยเห็นว่า จกักวัดติสฺสวาท เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับสังคมวิทยา การเมืองการปกครอง เศรษฐศาสตร์ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้มีความสุขแบบยั่งยืน ดังนั้น การที่จะบริหารเศรษฐกิจ การปกครอง และพัฒนาชีวิตของคนสังคมให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนได้นั้น จะต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจกักวัดติสฺสวาทโดยละเอียด โดยตั้งประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบดังนี้คือ ศึกษาโครงสร้าง เนื้อหาในจกักวัดติสฺสวาท ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจกักวัดติสฺสวาท และศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจกักวัดติสฺสวาท โดยนำแนวคิดต่าง ๆ ในพระสูตรเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสังคม เพื่อให้ได้คำตอบและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าผลจากการศึกษาวิจัยที่ได้จะก่อประโยชน์ทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นส่วนเสริมงานการศึกษาค้นคว้าและความรู้ความเข้าใจหลักธรรม คำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสร้างงานทางวิชาการเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นอีกส่วนหนึ่ง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างเนื้อหาของจกกวัดติสฺสตร
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจกกวัดติสฺสตร
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจกกวัดติสฺสตร

3. วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
2. ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัยเช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา
3. นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้น มาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับพรรณนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย
4. สรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลที่ได้มา

4. สรุปผลการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้าง เนื้อหา คุณค่าของจกกวัดติสฺสตรโดยละเอียด พร้อมทั้งได้ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในจกกวัดติสฺสตร และได้วิเคราะห์ความสำคัญของจกกวัดติสฺสตรในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง เศรษฐกิจ เป็นต้น โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์สำคัญในทางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเสส หนังสือ ตำราเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค เป็นต้น นำมาเรียบเรียง บรรยายเชิงพรรณนา สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 โครงสร้างเนื้อหาของจกกวัดติสฺสตร

จกกวัดติสฺสตร เป็นพระสูตรขนาดยาว ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ในขณะที่ทำสังคายนาครั้งที่ 1 ที่ถ้ำสัตตบรรณคูหา โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน พระอุบาลีเป็นผู้สัณหาพระวินัย พระอานนท์เป็นผู้สัณหาพระสูตร ในที่นั้น พระอานนท์กล่าวว่า ท่านได้ฟังมาอย่างนี้ว่า สมัยที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เมืองมาตุลาในแคว้นมคธ ได้ตรัสแก่เหล่าภิกษุว่า “เธอทั้งหลายจงมีตนเป็นเกาะ มีตนเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งอยู่ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่มีความเพียร มี

สัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้” (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996, 11/80 :59-60) และพระองค์ได้ตรัสให้เจริญ สติปัฏฐาน 4 (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996, 19/376-470 : 210-281) และการเจริญสติปัฏฐาน 4 เท่ากับฟังตนและฟังธรรมไปพร้อมกัน

พระสูตรนี้แม้ตามความหมาย จะหมายถึงพระสูตรที่ว่าด้วยหลักปฏิบัติของพระเจ้าจักรพรรดิเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาสาระที่ปรากฏในพระสูตรแล้ว พบว่ามีความสำคัญใน 3 สถานะ ได้แก่ (1) เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยหลักการปฏิบัติแห่งความสามารถในการบรรลุถึงการฟังตนเองอย่างแท้จริง (2) เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยหลักการบริหารการปกครองรัฐสำหรับพระเจ้าจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์ หรือคณะผู้บริหารประเทศ ได้แก่ หลักจกัฏติวัตร 12 ประการ และ (3) เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยความเจริญและความเสื่อมของคน ของสังคม หรือของประเทศ ตามแนวคิดหลักการ หรือทฤษฎีของพระพุทธศาสนา โดยแบ่งโครงสร้างของพระสูตรออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ภาคอุเทศ เป็นบทเริ่มต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลายฟังธรรม ไม่ฟังสิ่งอื่น โดยวิธีการในการฟังตนเองคือ การเจริญสติปัฏฐาน 4 (2) ภาคนิเทศ เป็นบทที่อธิบายเนื้อเรื่องที่พระองค์ทรงสาธกนิทานทั้งในอดีตและอนาคตมาเป็นบุคลาธิษฐานเพื่อสอนพระภิกษุ และท้ายของภาคนิเทศตรัสถึงพระศรีอริยเมตไตรย อธิบายถึงเรื่องการสอนธรรมและการบริหารคณะสงฆ์ว่าเป็นแบบอย่างเดียวกันกับพระองค์ และ (3) ภาคนิคมน์ เป็นการอธิบายบทสรุปในการตรัสพระสูตรนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ โภคะ และพละ

เมื่อว่าโดยสาระสำคัญของจกัฏติสูตรนี้ จะกล่าวถึงการที่ผู้จะเป็นพระราชากษัตริย์ จะต้องประพฤติวัตรโดยการเดินตามรอยพ่อ (พระบิดา) ด้วยจกัฏติวัตร 5 จะไม่เสื่อมจากโลก หรือพระภิกษุสงฆ์เดินตามรอยพระพุทธองค์ด้วยสติปัฏฐาน 4 ก็จะไม่เสื่อมจากธรรม ปกครองภายนอกฟังใช้จกัฏติวัตร 5 ประการ ปกครองภายในฟังใช้สติปัฏฐาน 4 นั้นเอง อันที่จริงแล้วจกัฏติสูตรที่พระองค์ตรัสที่เมืองมาตุลานั้น เกิดขึ้นเพราะอภัยภัยของพระองค์เอง พระองค์ทรงตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมา แล้วตรัสกับภิกษุทั้งหลายเอง ไม่มีผู้ใดทูลถาม หรือเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นเลย แต่พระองค์ทรงตรัสขึ้นมาเองในการอบรมสั่งสอนภิกษุทั้งหลายในขณะนั้น ฉะนั้น จกัฏติสูตรนี้ ก็มีบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) พระพุทธเจ้า ทรงเป็นผู้ตรัสพระสูตรนี้ 2) พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย และสรรพสัตว์ ได้แก่ เทวดา พระราชา ชาวเมืองมาตุลา ผู้สดับฟังพระสูตร และ 3) บุคคลที่ถูกปรารภถึงในเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าทรงยกตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ในอดีต เช่น พระเจ้าจักรพรรดิ พระศรีอริยเมตไตรย เป็นต้น ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้ามีพระประสงค์หรือเป้าหมายที่จะแนะนำที่ฟังที่แท้จริงอันเหมาะสมกับเพศภาวะ โดยเน้นไปที่ 2 กลุ่มบุคคล ได้แก่ 1) กลุ่มภิกษุทรงเน้นให้ทำที่ฟังแก่ตนเองด้วยหลักของสติปัฏฐาน 4 และ 2) ขรवास ทรงแสดงหลักการสร้างที่ฟังแก่ตนด้วยหลักการปกครองตน และการปกครองคนอื่นด้วยภาวะผู้นำตามหลักจกัฏติธรรม

และเมื่อพระผู้มีพระภาคแสดงธรรมจบลง พระสงฆ์ทั้งหมดจำนวน 20,000 รูปได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดคือพระอรหัตผล ส่วนสรรพสัตว์ที่เหลือจำนวน 84,000 ได้บรรลุธรรมถดลงมาตามลำดับแล้วแต่वासนาบารมีที่สั่งสมมาตั้งแต่สกทาคามีผล จนถึงโสดาปัตติผล ไม่มีผู้ใดที่ว่างเว้นจากมรรคผลทางพระพุทธศาสนาเลย

นอกจากการนั้น จักกวัตติสูตรยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับพระสูตรอื่น ๆ มากมาย อาทิเช่น อัคคัณฺณสูตร มหาปทานสูตร สารันทฺตสูตร มหาสุทฺตสนฺสูตร ภูทกฺคณฺณสูตร สังคีติสูตร อัมมราชาสูตร ลักขณสูตร และสังคาลกสูตร ซึ่งพระสูตรเหล่านั้นจะเน้นไปที่การอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งประกอบด้วยผู้นำ และผู้อยู่ร่วมในสังคม ซึ่งต่างก็ต้องอาศัยหลักกรรมของการอยู่ร่วมกัน เช่น ธรรมของความเป็นผู้นำ ได้แก่ จักกวัตติธรรม อัมมราชา และธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น อปริหานิยธรรม เป็นต้น ซึ่งหลักกรรมเหล่านี้ ย่อมหนุนให้สังคมเจริญรุ่งเรือง เป็นสังคมแห่งสันติสุข แต่เมื่อขาดธรรมเหล่านี้แล้ว สังคมย่อมหวนไหว้ ก่อให้เกิดความร้าวรานทางสังคม ก่อการทะเลาะวิวาท ส่งผลให้เกิดเป็นวิบากกรรมด้วย เมื่อก้าวโดยถึงคุณค่าโดยสรุปแล้วมี 2 ประการ คือ 1) คุณค่าในการบรรลุเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาด้วยการทำตนให้เป็นที่พึ่ง และ 2) คุณค่าในการปกครองโดยใช้หลักจักรวรรดิวัตร 12 ประการ เพื่อใช้แก้ปัญหาของสังคมใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับปัจเจกบุคคล (2) ระดับสังคมครอบครัว และ (3) ระดับสังคมโดยรวม

4.2 หลักธรรมที่ปรากฏในจักกวัตติสูตร

ในจักกวัตติสูตรดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักกุตลธรรม อันเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ได้แก่ สติปัฏฐาน จักรวรรดิวัตร ศีล กรรม อิทธิบาท คุณเครื่องความเป็นสมณะ ฌาน อัปปมัญญา และวิมุตติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) สติปัฏฐาน 4 สติปัฏฐานมีหลักการและสาระสำคัญอยู่ที่การตั้งสติกำหนดกาย เวทนา จิตและธรรมให้เห็นตามความเป็นจริง ไม่ให้ความรู้สึกที่เป็นตัวตน เรา เขา เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยอาศัยองค์ธรรมสำคัญคือความเพียรถูกต้อง ความมีสติและสัมปชัญญะเป็นเครื่องช่วยเพื่อจุดประสงค์หลักคือกำจัดอภิชฌา โทมนัส และเพื่อบรรลุถึงนิพพานอันเป็นภาวะที่อิสระจากทุกข์ ซึ่งการที่จะปฏิบัติให้ได้ผลจริงต้องอาศัยระยะเวลาอันสมควรแก่เหตุปัจจัย เมื่อผู้ใดสามารถปฏิบัติได้ ย่อมเชื่อว่าได้สร้างที่พึ่งอันสำคัญแก่ตนเอง

2) จักรวรรดิวัตร หรือจักรวรรดิธรรม หมายถึง วัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ, พระจริยาที่พระเจ้าจักรพรรดิพึงทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ พระราชาหรือผู้ปกครองจะต้องประพฤติตนให้เป็นที่เคารพ เชื่อถือของประชาชน เป็นการสอนผู้ปกครองให้มีความพร้อมเพื่อทำงานอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมไม่ว่าในเมืองหรือชนบท และการพัฒนาเศรษฐกิจของราษฎรให้พึ่งตนเองได้ ผู้บริหารประเทศหรือผู้ปกครองจะต้องตั้งตนอยู่ในธรรมเป็นที่พึ่งของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย รวมถึงการใช้

อำนาจทางการเมืองคือไม่เบียดเบียนผู้อื่น จะต้องเข้าไปหาสมณะหรือนักบวช หรือผู้ที่มีปัญญาฉลาด นักปราชญ์ที่มีคุณธรรมในการแก้ปัญหาบ้านเมือง แล้วปรึกษากับผู้รู้ว่าสิ่งไหนควรทำไม่ควรทำเพื่อการบริหารประเทศและพัฒนาการเมืองให้เป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์เพื่อความผาสุกของคนในชาติ

3) ศิล ผู้รักษาศิลให้ดีในเบื้องต้นเสียอย่างหนึ่งแล้วคุณธรรมความดีในเบื้องสูงจะเกิดขึ้น สืบเนื่องติดตามมาเอง ศิลมีประโยชน์และอันสงสืสืบเนื่องโดยลำดับขั้นตอน ยังประโยชน์ไม่เดือดร้อน มีความชื่นบาน มีความอímเอิบใจ เกิดความสงบ มีความสุข มีความตั้งใจมั่น มีความรู้ความเห็นตามความเป็นจริง เกิดความเบื่อหน่ายกายกำหนด มีความหลุดพ้น บรรลุอุบายมรรคนำไปสู่มรรค ผล นิพพาน ศิลทั้งหลายที่เป็นกุศล ย่อมบริบูรณ์เพื่อความเป็นพระอรหันต์ด้วยประการทั้งปวง

4) กรรม กรรมเป็นการกระทำของบุคคลคนนั้น แต่กรรมจะหนักหนาสักเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเจตนาที่ตนเองได้ตั้งใจไว้ กรรมนำไปเป็นเกิดใหม่อย่างแน่นอนในภพภูมิต่าง ๆ ใน 31 ภพภูมิ กรรมดีก็จะนำไปสู่สุคติภูมิ ได้แก่ มนุษย์ เทวดา พรหม พระอรหันต์ เป็นต้น กรรมชั่วก็จะนำไปสู่อบายภูมิ 4 ได้แก่ นรก สัตว์เดรัจฉาน เปต และอสุรกาย บุคคลที่ทำความชั่วไว้มาก ๆ ละจากโลกนี้ไปแล้วยังไปเกิดในสวรรค์ไม่ได้เพราะเหตุแห่งการทำความชั่ว แต่สำหรับบุคคลผู้มีสัมมาทิฐิ เพราะจิตได้อาศัยกุศลก็จะนำไปสู่กรรมดี ผู้มีสัมมาทิฐิสมบุรณ์จะไม่ตกนรกอีกแล้ว ไม่ว่ากรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ผลของกรรมจะทำหน้าที่ของตนเองทั้งนั้นและจะนำไปสู่ชาติต่อ ๆ ไป

5) อิทธิบาท ธรรมให้ถึงความสำเร็จ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติอิทธิบาท 4 ประการนี้เพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกพล่งให้เกิดความสำเร็จ เมื่อภิกษุเจริญ อิทธิบาท 4 ประการเหล่านี้เสมอ ๆ แล้ว อกุศลบาปธรรมที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด อกุศลบาปธรรมที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเสื่อมไป กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น กุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญยิ่งขึ้น จิตก็จะเป็นสมาธิ เรียกว่า ฉันทสมาธิ คือ สมาธิอาศัยความพอใจเกิดขึ้น วิริยสมาธิ คือ สมาธิที่อาศัยความเพียรเกิดขึ้น จิตตสมาธิ คือ สมาธิที่อาศัยจิตฝึกฝนเกิดขึ้น วิมังสาสมาธิ คือ สมาธิที่อาศัยวิมังสาเกิดขึ้น และปธานสังขาร คือ การประกอบความเพียรอันให้สำเร็จกิจที่ประสงค์

6) คุณเครื่องความเป็นสมณะ เป็นเสมือนอาภรณ์เครื่องประดับพระภิกษุสงฆ์ให้เป็นผู้องอาจ มีสง่าราศี ที่เรียกว่า มีวรรณะผุดผ่องด้วยรัศมีแห่งธรรม ได้แก่ เป็นผู้ทรงศีล เป็นผู้สำรวมระวังในพระปาติโมกข์ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร เป็นผู้เห็นภัยในสงสาร และเป็นผู้ใคร่ในการศึกษา

7) ฌาน ผู้ปฏิบัติสมถกรรมฐานจนจิตตั้งมั่นแล้ว ก็ทำจิตให้น้อมจิตไปเพื่ออัสวักขยญาณ ก็จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดได้ การบำเพ็ญสมาธิทำให้จิตใจสงบแน่วแน่ จนเข้าถึงภาวะที่เรียกว่า ฌานหรือสมาบัติขั้นต่าง ๆ ทำให้จิตใจมีความพร้อมที่จะใช้ปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างที่เรียกว่า

จิตนุมนวล ควรแก่การงาน โน้มไปใช้ในกิจที่ประสงค์อย่างดีที่สุด ในสภาพจิตเช่นนี้เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะก้าวไปสู่การใช้ปัญญา เพื่อบรรลุพระนิพพานซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

8) อปัมฺมัญญา การเจริญเมตตา มีประโยชน์กว้างขวาง ทั้งเป็นกำลังเกื้อหนุนให้กรุณา มุทิตา อุเบกขา เกิดขึ้นได้ง่าย ยังช่วยทำให้การสร้างบารมีต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างสะดวกด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ปรารถนาสัมโพธิญาณทั้งหลาย จึงมีการเจริญเมตตาโดยคำนึงถึงตนว่าจะต้องสร้างบารมี 30 ทศ ด้วยอานุภาพแห่งอปัมฺมัญญานี้ ย่อมเป็นภาวนาที่จะทำกัลยาณธรรม อันมีทานบารมีเป็นต้น ให้บริบูรณ์ กล่าวคือ บำเพ็ญบารมีด้วยการให้ทาน อันเป็นเหตุแห่งความสุขแก่สัตว์ทุกถ้วนหน้า เว้นการทำร้ายเขา ด้วยสมათานศีล เสพเนกขัมมะ ละความเบียดเบียนสัตว์ด้วยกามคุณ อารมณ์ ขำระปัญญา ให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว เพื่อประโยชน์แก่ความไม่ม่งายในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีประโยชน์ของสัตว์ทั้งหลาย ทำความเพียรเป็นนิตย์ เพื่อประโยชน์สุขแก่สัตว์ทั้งหลาย ระวังโทษะมีประการต่าง ๆ ด้วยอำนาจของขันติ ไม่ทำปญญาที่ทำไว้ให้คลาดเคลื่อนไปด้วยอำนาจแห่งสัจจะเป็นผู้มี ความตั้งใจมั่นไม่หวั่นไหว เพื่อประโยชน์สุขของสัตว์ ด้วยอำนาจอริยฐาน อุปการะแก่สัตว์ทั้งหลายก่อน ด้วยอำนาจเมตตา และมีได้หวังผลตอบแทนด้วยอุเบกขา

9) วิมุตติ ได้แก่ เจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ เป็นธรรมที่เป็นที่พึงอันสูงสุดของพระภิกษุ เพราะเป็นเหตุแห่งการพ้นจากกิเลสอาสวะอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา อันนับว่าเป็นที่พึงที่ควรแสวงหา ดังนั้น จึงชื่อว่า เป็นทำที่เพิ่มกำลังให้แก่พระภิกษุ

สรุปแล้ว หลักธรรมที่ปรากฏในจกกวัตติสูตร ได้แก่ (1) สติปัฏฐาน ธรรมอันเป็นที่พึง (2) จักรวรรดิวัตร วัตรปฏิบัติของนักปกครอง (3) ศีล หลักควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ (4) กรรม ผลของการกระทำ (5) อิทธิบาท ธรรมที่ทำให้อายุยืน (6) คุณเครื่องความเป็นสมณะ ธรรมที่ทำให้มีวรรณะ (7) ฌาน ธรรมที่ทำให้มีความสุข (8) อปัมฺมัญญา ธรรมที่ทำให้มีโภคะ และ (9) วิมุตติ ธรรมอันเป็นเครื่องเพิ่มกำลังให้ภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร ซึ่งหลักธรรมทั้ง 9 ประการดังกล่าวนี้ เป็นเสมือนองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนกันและกันให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดทั้งที่เป็นโลกียะ คือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช และจุดหมายสูงสุดที่เป็นโลกุตระคือพระนิพพาน

4.3 วิเคราะห์ความสำคัญของจกกวัตติสูตร

จากการศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของจกกวัตติสูตร พบว่า จกกวัตติสูตรเป็นพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงใช้เป็นกุศโลบายสั่งสอนภิกษุ และบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนได้รู้จักการพึ่งตนเอง และการพึ่งธรรมะให้เกิดประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นได้ สรุปจากประเด็นศึกษาได้ดังนี้

4.3.1 ความสำคัญของจกักวัดติสูตรในด้านการพัฒนาชีวิต

การพัฒนาชีวิตตามหลักของพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในจกักวัดติสูตรนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการคือ

1) ทำให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย แต่อยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีที่พึงงามของสังคม พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคลงดเว้นกายทุจริต วาจทุจริต และประพฤติดังสุจริต วชิสุจริต อันเป็นไปตามหลักของศีล เรียกว่า กายภาวนา กายภาวนานี้เป็นวิธีการพัฒนาบุคคลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม ให้บุคคลแสดงออกเฉพาะพฤติกรรมในด้านดีเท่านั้น

2) ทำให้บุคคลมีจิตใจ และอารมณ์มั่นคง เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่นเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พระพุทธเจ้าสอนให้บุคคลงดเว้นความโลภ ความพยาบาท แล้วให้ประพฤติดังสุจริต ไม่มีความโลภ ไม่มีความพยาบาท หรือมีจิตใจเสียสละ และยินดีให้อภัย ตามมโนสุจริต เป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของสมาธิที่เรียกว่า จิตภาวนา

3) ทำให้บุคคลได้รู้ และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นสัมมาทิฐิ ละมโนทุจริต ปฏิบัติตามมโนสุจริตเป็นการพัฒนาบุคคล ตามหลักปัญญา เรียกว่า ปัญญาภาวนา การปฏิบัติข้อนี้เป็นการพัฒนาบุคคลให้เข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง จนถึงสัมมาญาณ และบรรลุมรรคานิพพาน (ความหลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง) ซึ่งถือเป็นปัญญาภาวนาเช่นกัน

4.3.2 ความสำคัญของจกักวัดติสูตรในด้านการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครอง หมายถึง การปกครองเพื่อการศึกษา เป็นการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องเชื่อมประสานเพื่อสร้างสังคมให้สงบสุข โดยนัยหมายก็คือการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาราษฎร์ที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตรัฐ โดยหลักธรรมมาภิบาล ในจกักวัดติสูตร ที่แสดงถึงหลักการปกครองโดยธรรม 5 ประเด็นด้วยกันได้แก่

1) ความสำคัญของผู้นำปกครอง ผู้นำนั้นมีความสำคัญในการปกครอง กำหนดบทบาทของรัฐ โดยการวางกติการะบียบทางสังคม เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่ทั้งนี้ก็อยู่ที่ประชาชนในรัฐเป็นผู้เลือก โดยพิจารณาที่ลักษณะบุคคลเป็นสำคัญ และในการปกครองบ้านเมืองนั้น ผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนบริหารประเทศให้ดำเนินไปได้

2) คุณลักษณะของผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องประพฤติอยู่ในข้อวัตรที่เป็นธรรม ทำให้รัฐที่อยู่ในปกครองเกิดความสงบสุข ซึ่งสรุปคุณลักษณะของผู้ปกครองตามหลักของพระพุทธศาสนา (1) เป็นผู้ทรงธรรม (2) มีความยุติธรรม (3) มีความรอบรู้

3) หน้าที่ของผู้ปกครอง หน้าที่ของผู้ปกครองในคัมภีร์พระพุทธศาสนาคือการสร้างความมั่งคั่งแก่ราชอาณาจักร การที่จะสร้างความมั่งคั่งแก่ราชอาณาจักรได้นั้นต้องเกิดแต่การสร้าง

ความอยู่ดีกินดีให้กับประชาชน ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใด หน้าที่หลักของผู้ปกครองคือ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ผู้ใต้ปกครองอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ด้วยหลักการ 5 ประการ คือ (1) ถือธรรม เป็นใหญ่ (2) ให้ความคุ้มครองโดยธรรม (3) ป้องกันอธรรม (4) ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ และ (5) มีที่ปรึกษาที่ทรงความรู้และคุณธรรม

4) บทบาทของผู้ปกครอง ผู้ปกครองต้องคิดวิธีการที่จะสร้างประโยชน์สุขให้เกิด ประชาธิปไตยดำรงตนด้วยบทบาท 3 ประการ คือ ต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ ต้องรับฟังเสียงของประชาชน และต้องประชาสัมพันธ์สิ่งที่ถูกต้องแก่สังคม

5) หลักการปกครอง การปกครองจำเป็นต้องมีหลักการ เพราะต้องเกี่ยวข้องกับคน หมู่มากเพื่อให้การปกครองนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุจุดประสงค์ตามที่ได้หวังไว้ หลักการปกครองมี 2 ประการคือ หลักกฎหมาย อันเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับ ซึ่ง ยอมรับด้วยกัน และหลักศีลธรรม เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของผู้ปกครอง และจะต้อง ยึดเป็นข้อปฏิบัติในการปกครองเป็นสำคัญ ได้แก่ (1) หลักทศพิธราชธรรม (2) ราชสังคหวัตถุ 4 (3) อปรีหานิยธรรม 7 (4) สัปปริสธรรม 7 (5) หลักการทูต 8

4.3.3 ความสำคัญของจกักวัดติสูตรในด้านเศรษฐกิจ

เมื่อกล่าวโดยภาพรวมแล้ว ระบบเศรษฐกิจในทางพระพุทธศาสนามี 3 คือ การผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ในฐานะเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยสร้างสรรค์ ชีวิตของมนุษย์ให้เข้าถึงเป้าหมายคือความสุข 4 ประการ ได้แก่ สุขอันเกิดแต่การมีทรัพย์ สุขเกิด แต่การใช้สอยทรัพย์ สุขอันเกิดจากการไม่มีหนี้ และสุขอันเกิดจากการทำงานที่ไม่มีโทษ แต่ที่เกิด ปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้นในจกักวัดติสูตร ก็เพราะการบริหารปกครองประเทศที่ไม่มีความเป็นธรรม ของพระมหากษัตริย์หรือคณะผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมมีความแตกต่างระหว่าง คนจนกับคนรวย ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา และการแก้ปัญหายังมีวิธีนั้นเอง ดังนั้น พระสูตรจึงได้เสนอหลักการที่ผู้ปกครองพึงปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจไว้ 3 ประการ ด้วยกัน คือ 1) พระราชาต้องพระราชทานพันธุ์พืช และอาหารแก่พลเมืองผู้เข้มนักข่มในการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงปศุสัตว์ 2) พระราชาจะต้องพระราชทานทุนทรัพย์ให้แก่ พลเมือง ผู้ที่เข้มนักข่มในพาณิชย์กรรม 3) พระราชาต้องพระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ ข้าราชการที่ย่นขันแข็งในการทำงาน

4.3.4 ความสำคัญของจกักวัดติสูตรในด้านการศึกษา

การศึกษานั้นคือการฝึกฝนอบรมพัฒนาคนให้เกิดความดีงาม ความเจริญทางด้านจิตใจ เป็นส่วนสำคัญ พระพุทธศาสนามีทัศนะว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นเพื่อการพัฒนาศักยภาพของ มนุษย์ให้สามารถดับทุกข์และพ้นไปจากทุกข์ได้ นั่นก็คือการกำจัดราคะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นสาเหตุ หลักของความทุกข์ทั้งปวงในชีวิตมนุษย์ ส่วนการศึกษาในจกักวัดติสูตร คือ การเข้าไปถามปัญหา กับ

สมณพราหมณ์นั้น เพราะการจัดการศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้เกิดคุณธรรมโดยเฉพาะเมตตาเมื่อคนมีเมตตาแล้วการให้ทานเป็นต้นย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย

4.3.5 ความสำคัญของจกักวัดติสูตรในด้านหลักจริยธรรม

คำสอนของศาสนา ปรัชญาและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าที่พึงประสงค์ เหตุที่จริยธรรมอิงศาสนา เนื่องจากคำสอนทางศาสนาช่วยสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม และได้หยั่งรากลึกอยู่บนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1) หลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เป็นหลักการของการทำความดีของมนุษย์ 2) หลักจริยธรรมชั้นกลาง เป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติที่เพิ่มความเพียรทางใจมิให้บุคคลปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมให้สูงขึ้น และ 3) หลักจริยธรรมชั้นสูง เป็นหลักจริยธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามแล้วจะทำให้ห่างไกลจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง หลักจริยธรรมชั้นสูงสุดคือมรรคมีองค์ 8 นั้น เมื่อย่นย่อลงแล้วเหลือ 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญาซึ่งเป็นการประมวลเอาหลักจริยธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาทั้งหมดมารวมกันไว้หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไตรสิกขา จากการศึกษาจกักวัดติสูตร พบคุณลักษณะของจริยธรรม 5 ประการ คือ 1) มีความเพียรพยายามประกอบความดี 2) ละอายต่อการปฏิบัติชั่ว 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต 4) ยุติธรรมและมีเมตตากรุณา และ 5) การสร้างความเข้าใจต่อกัน

สรุปแล้ว จกักวัดติสูตรแบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ภาคอุทเทศ เป็นบทเริ่มต้นที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลายพึงธรรม พึงตนเอง โดยการเจริญสติปัฏฐาน 4 2) ภาคนิทเทศ เป็นบทอธิบายนิทานทั้งในอดีตและอนาคตมาเป็นบุคลาธิษฐานเพื่อสอนพระภิกษุ และ 3) ภาคนิคมน์ เป็นบทสรุปว่าผู้ปฏิบัติธรรมย่อมเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ โภคะ และพละ เมื่อกล่าวถึงเนื้อความโดยสรุปแล้ว จกักวัดติสูตรนั้น ต้องการเสนอหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีการพึงตนเองโดยใช้สติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องนำ และการใช้ระบบการปกครองแบบธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ อาศัยหลักธรรมให้ความคุ้มครองอันเป็นธรรมแก่มนุษย์และสัตว์ ทำคนไม่มีทรัพย์ให้มีทรัพย์ และส่งเสริมศีลธรรม โดยทรงยึดหลักกุศลกรรมบถ 10 และยกหลักศีล 5 มาใช้ในระบบการปกครอง ทำให้ประชาชนตั้งตนไว้ชอบ มีการดำรงชีพด้วยความเกื้อหนุนกันให้มีกระบวนการคบหาสัตบุรุษคือจัดระบบการศึกษาที่ดี และการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสทำความดี

5. ข้อเสนอแนะ

บทความนี้ เป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยการค้นคว้าจากเอกสารเป็นต้นว่าคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และมุมมองทางวิชาการต่าง ๆ เท่านั้น ยังมีเนื้อหาในส่วนที่ยังไม่ได้กล่าวถึงในประเด็นของหลักธรรมที่นอกเหนือจากนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางเพื่อการทวียจัย สำหรับเป็นการต่อยอด หรือเป็นแนวความคิดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป ดังนี้

5.1 การศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจักกวัตติสูตรที่ไม่ได้อ้างไว้ในผลงานวิจัยนี้ แต่ยังมีปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

5.2 การศึกษาเปรียบเทียบจักรที่ปรากฏในจักกวัตติสูตรกับจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนาอื่น เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นต้น ว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

5.3 การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์ทางการเมืองในจักกวัตติสูตรว่ามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันมากน้อยเพียงไร

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Volume of Tipitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press
- Phramaha Yutthana Siriwan. (2011). *The Concept of The Socially Engaged Buddhism in Cakkavatti Sutta*. A Substance Composes Degree of Doctor. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press. [in Thai]
- Royal Institute. (2013). *Dictionary of Royal Institute B.C. 2011*. Bangkok : Royal Institute. [in Thai].
- Samtitthiphon Netnimit. (2007). *Social Dimension in Suttanta Pitaka*. Bangkok: Chivabhiwatara Press. [in Thai]
- Surapon Suyaprom. (2016). The Model of Leadership According to Buddhism of Administrators in Buddhist University of Thailand. *Journal of MCU Social Science Review*, 5 (1), 1-16.

รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม

COMMUNICATION MANAGEMENT MODEL FOR BUDDHISM
PROPAGATION DEVELOPMENT OF BUDDHIST MONKS
IN NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหาณรงค์ มหาปณฺโณ * พระสุธีวีรบัณฑิต ** อภินันท์ จันตะนี***

Phramaha Narong Mahāpaṇṇo, Phrasutivirabandit, Apinant Chantane

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาทฤษฎีการจัดการการสื่อสารและหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม
ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ การวิจัยเชิงปริมาณกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐมจำนวน 359 รูป เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม พระสงฆ์ทุกระดับให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยมีความร่วมมือกับองค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีการตั้งคณะทำงานมีหน้าที่ในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานกำหนดกลยุทธ์ต่างๆที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ในการทำงานเชิงรุกและเชิงรับ ในส่วนของปัญหาอุปสรรคสาเหตุมาจากการจัดการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสารขาดการตรวจสอบขีดความสามารถของบุคลากร ด้านสารที่พระสงฆ์ใช้เป็นวิชาการทางธรรมมากเกินไป ด้านช่องทางสื่อสาร/สื่อพระสงฆ์ยังขาดความชำนาญในการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านผู้รับสารประชาชนไม่มีเวลาเข้าวัด

2. ทฤษฎีการจัดการการสื่อสารและหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ทฤษฎีการจัดการการสื่อสารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) ช่องทางสื่อสาร/สื่อ 4) ผู้รับสาร บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักภavana 4 คือ 1) กายภavana 2) ศีลภavana 3) จิตภavana 4) ปัญญาภavana การประยุกต์ใช้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น 3. รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม 1) ผู้ส่งสาร ต้องฝึกฝนจริยวัตรให้งดงามเคร่งครัดในศีลบริบูรณ์ในศีลฝึกฝนกำกับจิตใจให้สงบมีพลังจิตที่เข้มแข็งคิดอย่างแยบคายแก้ปัญหาได้คิดพัฒนาประยุกต์สร้างสรรค์ได้ 2) สาร เผยแผ่หลักภavana 4 ให้ประชาชนนำไปประพฤติปฏิบัติส่งเสริมความเคร่งครัดในกฎระเบียบวินัยกฎหมายสามารถพัฒนาฝึกฝนจิตใจตนเองใช้หลักภavana 4 สอนให้คนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 3) ช่องทางสื่อสาร/สื่อ ใช้สื่อที่สามารถสื่อภาพลักษณ์ภavana 4 ประยุกต์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติให้เข้าถึงภavana 4 สร้างความสนใจต่อหลักภavana 4 สร้างความเข้าใจหลักภavana 4 และการปฏิบัติตาม 4) ผู้รับสาร สอนให้เข้าใจเข้าถึงกระบวนการฝึกฝนภavana 4 เผยแผ่ภavana 4 ให้ตรงกับจริต เผยแผ่ภavana 4 ตามระดับกลุ่มอายุกลุ่มอาชีพ พิจารณาความพร้อมของผู้รับเนื้อหาของภavana 4

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการการสื่อสาร, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระสงฆ์

ABSTRACT

Objectives of this research were; 1) to study general context and problems of communication management for Buddhism propagation development of Buddhist monks in Nakhon Pathom Province, 2) to study theories and Buddhist principles for Buddhism propagation, and 3) to propose a communication management model for Buddhism propagation of Buddhist monks in

Nakhon Pathom Province. Methodology was mixed methods research: qualitative research collected data from 19 key informants with structured in-depth interview and data were analyzed data by descriptive interpretation; the quantitative research collected data with 5 level-rating-scale questionnaires with reliability score at 0.95 from 359 samples who were monks in Nakhon Pathom Province and analyzed data with statistics of frequency, percentage, mean and standard deviation.

Research findings were as follows:

1. General context and problems of communication management for Buddhism propagation development of Buddhist monks in Nakhon Pathom Province were that Buddhist monks at all levels paid attention to the importance of Buddhism propagation, participating with state and private agencies in setting up a clear and pro-active steps, tactics and process of operation. The problems came from 4 areas of communication: senders lacked communication capacity; message, the contents the monks used to preach were too various; channel; Buddhist monks still lacked the competence to use to the fullest; receives, people did not have time to go to monasteries. 2. Communication theory and Buddhadhamma for Buddhism propagation development composed of 4 components: 1) sender, 2) message, 3) channel and 4) receivers. The appropriate Buddhist principle to integrate with communication theory is Bhāvanā 4 :1) Kāya-bhāvanā, 2) Sila-bhāvanā, 3) Citta-bhāvanā and 4) Paññā-bhāvanā. This communication theory and Buddhism principles when well integrated, would help the Buddhism dissemination be more progressive and effective. 3. Form of communication management for Buddhist monks development in Nakhon Pathom Province was that: 1) Sender, the practice of religious practice in the sacrament of discipleship to have calm mind, strong psychic ability, approximated thought to solve problems and creativity, 2) Message; Bhāvanā 4 dissemination for people to practice in rules and regulations, laws and orders conformity, being able to train themselves with Bhāvanā 4 in order to live their lives with mindfulness, 3) Channel; Using media that can convey the image of

Bhāvanā 4. Applying appropriate methods to enhance Bhāvanā 4 and practice along with Bhāvanā 4. 4) Receiver; being taught to understand the process of Bhāvanā 4 practice, Bhāvanā 4 dissemination suitable for receivers' attributes according to age groups, occupational groups considering their readiness to undertake Bhāvanā 4.

Keywords : Communication Management Model, Buddhism Propagation, Buddhist Monks.

1. บทนำ

การจัดการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพมีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสื่อสารทั้งหลายทั้งที่พระพุทธเจ้าทรงทำการสื่อสารเองหรือที่ได้ส่งพระสาวกไปทำการสื่อสารกับผู้รับสารทั้งหลายนั้นก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทางดีงามเกิดประโยชน์สุข ในปัจจุบันพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องเข้าใจวิธีการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและองค์ประกอบของการสื่อสาร 4 ส่วน เริ่มตั้งแต่ตัวพระสงฆ์เอง พระธรรม สื่อคือบุคคล ธรรมชาติ กลวิธี และพุทธศาสนิกชน จึงจะสามารถสื่อสารเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารตะวันตกที่กล่าวว่า การจัดการสื่อสารต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ คือ 1. ผู้ส่งสาร 2. สาร 3. ช่องทางสื่อสาร/สื่อ 4. ผู้รับสาร (Berlo David K., 1960 : 72)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีลักษณะต่างรูปแบบทำการเผยแผ่ไปตามความคุ้นเคย ขาดความรู้ทักษะในการเผยแผ่ศาสนาธรรม ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ทำให้การเผยแผ่ธรรมกระทำได้ในขอบเขตจำกัดส่งผลทำให้ผู้คนเห็นห่างและไม่ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ผลสำรวจความคิดเห็นเรื่อง "ศาสนาและการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาของคนไทย" ปี 2553 พบว่า คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 79 ในทุกวัยเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "ทุกวันนี้ คนไทยค่อนข้างจะห่างไกลจากศาสนาและการปฏิบัติธรรม" โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นครั้งคราว ส่วนอีกร้อยละ 13 ระบุว่าเข้าร่วมนานๆครั้ง

จากสถิติผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่บรรลุผลนั้นที่สำคัญมาจากการจัดการการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสื่อสาร และผู้รับสาร ปัญหาและอุปสรรคที่มาจากด้านผู้ส่งสาร เช่น ผู้ส่งสารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้รับสาร ขาดความรู้ ความเข้าใจในข่าวสารไม่เพียงพอ การใช้ภาษาในการส่งสารไม่เหมาะสมกับผู้รับสาร หรือรีบเร่งจนเกินไป

เป็นต้น ด้านสาร เช่น ข่าวสารนั้นสั้นหรือน้อยเกินไปจนไม่สามารถแปลความหมายได้ ข่าวสารนั้นยากเกินความสามารถของผู้สื่อสาร ข่าวสารมีภาษาหรือใช้ศัพท์เทคนิคเกินความสามารถ ข่าวสารมีความกำกวมหรือมีหลายความหมาย หรือข่าวสารนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน เป็นต้น ด้านช่องทางสื่อสาร เช่นการใช้สื่อไม่เหมาะสมกับสารที่ต้องการนำเสนอ การใช้สื่อที่ไม่มีประสิทธิภาพที่ดี และการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับระดับของการสื่อสาร เป็นต้น ด้านผู้รับสาร เช่น ผู้รับสารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ส่งสาร ขาดความสามารถและความชำนาญในการรับข่าวสาร หรือข่าวสารมีมากเกินไปเกินความสามารถที่จะรับได้ เป็นต้น

การจัดการการสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพราะหากพระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารตลอดจนไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิดหรือทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามมา พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการสื่อสาระแห่งพุทธธรรมจึงควรเข้าใจถึงองค์ประกอบและกระบวนการของการจัดการสื่อสารเพื่อนำไปพัฒนาให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ด้วยตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหารูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันจะเป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม โดยการนำหลักการจัดการสื่อสารที่มีความครอบคลุมในด้าน 1. ผู้ส่งสาร (Sender) 2. สาร (Message) 3. ช่องทางสื่อสาร/สื่อ (Channel) 4. ผู้รับสาร (Receiver) มาปรับปรุงผสมผสานประยุกต์ใช้กับหลักทฤษฎี 4 กำหนดเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างผลให้พระพุทธศาสนานั้นคงดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม

2.2 เพื่อศึกษาทฤษฎีการจัดการการสื่อสารและหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.3 เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสาร ตำรา และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 รูป/คน และ สทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ ส่วนการเก็บ รวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จำนวน 359 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามานะ (Yamane, Taro., 1967: 398) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม พระสงฆ์ทุกระดับให้ความสำคัญกับการเผยแผ่ พุทธศาสนาโดยมีความร่วมมือกับองค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการตั้งคณะทำงานมี หน้าที่ในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานกำหนดกลยุทธ์ต่างๆที่ชัดเจน มีกลยุทธ์ในการทำงานเชิง รุกและเชิงรับ พระสงฆ์ในฐานะผู้ส่งสารปัจจุบันมีการเผยแผ่กันหลายรูปแบบหลายแนวทางบางรูป ใช้วิธีการเผยแผ่เชิงรุกนำหลักธรรมะไปสู่ประชาชน บางรูปเผยแผ่เชิงรับโดยการแสดงธรรมชี้แจง หลักธรรมให้รู้จักความดีความชั่ว บาปบุญ คุณและโทษในวันธรรมะสวนะหรือว่าในพิธีบำเพ็ญกุศล ทั่วไป การเทศน์การบรรยายยังคงใช้ภาษาเก่าตามจารีตประเพณี ในส่วนของปัญหาอุปสรรคสาเหตุ มาจากการจัดการการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสารขาดการตรวจสอบขีดความสามารถของ บุคลากรว่ามีมากน้อยเพียงใด มีความเหมาะสมกับภาระงานที่รับผิดชอบหรือไม่ บางรูปอาจจะมี สภาพร่างกายไม่เหมาะสมกับเผยแผ่ เช่น มีอาการเจ็บป่วยส่งผลให้ไม่สามารถนำเอาความรู้ที่มีอยู่ ในทางพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเต็มศักยภาพ พระสงฆ์ที่มีศิลปะในการเผยแผ่พุทธธรรมได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพมีน้อย ส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งอธิบายธรรมะตามความคิดเห็นของตนเองและไม่ปรับให้เข้าสภาพ สังคมปัจจุบันจึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนจึงเป็นเพียง พิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ด้านสารพระสงฆ์ใช้เป็นวิชาการทางธรรมมากเกินไปขาดการบูรณาการกรรม นันทนาการให้เกิดความสนุกสนานเพื่อทำให้ประชาชนได้ผ่อนคลาย สนุกสนานพร้อมทั้งสอนธรรมะ

สวดแทรกคุณธรรมไปด้วย เนื้อหาหลักธรรมที่นำไปเผยแผ่ไม่กระชับแต่ยืดยาวในบางครั้งพระสงฆ์เองก็ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะส่งสารอย่างสมบูรณ์หรือรีบเร่งจนเกินไปจนผู้ฟังจับใจความไม่ได้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ในยุคปัจจุบัน หากนำมาปรับใช้ให้ถูกกับกาลเทศะย่อมทำให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรมนำไปปฏิบัติได้ง่าย ด้านช่องทางสื่อสาร/สื่อพระสงฆ์ยังขาดความชำนาญในการใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ หรือว่าสื่อวีดิทัศน์ในการประกอบการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาพระสงฆ์ยังมีความชำนาญและนำมาใช้น้อยขาดการประยุกต์ใช้สื่อธรรมชาตวัตถุ สิ่งของที่อยู่รอบตัว ต้นไม้ใบหญ้า วิถีทัศน์ สัตว์เล็กสัตว์น้อย และวัตถุจำลอง เช่น วงล้อธรรมจักร ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในการเผยแผ่ สถานที่ปฏิบัติธรรมมีน้อยบางแห่งคับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอ ห้องนอน ห้องน้ำไม่เพียงพอ ด้านผู้รับสารประชาชนไม่มีเวลาเข้าวัด ไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากทำงานต้องเร่งรีบทั้งในด้านการงานและชีวิตส่วนตัวมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพระสงฆ์ผู้เผยแผ่จึงทำให้ขาดการฟังอย่างตั้งใจเนื่องจากมีอคติต่อเรื่องหรือต่อบุคคลที่ถ่ายทอดขาดความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย

4.2 ทฤษฎีการจัดการการสื่อสารและหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ทฤษฎีการจัดการการสื่อสารประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) ช่องทางสื่อสาร/สื่อ 4) ผู้รับสาร บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักภavana 4 คือ 1) กายภavana 2) ศิลภavana 3) จิตภavana 4) ปัญญาภavana การประยุกต์ใช้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ผู้ส่งสารตามหลักภavana 4 ผู้เผยแผ่ต้องฝึกฝนจริยวัตรให้ดังงามมีความสุขพออ่อนโยน ให้ความสำคัญในการวางตัวและกิริยามารยาทที่สมควรแก่สมณสาธูป มีกายสงบเรียบร้อยไม่ว่าจะยืน จะเดิน นั่ง นอน เป็นที่น่าเลื่อมใสทำตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี มีทักษะและเทคนิคในการแสดงธรรมในการเทศนาและบรรยายธรรมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสร้างบรรยากาศหรือความสัมพันธ์เป็นกัลยาณมิตรเป็นกันเองกับทุกคน ตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความความเป็นผู้มีศีลธรรมเคร่งครัดในศิลปบริบูรณ์ในศีล ต้องเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีคือรู้และเข้าใจหลักธรรมถูกต้องและปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นด้วย มีศิลาจารวัตรตรงดงามหรือมีปฏิปทาน่าเลื่อมใสเคร่งครัดปฏิบัติธรรมวินัย เผยแผ่ตามหลักสัมมาวาจาไม่พูดคำเท็จไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ เกรงครัดในเรื่องเวลาในการเผยแผ่โดยพูดตรงเวลาและจบให้ทันเวลาที่กำหนด ต้องฝึกฝนกำกับจิตใจให้สงบมีพลังจิตมีความรับผิดชอบมีความสนใจเอาใจใส่ตั้งใจจริงมีจิตใจเสียสละ ไม่หวังลาภสักการะ ไม่มีจิตใจ

คับแคบเห็นแก่ตัว ปราศจากอคติ เพียรพยายามอดทนรับผิดชอบในงานที่ทำ รักษาอารมณ์สงบจิตใจ ไม่พูดคำหยาบนินทาผู้อื่น พูดอ่อนค้อม พูดวทวนให้เกิดความสับสน และไม่พูดแต่เรื่องของตัวเองที่ไม่มีสาระมีจิตใจเยือกเย็นไม่เครียดหรือหงุดหงิดกับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำงานจนทำให้การทำงานเผยแผ่ชาดประสิทธิผลต้องคิดอย่างแยบคายแก้ปัญหาได้คิดพัฒนาประยุกต์สร้างสรรค์ได้มีปฏิภาณไหวพริบแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลเพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ ต้องมีความสามารถชำนาญทั้งศาสตร์และศิลป์อีกทั้งความรู้วิทยาการสื่อสารยุคใหม่หลักการสื่อสารเข้าใจองค์ประกอบในการสื่อสาร เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้และพัฒนาตนฝึกฝนปรับปรุงตนเอง มีความรอบรู้ในเนื้อหาที่สอนยึดการสอนตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเป็นหลักเพื่อก่อให้เกิดความรู้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ฟังได้และสามารถปฏิบัติตาม

สรุปตามหลักภาวนา 4 ต้องนำหลักภาวนา 4 ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาการฝึกอบรมการทำให้เกิดขึ้นหรือการเจริญอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนมาเผยแผ่ ภาวนา 4 ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากเรื่องแรกก่อนอาจทำสลับกันไปเหมือนกับเป็นกงล้อที่เกื้อกูลกันถ้าปัญญาดิภาวนาอื่นๆจะดีขึ้นตามหมุนเป็นลูกโซ่ ต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยี เนื้อหาสาระพุทธธรรมที่ได้แนะนำเสนอนั้นต้องเป็นเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัวส่งเสริมหลักคุณธรรม การรู้จักสามัคคี หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทแวดล้อมในขณะที่ทำการเผยแผ่เพื่อการถ่ายทอดไม่ซ้ำจำเจจนไม่ยอมนำไปปฏิบัติ สาระธรรมต้องส่งเสริมความเคร่งครัดในกฎระเบียบวินัยกฎหมายที่ใช้ในสังคมมีความถูกต้องครบถ้วนตามหลักพระไตรปิฎกไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัยที่ทรงแสดงไว้ยึดตามแนวหลักพระวินัยและหลักคำสอนเป็นหลัก ช่วยสร้างแบบแผนอันดีงามของสังคม ระเบียบวินัย มารยาทที่ดีงาม ความประพฤติดีงาม และการหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต ส่งเสริมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ในศีล ปัจจุบันควรเน้นให้เห็นอานิสงส์และใช้หลักการสอนในเรื่องของศีลไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก สารต้องช่วยให้สามารถพัฒนาฝึกฝนจิตใจตนเองอยู่เสมอๆ ต่อเนื่องก่อให้เกิดความเบิกบานใจความสุขสามารถโน้มมน้าวจิตใจให้ผู้รับสารสามารถตรึกตรองเห็นความสำคัญของการประพฤติธรรม การอธิบายหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาต้องอธิบายหลักธรรมขั้นพื้นฐานจากง่าย ๆ ฟังสบายรื่นหู เน้นหลักธรรมที่ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาให้จิตใจสงบใจนิ่ง มีความระลึกได้ และรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาไม่เกิดการประมาทตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล เนื้อหาหลักธรรมที่นำมาใช้ต้องเป็นที่สนใจพัฒนาจิตใจให้มีความสามัคคีปรองดอง ใช้หลักภาวนา 4 สอนให้คนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและในหน้าที่การงานมีปัญหาแก้ไขปัญหาชีวิตได้ไม่ทุกข์ใช้หลักธรรมการสอนโดยเน้นปัญญาในการพ้นจากทุกข์ต่างๆ เนื้อหาธรรมะเน้นให้เกิดปัญญาความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ เนื้อหาต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้รับสารหรือผู้เข้าอบรม

ช่องทางสื่อสาร/สื่อตามหลักภาวนา 4

การใช้สื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องใช้สื่อที่เป็นทั้งภาพและเสียงอย่างหลากหลายรูปแบบเพื่อสื่อถึงภาพลักษณ์ภาวนา 4 พัฒนาประยุกต์สื่อที่ใช้ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อความเหมาะสมกับสาระธรรมที่ต้องการนำเสนอสร้างความหลากหลายเพิ่มความน่าสนใจ เลือกจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสื่อกลางโดยเน้นที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ได้ จัดให้มีกิจกรรมตามหลักภาวนา 4 ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาร่วมกับองค์กรหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนเพื่อให้มีการทำงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมจะได้ผลหรือให้ประโยชน์ต้องเลือกใช้หลักภาวนา 4 ให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และบุคคล และต้องสามารถสืบสานหลักธรรมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย สื่อต้องประยุกต์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติให้เข้าถึงภาวนา 4 มองเห็นได้ชัดเจนถูกต้องสามารถค้นหาและเข้าใจธรรมะได้ตามสภาพจิตใจซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความทุกข์ที่เกิดขึ้นสามารถสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็วมีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นลำดับ มีระเบียบไม่สับสนใช้ภาษาที่เรียบง่ายไม่เป็นทางการและใช้ภาษาบาลีสันสกฤตแต่น้อยหรือเท่าที่จำเป็นให้เหมาะสมแก่ผู้ฟังตามโอกาส ต้องช่วยเทียบเคียงกับตัวอย่างที่เป็นของจริงให้มีความน่าสนใจน่าติดตามและง่ายต่อการเข้าใจเนื้อหาสื่ออุปกรณ์ที่นำเสนอหลักภาวนา 4 ต้องสามารถสร้างความสนใจแก่ผู้รับสารได้สามารถช่วยส่งเสริมให้สื่อสาระธรรมน่าสนใจและช่วยสร้างความเข้าใจยังประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น นำสื่อวีดิทัศน์ภาพยนตร์เรื่องสั้นซึ่งเป็นภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียงมาประยุกต์ใช้เป็นตัวอย่างประกอบกับการบรรยายภาวนา 4 นำสื่อภาพนิ่ง สื่อเพาเวอร์พอยท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสมัยใหม่มาประกอบเพื่อทำให้มีความสนใจและช่วยสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระของภาวนา 4 สื่อต้องสามารถสร้างความเข้าใจถึงหลักภาวนา 4 และการปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ช่วยให้ผู้ฟังมีปัญญาได้รู้และเข้าใจถึงความหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม เลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมที่ให้ประสบการณ์ตรงกับผู้รับโดยการให้ลงมือปฏิบัติจริงใช้การสื่อสารระบบสองทางติดต่อสื่อสารกับผู้รับสารจะได้มีการตอบสนองและมีปฏิกิริยาป้อนกลับจากผู้รับสารใช้สื่อที่สามารถส่งเสริมความเข้าใจให้ประชาชนได้คิดอย่างเป็นระบบเกิดปัญญาภูมิรู้ภูมิธรรม

ผู้รับสารตามหลักภาวนา 4 ต้องใช้วิธีการสอนให้ประชาชนเข้าใจเข้าถึงกระบวนการฝึกฝนภาวนา 4 ทั้งกาย ศีล จิต ธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม สอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลคำนึงถึงความพร้อมของแต่ละบุคคล ต้องมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้รับสารจะทำให้สามารถเลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารได้ มีทักษะการสื่อสารที่ดีเข้าใจการใช้ภาษาทั้งภาษากาย ภาษาพูด เข้าใจและรู้

กระบวนการสื่อสาร เนื้อหาภาวนา 4 ทั้งด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต ด้านปัญญา ต้องจัดวิธีการที่จะนำไปเผยแผ่ถ่ายทอดให้ตรงกับจริตของกลุ่มผู้รับการเผยแผ่ ต้องชักจูงส่งเสริมผู้รับสารให้ปฏิบัติตามหลักของศีลให้ได้เล็งเห็นความสำคัญของศีล ต้องมีการวางตนและการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมมีมารยาทอ่อนโยนสุภาพยึดมั่นในศีลข้อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัยสำรวมระวังทางกายวาจาใจเคารพในธรรมและมีความรับผิดชอบ การเผยแผ่โดยเน้นที่หลักภาวนา 4 เพื่อให้ผู้รับสารเข้าถึงจะต้องเข้าใจถึงความต้องการในระดับต่างๆตามระดับกลุ่มอายุกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันของผู้รับสาร มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ ความคิด และสติปัญญา สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง พิจารณาผู้รับสารว่ามีความพร้อมทางใจคือมีจิตใจพร้อมที่จะรับฟัง มีทัศนคติและกระบวนการคิดที่ต้องผ่านกระบวนการคิดที่ต้องเปี่ยมด้วยเหตุผลในการพิจารณาตามความเป็นจริง ผู้ส่งสารต้องพิจารณาความพร้อมของผู้รับเนื้อหาของภาวนา 4 ว่าควรจะได้เรียนอะไรและเรียนได้แค่ไหนเพียงไร ต้องรู้ระดับเขาวินิจฉัยปัญหาของผู้รับสารจะมีส่วนช่วยให้ผู้ส่งสารเข้าใจและรู้ว่าควรจะเลือกเนื้อหาของภาวนา 4 ต้องใช้ปัญญาเลือกเฟ้นเนื้อหาของภาวนา 4 ให้เหมาะสมกับบุคคลและกลุ่มบุคคล ผู้ส่งสารที่รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะทำให้เลือกวิธีการส่งสารและเลือกเนื้อหาของสารมาสื่อสารได้เหมาะกับบุคคลและเหมาะกับโอกาสในแต่ละครั้ง

4.3 รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม 1. ผู้ส่งสาร ต้องฝึกฝนจริยวัตรให้ดังตามเคร่งครัดในศีลบริบูรณ์ในศีลฝึกฝนกำกับจิตใจให้สงบมีพลังจิตที่เข้มแข็งคิดอย่างแยบคายแก้ปัญหาได้คิดพัฒนาประยุกต์สร้างสรรค์ได้มีปฏิภาณไหวพริบแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลเพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ 2. สาร เผยแผ่หลักภาวนา 4 ให้ประชาชนนำไปประพฤติปฏิบัติส่งเสริมความเคร่งครัดในกฎระเบียบวินัยกฎหมายสามารถพัฒนาฝึกฝนจิตใจตนเองใช้หลักภาวนา 4 สอนให้คนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 3. ช่องทางสื่อสาร/สื่อ ใช้สื่อที่สามารถสื่อภาพลักษณ์ภาวนา 4 ประยุกต์ให้เหมาะสมกับเหมาะสมการปฏิบัติให้เข้าถึงภาวนา 4 สร้างความสนใจต่อหลักภาวนา 4 สร้างความเข้าใจหลักภาวนา 4 และการปฏิบัติตาม 4. ผู้รับสาร สอนให้เข้าใจเข้าถึงกระบวนการฝึกฝนภาวนา 4 เผยแผ่ภาวนา 4 ให้ตรงกับจริต เผยแผ่ภาวนา 4 ตามระดับกลุ่มอายุกลุ่มอาชีพ พิจารณาความพร้อมของผู้รับเนื้อหาของภาวนา 4

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง“รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม”โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 รูปแบบผู้ส่งสาร พบว่า ผู้เผยแผ่ต้องฝึกฝนจริยวัตรให้งดงามมีความสุภาพอ่อนโยนให้มีความสำคัญในการวางตัวและกิริยามารยาทที่สมควรแก่สมณสาธูปเพื่อโน้มน้าวใจให้คล้อยตามหรือปฏิบัติตาม ตั้งตนอยู่บนพื้นฐานความเป็นผู้มีศีลธรรมเคร่งครัดในศีลบริบูรณ์ในศีลในการเผยแผ่แนะนำในเรื่องที่ดีและเป็นประโยชน์ไม่แนะนำในเรื่องที่ไม่ดีประพฤตินให้เป็นแบบอย่างฝึกฝนกำกับจิตใจให้สงบมีพลังจิตที่เข้มแข็งจนเป็นทักษะมีความรับผิดชอบมีความสนใจเอาใจใส่ตั้งใจจริงมีจิตใจเสียสละ คิดอย่างแยบคายแก้ปัญหาได้คิดพัฒนาประยุกต์สร้างสรรค์ได้มีปฏิภาณไหวพริบแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลเพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suphangpim Klaythanee (2014) ที่ได้วิจัยเรื่อง“การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามรูปแบบการสังเคราะห์ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการส่งสารประกอบด้วยผู้ส่งสารที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี ความสุภาพ ความมีมารยาทในการสื่อสาร มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ 2) ความสามารถในการรับสารประกอบด้วยมีโลกทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความบริสุทธิ์ใจ ยอมรับสิ่งที่เป็นจริง และ 3) ความสามารถในการตอบสนองประกอบด้วยมีน้ำใจเสียสละเพื่อส่วนรวม สื่อสารได้กับทุกระดับไม่เลือกปฏิบัติ และสุดท้ายการสื่อสารสามารถนำไปปฏิบัติได้

5.2 รูปแบบสาร พบว่า ต้องนำหลักภavana 4 ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาการฝึกอบรมการทำให้เกิดขึ้นหรือการเจริญอันเป็นรากฐานของการพัฒนาคนมาเผยแผ่แก่ประชาชนให้นำไปประพฤติปฏิบัติ ภavana 4 ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากเรื่องแรกก่อนอาจทำสลับกันไปเหมือนกับเป็นกงล้อที่เกื้อกูลกันถ้าปัญญาดีภavanaอื่นๆจะดีขึ้นตามหมุนเป็นลูกโซ่ สารธรรมต้องส่งเสริมความเคร่งครัดในกฎระเบียบวินัยกฎหมายที่ใช้ในสังคม มีความถูกต้องครบถ้วนตามหลักพระไตรปิฎกไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัย ต้องช่วยให้สามารถพัฒนาฝึกฝนจิตใจตนเองอยู่เสมอๆ ต่อเนื่องใช้หลักภavana 4 สอนให้คนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตและในหน้าที่การงานมีปัญหาแก้ไขปัญหาวินัยได้ไม่ทุกข์สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Taruti Rungchaiwithun (2014) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเผยแผ่ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมคือ ภavana 4 ที่ถือว่า

เป็นหลักธรรมสำหรับการพัฒนา ฝึกอบรมมนุษย์ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

5.3 รูปแบบช่องทางสื่อสาร/สื่อ พบว่า ใช้สื่อที่เป็นทั้งภาพและเสียงอย่างหลากหลาย รูปแบบเพื่อสื่อถึงภาพลักษณ์ภาวนา 4 สื่อต้องประยุกต์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติให้เข้าถึงภาวนา 4 มองเห็นได้ชัดเจนถูกต้องสามารถค้นหาและเข้าใจธรรมะได้ตามสภาพจิตใจซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความทุกข์ที่เกิดขึ้น สื่ออุปกรณ์ที่นำเสนอหลักภาวนา 4 ต้องสามารถสร้างความสนใจแก่ผู้รับสารได้ สามารถสร้างความเข้าใจถึงหลักภาวนา 4 และการปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ช่วยให้ผู้ฟังมีปัญญาได้รู้และเข้าใจถึงความหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kullaporn Hongthong (2010) ได้วิจัยเรื่อง “การวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิผลในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้และการจูงใจให้นักเรียนสนใจการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ทั้ง 4 ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ

5.4 รูปแบบผู้รับสาร พบว่า ใช้วิธีการสอนให้ประชาชนเข้าใจเข้าถึงกระบวนการฝึกฝนภาวนา 4 ทั้งกาย ศีล จิต ธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ส่วนรวมจัดวิธีการที่จะนำไปเผยแพร่ถ่ายทอดให้ตรงกับจริตของกลุ่มผู้รับการเผยแพร่ การเผยแพร่โดยเน้นที่หลักภาวนา 4 เพื่อให้ผู้รับสารเข้าถึงจะต้องเข้าใจถึงความต้องการในระดับต่างๆตามระดับกลุ่มอายุกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันของผู้รับสาร ต้องใช้ปัญญาพิจารณาความพร้อมของผู้รับเนื้อหาของภาวนา 4 ว่าควรจะได้เรียนอะไรและเรียนได้แค่ไหนเพียงไรหรือว่าสิ่งที่ต้องการให้เขารู้นั้นควรให้เขาเรียนได้หรือยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tatsanee Jenwithisuk (2011) ได้วิจัยเรื่อง “การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม” ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบกระเทือนถึงสังคมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมคือการสื่อสารมวลชน ส่วนการสื่อสารกับตนเองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคมเป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของสังคมเป็นสำคัญทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคมในลักษณะการร่วมกันเป็นสังคมโดยรวม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) คณะสงฆ์ควรประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์โดยกำหนดเป็นนโยบายร่วมกัน
- 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับแก่พระสงฆ์
- 3) กำหนดมาตรการในการสร้างแรงจูงใจแก่พระสงฆ์ที่ได้อุทิศเสียสละตนในพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 4) จัดทำการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์เพื่อนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) พัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- 2) อบรมพัฒนาพระสงฆ์ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยให้พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) สร้างเครือข่ายองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดเพื่อการปฏิบัติการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) จัดประชุมสัมมนาและพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันสมัย

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรในการทำวิจัยเป็นกลุ่มประชากรในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อให้เกิดความหลากหลายด้านข้อมูล
- 2) ควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาทในอีกแง่มุมหนึ่ง
- 3) ควรศึกษาปัญหาอุปสรรคการจัดการการสื่อสารในเชิงลึกเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จีนิกายและคณะสงฆ์อนัมนิกายในเชิงเปรียบเทียบ

References

- Berlo, David K. (1960). *The Process of Communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc,
- Kullaporn Hongthong. (2010). *The Study in Effectiveness of Information Media That Effectiveness The Student to Recept and Motivate The Interest for Continuing Rajamanagla University of Technology Rattanakosin* (Research Report). Bangkok: Rajamanagla University of Technology Rattanakosin.
- Phramaha Taruti Rungchaiwithun. (2014). *Pattern of Human Resource Development of Sangha Administrators for Efficiency of Sangha Administration*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suphangpim Klaythane. (2014). *The Development of Communicative Leadership in Line With Buddhism*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tatsanee Jenwithisuk. (2011). *The Buddhist Communication and The Social Change*. Dissertation Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yamane, Taro. (1967). *Elementary Sampling Theory*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำเชิง

วัฒนธรรม: กรณีศึกษาตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

THE STRATEGIES FOR SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT OF CULTURAL FLOATING MARKET: A CASE STUDY FLOATING MARKET SAMCHUK, SUPHAN BURI PROVINCE.

วรุณี เชาว์สุขุม* วงศ์ธีรา สุวรรณิน**

Warunee Chouwasukum, Wongtheera Suvannin

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับปัจจัยขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการมาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี และ ศึกษาองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี การดำเนินงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตลาดสามชุก จำนวนประชากรซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอน จึงใช้สูตรของคอคแรน (W.G. Cochran,1977) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก เจ้าของร้านค้าที่เป็นเจ้าของกิจการเองในตลาดสามชุก และนักท่องเที่ยว จำนวน 15 คน เพื่อการวิเคราะห์การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดสามชุก องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าที่ระลึก และการโฆษณาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ผลการ

* Department of Economics ,Faculty of Management Sciences ,Valaya Alongkorn Rajabhat University.

** Department of International Business ,Faculty of Business Administration ,Ramkhamhaeng University.

วิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสินค้าที่ระลึกในตลาดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือสิ่งอำนวยความสะดวก

2. การวิเคราะห์การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลาดสามชุกมีลักษณะที่เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากชุมชนในตลาดมีลักษณะที่เหมือนกันคือเป็นคนไทยเชื้อสายจีน และมีอาชีพค้าขาย ในช่วงพ.ศ. 2543 ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขวิกฤติที่เกิดจากเดิมเป็นตลาดชบเซาให้กลายเป็นตลาดที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวทุกวัน การบริหารตลาดอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเอง กรรมการเข้ามาดำเนินการด้วยจิตอาสาและไม่มีผลตอบแทน ทำให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหาร วิธีที่คณะกรรมการใช้ในการดำเนินการคือการขอความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ร้านค้ามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่ตลาดจัดขึ้น จึงทำให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยด้านเศรษฐกิจคนในชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยว ด้านสังคมมีความเข้าใจและเกื้อกูลกัน ทั้งมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในการดูแลทรัพยากรหลักคืออาคารของตลาด เช่น ถ้าใครจะปรับปรุงอาคารร้านค้า ต้องอยู่ในรูปแบบเดิม และแม้แต่สีของอาคารก็ถูกกำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะตลาดสามชุกได้รับรางวัลโครงการอนุรักษ์ชุมชนสามชุกและตลาดเก่าร้อยปี ด้านสิ่งแวดล้อมมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้ได้ยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนประกอบด้วย 1. การรักษาอาคารและตลาดให้อยู่ในรูปแบบตลาดเก่าที่มีชีวิตเข้าใจและเกื้อกูลกัน ทั้งมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในการดูแลทรัพยากรหลักคืออาคารของตลาด เช่น ถ้าใครจะปรับปรุงอาคารร้านค้า ต้องอยู่ในรูปแบบเดิม และแม้แต่สีของอาคารก็ถูกกำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะตลาดสามชุกได้รับรางวัลโครงการอนุรักษ์ชุมชนสามชุกและตลาดเก่าร้อยปี ด้านสิ่งแวดล้อมมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้ได้ยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนประกอบด้วย 1. การรักษาอาคารและตลาดให้อยู่ในรูปแบบตลาดเก่าที่มีชีวิต 2. การจัดการด้านบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล 3. มีการสร้างเครือข่ายของตลาดสามชุกไปสู่เครือข่ายของชุมชนในบริเวณใกล้เคียงกันและสร้างเครือข่ายกับตลาดเก่าริมน้ำต่างๆ

คำสำคัญ ยุทธศาสตร์, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยวตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research are aimed at: studying key factors emphasized by tourists at Sam Chuk Floating Market in Suphan Buri Province; and studying factors of strategies for sustainable development of Sam Chuk Floating Market in Suphan Buri Province. The research was conducted in two parts: 1) quantitative method in which a questionnaire on key factors attracting tourists to Sam Chuk Floating Market was distributed to tourists. As the number of research population was not exactly specified, the researcher applied Cochran's formula (W.G. Cochran, 1977) to obtain a group of 384 samples; and 2) qualitative method in which the researcher conducted an in-depth interview with 15 samples including the Sam Chuk Market Development Board, shop owners in Sam Chuk Market and tourists to analyze sustainable development.

Research findings were that:

1. The level of satisfaction of tourists towards tourist attraction factors of Sam Chuk Floating Market including tourism resources, safety, infrastructures, facilities, souvenirs and public relations and advertisement. The analytical result found that tourists had the highest satisfaction in the market's souvenirs, followed by tourism resources, and they had the lowest satisfaction in facilities.

2. Following an analysis on sustainable development, Sam Chuk Market had a strong community which consisted of Thai-Chinese residents working as merchants. In 2000, the community participated in turning the sluggish market into a popular tourist site that attracted tourists every day. The market was managed by the community-elected board and each director voluntarily worked for the market without any compensation, leading to the market's good governance. The board's key management factors were to ask for community participation and give all shops an opportunity to participate in all market activities. Therefore, the market had a well-balanced management in all 3 aspects, namely, economy, society and environment. In terms of economy, the local people generated income from tourism, and in terms of society, they had more understanding and generosity. In

addition, there were stringent rules and regulations on maintenance of the main resource that was market buildings. For example, anyone who desired to renovate his/her shop shall keep the same traditional style, even the building colors because Sam Chuk Market was awarded Sam Chuk Community and 100-Year Old Market Conservation Project. In terms of environment, the market had desirable environment and created sustainable strategies including: 1. maintaining buildings and market in an active traditional market; 2. management based on good governance; and 3. expanding Sam Chuk Market network to nearby communities and other old traditional floating markets.

Keywords: Strategic, Sustainable Development, Cultural Tourism Floating Market.

1. บทนำ

ในเมืองไทยนั้นมีตลาดเก่าอยู่หลายแห่งที่เป็นทั้งตลาดบนบก หรือตลาดทางน้ำ ตลาดเหล่านี้ได้สูญหายไป บางแห่งถูกรื้อและแทนที่ด้วยตึกอาคารพาณิชย์คอนกรีตเพื่อสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจที่ดีกว่า (Phukrirk Buasorn, 2011: 1) ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (National Tourism Development Plan, 2011: 9) ดังนั้นนักท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงนิยมที่จะได้สัมผัสแหล่งท่องเที่ยวในอดีตเพิ่มขึ้นเช่นการเดินทางไปท่องเที่ยวตลาดเก่า ภายในตลาดเก่าทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนและการค้าขายในอดีต การท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบของชุมชนมาเกี่ยวข้อง ทำให้ชุมชนมีทางเลือกในการจัดการว่าจะป็นชุมชนที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือจะต้องการเป็นชุมชนในรูปแบบที่อยู่อาศัย ดังนั้นชุมชนใดที่ต้องการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นที่จะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุป

บทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

สามชุกเป็นตลาดเก่าแก่ที่มีพัฒนาการมากกว่า 100 ปี การก่อตัวของตลาดสามชุกมีวิวัฒนาการมาจากชุมชนริมน้ำขนาดเล็ก และกลายมาเป็นตลาดประจำอำเภอ ตลาดสามชุกจึงเป็นตลาดริมน้ำที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเดิมเคยเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าทางเกษตร อีกทั้งเป็นจุดพักของพ่อค้าในการล่องเรือขึ้นลงกรุงเทพฯ (Arunee Jampanil, 2017: 14) เนื่องจากในอดีตประชาชนนิยมเดินทางและขนส่งทางน้ำ ทำให้เกิดตลาดริมน้ำเพื่อทำหน้าที่เป็นที่พักเรือ ตลอดจนขนถ่ายสินค้า ตลาดสามชุกก็เหมือนตลาดเก่าทั่วไปที่เริ่มซบเซา เพราะความเจริญได้เปลี่ยนจากการเดินทางโดยเรือมาเป็นการเดินทางโดยรถยนต์ เพราะประเทศมีการพัฒนาโดยก่อสร้างถนนเชื่อมระหว่างจังหวัด ทำให้การเดินทางบนบกมีความสะดวกและรวดเร็ว ความเจริญจึงขยายออกมาตามแนวถนน รวมทั้งส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นใหม่ก็โยกย้ายมาตั้งในบริเวณริมถนนหลัก ทำให้ตลาดสามชุกกลายเป็นตลาดที่ซบเซา ไม่มีพ่อค้าทางเรือมาแวะ แต่ตลาดสามชุกก็ยังคงเป็นตลาดเก่าที่บริการเฉพาะคนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

ในปีพ.ศ.2554 กรมธนารักษ์ได้รับโครงการที่จะก่อสร้างอาคารพาณิชย์ที่เป็นตึกแถวใหม่แทนอาคารไม้เก่าของตลาดบริเวณซอย 1 และซอย 2 ซึ่งเป็นที่ดินของกรมธนารักษ์ เนื่องจากสถาปัตยกรรมของอาคารร้านค้าเป็นอาคารไม้เก่าแก่ที่มีลักษณะเด่น สวยงาม อีกทั้งมีอายุมากกว่า 100 ปี ประกอบกับเกิดการเปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงทำให้เกิดการรวมตัวของชุมชนในตลาด ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการปรับปรุงตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์ เพื่อปรับปรุงฟื้นฟูตลาดสามชุกให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย คณะกรรมการประกอบด้วยพ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร พยาบาล ครู ข้าราชการบำนาญ และตัวแทนชุมชน ช่วยกันสร้างให้สามชุกตลาดร้อยปีกลับมามีชีวิตอีกครั้ง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตั้งแต่ปีพ.ศ.2547 ตลาดสามชุกกลายเป็นแหล่งดูงานของตลาดน้ำอื่นๆ ตลาดสามชุกได้รับรางวัล “อนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2548 ประเภทองค์กร” จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ และที่โด่งดังเป็นข่าวใหญ่ คือรางวัล “อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประจำปี 2552 ประเภทดี (Award of Merit)” จากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) (สัมภาษณ์: กฤตยา เสริมสุข)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงยุทธศาสตร์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของตลาดเก่าที่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต สถาปัตยกรรม และมีความพร้อมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการ

มีส่วนร่วมของชุมชน โดยศึกษาถึงตลาดที่มีความสมดุลของการพัฒนาและเป็นตลาดที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากรและการบริหารจัดการของตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาระดับปัจจัยขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการมาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 ศึกษาองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 โดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวตลาดสามชุก ของจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมา ประกอบด้วย ทรัพยากร ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าที่ระลึก และการประชาสัมพันธ์

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยพบว่าประชากรที่มาท่องเที่ยวมาจากหลายพื้นที่ หรือบางครั้งขับรถผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจึงมีจำนวนไม่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างคณะผู้วิจัยจึงใช้สูตรแบบไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของนักท่องเที่ยว โดยใช้สูตร คอเครน (W.G. Cochran:1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน

2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต การสัมภาษณ์จากภาคสนาม

2.2 ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการในตลาด ชุมชนล้อมรอบตลาดที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก เขื่อนอุรุษ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview) ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทาง ขั้นตอนและวิธีการศึกษาไว้ด้วยแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาเสนอให้คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดการสนทนากลุ่ม ทั้งวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของตลาดสามชุก เพื่อหายุทธศาสตร์ที่มีการพัฒนาตลาดอย่างยั่งยืนของตลาดสามชุก

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับปัจจัยขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการมาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.60 มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 20-34 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.60 สำหรับการศึกษาพบว่า มีระดับปริญญาตรี จำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.50 การประกอบอาชีพกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.80 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.40 ส่วนผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จากตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ตลาดสามชุก

ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	3.89	0.63	มาก
2. ด้านความปลอดภัย	3.88	0.63	มาก
3. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.88	0.61	มาก
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.68	0.77	มาก
5. ด้านสินค้าที่ระลึก	4.12	0.63	มาก
6. ด้านการโฆษณาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์	3.88	0.71	มาก
รวม	3.88	0.64	มาก

จากตารางพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, $S.D = 0.64$) จำแนกแต่ละองค์ประกอบ ได้ดังนี้ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์ประกอบที่ 5. ด้านสินค้าที่ระลึก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$, $S.D = 0.63$) รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$, $S.D = 0.63$) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ องค์ประกอบที่ 4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, $S.D = 0.77$)

4.2 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาลาดอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์การพัฒนายั่งยืนของตลาดสามชุก ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

1. ด้านบุคลากร ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตลาดสามชุกมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากเจ้าของร้านค้าในตลาดสามชุกส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนและมีอาชีพค้าขาย ด้านวัฒนธรรมจะเห็นได้จากการสร้างศาลเจ้า“เจ๊ยปึงเถ่ากง”หรือ“ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง”ขึ้นในพ.ศ. 2439 ด้วยความเชื่อที่ทำให้ตลาดสามชุกเป็นพื้นที่แห่งการลงหลักปักฐานอย่างมั่นคงถาวรในการดำรงความเป็นชุมชนการค้าของคนจีน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้จักกันอย่าง และมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ตลาดสามชุกเป็นย่านการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของลุ่มน้ำท่าจีนที่มีการค้าขายกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งเกิดจากในอดีตอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ต่อมาการคมนาคมทางบกสะดวกและรวดเร็วกว่าทางน้ำ ทำให้ประชาชนหันมาใช้ทางรถยนต์มากกว่าทางเรือ ส่งผลให้ตลาดสามชุกซบเซาแบบไม่น่าเชื่อ ในแต่ละวันจะมีลูกค้าเข้ามาซื้อสินค้าในตลาดน้อยมาก ดังนั้นวัยแรงงานจึงย้ายออกไปทำมาหากินที่อื่น เหลือแต่ผู้สูงอายุและอาคารบ้านเรือนเก่า จนกระทั่งกรมธนารักษ์ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินบริเวณซอย1และซอย2 เห็นความเสื่อมโทรมและเกรงว่าจะเกิดอัคคีภัย จึงมีโครงการสร้างอาคารพาณิชย์ขึ้น แต่ชาวบ้านบางส่วนยังไม่พร้อม ก็รวมตัวคัดค้าน กรมธนารักษ์จึงชลอโครงการมาตลอด ส่งผลให้ชาวบ้านไม่ซ่อมแซมบ้านเรือนเพราะกลัวจะถูกรื้อ และยังพบว่าถ้าสร้างตึกใหม่แล้วขายของไม่ดี ร้านค้าจะเอาเงินที่ไหนส่ง ในที่สุดที่ประชุมมีมติให้อนุรักษ์ตลาดสามชุกไว้ ท่านนายกเทศมนตรี (พงษ์วิน ชัยวิรัตน์) จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาลาดสามชุกขึ้นเป็นครั้งแรก โดยระดมคนที่มีประสบการณ์และความสำเร็จในอาชีพที่มีความผูกพันกับตลาดสามชุกเข้ามาเป็นกรรมการ ซึ่งมีนักวิชาการ นักธุรกิจที่หลากหลายมาเป็นกรรมการ สำหรับงานแรกคือจัดงาน“อร่อยดีที่สามชุก”ภายหลังมีกิจกรรมอย่าง

ต่อเนื่อง คนในชุมชนได้ร่วมกันทำความสะอาดร้านค้าและทางเดิน การปรับปรุงตลาดให้กลับมาน่าท่องเที่ยว โดยเฉพาะการปรับปรุงบ้านขุนจันจันารักษ์ ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ การทำกิจกรรมต่างๆให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวตลาดสามชุก โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมที่มีร้านค้าแบบห้องแถวโบราณ มีร้านขายอาหารที่อร่อยอาทิเช่นข้าวห่อใบบัว หมี่กรอบ บะหมี่ เป็นต้น ทำให้ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดสามชุกทุกวัน ร้านค้าสามารถอยู่ได้และมีรายได้ที่ดี ชุมชนในตลาดมีความร่วมมือ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างจริงจัง

3. การบริหารองค์กร เกิดจากการร่วมมือในช่วงแรกคือเทศบาลสามชุกซึ่งมีนายพงษ์วินชัยวิรัตน์เป็นนายกเทศมนตรีในตอนนั้นได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกตั้งได้กล่าวมาแล้ว ต่อมามูลนิธิชุมชนไทซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGO ได้เข้ามาเข้ามาช่วยการจัดประชุมและจัดตั้งกองทุนในโครงการ “เมื่อนำร่องในโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมื่อนำอยู่” ทำให้ตลาดสามชุกเป็น 1 ใน 12 เมือง ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ ด้านกระบวนการพบว่าการอนุรักษ์ตลาดสามชุกควรจะทำอย่างไร ทำเมื่อไร แล้วใครจะทำ ทำให้เกิดความคิดเห็นอย่างกว้างขวางของคนในชุมชน เช่นการจัดระเบียบ ทำความสะอาดตลาดปรับปรุงบ้านซอย 1 และการปรับปรุงบ้านขุนจันจันารักษ์เป็นพิพิธภัณฑ์ การวางแผนการทำงานและการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง ชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมและการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นการรวมคนในชุมชน ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่ละชุมชนก็เริ่มรู้จักกันและมีพลังช่วยกันทำงาน เพื่อความยั่งยืนของชุมชน เพราะเป็นงานจิตอาสา

4. การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชนและต่อความยั่งยืน ตลาดสามชุกมีขนาดไม่ใหญ่มาก จึงทำให้สามารถติดต่อประสานงานได้ง่าย อีกทั้งคณะกรรมการก็มีความเข้มแข็ง สามารถนำพาคนในชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ในจำนวนมาก การมีส่วนร่วมหมายถึงการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษา อีกทั้งร่วมสมทบด้านวัตถุและการเงิน

5. ความสมดุลทั้ง 3 ด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยด้านเศรษฐกิจคนในชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ทุกคนมีรายได้ที่ดี ส่วนบริเวณใกล้เคียงก็เกิดการจ้างงานมากขึ้น มีการผลิตสินค้าส่งมาขายในตลาด จึงทำให้เป็นบริเวณที่มีเศรษฐกิจดี ด้านสังคมมีความเข้าใจและเกื้อกูลกัน ทั้งมีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดในการดูแลทรัพยากรหลักคืออาคารของตลาด เช่นถ้าใครจะปรับปรุงอาคารร้านค้า ต้องอยู่ในรูปแบบเดิม และแม้แต่สีของอาคารก็ถูกกำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะตลาดสามชุกได้รับรางวัลโครงการอนุรักษ์ชุมชนสามชุกและตลาดเก่าร้อยปี ด้านสิ่งแวดล้อมมีสิ่งแวดล้อมที่ดีเพราะมีการดูแลเรื่องความสะอาด ทั้งบริเวณรอบๆ ตลาด และท่าเรือ

6. ยุทธศาสตร์อย่างยั่งยืนของตลาดสามชุกประกอบด้วย

6.1 การรักษาอาคารและตลาดให้อยู่ในรูปแบบตลาดเก่าที่มีชีวิตเนื่องจากตลาดสามชุกเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของตน ในการพัฒนาว่าควรเป็นตลาดที่มีอาหารที่อร่อย สะอาด และมีวิถีชีวิตของชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ และมาท่องเที่ยวตลอดพบว่านักท่องเที่ยวจะต้องมาทานอาหาร และซื้อของฝาก ตลอดจนการได้ชมวิถีชีวิตในอดีต ด้วยบรรยากาศของอาคารร้านที่เก่าแต่น่าสนใจ

6.2 การจัดการด้านบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล คณะกรรมการที่บริหารตลาดสามชุกจะทำได้ด้วยจิตอาสา โดยทุกคนยินดีที่จะเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยกันบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งทางการเงิน และการวางแผนร่วมกัน จึงทำให้ตลาดสามชุกสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างดี นักท่องเที่ยวจึงเดินทางมากันอย่างสม่ำเสมอ

6.3 มีการสร้างเครือข่ายของตลาดสามชุกไปสู่เครือข่ายของชุมชนในบริเวณใกล้เคียงกัน และสร้างเครือข่ายกับตลาดเก่าริมน้ำต่างๆ จากที่ตลาดสามชุกได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวประจำ อีกทั้งเป็นต้นแบบของตลาดริมน้ำแห่งอื่นๆ ที่ต้องการจะปรับตัวมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนตลาดสามชุก ซึ่งบางแห่งก็ประสบความสำเร็จ บางแห่งก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในเรื่องยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จากการแจกแบบสอบถามหาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกแต่ละองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับงานวิจัย Samaporn Kongcharoenkay (2005) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้ามาท่องเที่ยวที่มีผลต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลากร เจ้าของร้านค้ามีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของตนเองมาก เพราะอยู่บนพื้นฐานของความเหมือนกันทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ จนเกิดความยอมรับซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัย Niramorn Khomwham (2014) ที่พบว่าอัตลักษณ์ของชุมชนแสดงถึงตัวตนที่เกิดจากวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการยอมรับของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนของตลาดสามชุก พบว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้วยการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สมาชิกมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดจากความร่วมมือของคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกและเจ้าของร้านค้าที่ช่วยกันบริจาคเงินและแรงงานในการพัฒนาตลาดให้ดีขึ้น ด้วยความรู้สึกรักในชุมชน มีความเป็นเจ้าของชุมชน สอดคล้องกับหนังสือของ Tanakorn Sungkep (2012) ที่ได้อธิบายว่าความเข้มแข็งประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ จริใจ เสียสละ รักท้องถิ่น และต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง

การบริหารองค์กรการรวมตัวของคณะกรรมการ ที่เกิดจากจิตอาสา เข้ามาช่วยบริหารโดยไม่มีผลตอบแทน คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ ไม่ใช่ชนิดบุคคล ไม่ใช่องค์กรตามกฎหมาย แต่เป็นการรวมตัวเพื่อบริหารตลาดสามชุก ทำให้มีประสิทธิภาพ ทั้งมีการพัฒนากฎระเบียบ ของการซ่อมแซมร้านค้าให้ถูกแบบกับอาคารสถาปัตยกรรมแบบโบราณ โดยมีโครงสร้างไม่ทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Niramon Khomwham (2014) ที่อธิบายถึงความสำคัญของแบบแผนอาคารสถาปัตยกรรมแบบโบราณที่ชุมชนตลาดโบราณบางพลี ว่ามีความสำคัญเพราะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น สร้างความพึงพอใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aukladech Chotipong (2016) ที่วิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของไทย ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจัดเป็นกระบวนการบริหารจัดการแนวใหม่ โดยการยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ มีลักษณะของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ส่วนการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งตลาดสามชุกมีกิจกรรมตลอดทั้งปี และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของร้านค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงินหรือความร่วมมือด้านอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Boonlert Inthapanno (2016) ได้วิจัยเรื่องสันติวิถีเริ่มต้นที่ชุมชน:กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสันติสุขภาคเหนือของประเทศไทย ที่พบว่าการสร้างความสมานฉันท์ภายในชุมชนในรูปแบบการมีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือ ร่วมใจในชุมชนและสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และกำกับกติกาของชุมชน

ความสมดุลทั้ง 3 ด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมสำหรับตลาดสามชุกพบว่ามีสมดุลทั้ง 3 ด้าน และมีการพัฒนาไปสู่ทิศทางที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patcharinporn Bhuapisit, Et Al (2013) ที่พบว่าศักยภาพการบริหารจัดการตลาดน้ำอย่างยั่งยืน ควรพิจารณาจากปัจจัยโอกาสที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการตลาดน้ำวัดตะเคียนอย่างยั่งยืนได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจที่ดี

ชุมชนรอบๆ ตลาดน้ำ บ้านเรือนริมคลองบางคูเวียงมีสิ่งแวดล้อมที่ดี และสังคมน่าอยู่จึงเกิดความยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะของยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวตลาดสามชุก โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

6.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์ประกอบที่สำคัญส่งผลต่อนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมา คือความพอใจในพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของตลาดสามชุก ได้แก่ อาหารที่อร่อย สถานที่มีเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมแบบโบราณ และมีสินค้ามากมาย ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีหลักธรรมาภิบาลของคณะกรรมการตลาดสามชุก ด้วยการสร้างความมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

6.2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ตลาดสามชุกเป็นตัวอย่างที่ดีของยุทธศาสตร์ที่มีความยั่งยืน ที่สำคัญคือคนในชุมชนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ของชุมชน อันได้แก่อาคารร้านค้าที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบโบราณ ที่คนรุ่นใหม่ต้องการมาชมบรรยากาศคุณภาพของสินค้าที่อร่อย มีความสะอาด และราคายุติธรรม ความสะอาดของพื้นที่ที่สมาชิกช่วยกันดูแล ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

6.3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ (1) การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับตลาดสามชุก (2) ควรศึกษาถึงตลาดน้ำ ในบริเวณใกล้เคียงหรือแหล่งท่องเที่ยวอย่างอื่น เพื่อนำมาสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวตลาดน้ำ หรือ แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

Reference

- Arunee Jampanil. (2007). *History of Samchuk Market Community, Suphanburi Province ,A.D.1923-2001*. The Degree Master of Arts. Program of Public and Private Management Graduate School .Silpakorn University.
- Aukladed Chotipong. (2016). *Participatory Management and Results-Based Management Affecting The Performance of Tambol Municipality Organization in The North Eastern Region of Thailand*. Pathumthani :

- Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Social Science Review Vol.5 No.2 April-August 2016.(Page 299-311).
- Bunlert Inthapunyo. (2016). *The Community Based Peaceful Means: A Case Study of Local Intelligence in Creating Peaceful Happiness in Northern Thailand*. Pathumthani : Journal of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Social Science Review Vol.5 No.2 April-August 2016. (Page 1-9).
- Cochran W.G.(1977). *Sampling Techniques*. (2 Nd Ed.). New York: Wiley.
- Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports. (2012). *National Development Plan 2012-2015*. Bangkok: Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports. [Thai Version].
- Niramom Khomwham. (2014). *The Study of Community Identity of Bangplee Old Market, Samutprakan Province*. Pathumthani :Valaya Alongkorn Review Vol.4 No.2 July-December 2014 (Page 1-13).
- Patcharinporn Bhuapisit ,Et Al. (2013). *Sustainable Development of Administrative Management for Floating Market*. This Research in Funded by The Institute of Research and Development Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.
- Phukrirk Buasorn. (2011).*The Revitalization of The Old Markets Inthailand*. Veridian E-Journal SU Vol.4 No.1 May - August 2011. Nakhon Pathom : Silpakorn University.
- Sin Sarobon and Et Al. (2003). *Community Travel ,Concept and Experience, Northern Region 427 Province*. Changmai : Vanida Press.
- Samaporn Kongcharoenkay. (2005). *Behavior and Satisfaction of Tourists That Affect to The Sustainable Tourism In Phranakhon Si Ayutthaya Province*.The Master of Business Administration : Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Tanakorn Sungkep. (2012). *Sustainable Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

QUALITY OF WORKING LIFE OF EMPLOYEES IN ROJANA INDUSTRIAL GROUP AYUTTHAYA

วันทนา เนาว์วัน *

Wanthana Naowan

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิจัยเป็นแบบผสมวิธีเชิงคุณภาพและปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัยพบว่าระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความผูกพันและความภาคภูมิใจต่อองค์กร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมาคือการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความปลอดภัยและสุขลักษณะ ($\bar{X} = 3.50$) และน้อยที่สุดคือค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความหลากหลายของงาน, แรงจูงใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.58$) รองลงมาคือด้านความมีอิสระในการทำงาน ($\bar{X} = 3.56$) และน้อยที่สุดคือการมีโอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.38$) การเปรียบเทียบระดับการศึกษาและการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหยาความรู้ความสามารถ

*

Assistant Professor Doctor, Department of Human Resource Management, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

พบว่าพนักงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือ ปวช. และพนักงานที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ อปวส. มีการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig. = 0.032) และพนักงานที่มีการศึกษาปริญญาตรี มีการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig.=0.000) ขณะที่พนักงานที่จบระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. และพนักงานมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig.=0.015) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทพบว่าด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม พนักงานได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับงาน ตลอดจนครอบครัวของพนักงาน ด้านความมั่นคงและโอกาสความก้าวหน้าในงาน พนักงานได้รับการทำสัญญาจ้างแบบถาวร เพื่อความมั่นคงต่อการทำงานและการได้รับสวัสดิการเท่าเทียมพนักงานประจำ สนับสนุนกิจกรรมของเส้นทางสายอาชีพ ความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ บริษัทเน้นความปลอดภัยระหว่างการปฏิบัติงาน ข้อปฏิบัติงานและมาตรฐานการทำงาน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตและกายที่ดี มีสวัสดิการด้านสุขภาพ ความมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงาน บริษัทต้องกำหนดนโยบายการปรับทัศนคติของพนักงาน สร้างพนักงานให้เป็นคนเก่งและคนดีของบริษัท

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตการทำงาน, พนักงาน, บริษัทสวนอุตสาหกรรมโรจนะ

ABSTRACT

This research aims to study the quality of working life of employees of Rojana Industrial Group, PhraNakhon Si Ayutthaya Province and analysis of factors related to work affecting the quality of working life of employees of Rojana Industrial Group, PhraNakhon Si Ayutthaya Province, and to present a model for improving the quality of working life of employees in Rojana Industrial Group, PhraNakhon Si Ayutthaya Province.

Methodology was the mixed methods between qualitative and quantitative research. The samplings were Rojana industrial employees 400 people in Ayutthaya Province. The instruments used in this research were questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed by means of frequency, mean and standard deviation, One-Way ANOVA Analysis and Pearson Correlation (Pearson Correlation).

The results showed that the totally quality of working life of employees was high level, Engagement Its mean was 3.52 Development of operational knowledge Secondly, adequate and fair remuneration Its mean was 3.50 and the smallest is

the rewarding and fair. The balance between life and work, factors related to overall work performance was high level were the variety of tasks. The greatest sharing of knowledge in working together was the motivation to work was higher Its mean was 3.58 In terms of good relationships with colleagues Its mean was 3.56 and the least is the chance to recognize the performance. Reporting results and performance recommendations if there is an error Its mean was 3.38. The results of comparative analysis, educational attainment, and challenging job opportunities found that knowledge can be found that employees with high school / vocational education and staff with education / diplomas. There were different job opportunities, different skill competencies (Sig = 0.032), and employees with undergraduate education. There are different opportunities for performance challenges (Sig = 0.000). At the end of the Diploma / Diploma, and staff are level with a bachelor's degree. There were different job opportunities, different skill competencies (Sig = 0.015). The model for development of the quality of working life of the employees was found to be the most rewarding and fair, secondly, security and career advancement opportunities. Safety and hygiene Minimal in terms of rules and regulations in the work. By way of developing employee training, positive thinking. In practice Performance standards from external and internal trainers. Health promotion activities and there is harmony and other benefits to motivation. And the appropriate compensation for the job.

Keywords: Quality of Working Life, Staff, Rojana Industrial Company.

1. บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกำลังคนให้สามารถปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพเพื่อประโยชน์ขององค์กรและสังคม ดังนั้น องค์กรจำเป็นต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์กรคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรภายในทุกแผนกด้วย คุณภาพชีวิตส่งผลต่อองค์กร 3 ประการ คือ ช่วยเพิ่มผลผลิตขององค์กร ประการที่สองช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นแรงจูงใจให้แก่พวกเขาในการทำงาน คุณภาพชีวิตการทำงานจะช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้วย (Huse, E.F., and Cummings ,1985 : 198-199) ซึ่งในการทำงานจะเน้นไปที่ไป

ที่การสร้างความสุขสบายใจสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย โดยเฉพาะพยายามสร้างให้คนทำงานมีความสุขกับงาน (Cascio, 2003 : 27-28) ส่งผลในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจมีความคิดสร้างสรรค์ที่ดีซึ่งส่งผลไปสู่การมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นและช่วยเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น หากการทำงานพบปัญหา อาทิ การขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การขาดความมั่นคงในหน้าที่การงาน ไม่มีเวลาส่วนตัวกับครอบครัว มีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความยุติธรรมและขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้บังคับบัญชา ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการพิจารณาแก้ไขจะบั่นทอนจิตใจและมีผลถึงระบบการทำงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานปัจจุบันเป็นอย่างไร 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นกลไกสำคัญอย่างมากและมีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานอย่างหนึ่งของบริษัทดำรงให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พนักงานเพื่อจักได้ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่หน่วยงานต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีเกี่ยวข้องกับการทำงานต่อระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสมวิธี ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากอุตสาหกรรมกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

ยานยนต์ ขึ้นส่วนประกอบรถยนต์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 21,448 คน (รายชื่อผู้ประกอบการ สวนอุตสาหกรรมโรจนะ, 2015 : 12-24) และกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 ตัวอย่าง เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ส่วนผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่พนักงานบริษัทและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่ 3 เป็นความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้าน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพโดยการหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทางสถิติเท่ากับ .935

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปและคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนที่ 3 วิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท ส่วนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ดังนี้ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage)

1. ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้านวิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA Analysis of Variance) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. นำข้อมูลจากแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์หาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดยการแจกแจงหาความถี่และเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ ทิศทาง สังเคราะห์และนำมาสรุปรายงานผลการศึกษาคืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.25 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.75 การศึกษามัธยมศึกษาหรือ ปวช. จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 รายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาทจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 ตำแหน่งพนักงานปฏิบัติงาน จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 65.25 ระยะเวลาปฏิบัติงาน 1-5 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านมีความหลากหลายของงานและแรงจูงใจในการทำงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.58$) รองลงมาคือความมีอิสระในการทำงาน ($\bar{X}=3.56$) และน้อยที่สุดคือการมีโอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.38$)

4.3 คุณภาพชีวิตการทำงาน 8 ด้าน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความผูกพันและความภาคภูมิใจต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.52$) รองลงมาคือการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.50$) ความปลอดภัยและสุขลักษณะ ($\bar{X}=3.50$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\bar{X}=3.15$)

4.4 การเปรียบเทียบระดับการศึกษากับการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถพบว่าพนักงานที่มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือปวช. และพนักงานที่มีการศึกษาอนุปริญญาหรือปวส. มีระดับการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig=0.032) และพนักงานที่มีการศึกษาปริญญาตรี มีระดับการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig=0.000) ขณะที่พนักงานที่จบระดับอนุปริญญาหรือปวส. และพนักงานมีระดับมีการศึกษาปริญญาตรี มีระดับการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถที่ต่างกัน (Sig=0.05)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าสภาพทั่วไปและความต้องการด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานบริษัท 3 อันดับแรก คือความต้องการด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ของพนักงาน รวมถึงค่าครองชีพ การมีระเบียบในการให้รางวัลหรือเบี้ยขยัน ด้านสวัสดิการที่เหมาะสม เช่นการคุ้มครองชีวิต การรักษาพยาบาลมากที่สุด ต้องการให้กำหนดลักษณะงานในระเบียบการปฏิบัติงาน มีผังโครงสร้างการบริหารและการทำงานชัดเจนกับพนักงานแต่ละระดับ กำหนดระยะเวลาการจ้าง รวมทั้งการลงโทษที่ยุติธรรม ร่องลงมา และน้อยที่สุดคือด้านความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

วิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงาน ควรเน้นไปในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ลักษณะกิจกรรมโดยการฝึกอบรม ดังนี้

1.1 การอบรมตามหน้าที่ตำแหน่งงาน ข้อปฏิบัติและมาตรฐานการทำงาน การฝึกอบรมด้านฝีมือแรงงานการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้ของพนักงานและพัฒนาทักษะความชำนาญพิเศษให้กับพนักงานอย่างต่อเนื่อง

1.2 การอบรมในการสร้างจิตสำนึกในการทำหน้าที่ของตนเองด้านการบริหารจัดการคน และปรับทัศนคติของบุคคลให้เปลี่ยนความคิดในด้านอัตรา ความต้องการของชีวิตว่าต้องการอะไรบ้างที่จำเป็น

1.3 เน้นการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ สังคม และจิตใจของพนักงานความคิดเชิงบวก/ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน /การทำงานแบบมีส่วนร่วมในองค์กรเพื่อลดความเครียดในการระหว่างการทำงาน

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงาน มีสุขภาพจิต สุขภาพกายที่ดี โดยมีสวัสดิการ การคุ้มครองด้านสุขภาพพนักงาน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ สุขภาพร่างกายและจิตใจ กิจกรรมด้านความสุขของพนักงาน

3. ควรมีการส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านการศึกษา ให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นและพัฒนาเรื่องภาษาต่างประเทศกับพนักงานในบริษัท รวมทั้งการส่งไปศึกษาดูงานในต่างประเทศอย่างทั่วถึง

4. การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีในระหว่างการทำงาน ควรเน้นไปด้านมนุษยสัมพันธ์ เพิ่มความสามารถในการยอมรับระหว่างกัน ได้แก่การพูดคุยกับหัวหน้างาน กิจกรรมการแสดงออกทางด้านความคิดของพนักงานและกลุ่ม การให้อิสระในการทำงาน เพื่อสร้างความคิดสร้างสรรค์ในขอบเขตของความเหมาะสมและถูกต้องของคนในบริษัท

5. ด้านสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และสภาพความเป็นอยู่ในบริษัท ควรสะดวกสบาย พื้นที่การทำงานสะอาด การพัฒนาคุณภาพทางสุขลักษณะและสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ทำให้พนักงานไม่รู้สึกกดดันระหว่างเวลาปฏิบัติงาน

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรม
โรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรให้ความสำคัญตามลำดับดังนี้ 1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอ และยุติธรรมโดยการขึ้นค่าตอบแทนประจำปี เพิ่มด้านสวัสดิการ เช่นค่าอาหาร ค่ากะ ค่าครองชีพ ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น 2. ความมั่นคงและโอกาสความก้าวหน้าในงาน เนื่องจากปัจจุบันบาง บริษัทมีการนำระบบของบริษัทจ้างเหมา (Subcontract) หรือลูกจ้างรายวันมาใช้ ส่งผลต่อการไม่ ปรับให้เป็นพนักงานประจำกระทบต่อโอกาสด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 3. ความปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ควรมีสิ่งทีปลอดภัยแก่พนักงานในการทำงานและถูกสุขลักษณะระหว่าง การปฏิบัติในหน้าที่ 4. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน เนื่องด้วยสภาพอากาศร้อน ควรมีการหาวิธีลดความร้อนของสถานที่ทำงาน เช่น เพิ่มฉนวนกันความร้อนของหลังคา ความ สะดวกสบายเป็นกันเอง บางบริษัทสวดมนต์ก่อนการทำงาน เป็นต้น 5. ด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ควรจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงานให้ได้มาตรฐาน การทำงาน เพื่อการแข่งขันกับบริษัทอื่น ๆ 6. ความผูกพันและภูมิใจต่อองค์กร พนักงานควรมีสิทธิ ในการเป็นส่วนตัว โดยการให้เกียรติและยอมรับนับถือในสังคม 7. ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการ ทำงาน ควรทำงานแบบพอเพียง หากรู้จักคิด วิเคราะห์ใช้เงินแบบพอเพียง รู้จักแบ่งปันสังคมบ้าง ไม่ควรทำงานหนักจนมีปัญหาด้านสุขภาพ ชีวิตไม่มีความสุข ก่อให้เกิดโรคร้ายเครียดต่อการ ทำงาน 8. ความมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงาน ควรที่จะเปลี่ยนสภาพแวดล้อมใน การทำงานให้เป็น ระบบ เพื่อนำมาเป็นนโยบายการพัฒนาซึ่งปรับทัศนคติของพนักงาน อบรมให้เป็นคนเก่งในหน้าที่ และบทบาทของตนเอง เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานคือการมีโอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็น ปัจจัยที่เกี่ยวกับการทำงานที่หน่วยงานควรต้องสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการสำหรับผู้ที่ ที่มีความรู้ความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีความรักในการทำงานและการพัฒนาทักษะมาก ขึ้น หากวัฒนธรรมองค์กรในบริษัทไม่เปิดโอกาสให้รับรู้ผลการปฏิบัติงาน ย่อมเกิดผลดี เนื่องจาก สิ่งนี้เป็นส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจให้พนักงานทำงานอย่างมีความจงรักภักดี ควรที่นำมาหารือกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลคุ้มครองพนักงานด้วย หากผลการปฏิบัติงานดียอมส่งผลต่อรายได้ และมีทัศนคติในการทำงานที่ดีขึ้นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Papavadee Montriwat (2011) ในการจูงใจและการสร้างขวัญกำลังใจพบว่า ตัวแบบลักษณะงาน 5 ประการได้แก่ ความหลากหลายของงาน ความเป็นหนึ่งเดียวกับงาน ความสำคัญของงาน ความมี

อิสระในการทำงาน การมีโอกาสนในการรับรู้ผลการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อสภาวะทางจิตวิทยาบุคคล โดยบุคคลจะรู้สึกได้ว่างานนั้นมีความหมายรู้สึกว่าได้ทำประโยชน์ของงาน รวมทั้งได้รับรู้ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ทำอันส่งผลต่อแรงจูงใจในระดับสูง สร้างผลงานที่มีคุณภาพ มีความพึงพอใจสูง

5.2 การเปรียบเทียบระดับการศึกษาและการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหาคำว่าความสามารถ พบว่าพนักงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือ ปวช. และการศึกษาระดับอนุปริญาหรือปวส. มีการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหาคำว่าความสามารถที่ต่างกัน (Sig. = 0.032) รองลงมาคือพนักงานที่จบระดับอนุปริญาหรือ ปวส. และระดับการศึกษาปริญาตรี ได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหาคำว่าความสามารถที่ต่างกัน (Sig. = 0.015) และต่ำที่สุดคือพนักงานที่มีการศึกษาปริญาตรี มีการได้รับโอกาสในการปฏิบัติงานที่ทำหาคำว่าความสามารถที่ต่างกัน (Sig. = 0.000) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้ผลจากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะพบว่าการศึกษาของพนักงานในแต่ละระดับจะได้รับหน้าที่ในความรับผิดชอบของการทำงานที่ต่างกันตามคุณวุฒิการศึกษาที่จบจากสาขาที่ตรงกับตำแหน่งงาน ประสิทธิภาพคุณภาพของผลงานย่อมแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Piyawan Prusawan and Kanchanat Ruangwarakorn (2013) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกรณีศึกษาบริษัทคอลลิตี้ เทรตติ้ง จำกัด พบว่าพนักงานที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันจะมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานแตกต่างกันคือระดับการศึกษาและอัตราเงินเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chonnakan Muanthap and Janchalee Maphut (2008) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการด้านระดับการศึกษาไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานส่วนประสบการณ์การทำงานและเงินเดือนประจำมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

5.3 คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรมโรจนะ พบว่าด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมมีความคิดเห็นน้อยที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นเพราะอัตราเงินเดือนที่พนักงานได้รับยังไม่มีเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของงาน ความยุติธรรมของสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในปัจจุบันสูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับรายได้สุทธิกับสภาพเศรษฐกิจ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ความสำคัญกับด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมเนื่องจากค่าตอบแทนที่ได้รับเห็นว่าควรต้องมีความเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ การเลื่อนขึ้นของค่าตอบแทนประจำปี อยากรู้ให้ผู้บริหารคำนวณจากรายได้แต่ละวันมาเป็นที่ตั้ง รวมทั้งด้านสวัสดิการ

อื่น ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่ากะ ค่าครองชีพ ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirinthon SaeChua (2010) ได้วิจัยเรื่องความสุขในการทำงานของบุคลากรเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์กลุ่มสื่อและกลุ่มงานสร้างสรรค์เพื่อการใช้งาน พบว่าความสุขในการทำงานของบุคลากรด้าน การจ่ายค่าตอบแทนความมั่นคงในงานความสมดุลในชีวิตการทำงานและปริมาณยังมีในระดับที่ค่อนข้างน้อย

เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Laddawan Gotawin and Wiratchawan Suwanmanee (2010) ได้วิจัยเรื่องเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนคณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์พบว่าด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตการทำงานมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramkhamheang Univrsity Trang Campus (2008) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวรายปี กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ระดับคุณภาพชีวิตที่อยู่ระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Issaraporn Rattanakhod (2551) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี พบว่าอยู่ในระดับปานกลางในด้านรายได้และผลตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Teeraphat Khattiyala (2012) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรรองการบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ที่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อย คือ ค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอต่อรายจ่ายประจำต้องการให้หน่วยงานจัดสวัสดิการเพิ่มขึ้นและพิจารณาขึ้นเงินเดือนอย่างยุติธรรม

5.4 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มีความคิดเห็นรองลงมาอันดับที่สอง ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานต้องการจะมีเวลาให้กับครอบครัวอย่างเพียงพอ มีโอกาสร่วมกิจกรรมพบปะสังสรรค์กับเพื่อน ๆ เวลาของการพักผ่อนในแต่ละวันอย่างเพียงพอ สามารถปฏิบัติงานได้เสร็จทันเวลาอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีช่วงเวลาสำหรับการผ่อนคลายในระหว่างการทำงานที่เหมาะสมจากการสัมภาษณ์พบว่าการทำงานควรมีการทำงานแบบพอเพียง ไม่ควรทำงานหนักจนมีปัญหาด้านสุขภาพชีวิต ก่อให้เกิดโรคร้ายเครียดต่อการทำงาน หากรู้จักคิด วิเคราะห์ที่ใช้เงินแบบพอเพียง รู้จักแบ่งปันสังคมบ้าง ก็จะไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้ตนเองและการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kangwan Yodwisitsak (2014) ได้วิจัยเรื่องการสร้างความสุขของพนักงานโดยแนวคิดองค์การแห่งความสุขในกลุ่มคน Gen-Y พบว่าผู้บริหารจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการสร้าง

ความผูกพันของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยการสร้างความสุข 8 ประการ ได้แก่ สุขทางกาย น้ำใจงาม ทางสายกลาง การพัฒนาทางสมอง ศาสนาและศีลธรรม ปลอดหนี้ การสร้างความสุขจากการมีครอบครัวที่ดี และความสุขที่เกิดจากสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwanna Suethanuwong and Somjai Puttapitakpo (2013) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาลไทยในลอสแอนเจลิสสหรัฐอเมริกา พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสมดุลย์ของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jiraporn Rahothon (2013) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคตะวันออก : จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด พบว่าภาพรวมส่วนใหญ่คุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการไม่แตกต่างกันมากนัก โดยในด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อมและการพักอาศัย คนทำงานส่วนใหญ่จะยังอยู่กับครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนในสังคมก็อยู่ในระดับดี สำหรับด้านการทำงาน พบว่าส่วนใหญ่มีการทำงานทั้งจำนวนวันต่อสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยต่อวันตามที่กฎหมายกำหนดและมีการทำงานล่วงเวลาบ้าง 1 ใน 4 ของคนทำงานพอใจต่อสวัสดิการที่ได้รับในระดับมาก

5.5 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทกลุ่มสวนอุตสาหกรรม-โรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรเน้นในเรื่องด้านค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม โดยการขึ้นค่าตอบแทนประจำปี เพิ่มด้านสวัสดิการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับงานตลอดจนครอบคลุมถึงสมาชิกในครอบครัวของพนักงาน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (1978) กล่าวว่าพื้นฐานคุณภาพชีวิตของประชากรดูได้จากรายได้ครอบครัวที่เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanthana Naowan (2016) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่าด้านความมั่นคงและโอกาสความก้าวหน้าในงาน ควรได้รับการทำสัญญาแบบถาวร เพื่อความมั่นคงกับงาน สนับสนุนกิจกรรมของเส้นทางสายอาชีพ เนื่องจากปัจจุบันบริษัทมีนโยบายนำระบบบริษัทจ้างเหมาหรือลูกจ้างรายวันมาใช้ จึงไม่ปรับให้เป็นพนักงานประจำกระทบต่อโอกาสด้านความก้าวหน้าในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramkhamheang University Trang Campus (2008) ได้วิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของลูกจ้างชั่วคราวรายปี กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงและโอกาสความก้าวหน้ามีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าลูกจ้างชั่วคราวรายปีมีความรู้สึกท้อแท้กว่าหน่วยงานที่ตนสังกัดหรือปฏิบัติงานอยู่นั้นยังให้ความสำคัญน้อย

ทั้งนี้เรื่องดังกล่าวมีความสำคัญมากสำหรับชีวิตของคนทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Matthana Morakul (2012) ได้วิจัยเรื่องความพึงพอใจของบุคลากรต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่าด้านโอกาสที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าในความมั่นคงในงาน การ

ได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นอยู่ในระดับคะแนนที่มากที่สุดมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมข้อนี้ มุมมองสุดท้ายคือด้านความมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการทำงาน บริษัทควรมีนโยบายการปรับทัศนคติของพนักงาน อบรมให้เป็นคนเก่งและคนดีของบริษัท หน้าที่และบทบาทของตนเองและพัฒนาระบบการทำงานให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อผลผลิตที่ได้คุณภาพมาตรฐานสากลเทียบเคียงผลผลิตกับนานาประเทศต่อไป สอดคล้องกับแนวคิด Huse, Cummings (1985) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตการทำงานในการมีระบบที่ดีมีความยุติธรรม ระบบงานวิธีปฏิบัติงานและแผนงานที่ชัดเจนนำมาเพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง อีกทั้งยังมีช่องทางร้องเรียนหรือแสดงความคิดเห็นได้ตามสมควร ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการปฏิบัติในการทำงาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) ค่าตอบแทนที่ได้รับเหมาะสมแต่ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้น ควรปรับฐานเงินเดือนหรือจัดสวัสดิการ รวมทั้งสมาชิกของพนักงานให้สูงขึ้นตามสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป
- 2) ด้านความมั่นคงและโอกาสความก้าวหน้าในงาน ควรปรับให้เป็นพนักงานประจำเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีคุณภาพ
- 3) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ควรปรับสภาพการทำงานแบบพอเพียงใช้ชีวิตตามพระราชดำริอยู่แบบพอเพียง ไม่ควรทำงานหนักจนมีปัญหาด้านสุขภาพชีวิตไม่มีความสุขก่อให้เกิดโรคร้ายเครียดต่อการทำงานหรืออื่น ๆ ตามมา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

- 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น ควรเก็บข้อมูลจากอุตสาหกรรมภาคอื่นเพื่อทำการศึกษาลักษณะเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกัน
- 2) การวิจัยครั้งนี้ อาจมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัยที่ผู้วิจัยไม่ได้รวมไว้ในแบบสอบถามนี้ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ สำหรับปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมและนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพขึ้นต่อไป

References

- Cascio, W.F. (2003). *Managing Human Resources : Productivity Quality of Work Life, Profits.* ^{6th} ed. Boston : McGraw-Hill.
- Chonnakan Muanthap and Janchalee Maphut. (2008). The Factors Influencing Work Life Quality of Industrial Workers in Prapradang District Samutprkarn Province. Faculty of Education Burapha University. *Journal of Education and Social Development*, 4(2),1.
- Huse, E.F., and Cummings T.G. (1985). *Organization Development and Change.* ^{3rd} ed. Minnerota : West Publishing.
- Issaraporn Rattanakhod. (2008). *The Relationship Between Demographic Factors and Quality of Working of Life and Organization Commitment off Supporting Staff at Prince of Songkla University.* Pattani Campus. Songkla University.
- Jiraporn Rahothan. (2013). *Quality of Life of Workers in Eastern Area of Thailand : Chonburi, Rayong, Chanthaburi, and Trat Provinces.* Master of Business Administration in Graduate School, Sripatum University Chonburi Campus.
- Kangwan Yodwisitsak. (2014) . *Building up Employee Engagement through Happy Workplace Concept in Gen-Y Employees.* wms Journal of Management, 3(2),1-10.
- Laddawan Gotawin and Wiratchawan Suwanmanee. (2010). *The Comparative Quality of Working Life Support Personnel Faculty of Engineering At Prince of Songkla University .* Faculty of Engineering at Prince of Songkla University.
- Matthana Morakul. (2012). *Staff Satisfaction With Human Resource Management Suan Sunandha Rajabhat University.* Suan Sunandha Rajabhat University.
- Namelist of Entrepreneurs Rojana Industrial Park. (2015). PhraNakhon Si Ayutthaya Province, 12-24.
- Papavadee Montriwat. (2011). *Motivation and Morale.* Teaching Documents Human Behavior in Organization. Nonthabur : Sukhothai Thamma thirat Open University.

- Piyawan Prusawan and Kanchanat Ruangwarakorn.(2013).*The Factors of Affecting for The Quality of Work Life of The Employees a Case Study of Quality Trading Company Limited*. Journal of Finance, Investment, Marketing and Business Administration, 3(4) October-December.
- Ramkhamheang Univrsity Trang Campus. (2008). *Quality of Working Life of Temporary Employees Annual Case Study* : Ramkhamhaeng University Independent Research University Ramkhamhaeng.
- Sirinthon SaeChua. (2010). *Happiness in Creative Work: A Case Study Industry Oriented Create Media Groups and Creative Groups for Use*. Master of Science in Human Resource Development and National Institute of Development Administration.
- Suwanna Suethanu Wong and Somjai Puttapitakpo. (2013). *Quality of Work Life of Thai Nurses in Los Angles, California United S tates of America*. Sukhothai Thammathirat Open University. Hatyai Symposium, (4), 71-72.
- Teeraphat Khattiyala. (2012). *Quality of Working Life and Organizational Commitment of the Personnel Officers in Pasak Subdistrict Administrative Organization, Mueang Lamphun District*. Master of Public Administration North-Chiang Mai University.
- UNESCO (1978). *Indicators of Environmental Quality and Quality of Life*. Paris : UNESCO.
- Wanthana Naowan. (2016). *The Quality of Working Life Support Personal Case Study : Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University*. Management Science Review Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. March – August 18 (1), 71.

ธรรมาธิปไตย : อุดมคติเพื่อการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจ

ในการปกครองรัฐ

THE DHAMMADHIPATEYYA : THE IDEAL OF CREATING BALANCE FOR STATE SOVEREIGNTY

สุริยา รักษาเมือง *

Suriya Raksamueng

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดแบบธรรมาธิปไตย 2) ศึกษาองค์ประกอบของธรรมาธิปไตย 3) เสนอธรรมาธิปไตยอุดมคติเพื่อการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1)ธรรมาธิปไตยคือการถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ ใช้สนับสนุนการปกครอง 2) องค์ประกอบของธรรมาธิปไตยประกอบด้วย 2.1) ธรรมฐิติ 2.2) ธรรมนิติ 2.3) ธรรมมติ และ 3) ธรรมาธิปไตยในอุดมคติ ได้แก่ 3.1) ผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นตั้งมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ในการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ 3.2) ต้องสร้างระบบและกฎหมายในการปกครองรัฐที่ชอบธรรม 3.3) มีมติที่เป็นธรรม

คำสำคัญ : ธรรมาธิปไตย, อุดมคติ, ความสมดุลแห่งอำนาจ, การปกครองรัฐ

ABSTRACT

The objectives of this search were 1) to study the concept of Dhammadhipateyya, 2) to study the factor of Dhammadhipateyya and 3) to propose The Dhammadhipateyya : The Ideal of Creating Balance for State Sovereignty. The methodology of this research was documentary research. The findings were as follows;

* Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

1) Dhammadhipateyya was the supremacy of the law of truth and righteousness. It's principles that use to support the governance.

2) The factors of Dhammadhipateyya were; 1) Dhammathiti, 2) Dhammaniti and 3) Dhammamati.

3) The ideal Dhammadhipateyya were; 3.1) State governors must hold firmly in the righteousness to create the balance for state sovereignty, 3.2) State governors must establish a righteousness system and laws and 3.3) State governors must have a rightful resolution.

Keywords: Dhammadhipateyya, ideal, balance for state sovereignty.

1. บทนำ

การปกครองคือส่วนสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อให้มนุษย์ชาติได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การปกครองมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งการปกครองนั้นจะเกี่ยวข้องกับอำนาจหลัก 3 ประการได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ ในระบบการปกครองที่ชอบธรรม อำนาจทั้ง 3 จะแยกจากกัน เพื่อความสมดุลแห่งอำนาจ เพราะหากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ในคนคนเดียวจะมีการออกกฎหมายและบังคับใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ตนและกดขี่ผู้อื่น หากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการอยู่ในคนคนเดียวกันผู้พิพากษาจะเป็นผู้ออกกฎหมายและตัดสินโดยไม่ชอบธรรม เนื่องจากตนเป็นผู้ออกระเบียบมาเพื่อตัดสินผู้อื่น แต่ถ้าเมื่อใดอำนาจตุลาการและอำนาจบริหารอยู่ในคนคนเดียวกัน ผู้พิพากษาจะมีอำนาจเหนือใครใด ๆ สามารถตัดสินผู้อื่นซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อตนได้ง่ายดาย ดังนั้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงแยกอำนาจทั้ง 3 ออกจากกันอย่างสิ้นเชิงเพื่อเกิดความสมดุลแห่งอำนาจ ให้อำนาจหนึ่งคานอำนาจหนึ่ง (Surapon Suyaprom, 2017).

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะแยกอำนาจทั้ง 3 ออกจากกันอย่างเด็ดขาด ในความเป็นจริง ก็ยังเกิดการแทรกแซงอำนาจเพื่อเอื้อต่อประโยชน์ตน โดยขาดจรรยาบรรณ ไม่คำนึงถึงผลเสียต่อมวลมนุษย์ การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารขาดหลักธรรมาธิปไตยอันเป็นแม่แบบในการปกครอง ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และความเลื่อมล้ำทางสังคม เอาจริงเอาจังเปรียบซึ่งกันและกัน จนเป็นปมแห่งความขัดแย้ง ซึ่งเป็นที่มาของการถดถอยด้านการพัฒนา ขยายวงกว้างออกไปจากภูมิภาคสู่ระดับชาติและนานาชาติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา สังคมไทยจึงมองว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปกครอง เพราะต่างก็คาดหวังถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งนั่นก็คือความเสมอภาค จะเกิดขึ้นในสังคมไทย แต่ความเป็นจริงไม่ได้เป็นอย่างนั้น อาจจะกล่าวแบบนิยายก็ได้ว่าสวรรค์ไม่ได้เข้าข้างเรา ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ระบอบการปกครองในอุดมคติของไทยไม่ได้เป็นอย่างที่ควรจะเป็น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยประสบปัญหาจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งในสังคมไทยทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกันระดมความคิด ให้สังคมไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ตามบริบทของสังคมไทย

ในฐานะที่สังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมพุทธ ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาอยู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งบริบทของประชาธิปไตยในประเทศไทยก็ควรจะมีพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญ แต่ที่ผ่านมาก็มิได้เป็นดังที่หวัง กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยมิได้นำเอาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการปกครองเข้ามาใช้อย่างเป็นรูปธรรม จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมายหลายประการ ดังที่ปรากฏในสังคมไทย อำนาจอธิปไตยในการปกครองก็เกิดความเหลื่อมล้ำกัน เกิดการแทรกแซงอำนาจ ทำให้ระบอบการปกครองในอุดมคติไม่ได้เป็นไปอย่างที่เราควรจะเป็น เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาการซื้อเสียงขายสิทธิ์ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการและนักการเมือง ปัญหาการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัย ซึ่งก็ไม่ใช่การแสวงหาระบอบการปกครองใหม่ แต่เป็นการค้นหาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง เพื่อใช้ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เป็นระบอบการปกครองที่สมบูรณ์แบบ และเหมาะสมที่สุดกับสภาพสังคมไทย ซึ่งหลักที่เป็นคำสำคัญที่ผู้วิจัยจะถือเป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยก็คือ “ธรรมาธิปไตย”

“ธรรมาธิปไตย” เป็นหลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนักวิชาการต่าง ๆ ก็จะนำมากล่าวถึงกันอยู่เสมอ ด้วยมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ทั้งในทางพระพุทธศาสนาและด้านการเมืองการปกครอง เนื่องจากเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ที่ใช้ในการปกครองตั้งแต่สมัยพุทธกาล แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังใช้ได้ ซึ่งหลักธรรมาธิปไตยนี้ หากนำมาศึกษาวิเคราะห์แล้ว และนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การปกครองที่ขอบธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยด้วยธรรมาธิปไตย เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดแบบธรรมาธิปไตย
- 2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของธรรมาธิปไตย
- 2.3 เพื่อเสนอธรรมาธิปไตยอุดมคติเพื่อการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตย : อุดมคติเพื่อการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาซึ่งประกอบด้วย 1) หลักธรรมาธิปไตย 2) องค์ประกอบของหลักธรรมาธิปไตยที่เกี่ยวกับการสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 แนวคิด ธรรมาธิปไตย (อ่านว่า ทำมาทิปะไต ทำมาทิบปะไต) หมายความว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก (Royal Academy, 2003) มีธรรมเป็นใหญ่ หรือจะหมายความว่า การถือธรรมเป็นใหญ่ เป็นหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งมาจากศัพท์ว่า ธรรม + อธิปไตย ความหมายในที่นี้ คือแนวคิดใช้ธรรมะเป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นระบอบ หรือตัวผู้บริหาร ก็จำเป็นต้องมีธรรมนำการบริหารจัดการ ทั้งสิ้น

นอกจากนั้นธรรมาธิปไตยก็ยังปรากฏในความหมายอื่น ๆ อีกว่า เป็นการถือเอาความถูกต้องขอธรรมชาติเป็นใหญ่ หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติว่า ธรรมาธิปไตยตามหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งเอาธรรมหรือพระธรรมเป็นหลัก เอาความจริง เอาความถูกต้องตามธรรมหรือตามกฎเกณฑ์อันลึกซึ้งของธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งเจ้าเรียกได้อย่างหนึ่งว่าพระเจ้า หรือจะมุ่งตีความถึงความดี ก็น่าจะหมายถึงความยุติธรรม ตามคำที่ว่า ธรรมาธิปไตยนี้ มักลึกซึ้งถึงความดีงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้น ๆ ว่า ความดีก็แล้วกัน (Buddhathatphikkhu, 1988 : 177-181)

นอกจากนั้นธรรมาธิปไตยก็ยังหมายถึง ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ กระทำด้วยความปรารถนาถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (Phradhampidok (P.A. Payutto), 2000) อีกความหมายหนึ่งคือ การยึดถือหลักการเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณในการบริหารจัดการต่าง ๆ คือจะทำอะไรก็ยึดหลักธรรม

เป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสนิยมส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม (Phradhammakittivong (Thongdee Suratecho), 2005) ให้ความสำคัญแก่ธรรม หากเป็นการบริหารก็เป็นการบริหารโดยใช้ธรรมเป็นมาตรฐาน ความถูกต้องความผิดของใครก็ตาม นำเอาธรรมมาเป็นมาตรฐาน ต้องยุติด้วยธรรม เป็นธรรม เทียงธรรม ผู้บริหารต้องทรงธรรม มีธรรม (Pratepdilok (Rabob Dhitayano), N/A) ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม ความเหมาะสมความควรเป็นใหญ่ ก็จัดเป็นธรรมาธิปไตย ซึ่งก็อาจเรียกว่าหลักการก็คงพอได้ (Phrasripariyatmoli (Somchai kusalachitto), 2004) นอกจากนี้ยังปรากฏในความหมายอื่นอีกว่า ระบบการตัดสินใจที่ยึดถือเอาธรรมะ คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าเราเอาธรรมาธิปไตยนี้มาเป็นหลักในการตัดสินใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตย ก็จะกลายเป็น ธัมมิกประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยในครรลองของธรรมะ (V. Vachiramethi, 2008)

สรุปความว่า ธรรมาธิปไตยคือ กระบวนการในการตัดสินใจที่ถูกต้องชอบธรรม การบริหารจัดการแบบเป็นธรรม การปกครองแบบเป็นธรรม เทียงธรรม โดยนัยแล้วหมายเอาระบบของการปกครองที่ชอบธรรม ถูกต้อง เทียงธรรม อีกนัยหนึ่งหมายเอาผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการปกครองซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม มีความเป็นธรรมาธิปไตย กล่าวคือ มีคุณธรรมในจิตใจ เป็นคนที่ยึดถือเอาความถูกต้องเทียงธรรมเป็นใหญ่ในการปกครองนั่นเอง ดังนั้น ธรรมาธิปไตยจึงไม่ใช่ระบอบการปกครอง แต่เป็นหลักสำหรับผู้ปกครองในการปกครองซึ่งต่างกับที่เข้าใจผิดกันโดยทั่วไปว่า ธรรมาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองหนึ่งซึ่งเทียบได้กับประชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย สังคมนิยม เป็นต้น ซึ่งเป็นระบอบการปกครองระบอบหนึ่งโดยสมบูรณ์ อาจกล่าวได้ว่า ธรรมาธิปไตยเป็นหลักควบคุมระบอบการปกครอง กล่าวคือ ระบอบการปกครองทุกชนิดได้รับการออกแบบมาอย่างดี และระบอบการปกครองก็เหมือนกฎหมายย่อมไม่อาจบังคับควบคุมได้ทุกกระเปาะนิ้ว คนไม่ดีจึงใช้กฎหมายเพื่อผลประโยชน์ตน หรือคนโง่อาจใช้กฎหมายไปในทางเสียหายได้ ดังนั้นการปกครองทุกระบบอาจทำลายผู้อยู่ในระบอบนั้นได้ หากปกครองเลวหรือชั่วผู้ปกครองจะพ้นจากความเลวหรือความโง่ได้ หากใช้ทำชั่วเอาความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลักในการปกครอง คือใช้ธรรมาธิปไตย ในแง่นี้ธรรมาธิปไตยเป็นหลักในการปฏิบัติงานของผู้ใช้อำนาจ เป็นหลักที่ผู้ได้ปกครองใช้ในการตรวจสอบผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองใช้อำนาจอยู่ในกรอบเหตุผลและความดีงาม

4.2 องค์ประกอบธรรมาธิปไตยปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ โดยตรง และโดยอ้อม ปรากฏโดยตรงคือ พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมาธิปไตยโดยตรงว่า “นี้เรียกว่าธรรมาธิปไตย” นี้ชื่อว่าโดยตรง เช่นที่ปรากฏในอังคุตตรนิกาย ตักกนิบาต โดยธรรมาธิปไตย เป็นหนึ่งในอธิปไตย 3 ประการ ส่วนโดย

อ้อม วิเคราะห์จากความหมายของธรรมาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการถือธรรมเป็นใหญ่ ยึดเอาธรรม ความถูกต้องชอบธรรม เป็นใหญ่ ในการดำรงชีวิต ในการปฏิบัติ หรือในการบริหาร ซึ่งก็หมายความว่าหากผู้ใดเป็นผู้ทรงธรรม ปฏิบัติตามธรรมสมควรแก่ธรรม ถือธรรมเป็นใหญ่ ผู้นั้นมีธรรมาธิปไตย นั่นเอง เช่นที่ปรากฏในจกกวัดติสฺสวรา อภิปรายว่าประการหนึ่งสามารถสรุปได้อีก 2 นัย คือ นัยแรกเป็น คุณสมบัติของบุคคล ที่ประกอบธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ใช้ชีวิตอยู่ด้วยธรรม นัยที่สอง เป็นหลักของการปกครอง เป็นให้เป็นการบริหารบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้เกิดความดีงามแก่สังคม เมื่อสรุปองค์ประกอบของธรรมาธิปไตย พบว่ามีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

4.2.1) ธรรมฐิติ ตั้งมั่นอยู่ในธรรม ผู้ปกครองรัฐจะต้องตั้งมั่นในธรรม ปกครอง ประเทศ บริหารประเทศ

4.2.2) ธรรมนิติ ระบบที่เป็นธรรม ผู้เข้าสู่ตำแหน่งการปกครองจะต้องเข้ามา ด้วยระบบที่เป็นธรรม บัญญัติกฎหมายที่ชอบธรรมเป็นกลางไม่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

4.2.3) ธรรมมติ มติที่เป็นธรรม กล่าวคือการตัดสินใจหรือการลงมือทำงานหรือ สิ่งอื่นใดที่จะส่งผลกระทบต่อสังคม ต้องอาศัยมติของสังคมที่ชอบธรรมได้แก่ความเห็นของประชาชน เป็นหลัก เพื่อรักษา มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพของประชาชน

4.3 ธรรมาธิปไตยอุดมคติเพื่อการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ เป็นธรรมาธิปไตยที่เน้นการบริหารแบบใช้ธรรมเป็นฐานในการปกครองรัฐ ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดคือ

4.3.1) ผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นตั้งมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบ ธรรมธรรมเป็นใหญ่ในการใช้อำนาจปกครองรัฐ ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจการบริหารประเทศที่ ชอบธรรม

4.3.2) ผู้ปกครองจะต้องเข้าสู่อำนาจของการปกครองรัฐด้วยระบบที่เป็น ธรรมถูกต้องชอบธรรม และสร้างระบบและกฎหมายในการปกครองรัฐที่ชอบธรรม ไม่เอื้อ ประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจนิติบัญญัติที่ชอบธรรม

4.3.3) มีมติที่เป็นธรรม ผู้ปกครองรัฐจะต้องมีความเที่ยงธรรมตัดสินใจในอันจะ ทำหรือไม่ทำอะไรๆ ต้องอาศัยมติของสังคมที่ชอบธรรมได้แก่ความเห็นของประชาชนเป็นหลัก เพื่อ รักษา มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจตุลาการที่ชอบ ธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ธรรมาธิปไตยคือ กระบวนการในการตัดสินใจที่ถูกต้องชอบธรรม การบริหารจัดการแบบเป็นธรรม การปกครองแบบเป็นธรรม เทียงธรรม เพราะหมายเอาระบบของการปกครองที่ชอบธรรม ถูกต้อง เทียงธรรม และหมายเอาผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ในการปกครองซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม มีความเป็นธรรมาธิปไตย มีคุณธรรมในจิตใจ เป็นคนที่ยึดถือเอาความถูกต้องเทียงธรรมเป็นใหญ่ในการปกครองนั่นเอง โดยนัยที่กล่าวมา มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ได้นำเสนอว่า หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการวางหลักในการใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่า โปร่งใส (Boonton Dokthaisong, Suriya Raksamueng and Pravej Maharatsakul, 2017) เมื่อมองลึกลงไปแล้ว หลักธรรมาภิบาลก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากธรรมาธิปไตยแต่อย่างใด เพราะหลักธรรมาภิบาลมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมทุกประการ ดังจะได้สรุปให้เห็นอย่างชัดเจนต่อไปนี้

1) ธรรมจิติ ผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นตั้งมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ในการใช้อำนาจปกครองรัฐ ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจการบริหารประเทศที่ชอบธรรม ตรงกับหลักธรรมาภิบาลคือ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส

2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองจะต้องเข้าสู่อำนาจของการปกครองรัฐด้วยระบบที่เป็นธรรม ถูกต้องชอบธรรม และสร้างระบบและกฎหมายในการปกครองรัฐที่ชอบธรรม ไม่เอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจนิติบัญญัติที่ชอบธรรม ตรงกับหลักธรรมาภิบาลคือ หลักนิติธรรม

3) ธรรมมติ มีมติที่เป็นธรรม ผู้ปกครองรัฐจะต้องมีความเที่ยงธรรมตัดสินใจในอันจะทำหรือไม่ทำอะไรๆ ต้องอาศัยมติของสังคมที่ชอบธรรมได้แก่ความเห็นของประชาชนเป็นหลัก เพื่อรักษา มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งหมายถึงการใช้อำนาจตุลาการที่ชอบธรรม ตรงกับหลักธรรมาภิบาลคือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

ดังนั้น เมื่อผู้บริหารประเทศรัฐ หรือองค์กร ดำรงตนอยู่ในหลักธรรมาธิปไตยในอุดมคติแล้วก็ถือว่าได้ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลไปในตัว เนื่องจากหลักธรรมาธิปไตยในอุดมคติมีความหมายครอบคลุมถึงหลักธรรมาภิบาลทุกประการ ซึ่งเมื่อผู้บริหารได้บริหารประเทศ รัฐหรือองค์กรตามหลักธรรมาธิปไตยที่ได้แสดงไว้แล้วนี้จะสามารถสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง เกิดความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1. ควรมีนโยบายผลักดันให้มีการนำเอาหลักธรรมาธิปไตยไปปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐทุกองค์กร เพื่อให้เกิดความสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ

6.2. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารล้วน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงมาจากเอกสารแหล่งเดียว ควรมีการศึกษาในแบบผสมวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่นการสัมภาษณ์ สทนากลุ่มเฉพาะ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.3. ควรมีการศึกษาเรื่อง ธรรมาธิปไตยในชีวิตประจำวัน เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

References

- Boonton Dokthaisong, Suriya Raksamueng and Pravej Maharatsakul. (2017, April – June). The Integrative Buddhism Principles to Lead the Profound Public Administration to Build the Mahachulalongkornrajavidyalaya Intellectual Capital Through Higher Learning and Ready toward AEC. *Journal of MCU Social Science Review*, 6 (2),77
- Buddhathatphikkhu. (1988). *Politics is Dhamma*. 2nd Edition. Bangkok : Arunvitthaya.
- Phradhammakittivong (Thongdee Suratecho). (2005). *The Word of Monastery : Dictionary for Buddhism Education*. Bangkok : Liang Chiang Press.
- Phradhampidok (P.A. Payutto). (2000). *Dictionary of Buddhism*. 9th Edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phrasripariyatmoli (Somchai kusalachitto). (2004). *1 Contemporary Buddhism*. 2nd Edition. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Pratepdilok (Rabob Dhitayano). (N/A). *Buddhism and constitution*. Bangkok : Thai Buddhism Promotion Center.
- Royal Academy. (2003). *Dictionary of Royal Academy B.E.2542*. Bangkok : Nanmeebooks Publication.
- Surapon Suyaprom. (2017). The Study of Citizenship for Democracy Promotion in Locality. *Journal of MCU Social Science Review*, 6 (2), 85-100.
- V. Vachiramethi. (2008). *Dhammadhipateyya*. Bangkok : Postbooks.

**การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกัน
และลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์**
**PERCEPTION OF PEOPLE IN THE IMPLEMENTATION OF
THE POLICY TO PREVENT AND REDUCE ROAD ACCIDENTS.
IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE**

ชลิต บุญเทศ* ปภาวดี มนตรีวัต**

Chalit boonthes, Papavadee Montriwat

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) เปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและประเภทยานพาหนะ 3) เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการบังคับใช้นโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แบบผสมผสานของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ประกอบด้วย ประชาชนผู้ใช้งานพาหนะที่มีใบอนุญาตขับขี่และเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้บังคับใช้กฎหมาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน 400 คน คำนวณด้วยวิธีของ Taro Yamane และเจ้าหน้าที่ตำรวจ 15 คน จากอำเภอหัวหินอำเภอปราณบุรี และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามชั้นภูมิ เครื่องมือคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-way ANOVA ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบดังนี้ 1) การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสาร 2) เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชน พบว่า ผู้ที่มีความแตกต่างด้านอายุ ระดับการศึกษา ประเภทใบขับขี่ ประสบการณ์ในการขับขี่ และประเภทยานพาหนะ มีการรับรู้การนำนโยบายไป

* Master of Public Administration and Public Administration Public Administration, College of Innovation Management.

** Rajamangala University of Technology Rattanakosin.

ปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน 3) การส่งเสริมการบังคับใช้นโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่สำคัญได้แก่ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ต้องกำหนดบทลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงบนถนนมีความชัดเจนและออกแบบถนนในเขตเมืองที่ปลอดภัย โดยเฉพาะจุดที่เป็นพื้นทางข้ามหรือทางแยก ด้านการสื่อสารนโยบาย ต้องการปรับปรุงซ่อมแซมถนนส่งเสริมความปลอดภัยในการสัญจร มีแผนการจัดการความเสี่ยงของนักเรียนโดยการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในโรงเรียนมีความชัดเจนเข้าใจง่าย ด้านการบังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจรอย่างเคร่งครัด และมีการกำหนดมาตรการในการกำกับควบคุมดูแลโดยสาธารณะ

คำสำคัญ : การรับรู้ของประชาชน, การลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

ABSTRACT

This research objectives were to 1) study the people perception on the implementation of the policy to prevent and reduce road accidents in Prachuap Khiri Khan Province 2) compare the people perception on the implementation of the policy, classified by personal factors and type of vehicles used 3) recommend the appropriate approach to enhance the enforcement of the policy to prevent and reduce road accidents in Prachuap Khiri Khan Province.

this was a mixed research of quality and quantity. population consisted of licensed drivers and the policemen who enforced the law involved. samples were 400 drivers obtained via Yamane calculation, with the application of accidental random sampling, and 15 policemen from Huahin, Pranburi, and Muang Prachuap Khiri Khan Districts, purposive and stratification random sampling were applied. instrument used were questionnaire and interview. statistical tools employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, t- test, one way anova, and content analysis.

Research findings were as follows; 1) the people perception on the implementation of the policy to prevent and reduce road accidents in Prachuap Khiri Khan Province was at high level, with the highest mean on communication 2) when compared the people perception, differences were found among those with

differences in ages, education level, types of driving licenses, driving experiences and type of vehicles used at 0.05 level of statistical significance, while no difference was found between those with different genders 3) promote the enforcement of policies to prevent and reduce road accidents. in Prachuap Khiri Khan Province important policy clarity criminal penalties should be imposed to prevent road safety behaviors and road safety in urban areas. the point is basically the crossing or intersection. policy communication need to improve road repair, promote safety in roaming. there is a risk management plan for students by analyzing the causes and risk factors of road accidents in schools. law enforcement there is a strict enforcement of traffic laws, and there are measures for supervision of public bus control.

Keywords: Perception Of People, Reduce Road Accidents.

1. บทนำ

ปัญหาอุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญของทุกประเทศซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชากรโลกเป็นจำนวนมาก สำหรับประเทศไทยการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรก็นับเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในมาตรการแก้ไขและป้องกันอุบัติเหตุ เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุตามท้องถนนเพื่อเป็นการเฝ้าระวังความปลอดภัย ลดปัจจัยเสี่ยงจากอุบัติเหตุทางถนนและวางแผนรณรงค์และการประชาสัมพันธ์สร้างวินัยจราจรอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี สำหรับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วนจริงจังและต่อเนื่อง

ต่อมาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติใช้แผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2556 -2559 เป็นกรอบแนวทางในการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคืออุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและสอดคล้องกับแนวทางสากล ด้านการจัดการความปลอดภัย จึงนำบทสรุปการร่วมดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประชุมศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แผนปฏิบัติการด้านความปลอดภัยทางถนนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2559 จะเป็นแผนปฏิบัติการสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ อันจะนำไปสู่การลดอัตราการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และนักท่องเที่ยว ส่งผลไปสู่การลดความสูญเสียในภาพรวมในระดับประเทศ จากที่

กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลและการรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำเสนอแนวทางเสริมสร้างความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อันจะส่งผลต่อการลดลงของอุบัติเหตุตามวัตถุประสงค์ของนโยบายต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.2 เปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและประเภทยานพาหนะ

2.3 เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการบังคับใช้นโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชาชนผู้ปฏิบัติตามนโยบาย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้บังคับใช้นโยบาย

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) ประชาชนผู้ปฏิบัติตามนโยบาย ได้แก่ ผู้ใช้ยานพาหนะที่มีใบอนุญาตขับขี่จำนวน 400 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane หลังจากนั้นกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วน โดยอำเภอหัวหิน จำนวน 161 คน อำเภอปราณบุรี จำนวน 110 คน และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 129 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2) เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรผู้บังคับใช้นโยบาย จำนวน 15 คน จากอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อำเภอละ 5 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามชั้นภูมิเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่ง ออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 การประเมินการรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบาย ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในช่วงกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลระหว่าง เดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 5 เดือน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ในช่วงปี 2558 และ 2559 จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย ประชาชนใน 3 อำเภอในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ อำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 400 คน และได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 400 ฉบับ

ข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้นโยบายรวบรวมด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอหัวหิน สถานีตำรวจภูธรอำเภอปราณบุรี และสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แห่งละ 5 ราย รวม 15 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การตรวจสอบด้านการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลเอกสารด้านต่างๆ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ ท่านที่มีความแตกต่างในด้าน อาชีพ อายุและบทบาทหน้าที่ แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา รวบรวมคำตอบและวิเคราะห์สรุปเป็นหมวดหมู่ ข้อมูลจำนวนอุบัติเหตุเทียบกับเคียงกับเป้าหมาย

2) การตรวจสอบด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆ วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) การตรวจสอบข้อมูล การให้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนข้อมูลและการตีความของผู้วิจัย การตรวจสอบความถูกต้องของผลการศึกษาด้วยวิธีการสร้างแบบสอบถาม (Check List) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและใช้สถิติในการวิเคราะห์ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ t-test และ One-way Anova

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนในการเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 มีอายุระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช.และปริญญาตรี มากที่สุดจำนวนประเภทละ 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 และใช้รถจักรยานยนต์มากที่สุดจำนวน 153 คน ส่วน คิดเป็นร้อยละ 38.3 ส่วนใหญ่ถือครองใบขับขี่ระยะเวลา 5 ปี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 และมีประสบการณ์ในการขับขี่ 9 ปีขึ้นไปจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5

ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพรวม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .527 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการสื่อสารนโยบาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบดังนี้

1) ด้านความชัดเจนของนโยบาย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .522 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงบนถนนมีความชัดเจน ค่าเฉลี่ย 2.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .596 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การออกแบบถนนในเขตเมืองที่ปลอดภัย โดยเฉพาะจุดที่เป็นพื้นทางข้ามหรือทางแยกค่าเฉลี่ย 2.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .698

2) ด้านการสื่อสารนโยบาย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .500 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การปรับปรุงซ่อมแซมถนนส่งเสริมความปลอดภัยในการสัญจร ค่าเฉลี่ย 2.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .675 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ แผนการจัดการความเสี่ยงของนักเรียนโดยการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในโรงเรียนมีความชัดเจนเข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ย 2.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .568

3) ด้านการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .472 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจรอย่างเคร่งครัด ค่าเฉลี่ย 2.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .658 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การกำหนดมาตรการในการกำกับควบคุมดูแลรถโดยสารสาธารณะ ค่าเฉลี่ย 2.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .595

5.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชนในการเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและประเภทยานพาหนะ

เพศ เพศต่างกัน มีการรับรู้ในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน

อายุ อายุต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ประเภทของใบขับขี่ ผู้ที่ถือใบขับขี่ต่างประเภทกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ประสบการณ์ในการขับขี่รถ ประสบการณ์ในการขับขี่รถต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ยานพาหนะที่ใช้ต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

5.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหาการบังคับใช้หรือการปฏิบัติตามนโยบาย ผลการสัมภาษณ์พิจารณาตามรายอำเภอเป็นดังนี้

(1) อำเภอหัวหิน จำนวนนักท่องเที่ยวมาก ส่งผลให้จำนวนรถมีมาก เส้นทางจราจรจำกัด ไม่สะดวกในการจัดระเบียบ ผู้มีฝ่าฝืนกฎจราจรมากโดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งมีสาเหตุมาจากไม่ทราบเส้นทาง จุดเสี่ยงหรือทางเลี้ยวต่าง ๆ เส้นทางจราจรไม่ชัดเจนมีการปรับปรุงเส้นทางของทางจราจรใหม่แต่ยังคงสามารถใช้เส้นทางเดิมทำให้ผู้ขับขี่เกิดความสับสนถนนคับแคบนักท่องเที่ยวไม่มีที่จอดรถจึงมักจอดรถตามจุดต่าง ๆ บนถนนทำให้เกิดขวางเส้นทางจราจร ปัญหาด้านบุคลากรที่มีไม่เพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการ เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐไม่สามารถที่จะตอบสนองได้ในทุกมิติที่ประชาชนหรือผู้ใช้รถใช้ถนนต้องการได้ ทำให้มีทั้งปัญหาการจราจร และอุบัติเหตุ

(2) อำเภอปราณบุรี เป็นเส้นทางที่มีรถจำนวนมากหลากหลายประเภทเพราะเป็นเส้นทางผ่านลงไปสู่ภาคใต้ ส่งผลให้เกิดปัญหาอย่างมากทั้งเรื่องอุบัติเหตุและการเสื่อมโทรมของผิวจราจร ซึ่งเป็นผลมาจากมีรถบรรทุกใช้เส้นทางถนนเพชรเกษมเป็นจำนวนมาก เมื่อพื้นผิวถนนชำรุดจึงทำให้จุดดังกล่าวเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย มีการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดอยู่ตลอดเส้นทางแต่ก็ทำให้พื้นผิวการจราจรมีน้อยลงในขณะที่จำนวนรถเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังมี ปริมาณรถแน่นหนาและหลากหลายประเภท โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายยิ่งไปกว่านั้นผู้ขับขี่ยังไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด แม้จะมีการวางมาตรการการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นแล้วก็ตาม เจ้าหน้าที่ต้องทำงานหนักในการกวาดขันให้ผู้ขับขี่มีวินัยและตระหนักถึงความปลอดภัย

(3) อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีเส้นทางระยะยาวก่อให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้งเนื่องจากกระยะถนนเพชรเกษม ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นระยะทางยาวสาเหตุจากอุบัติเหตุกว่า 50 เปอร์เซนต์ มาจากการหลับใน ขับรถเร็ว และเมาสุรา โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ที่ไม่สวมหมวกกันน็อก การจราจรขาดความชัดเจนในช่องทางการวิ่งระหว่างเลนถนนและการเปลี่ยนพื้นสภาพผิวถนน ที่มีรอยประหรือเป็นหลุมเป็นบ่อการจราจรริมถนนเป็นอันตรายต่อรถจักรยานยนต์ เพราะถนนแคบเปิดประตูรถจะทำให้รถจักรยานยนต์เสียหลักได้ขาดการประชาสัมพันธ์เรื่องรายละเอียด ความเข้าใจของประชาชนหรือผู้ใช้รถใช้ถนนยังไม่เข้าใจเพียงพอ กฎหมายมีความหละหลวมไม่รัดกุมมีอัตราโทษที่ไม่รุนแรง การเห็นแก่พวกเห็นแก่ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยศึกษาเรื่อง การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การรับรู้นโยบาย ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการสื่อสารนโยบาย ซึ่งตามแนวคิดของ Van Meter & Van Horn, (1975) การสื่อสารนโยบายมีความสำคัญยิ่งต่อการบรรลุผลของนโยบาย โดยการสื่อข้อความ หมายถึง การสื่อสารให้ผู้นำไปปฏิบัติทราบอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ปฏิบัติต้องกระทำ ซึ่งจากผลการศึกษาในครั้งนี้ แม้ว่าการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และสร้างจิตสำนึกการขับขี่ด้วยความปลอดภัยแต่ก็พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ายังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบการจราจรจราจร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumalee Boonrueang (2017) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการกำหนดนโยบายการจัดการความรู้ กำหนดเป้าหมายที่ตอบสนองวิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยชัดเจน และสร้างทีมงานจัดการองค์ความรู้ในองค์กร ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการความรู้ของหน่วยงาน สามารถนำนโยบายการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยไปสู่แผนปฏิบัติการบริหารจัดการความรู้ในส่วนงานและติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรของส่วนงาน มหาวิทยาลัยมีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับนโยบายใหม่ๆ ของหน่วยงานก่อนปฏิบัติงานเสมอ พร้อมกับจัดโครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

6.2 การเปรียบเทียบการรับรู้ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ยานพาหนะที่ใช้ ประเภทใบขับขี่ และประสบการณ์ในการขับขี่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกันใน

การรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเทียบกับวรรณกรรมที่ศึกษา พบว่า เป็นไปตามที่สมัย จิตหมวด (อ้างในบัณฑิต เผ่าวัฒนา 2548) ว่า สติปัญญา ความรู้หรือประสบการณ์เดิม ส่งผลต่อการรับรู้ของบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manoon jaicheu (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการของลูกค้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดสมุทรสาคร : กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การรับรู้คุณภาพการให้บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดสมุทรสาคร : กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรสาคร มีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 มีความพึงพอใจสูงสุด ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ รองลงมา ด้านการตอบสนองต่อการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ และ ระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และการรับรู้ภาพลักษณ์ของลูกค้าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.89 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 ในรายด้าน มีความพึงพอใจสูงสุด ด้านพนักงานรองลงมา ด้านองค์กร ด้านการบริการ และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

6.3 การบังคับใช้นโยบาย ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการบังคับใช้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนมีสาเหตุจากตัวบุคคลผู้ขับขี่ยานยนต์ นอกเหนือจาก สภาพทางกายภาพของเส้นทาง จิตสำนึกของผู้ปฏิบัตินโยบายมาตรการการบังคับใช้ เพื่อให้มีการปฏิบัติ งบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์และจำนวนบุคลากรที่ดูแลกำกับกับการบังคับใช้ เมื่อเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สอดคล้องกับ Kritthaphong Rojrungsotthorn (2006) ซึ่งศึกษาเรื่อง สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถยนต์ในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และพบว่า สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากผู้ขับขี่อยู่ในระดับมาก โดยเกิดจากความประมาทของผู้ขับขี่มากที่สุด เมื่อเทียบกับวรรณกรรมที่ศึกษา พบว่า ด้านสภาพทางกายภาพของเส้นทางจราจรเป็นไปตามข้อสรุปของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุโดยการส่งเสริมสภาพถนนที่ปลอดภัยด้วยการออกแบบถนนให้ได้มาตรฐาน การออกแบบทางเชื่อมทางแยก ลักษณะผิวถนนที่มีการต้านทานการลื่นสภาพแสงสว่างและการออกแบบเครื่องหมายจราจรที่เข้าใจง่ายสังเกตเห็นได้ชัดเจน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงนโยบาย

1) ควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการประสานงานและควบคุมกฎหมาย สถานีตำรวจต้องมีการดำเนินการตาม กฎหมายจราจรอย่างจริงจังและเคร่งครัด

2) ควรมีนโยบายและแผนงานในการให้มีการเรียนรู้เรื่องกฎหมายจราจร เป็นประจำทุกปี เรื่องหมวกนิรภัย การรัดเข็มขัดนิรภัย เครื่องหมายจราจรและการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร

3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ในการป้องกันอุบัติเหตุแก่เยาวชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดความตระหนักในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจราจร

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงปฏิบัติ

1) ในการทำงานควรรหาเทคนิควิธีการทำงานที่สะดวก รวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการบริการที่รวดเร็ว เพื่อการแก้ปัญหาจราจรการแก้ปัญหาช่วง เวลาเร่งด่วนและควรรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการจราจร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการแก่ประชาชน

2) ควรมีอัตรากำลังที่เพียงพอแก่ความต้องการเพื่อให้สามารถรองรับงาน ที่เพิ่มขึ้น และประชากรเพิ่มขึ้น รวมทั้งปริมาณยานพาหนะที่เพิ่มขึ้น

3) ควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนโครงการควรสรรหาหรือเปิดรับบริจาคจาก หน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้การสนับสนุนโครงการเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสรรหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยการติดตั้ง ระบบการจราจรที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นและจุดบริการเส้นทางแยก ที่มีปัญหาและมีความต้องการเร่งด่วน เพื่อลดปัญหา และควรกวดขันวินัยจราจร

7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการประสานงานที่ดีให้เป็นระบบมีหน่วยงานกลางที่คอยให้การประสานงานกับ ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ภาระหน้าที่และการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น โดยมีผู้ประสานงานผู้ใกล้ชิดและศูนย์กลางคอยควบคุมดูแลการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรและประชาชน

2) ควรสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยจัดให้มีระบบสวัสดิการที่ดีพอเหมาะสมและหลากหลาย เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

3) ควรกำหนดให้กระจายความรู้เกี่ยวกับการใช้รถใช้ถนนอย่างกว้างขวางพร้อมกับอบรม เกี่ยวกับเครื่องหมายจราจรที่พบบ่อย ๆ ในชีวิตประจำวันให้ประชาชนและเยาวชนได้เข้าใจ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การใช้เครื่องเสียงที่ดังเกินไปจะทำให้การได้ยินเสียงเตือนจาก ภายนอกลดลง เมื่อผู้ขับขี่ไม่ได้ยินเสียงจากภายนอกอุบัติเหตุก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย

4) ควรมีความชัดเจนในช่องทางการวิ่งระหว่างเลนถนน และการเปลี่ยนพื้นสภาพผิวถนน ที่มีรอยประหรือเป็นหลุมเป็นบ่อ และการจอดรถริมถนนอันตรายต่อรถจักรยานยนต์ เพราะถนนแคบเปิดประตูรถจะทำให้รถจักรยานยนต์เสียหลักได้

References

- Berman, P. and McLaughlin, M.W. (1977). *Federal Programs Supporting Educational Change, Vol. VII: Factors Affecting Implementation and Continuation*. Santa Monica. Calif.: The Rand Corporation.
- Krittaphong Rojrungsothorn (2006). *Causes of Traffic Accidents of Motorcyclists in Laem Chabang Industrial Estate*. Chonburi Province. Bachelor of Public Administration Public Policy Disciplines College of Public Administration Burapa University.
- Manoon jaicheu (2017). (2017,July-September) Consumer's Perception on Brand Image and Service Quality in Provincial Electricity Authority Samut Sakhon A Case Study of Samut Sakhon Industrial Estate. *Journal of MCU Social Sciences Review*,6(3), 146-158
- Mazmanian, D. A., & Sabatier, P. A. (1989). *Implementation and Public Policy: With A New Postscript*. Latham, MD: University Press of America.
- Sabatier,P.A. and Mazmaian,D.A. (1980). *The Implementation of Public Policy: A framework of Analysis*. *Policy Studies Journal*, 8, 538-567.
- Sumalee Boonrueang. (2017). (2017,October-December). Factors Affecting Knowledge Management of MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity. *Journal of MCU Social Sciences Review*,(6)4,227-237.
- Van Meter, & Van Horn. (1975). The Policy Implementation Process : Conceptual Framework. *Administration and Society*. 6(5), 445 – 486.

ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

MARKETING FACTORS AND SOCIO-CULTURAL FACTORS AFFECTING THE DECISION MAKING BEHAVIOR FOR RENT OF EMPLOYEES IN BANGPA-IN INDUSTRIAL IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

สถาพร ไกรสังเกตุ* เกียรติชัย เวชฎาพันธุ์**

Sathaporn Kraiungkate, Kiatichai Vesdapunt

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ (1) สํารวจปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด บริการ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม พฤติกรรมในการเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) วิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน (4) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอินที่เช่าหอพัก จำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) และสมการถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression)

ผลการวิจัยพบว่า

(1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สัญชาติไทย อายุระหว่าง 31-35 ปี สถานภาพสมรส มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และจำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คน ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านลักษณะกายภาพที่ให้บริการ ที่ตั้งและ

* Master of Business Administration Eastern Asia University.

** Department of Business, Master of Business Administration, Eastern Asia University.

ช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ บทบาททางสังคม และครอบครัว

(2) ปัจจัยส่วนบุคคลนั้น จะเป็นกลุ่มวัยกลางคนที่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท มีสถานภาพสมรส จำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คน ซึ่งกลุ่มผู้เช่านี้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยให้กับครอบครัว ที่ต้องการความสะดวกสบายในการเดินทาง และด้านต่างๆ เช่น การชำระเงินกับเจ้ากิจการ ซึ่งมีราคาไม่สูงมาก

(3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านที่ตั้งและช่องทางการจำหน่าย บุคลากรการให้บริการ และกระบวนการให้บริการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน

(4) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ด้านวัฒนธรรมย่อย และบทบาททางสังคม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน

คำสำคัญ : ส่วนประสมการตลาด, ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม, พฤติกรรมในการเลือกเช่าที่พักอาศัย, การตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย

ABSTRACT

The objectives of this study were; (1) to survey personal factors, service marketing mix, socio-cultural factors and apartment for rent behavior of employees in Bangpa-in Industrial Estate at Phra Nakhon Si Ayutthaya province, (2) to analyze the relation between the personal factors and apartment for rent decision making behavior of employees in Bangpa-in Industrial Estate at Phra Nakhon Si Ayutthaya province, (3) to analyze the influence of the marketing mix, affecting apartment for rent decisions of employees in Bangpa-in Industrial Estate in Phra Nakhon Si Ayutthaya province, (4) to analyze the influence of socio-cultural factors, affecting apartment for rent decision making of employees in Bangpa-in Industrial Estate at Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The samples were 400 rented apartment of employees, using the multi-stage sampling in Bangpa-in Industrial Estate. Data were collected by questionnaires of frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square test and binary logistic regression.

The results of the study were as follows:

(1) Most of the respondents were male, Thai, age between 31-35 years old, married, the average monthly income were 20,001-30,000 baht/month, live together of 1-2 persons. The most important were physical aspects of the service marketing mix. i.e. process, physical characteristics, place, social and cultural factors which were very important i.e. social role and family,

(2) Personal factors were middle-age between 31-35 years old, married, the average monthly income of 20,001-30,000 baht/month, live together with 1-2 persons which paid attention to the behavior of rent choosing for the family and need for travel convenience and aspects such as payment to the business which was not very high,

(3) Service marketing mix factors were product, place, people and process, affected apartment for rent decision making of employees in Bangpa-in Industrial Estate,

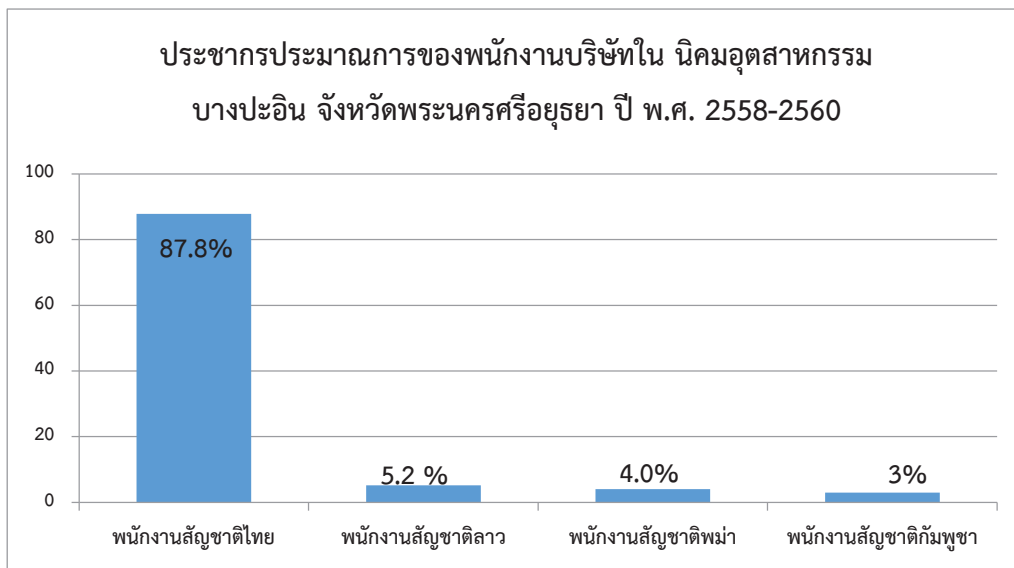
(4) Socio-cultural factors were subculture and social role, affected apartment for rent decision making of employees in Bangpa-in Industrial Estate.

Keywords: Service Marketing Mix, Socio-Cultural Factors, Renting Behavior, Decision of Rental Apartment of Employees.

1. บทนำ

เนื่องจากด้วยราคาที่อยู่อาศัยและที่ดินที่สูงขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถในการซื้อเป็นเจ้าของได้ จึงนิยมเช่าที่อยู่อาศัยมากกว่า ซึ่งจะเห็นได้ว่า ธุรกิจหอพักยังมีแนวโน้มเติบโตอีกในอนาคต เพราะประชากรมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีความต้องการหาที่อยู่อาศัยซึ่งต้องการสะดวกในการเดินทางและใกล้แหล่งชุมชน แหล่งการค้า สำนักงาน สถานศึกษา หรือโรงงาน กลุ่มลูกค้าธุรกิจหอพักส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ระดับล่างกลุ่มต่างๆ ทั้งคนทำงานในสำนักงาน และพนักงานโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จึงเป็นธุรกิจที่ดึงดูดผู้สนใจลงทุนมากขึ้นและเป็นธุรกิจที่ไม่ซับซ้อนและมีการเจริญเติบโตที่เร็ว จึงทำให้การเลือกที่พักอาศัยนั้นเป็นสิ่งที่ตัดสินใจได้ยาก และมีการจ้างงานในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอินนั้น มีการพนักงานสัญชาติไทยร้อยละ 87.8

พนักงานสัญชาติลาวร้อยละ 5.2 พนักงานสัญชาติพม่าร้อยละ 4 และพนักงานสัญชาติกัมพูชา ร้อยละ 3 ซึ่งประชากรที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมนั้นต้องการที่พักอาศัยมากขึ้น

ภาพ 1.1 ประชากรประมาณการของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มา จาก แผนพัฒนา 3 ปี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ2558-2560), 2558, ค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.ayutthaya.go.th/Strategic/4/57-60.pdf>

ปัจจุบันหอพักมีการเจริญเติบโตที่สูงขึ้น เพื่อรองรับพนักงานที่จะเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จึงส่งผลให้การประกอบธุรกิจหอพักเริ่มเกิดการอึดตัว และมีการแข่งขันที่สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหา ในการแย่งพนักงานที่จะเข้ามาพักอาศัย ทั้งภายในนิคมโดยมีทั้งภาครัฐเป็นผู้ดูแล 1 ราย ภาคเอกชน และเป็นธุรกิจส่วนตัวรวม 5 ราย ภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอินจะเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัว 30 ราย เช่น การจัดโปรโมชั่นต่างๆ เพื่อดึงดูดใจลูกค้า แต่ผู้ประกอบการด้านธุรกิจหอพักส่วนใหญ่ทั้งภายใน และภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ยังไม่มีประสบการณ์ทางด้านกลยุทธ์การตลาด และธุรกิจหอพักในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบโจทย์ให้กับผู้ที่มาพักอาศัยได้ เช่น การมีห้องเปล่าๆ ที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาอาศัย รูปแบบหอพักที่ไม่แตกต่างกันทั้งขนาดรูปร่างของหอพัก และราคาของแต่ละหอพักที่แตกต่างกันมาก เป็นต้น ทำให้พนักงานที่จะเข้ามาพักอาศัยนั้นตัดสินใจได้ยากที่จะเลือกใช้บริการหอพักในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ ผู้ประกอบการบางรายสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ได้เพื่อตอบโต้ความต้องการของผู้ที่จะเข้ามาพักอาศัยใน หอพักที่นิคมอุตสาหกรรม

บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัย การตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัท ในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลที่ได้รับจากการวิจัยช่วยเพิ่ม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตัดสินใจเช่าหอพัก ตลอดจนทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการ ของผู้ที่มาพักอาศัย หอพักภายใน และภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ปรับกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อเข้าสู่การแข่งขันทางการตลาด อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการปรับปรุง หอพัก เพื่อที่จะรักษาผลกำไรให้คงอยู่

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก เช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่ง สามารถกำหนดปัญหาการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้เช่าหอพักส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการเลือกเช่าหอพักที่เปลี่ยนแปลงไปมาก จึงทำให้ผู้ เช่านั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งเหตุผล หรือความต้องการของผู้เช่าแต่ละคนย่อมแตกต่าง กัน และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการเลือกเช่าที่พักอาศัยมีความแตกต่างกัน เนื่องจากการขยายตัว ของหอพักที่เพิ่มมากขึ้น

2. ในปัจจุบันธุรกิจหอพักมีการแข่งขันที่สูงขึ้น และผู้ประกอบการด้านธุรกิจหอพักส่วนใหญ่ ทั้งภายใน และภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ยังไม่มีประสบการณ์ทางด้านกลยุทธ์การตลาด และธุรกิจหอพัก และปัจจุบันยังไม่สามารถตอบโต้ให้กับผู้ที่มาพักอาศัย

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษา ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคม วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคม อุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะความแตกต่าง รวมถึง อิทธิพลของแต่ละปัจจัยและองค์ประกอบตัวแปรต่าง ๆ โดยวิเคราะห์อิทธิพลส่วนประสมการตลาด ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ซึ่งงานวิจัยทั่วไปมุ่งเน้นศึกษาด้านส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ดังนั้นผลการศึกษางานวิจัยนี้จะทำให้ทราบว่า ผู้บริโภคให้ ความสำคัญในการเลือกเช่าที่พักมากขึ้นทั้งในด้าน ส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านที่ตั้งและช่องทางจัดจำหน่าย บุคลากรการให้บริการ กระบวนการให้บริการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจมากขึ้นในการเลือกเช่าที่พักอาศัย รองลงมาคือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม การตัดสินใจ ในด้านนี้ยังเป็นการตัดสินใจค่อนข้างที่จะต้องใช้เวลา เพราะการอาศัยร่วมกับผู้อื่นนั้น จะต้องมีการ ปรับตัวให้กับสถานที่ใหม่ ผู้คนใหม่ๆ ที่พบเจอ ได้แก่ วัฒนธรรมพื้นฐาน วัฒนธรรมย่อย และชนชั้น

ทางสังคม อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ได้เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของผู้ที่จะเข้ามาพักอาศัยในหอพัก หรือเป็นแนวทางในการปรับปรุงหอพัก เพื่อที่จะรักษาผลกำไรให้คงอยู่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม พฤติกรรมในการเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมตัดสินใจเลือกที่พักอาศัยในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน

2.4 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977, p. 285) และผู้วิจัยได้ขยายขนาดตัวอย่างจาก 384.16 คน เป็น 400 คน โดย โดยกำหนดตัวอย่างผู้ที่ใช้บริการเช่าหอพักในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยเป็นพนักงานไทย และพนักงานต่างชาติที่พักอยู่ภายในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน ทั้งหมด 100 คน พนักงานไทยที่พักอยู่ภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน 300 คน และหาคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยนำแบบ สอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นพร้อมแบบปริมาณไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบค่า IOC ของแบบสอบถาม โดยข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.00 ไว้ใช้ได้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.6 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดออก

4. สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยนี้ประกอบด้วยผลข้อมูลวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและสถิติเชิงพรรณนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยการสำรวจเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลเป็นจำนวน และ ร้อยละ พบว่าผู้บริโภครส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สัญชาติไทย มีอายุระหว่าง 31-35 ปี สถานภาพสมรส รายได้ 20,001 – 30,000 บาท ต่อเดือน จำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คน

1.2 ส่วนประสมทางการตลาดบริการของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสำรวจเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลเป็น ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีระดับความสำคัญมากในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย ลักษณะทางกายภาพ บุคลากรที่ให้บริการ และด้านกายภาพ

1.3 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสำรวจเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลเป็น ค่าเฉลี่ยประชากร ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีระดับความสำคัญมากในแต่ละด้าน ได้แก่ ครอบครัว และสังคม

1.4 พฤติกรรมในการเลือกเช่าที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสำรวจเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลเป็นจำนวน และ ร้อยละ พบว่าผู้บริโภครส่วนใหญ่ งบประมาณในการเช่าห้องพักต่อเดือน อยู่ที่ 2,501 – 3,000 บาท ขนาดพื้นที่ใช้สอยของห้องพักที่ท่านต้องการอยู่ที่ 3.50 x 4.60 เมตร ด้านทำเลที่ตั้งของห้องพัก คือ ใกล้กับสถานที่ทำงาน เหตุผลสำคัญที่สุดในการเลือกห้องพักของท่าน คือ ใกล้ที่ทำงาน ระยะเวลาการเช่าห้องพักในปัจจุบัน คือ 2 – 3 ปี เงื่อนไขในการชำระเงินค่าเช่า คือ ชำระกับเจ้าของกิจการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก คือ พอใจในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก

1.5 การตัดสินใจการเลือกเช่าที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสำรวจเชิงพรรณนา นำเสนอข้อมูลเป็นจำนวน และ ร้อยละ ตัดสินใจเช่าห้องพักของโครงการภายในหรือภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เช่าภายนอก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล กับพฤติกรรมของการเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน มีความสัมพันธ์ ด้านประเภทของที่ตั้ง มีความสัมพันธ์กับ สัญชาติ และอายุ ด้านงบประมาณ มีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ และรายได้ ด้านงบประมาณการเช่ามีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ และรายได้ ด้านเหตุผลของการเช่า มีความสัมพันธ์กับ สัญชาติ อายุ รายได้ และสมาชิกอาศัยร่วมกัน ด้านขนาดพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับ สัญชาติ ด้านเงื่อนไขการชำระ มีความสัมพันธ์กับ รายได้ ด้านระยะเวลาการเช่ามีความสัมพันธ์กับ

เพศ อายุ สถานภาพ และสมาชิกที่อาศัยร่วมกัน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสัมพันธ์กับรายได้ และสมาชิกที่อาศัยร่วมกัน ซึ่งปัจจัยด้าน อายุ และรายได้มีค่าน้ำหนักมากที่สุด

2.2 อิทธิพลส่วนประสมทางการตลาด ต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอิทธิพลนี้ถึงเป็นอันดับแรก ผลของอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาด ในด้านการตัดสินใจเช่า ได้แก่ ที่ตั้งและช่องทางจัดจำหน่าย และบุคลากรที่ให้บริการ ในด้านการตัดสินใจเลือกที่พักอาศัย ได้แก่ ผลิตรถยนต์ มีน้ำหนักมากที่สุด

2.3 อิทธิพลปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ของพนักงานบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอิทธิพลนี้ถึงเป็นอันดับแรก ผลของอิทธิพลปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ในด้านการตัดสินใจเช่า ได้แก่ วัฒนธรรมพื้นฐาน และชนชั้นทางสังคม ด้านการตัดสินใจเลือกที่พักอาศัย ได้แก่ วัฒนธรรมย่อย มีน้ำหนักมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สัญชาติไทย อายุระหว่าง 31-35 ปี สถานภาพสมรส มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และจำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คน ซึ่งเป็นพนักงานที่พักรออยู่หอพัก ภายในและภายนอกนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน โดยตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยให้ใกล้กับสถานที่ทำงาน มีขนาดพื้นที่ใช้สอย 3.50×4.60 เมตร มีความพอใจกับสิ่งอำนวยความสะดวกในหอพัก และชำระเงินกับเจ้าของกิจการ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เพศ สัญชาติ อายุ สถานภาพสมรส มีรายได้ต่อเดือน และจำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย เนื่องจากการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับรายได้ต่อเดือนของผู้บริโภคที่เป็นตัวแปรสำคัญของการเลือกหอพัก และอายุของผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของการเลือกหอพักที่ทำให้มีความสะดวกสบาย

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศมีความสัมพันธ์ ในการเลือกประเภทที่ตั้งของหอพัก และระยะเวลาการเช่าหอพัก สัญชาติมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกประเภทที่ตั้ง เหตุผลในการเช่า ขนาดพื้นที่ของหอพัก ซึ่งการย้ายเข้ามาในหอพักชาวต่างชาติ จะทำการตัดสินใจในการเลือกเช่าหอพักได้ยาก อายุมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกประเภทที่ตั้ง งบประมาณการเช่า เหตุผลของการเช่า

ระยะเวลาการเช่า ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญมาก เพราะว่า เมื่ออายุที่เพิ่มขึ้น จะเริ่มมีการตัดสินใจในด้านต่างก่อน เช่น ย้ายหอพัก หรือเลือกเช่าหอพัก สถานภาพมีความสัมพันธ์ในเรื่องของระยะเวลาการเช่า เช่น การย้ายหอให้ใกล้เคียงกับสถานที่ทำงาน หรือเพื่อความสะดวกสบายให้กับครอบครัวได้มากขึ้น รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับงบประมาณการเช่า เหตุผลของการเช่า เงื่อนไขในการชำระสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งรายได้ของพนักงานที่ทำงานนั้นไม่เท่ากัน จึงต้องดูจากค่าเช่า รวมถึงเหตุผลต่างๆ ก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย หรือทำการเปรียบเทียบราคา สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งภายใน ภายนอกของหอพักนั้นๆ และสมาชิกที่อาศัยร่วมกันมีความสัมพันธ์ ในเรื่องของเหตุผลของการเช่า ระยะเวลาการเช่า สิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อสมาชิกครอบครัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ อาจจะมีการย้ายหอพัก จึงทำให้ต้องมีผลต่อการตัดสินใจในด้านต่างๆ เช่น การย้ายหอพัก เพื่อความสะดวกสบายในการเดินทาง ซึ่งส่งผลถึงระยะเวลาการเช่าหอพักต่างๆ และผู้บริโภคต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอพัก ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย เนื่องจากเพศชายต้องดูแลครอบครัว จึงต้องการความสะดวกสบายให้กับครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 31-35 ปี มีสถานภาพสมรส จำนวนที่มาอาศัยร่วมกัน 1-2 คนและ เป็นสัญชาติไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีสถานภาพสมรส และมีสมาชิกที่อาศัยร่วมกัน 1-2 คน และรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท โดยกลุ่มผู้บริโภคนั้นให้ความสำคัญกับพฤติกรรมตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยให้กับครอบครัวได้สะดวกสบาย มีราคาไม่สูงมาก และปัจจัยส่วนบุคคลที่ผลต่อพฤติกรรมเลือกเช่าที่พักอาศัยมากที่สุด คือ อายุ ระหว่าง 31-35 ปี และรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ซึ่งผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นกลุ่มวัยกลางคน และมีฐานะการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีประชากรศาสตร์ Schiffman and Kanuk (2003, p. 264) กล่าวว่า ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งทั่วไปใช้เป็นลักษณะพื้นฐานที่นักการตลาดนำมาพิจารณาสำหรับการแบ่งส่วนการตลาด ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา/อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยที่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Omagwa (2015) ขนาดของครอบครัวและระดับการใช้จ่ายครัวเรือนมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกที่พักอาศัย

ส่วนประสมทางการตลาดบริการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ให้ระดับความสำคัญมากที่สุดโดยแบ่งเป็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านผลิตภัณฑ์ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญมาก ในด้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอพัก (ที่นอน ตู้เย็น ตู้เสื้อผ้า โทรทัศน์) ด้านราคา พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญปาน

กลางในด้านของราคาเหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง ด้านที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับมากในด้านของการติดต่อสื่อสารที่สะดวกทั้งทาง อินเทอร์เน็ต และ โทรศัพท์ ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญน้อยในด้านของการจัดโปรโมชั่นให้กับผู้เช่า เช่น มีส่วนลดให้กับผู้ที่จ่ายตรงเวลา มีส่วนลดให้ผู้เช่า ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญมากในด้านความพร้อมในการแก้ไขปัญหา ด้านบุคลากรที่ให้บริการ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในความสำคัญระดับมาก ในด้านพนักงานแต่งกายที่สะอาด ด้านกายภาพที่ให้บริการ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญมากในด้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (เช่น เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ร้านซักรีดได้หอบ้าง อินเทอร์เน็ต ฯลฯ)

ผลการสำรวจปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย มีดังต่อไปนี้ ผลลัพธ์ ที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย ลักษณะทางกายภาพ และบุคลากรที่ให้บริการ และพบว่ามียุทธศาสตร์ต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ขึ้นอยู่กับด้านที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย และกระบวนการให้บริการ และยังพบว่า การตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ขึ้นอยู่กับด้านผลลัพธ์ และบุคลากรการให้บริการ ซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญมากต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย และส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้บริโภคถึงเป็นอันดับแรกในการเช่าที่พักอาศัย คือที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น ใกล้สถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อมใกล้กับ หอพัก ฯลฯ และส่วนปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้บริโภคถึงเป็นอันดับแรกในการเลือกเช่าที่พักอาศัย คือ ผลลัพธ์ เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหอพัก (ที่นอน ตู้เย็น ตู้เสื้อผ้า โทรทัศน์) มีพื้นที่จอดรถบริเวณหอพัก ฯลฯ สอดคล้องกับแนวคิด Lovelock and Wirtz (2011, p. 108) เครื่องมือหรือปัจจัยทางการตลาดที่ควบคุมได้ที่ธุรกิจต้องใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย หรือเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิด ความต้องการสินค้าและบริการของตน

อย่างไรก็ตามส่วนประสมทางการตลาดบริการปัจจุบันนั้น ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าหอพัก หรือการย้ายหอพัก แต่ในปัจจุบันนี้ธุรกิจหอพักมีการเจริญเติบโตมากขึ้น และมีคุณภาพสูง ซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่ดี ราคาไม่สูง มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมมากขึ้น ซึ่งรวมถึงบุคลากรที่อยู่ในหอพักต่างๆ มีเพิ่มมากขึ้นในบางหอพัก หรือมีบุคลากรที่ให้บริการแค่คนเดียว แต่การบริการนั้นอาจจะไม่ดีขึ้นไปด้วยเนื่องจากการดูแล การบริการอาจจะไม่ทั่วถึง หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องของผู้บริโภค การพูดแนะนำหอพักนั้นอาจจะไม่สามารถชักจูงได้ แต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน

และกำลังสร้างครอบครัว จึงต้องการความมั่นคงให้กับตัวเอง และต้องการอยู่หอพักเดิม เพราะอาจจะใกล้ที่ทำงาน เดินทางสะดวก เป็นต้น จึงส่งผลให้ผู้บริโคนั้นเช่าหอพักเดิม

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ให้ระดับความสำคัญมากที่สุดโดยแบ่งเป็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัฒนธรรมพื้นฐานพบว่าผู้บริโคนั้นให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญปานกลางในด้านต้องการอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมพื้นฐานที่คล้ายกัน (เช่น อาหาร การแต่งตัว ฯลฯ) วัฒนธรรม ด้านวัฒนธรรมพื้นย่อย พบว่าผู้บริโคนั้นให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญปานกลางในด้านต้องการอยู่ในชุมชนที่มีความคล้ายคลึง ด้านศาสนา ด้านครอบครัว พบว่าผู้บริโคนั้นให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญมากในด้านการเช่าอยู่แบบเป็นครอบครัวภายในหอพัก ด้านชนชั้นทางสังคม พบว่าผู้บริโคนั้นให้ความสำคัญมากที่สุด อยู่ในระดับความสำคัญมากในด้านการมีบทบาททางสังคมที่ดี

ผลการสำรวจปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าการตัดสินใจเช่าที่พักอาศัยขึ้นอยู่กับด้านชนชั้นทางสังคม ผลการวิจัยอีกอย่างหนึ่งพบว่าการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย ขึ้นอยู่กับด้านวัฒนธรรมย่อย เช่น ศาสนา เชื้อชาติ และการดำเนินชีวิต ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีทฤษฎีปัจจัยทางสังคม Becker, Bryman and Ferguson (2012, pp. 3-7) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมว่า เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจ และทฤษฎีปัจจัยทางวัฒนธรรม Kornblum (2011, pp. 80-85) ได้อธิบายถึง ปัจจัยวัฒนธรรมว่าเป็นเครื่องผูกพันบุคคลในกลุ่มไว้ด้วยกันบุคคลจะเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองภายใต้กระบวนการทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ในแต่ละวัฒนธรรมยังประกอบไปด้วยวัฒนธรรมกลุ่มย่อยหรือชนบทร่วมประเพณีที่เป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันในคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและยังเกี่ยวข้องไปถึงชั้นทางสังคมภายในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม โดยภาพรวมยังไม่สามารถตอบโจทย์ให้กับผู้บริโคนั้นในหลายด้าน เพราะว่า วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน ระหว่างประชากรไทยกับชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานภายในนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน หรือ ระหว่างประชากรไทยด้วยกันเอง ยังมีปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ภาษาการพูด ศาสนา การรับประทานอาหารของชาวต่างชาติ ฯลฯ ปัจจัยด้านครอบครัว และสังคม ในหลายๆ ด้านนั้นยังไม่พบคำตอบที่แน่ชัดที่ผู้บริโคนั้นต้องการในหอพักต่างๆ เช่น ความเป็นส่วนตัวให้กับครอบครัว และบทบาทต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน

นอกจากผู้บริโคนั้นยังได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น และมีอิทธิพลทางลบสูง หากผู้ประกอบการไม่เอาใจใส่ผู้บริโคนั้นในการเลือกเช่าที่พักอาศัย มีผลทำให้

ผู้บริโภคไม่เลือกเช่าที่พักราคาแพง ส่วนประสมทางการตลาดบริการนั้นมีอิทธิพลทางบวกมาก ดังนั้น ผู้บริโภคจึงตัดสินใจเลือกเช่าที่พักราคาแพงได้ง่ายขึ้นหากผู้ประกอบการนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยการตลาดและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักราคาแพงของพนักงานบริษัทใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยครั้งนี้พบข้อมูลที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการวางกลยุทธ์ดังนี้

6.1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ สัญชาติ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และสมาชิกที่อาศัยร่วมกัน เป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอห้องพักจะต้องแบ่งกลุ่มของพนักงานตามความแตกต่างด้านพฤติกรรมการเลือกเช่าที่พักราคาแพงได้แก่ ประเภทของห้องพักที่เลือก งบประมาณการเช่า เหตุผลของการเช่า ขนาดพื้นที่ เงื่อนไขการชำระระยะเวลาการเช่า สิ่งอำนวยความสะดวก และเนื่องจากอายุ จะเป็นตัวกำหนดในการเลือกห้องพักที่แตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับรายได้ต่อเดือนของพนักงานที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้ผู้ประกอบการควรปรับกลยุทธ์โดยเปลี่ยนรูปแบบห้องพักใหม่ เพราะว่าอายุที่แตกต่างกัน ย่อมมีรายได้ที่แตกต่างกันในการเลือกเช่าห้องพัก ทั้งภายในและภายนอกนิคมอุตสาหกรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

6.2. ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงส่วนประสมทางการตลาดบริการเพื่อเพิ่มลูกค้า หรือรักษาลูกค้าเก่าเอาไว้ได้แก่ ที่ตั้งและช่องทางจัดจำหน่าย เช่น ความสะดวกในการเดินทาง มีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกทั้งทาง อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ รองลงมาด้านบุคลากรที่ให้บริการ เช่น พนักงานแต่งกายที่สะอาด หรือพนักงานสามารถแก้ไขส่วนต่างๆ ของที่ห้องพักได้ (เช่น แก้ไขข้อเรียกร้องของผู้ที่บริการห้องพักได้) และด้าน กระบวนการให้บริการ เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (เช่น เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ร้านซักรีดได้ห้องพัก อินเทอร์เน็ต ฯลฯ) และมีร้านสะดวกซื้อได้ห้องพัก ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นปัจจัยทางการตลาดที่สำคัญที่ทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคที่จะเลือกเช่าห้องพักนั้นๆ และส่วนประสมทางการตลาดบริการอีกด้านที่สำคัญมากซึ่งอาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ คือด้านผลิตภัณฑ์ เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพัก (ที่นอน ตู้เย็น ตู้เสื้อผ้า โทรศัพท์) มีพื้นที่จอดรถบริเวณห้องพัก ซึ่งส่วน

ประสมทางการตลาดบริการนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อธุรกิจหอพักที่จะทำให้ธุรกิจมีผู้บริโภคเลือกเช่าหอพัก

6.3. ปัจจัยสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัย โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญที่แสดงถึงบรรยากาศภายในหอพัก ประกอบกับบทบาทสังคมที่รอบ ๆ หอพัก ซึ่งประกอบไปด้วย ชนชั้นทางสังคม เช่น ต้องการมีบทบาททางสังคมที่ดี ต้องการสถานภาพทางสังคมที่ดี รองลงมาคือวัฒนธรรมย่อย เช่น ต้องการอยู่ในชุมชนที่มีความคล้ายคลึง ด้านศาสนา ต้องการอยู่ในชุมชนที่มีความคล้ายคลึง ด้านเชื้อชาติ

6.4. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคหลังจากตัดสินใจเลือกเช่าที่พักอาศัยใน นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด หรือ ศึกษาเชิงปริมาณ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยจำกัดกลุ่มเป้าหมายทางด้านธุรกิจหอพัก และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

References

- Becker, S. Bryman, A. & Ferguson, H. (2012). *Understanding Research for Social Policy and Social Work*. Bristol: The Policy Press.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. (5th Ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Defleur, M. L. & Ball-Rokeach, S. J. (1996). *Theories of Mass Communication*. London: Longman.
- Fan , C. (1982). *Item Analysis Table*. Princeton: Education Testing Service.
- Kornblum, W. (2011). *Sociology in a Changing World*. (9th Ed.). Belmont: Wadsworth.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management: Analyzing Consumer Marketing and Buyerbehavior*. (10th Ed.). Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2006). *Marketing Management*. (12th Ed.). Upper Saddle River NJ: Pearson Education.

- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. Newyork: Wiley & Son.
- Lovelock, C. and Wirtz, J. (2011). *Principles of Service Marketing: People, Technology, Strategy*. (7th Ed.). Upper Saddle River: Pearson Education.
- Omagwa, J. (2015). The Influence of Demographics on Owner - Occupied Housing Decisions: A Case of Apartment Households in Nairobi Country, Kenya. *Advances in Management & Applied Economics*, 5(4), 105-123.
- Peter, P. & Olson, C.. (2010). *Consumer Behavior & Marketing Strategy*. Boston: Mcgraw-Hill.
- Schiffman, L. G. & Kanuk, L.L. (2003) *Consumer Behavior*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

ภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้น
 ทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
 THE SCENARIO OF INDICATORS FOR MEASURING THE ACHIEVEMENT
 MANAGEMENT OF THE FOCUSING ON MATHEMATICS, SCIENCES, AND
 TECHNOLOGY IN BUNDITPATANASILPA INSTITUTE

อาณัติ วงศ์จำปา*

Anut Wongjampa

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 17 คน กลุ่มผู้บริหารและครู จำนวน 116 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาฉันทามติของการคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยใช้มัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวบ่งชี้รวมโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ หมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีแวนแม็กซ์ โดยวิเคราะห์แยก 3 ด้านคือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับตัวบ่งชี้รวมที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้านผู้เรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบคุณธรรมและสมาชิกที่ดีของสังคม ทักษะในการทำงานและรู้จักตนเอง มีความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และมีสุขลักษณะ ด้านกระบวนการมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การบริหารงานขององค์กร และความสัมพันธ์กับชุมชนด้านปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ด้านปัจจัย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบผู้บริหาร ความรู้ความเข้าใจของครูและสื่อ การสนับสนุนจากชุมชนและอาคารสถานที่ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและคุณธรรมของครู และห้องปฏิบัติการและห้องเรียน

* Teacher, Bunditpatanasilpa Institute.

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จ, การจัดการเรียนการสอน, คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ABSTRACT

The purpose of this research were to the scenario of Indicators for measuring the achievement management of the focusing on Mathematics, Sciences, and Technology in Bunditpatanasilpa Institute. The two groups of samples consisted of 17 experts who helped screening the indicators through Delphi Techniques, 116 institution administrators and teachers. The data were collected by questionnaires, and analyzed to get consensus in the selection of indicators by using median and inter quartile range. Data from second group of samples were analyzed by SPSS-X program which included analysis of variance and factor analysis. Major results of the study could be summarized as follow :About output, there were five main factors which relevant to the measuring achievement management of the focusing on Mathematics, Sciences, and Technology in Bunditpatanasilpa Institute: namely morality and good citizen, working skill and personal mastery, knowledge existence and searching skill, social consciousness, and health. About process, there were four main factors; namely teaching approach, facility, organizational administration and community relation. About input, there were five main factors; namely administrator, teacher and leaning media, support by community and placement, teaching approach and morality and laboratory.

Keywords : Measuring Indicators, Achievement Management of The Focusing, Mathematics Sciences, and Technology.

1. บทนำ

การจัดการศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล โดยหลักการและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา มิใช่เพียงเพื่อสร้างความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจและคุณธรรมนั้น แต่ยังเพื่อให้คนดำรงอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันกับการพึ่งพาตนเอง และประการสำคัญต้องก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในโลกยุคโลกาภิวัตน์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ๆ และระบบการสื่อสารเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ (Ministry of Education. 2012) จากการจัดการศึกษาพบว่าการจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้เป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาคได้ ดังนั้นหากคาดว่าโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตจะมีต่อไปอย่างต่อเนื่องแล้ว ต้องพยายามแก้ไขข้อจำกัดในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาส่งเสริมวิชาการ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้และทักษะด้านการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการอย่างสมดุลยั่งยืน เน้นให้เกิดการเรียนรู้การสอนทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเป็นเรื่องที่จำเป็นสร้างบทบาทในการพัฒนาคือการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีฐานในการพัฒนาความพร้อมของกำลังคน ด้านการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Sukon Sintapanont, Wararat Wannarert, and Pannee Sindipanont. 2009) กำหนดนโยบายการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ไว้เป็นนโยบายหลักประการหนึ่ง มีมาตรการให้การสนับสนุนอย่างชัดเจนในหลักสูตร ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี การศึกษาทั่วไปด้านการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมีความสนใจในการกำหนด ภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อใช้เป็นแนวทาง

ในการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ การศึกษาทั่วไปด้านการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร ครู ผู้สอน ผู้ปกครองของนักเรียน และนักเรียนในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อกำหนดกรอบชี้วัดรวมโดยนำรูปแบบการประเมินระบบผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship Model) ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการหาฉันทามติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบตัวชี้วัดดังกล่าว แล้วนำมาสร้างตัวแปรใหม่ในรูปของตัวแปรประกอบ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) อันจะทำให้ได้ตัวชี้วัดเหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จในการดำเนินงาน ของการจัดการเรียนการสอนด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป (Suriporn Anuchananan, 2002)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อกำหนดภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่คัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่จัดการเรียนการสอนทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยใช้ตัวบ่งชี้ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มที่ 1 แล้วมาสร้างเป็นข้อความในแบบสอบถาม โดยประชากรในกลุ่มนี้คือผู้บริหาร/ครูสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่จัดการเรียนการสอนทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ดังนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จึงใช้ผู้บริหาร/ครูในกลุ่มคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ 13 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดมากกว่าจำนวน

ข้อความที่เป็นตัวบ่งชี้ในแบบสอบถาม เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Factor Analysis ซึ่งจะทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามปลายปิด จำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามปลายเปิดชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิด ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ถึงผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยใช้แบบสอบถามรอบที่ 1, 2 และ 3 นำหนังสือที่ได้ ติดต่อขอความร่วมมือด้วยตนเองทั้งทางโทรศัพท์และพบด้วยตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และระยะเวลาที่ระบุไว้ในแบบสอบถามให้ผู้ตอบส่งแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายรอบที่ 1, 2 และ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และส่งแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับผู้เชี่ยวชาญบางท่าน

3. กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญไม่ตอบแบบสอบถามกลับตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยใช้วิธีการติดตามด้วยตนเอง ติดตามทางโทรศัพท์และทางหนังสือแจ้งให้ทราบ ด้วยการใช้ถ้อยคำ ภาษาที่สุภาพเพื่อขอความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม โดยเว้นระยะการติดตามห่างจากการส่งแบบสอบถาม 3 สัปดาห์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผลการส่งแบบสอบถามผู้วิจัยได้รับกลับ 15 ฉบับ ในรอบที่ 1 และ 2 ของเทคนิคเดลฟาย และได้รับกลับคืน 14 ฉบับ ในรอบที่ 3 ของเทคนิคเดลฟาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน กับคำตอบของกลุ่ม โดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Rang) เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ คือ

1. ตัวบ่งชี้ดังกล่าวต้องได้รับฉันทามติ (ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกัน) คือระหว่าง ควอไทล์ที่ 3 และ 1 มีค่าไม่เกิน 1.50 และ

2. ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีระดับความสำคัญมากถึงสำคัญอย่างยิ่ง ในความสำคัญของตัวบ่งชี้ (ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.00 ขึ้นไป)

3. ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีระดับความเป็นไปได้ถึงมากถึงมากที่สุด ในความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ (ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.00 ขึ้นไป)

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในแต่ละมาตรฐานของ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้บริหาร/ครู โดยถ้าทำการทดสอบแล้วพบว่ามีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ระดับนัยสำคัญ .05 จะนำเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร/ครู มาทำการวิเคราะห์ขั้นตอนต่อไปนี้ แต่ถ้าไม่มีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ระดับนัยสำคัญ .05 จะใช้ทุกกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ขั้นตอนต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ หมุนแกนแบบอโรทอนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) โดยทำการวิเคราะห์แยก 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผู้เรียน เพื่อพิจารณาเฉพาะตัวแปรที่มีน้ำหนักสูงเท่านั้น เป็นวิธีลดจำนวนตัวแปรลงโดยยึดหลักเกณฑ์ของตัวบ่งชี้เดี่ยวที่รวมในแต่ละองค์ประกอบดังนี้

3.1 ตัวบ่งชี้เดี่ยว ซึ่งเป็นตัวแปรแต่ละตัวในองค์ประกอบจะต้องมีค่าน้ำหนักบนองค์ประกอบ (Factor loading) ไม่น้อยกว่า .45

3.2 องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ จะต้องมิตัวบ่งชี้เดี่ยวที่บรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวบ่งชี้ขึ้นไป และองค์ประกอบมีโอเกนมากกว่า 1

4. สรุปผลการวิจัย

จากการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันที่จัดการเรียนการสอนเน้นทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า รอบที่ 1 สังเคราะห์ได้ตัวบ่งชี้จำแนกตามมาตรฐานด้านต่างๆ ได้ 3 ด้าน

ได้แก่ มาตรฐานด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน 48 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านกระบวนการ 6 มาตรฐาน 37 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านผู้เรียน (ผลผลิต) 12 มาตรฐาน 58 ตัวบ่งชี้ ฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ 2 และ 3 ได้ตัวบ่งชี้จำแนกตามมาตรฐานด้านต่างๆ ได้ 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านปัจจัย 9 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านกระบวนการ 6 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านผู้เรียน (ผลผลิต) 12 มาตรฐาน 37 ตัวบ่งชี้ ด้านผู้เรียนด้านกระบวนการและด้านปัจจัยมีตัวบ่งชี้ที่ไม่ได้รับทามติ 8, 5 และ 21 ตัวบ่งชี้ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความสำคัญของตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จ จำนวน 116 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร/ครู โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (64.44%) เป็นเพศหญิง ซึ่งมีอายุระหว่าง 40-49 ปี (37.97%) มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี (76.94%) มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันผู้สอน (53.97%) เมื่อพิจารณาด้านประสบการณ์การทำงานในสถาบันลักษณะดังกล่าว พบว่า ส่วนใหญ่ (64.53%) มีประสบการณ์และกรณีที่มีประสบการณ์ส่วนใหญ่ (64.53%) เคย/ปฏิบัติหน้าที่งานสอน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จ แตกต่างกันในมาตรฐานต่างๆ รวม 26 มาตรฐาน จากทั้งหมด 27 มาตรฐาน ยกเว้นมาตรฐานที่ 7 เพียงมาตรฐานเดียวที่ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามาตรฐานดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากการวิเคราะห์องค์ประกอบความเหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จ จำแนกเป็นด้าน 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย มีข้อค้นพบ

1) ด้านผู้เรียน ได้องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 อยู่ 5 องค์ประกอบมีค่าตั้งแต่ 1.027 ถึง 17.546 มีความแปรปรวนทั้ง 5 องค์ประกอบ เท่ากับ 65.42 % ของความแปรปรวนทั้งหมด

1.1) องค์ประกอบคุณธรรมและสมาชิกที่ดีต่อสังคม ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่เอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน ปฏิบัติตนตามระเบียบของสถาบันอย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้องและเหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพและส่งงานตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตนอย่างมีสัมมาคารวะ เคารพพ่อแม่ ผู้ที่โอกาสมากกว่าและอาวุโสน้อยกว่าอย่างรู้กาลเทศะ รักษาและใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสมและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นช่วยเหลือผู้อื่นหรือร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามกำลังความสามารถอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และ

ปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือสังคมและมีเจตคติที่ดีคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและมีจิตวิญญาณของความเป็นนักวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุด (47.421%)

1.2) องค์ประกอบทักษะในการทำงานและรู้จักตนเอง ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ได้แก่ ร่างเร็งแจ่มใส มีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อน ครู และบุคคลทั่วไปมีกิริยามารยาทการแต่งกายการใช้คำพูดถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและให้เกียรติผู้อื่นควบคุมตนเองได้ และแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมรู้จักดูแลสุขภาพให้แข็งแรงมีสุขภาพจิตที่ดี และป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุมีความมั่นใจ เป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ชยัน อดทน รอบคอบ เต็มใจในการปฏิบัติงาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง นำเสนอผลงานและยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นรู้จัก เข้าใจ ท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนตามโอกาส และมีความมั่นใจเป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.772 หรือคิดเป็นร้อยละ 54.194 ของความแปรปรวนทั้งหมด

1.3) องค์ประกอบความรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ได้แก่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์และศาสตร์อื่นๆ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษาได้อย่างเข้าใจถูกต้อง และเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะสามารถฟัง อ่านสารต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจได้เรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถาบันอย่างต่อเนื่องสามารถตั้งคำถาม หาคำตอบ หาวิธีการด้วยตนเองโดยใช้หลักเหตุผลและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เปรียบเทียบวิเคราะห์ความเหมือน ความแตกต่างของข้อมูล ประสพการณ์ ได้อย่างมีเหตุผลและสามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสพการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเองเรียนรู้และปฏิบัติงานโดยใช้ทักษะกระบวนการได้อย่างเหมาะสมและสนใจศึกษาต่อในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรือวิทยาศาสตร์ประยุกต์และมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาศึกษาและประกอบอาชีพสุจริตในสาขาดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.877 หรือคิดเป็นร้อยละ 59.071 ของความแปรปรวนทั้งหมด

1.4) องค์ประกอบมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมไม่ทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นำความรู้หรือร่วมกิจกรรมแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่สถาบัน/สังคม จัดขึ้นอย่างเต็มกำลัง

ความสามารถ ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาท้องถิ่นด้วยความสมัครใจ และปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถและสามารถคาดการณ์และวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.581 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.652 ของความแปรปรวนทั้งหมด

1.5) องค์ประกอบมีสุขลักษณะ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ มีสมรรถภาพทางกาย ตามเกณฑ์มาตรฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ น้ำหนัก และส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ร่วมกิจกรรมด้านศิลปะดนตรีและกีฬาตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมาสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.775 หรือคิดเป็นร้อยละ 65.427 ของความแปรปรวนทั้งหมด

2. ด้านกระบวนการ ได้องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 อยู่ 4 องค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 1.027 ถึง 17.972 มีความแปรปรวนทั้ง 4 องค์ประกอบเท่ากับ 69.903% ของความแปรปรวนทั้งหมด

2.1) องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 11 ตัวแปร ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน / กิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา (PRO607) จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การทำงานและความรับผิดชอบต่อกลุ่ม เช่น การจัดสถานการณ์การเลือกตั้งในสถาบัน ห้องเรียนมีการประเมินการพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลายและตรงกับสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ใหม่สื่อนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเช่น การประกวดผลงาน การแข่งขันโครงงานมีจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรักษาสมบัติของสถาบัน ทำกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้สถาบันมีความรักสถานศึกษา และมีความกระตือรือร้นในการเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีการทำงานที่เป็นทีมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติจริง และนำเสนอผลการเรียนรู้ เช่น การสร้างแรงจูงใจและมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน / กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การตั้งคำถาม การอภิปราย สร้างกรณีตัวอย่าง การใช้สื่อ สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด (56.162 %)

2.2) องค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ได้แก่ มีครูผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างเพียงพอจัดครูปฏิบัติการสอนตรงตามความสามารถ ความถนัด ความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนมีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมและสังคม ส่งเสริมให้ครู / บุคลากรได้ศึกษาต่อ รับการอบรม ร่วมสัมมนาหรือร่วมการบรรยายอภิปรายทางวิชาการที่เกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอนหรือสายงานที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีกับศาสตร์อื่นๆ มีระบบดูแล ป้องกัน ผู้เรียนและสถานศึกษาให้ปลอดภัย สิ่งเสพติด อบายมุขและอาชญากรรม มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดถูกสุขอนามัย เป็นระเบียบ และปลอดภัย มีมุม อุปกรณ์ สื่อและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเพียงพอ มีระบบสาธารณูปโภคที่ดีสะดวก มีสถานที่ออกกำลังกายที่หลากหลายประเภทและเพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน และมีการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน บริบทของสถาบันและท้องถิ่น สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 6.670 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.833 ของความแปรปรวนทั้งหมด

2.3) องค์ประกอบการบริหารงานองค์กร ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ มีการปฏิบัติตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมายตรงตามเวลาที่กำหนด (PRO014) มีการนิเทศ ติดตาม เก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการกระจายอำนาจการบริหารงานให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วม จัดบุคลากรปฏิบัติงานตามความสามารถและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนการดำเนินงานและการดำเนินงานของสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน มีการนำข้อมูล สารสนเทศ และผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนางานและการตัดสินใจ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งานมีการบันทึกการปฏิบัติงาน บันทึกและรายงานผลการประเมินแก่บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการแบ่งสายงานและมอบหมายงานที่ชัดเจนตามลักษณะงานและโครงสร้างการระบบบริหารของสถาบันสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.861 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.693 ของความแปรปรวนทั้งหมด

2.4) องค์ประกอบความสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ร่วมกิจกรรม / งานประเพณีต่างๆ ของชุมชนตามความเหมาะสม ประชาสัมพันธ์และนำเสนอกิจกรรมด้าน

คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของสถานศึกษาแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และแจ้งประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการบริหาร การจัดการศึกษาที่เน้นทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีแก่บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนอย่างต่อเนื่องสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.209 หรือคิดเป็นร้อยละ 69.903 ของความแปรปรวนทั้งหมด

3. ด้านปัจจัย ได้องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 อยู่ 5 องค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 1.054 ถึง 22.975 มีความแปรปรวนทั้ง 5 องค์ประกอบ เท่ากับ 73.065 % ของความแปรปรวนทั้งหมด

3.1) องค์ประกอบผู้บริหาร ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ มีความเป็นผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ในสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนการบริหารงานหันกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่องมีวิสัยทัศน์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรู้เท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการศึกษาพร้อมทั้งนำมาพัฒนาและริเริ่มงานใหม่ๆ ที่ทันสมัยเหมาะสมกับบริบทของสถาบันให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในหน่วยงาน / กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายนโยบาย จุดมุ่งหมายหลักสูตรและธรรมชาติของวิชาที่ใช้ในการจัดการศึกษาที่เน้นทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษามีความพึงพอใจและเชื่อถือต่อการบริหารงานให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน ดำเนินงาน กำหนดวันเวลาที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับข้อติงของเสียงข้างมากตามหลักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้มีความสามารถเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และท่วงท่าที่ศตนและรับผิดชอบการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างเต็มเวลาและต่อเนื่องสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้มากที่สุด (54.436%)

3.2) องค์ประกอบครู หลักสูตรและสื่อ ประกอบด้วย 11 ตัวแปร ได้แก่มีเทคนิควิธีการจัดการเป็นการสอนที่ตอบสนองผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างถูกต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีได้ สามารถศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์โดยใช้หลักเหตุผล (วิจัยในชั้นเรียน) เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนแสวงหาความรู้ ติดตามข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจสังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอยู่เสมอ ทั้งจากเอกสาร สื่อ การร่วมประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนมีข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีรวมทั้งด้านอื่นๆ และสามารถติดต่อ ประสานงานขอความร่วมมือได้มีสื่อการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ทันสมัย หลากหลายและอยู่ใน สภาพสมบูรณ์ พร้อมทั้งนำไปใช้และเหมาะสมกับการเรียนรู้มีแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แหล่งบริการ การเรียนรู้ และส่งเสริมการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ด้วยตนเองมีความถนัด / เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ปฏิบัติการสอน และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย จัดทำเอกสารและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ตามโอกาส และมีหลักสูตรเนื้อหาของหลักสูตรและ เอกสารประกอบและเผยแพร่องค์ความรู้ตามโอกาส สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 5.899 หรือคิดเป็นร้อยละ 63.336 ของความแปรปรวนทั้งหมด

3.3) องค์ประกอบการสนับสนุนจากชุมชนและอาคารสถานที่ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ ร่วมประชุมและรับทราบเรื่องราวต่างๆ ของสถาบัน เช่น การบริหารงานสถาบันร่วม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อติดตามตรวจสอบและให้ความคิดเห็นปรับปรุงสถานที่ตั้งของ สถาบันมีการคมนาคมและการจัดสาธารณูปโภคที่สะดวก ร่วมบริจาคเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ หรือ ปัจจัยอื่น เพื่อช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมของผู้เรียนตามกำลังความสามารถ มีอาคารเรียนเป็น อาคารถาวร สร้างถูกสุขลักษณะและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี เชื่อมโยงระดมทรัพยากรต่างๆ เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เช่น บุคลากรภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวิทยากรใหม่ๆ เพื่อช่วยเหลือสถาบันให้สามารถบริหารงานได้ มีความรักความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน บุคลากรให้ข้อมูลที่แท้จริงของผู้เรียนกับทางสถาบันและให้ความร่วมมือในการร่วมวิเคราะห์หา สาเหตุหรือแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนรู้เต็มตามศักยภาพเข้าใจและเห็นความสำคัญในการจัด การศึกษาที่เน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีมาใช้ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถาบันและชุมชน ท้องถิ่นสามารถอธิบายความ แปรปรวนได้ร้อยละ 4.034 หรือคิดเป็นร้อยละ 67.370 ของความแปรปรวนทั้งหมด

3.4) องค์ประกอบความสามารถในการจัดการสอนของครู ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ได้แก่ จัดทำแผนการเรียนการสอนที่ครอบคลุมจุดประสงค์ของหลักสูตร มีโครงสร้างครบถ้วนและมี วัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านจิตพิสัย ทักษะพิสัย พุทธพิสัย (INP041) นำผล การวัดและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน และผู้เรียน ได้รับการประเมินผลที่ยุติธรรมโปร่งใส ได้มาตรฐานการศึกษาจัดกระบวนการเรียนการสอน

สอดคล้องและเหมาะสมเนื้อหา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (บูรณาการ) สามารถประเมินหลักสูตรที่ใช้สอน และนำผลการประเมินไปปรับปรุง / พัฒนาหลักสูตรให้ดีขึ้น และทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ สามารถสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพและนำไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และมีการประเมินตามสภาพจริง มีความตระหนักและ ความสำคัญของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและที่ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู วางตน เหมาะสมกับวิชาชีพครูและเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติบุคลิกภาพทั้งในและนอก สถานศึกษา และมีความเอื้ออาทรควบคุมอารมณ์ตนเองได้ รับฟังความคิดเห็นที่แปลกใหม่หรือไม่ สอดคล้องกับตน ให้คำแนะนำหรือแนวทางแก้ปัญหาแก่ผู้เรียนโดยใช้หลักเหตุผล สามารถอธิบาย ความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.061 หรือคิดเป็นร้อยละ 70.431 ของความแปรปรวนทั้งหมด

3.5) องค์ประกอบห้องปฏิบัติการและห้องเรียนประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ มีห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ สร้างสรรค์ ทันสมัยและเหมาะสมกับการเรียนรู้ (INP081) มีห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีที่เพียงพอ สร้างสรรค์ทันสมัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ มีห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ทางคณิตศาสตร์ที่เพียงพอสร้างสรรค์ ทันสมัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ และห้องเรียนที่สะอาดอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่าง เหมาะสม ห่างไกลจากเสียงรบกวน สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 2.635 หรือคิดเป็น ร้อยละ 73.065 ของความแปรปรวนทั้งหมด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาพอนาคตตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนเน้น ทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่าตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่ที่ ได้หลังจากการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย มีบางตัว บ่งชี้ที่ไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย และมีประเด็นที่น่าสังเกตบางประการจากข้อ ค้นพบของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นแรกจากผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จฯ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเทคนิคเดลฟายพบว่า มีบางมาตรฐานที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า นอกจากตัวบ่งชี้เดิมขอมาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ใช้ในการประเมินแล้ว ควรเพิ่มตัวบ่งชี้เฉพาะที่เหมาะสม สำหรับการวัดความสำเร็จฯ ของสถาบันลักษณะดังกล่าว ซึ่งตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรเพิ่ม ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 เพิ่มตัวบ่งชี้ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ

มีจิตวิญญาณของความเป็นนักวิทยาศาสตร์มาตรฐานที่ 2 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าผู้เรียนยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมาตรฐานที่ 10 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าผู้เรียนควบคุมตนเองได้และแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม มาตรฐานที่ 15 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าสถานศึกษามีครู ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างเพียงพอ

มาตรฐานที่ 17 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าสถานศึกษามีการจัดการเป็นการสอนที่บูรณาการคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ ทั้งเนื้อหาและกระบวนการ มาตรฐานที่ 20 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย นโยบาย จุดมุ่งหมายหลักสูตร และธรรมชาติของวิชาที่ใช้ในการจัดการศึกษาที่เน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มาตรฐานที่ 21 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าครูมีความตระหนักและความสำคัญของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูมาตรฐานที่ 23 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่าครูจัดทำเอกสารและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ตามโอกาส

มาตรฐานที่ 24 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่า 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง 2) ครูมีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ 3) ครูมีความรู้ความเข้าใจกับจิตวิทยาเด็ก เพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีได้ มาตรฐานที่ 25 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่า 1) สถานศึกษามีแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แหล่งบริการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทั้งภายในสถาบัน ชุมชน ท้องถิ่นที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) สถานศึกษามีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งด้านอื่นๆ และสามารถติดต่อประสานงานของความร่วมมือได้

มาตรฐานที่ 27 เพิ่มตัวบ่งชี้ที่ว่า 1) ชุมชน / ผู้ปกครองร่วมประชุมและรับทราบเรื่องราวต่างๆ ของสถาบัน เช่น การบริหารงานของสถาบัน ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อติดตามตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงงาน 2) ชุมชน / ผู้ปกครองร่วมบริจาคเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ หรือปัจจัยอื่น เพื่อช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมของผู้เรียนตามกำลังความสามารถ และ 3) ชุมชน / ผู้ปกครองเชื่อมโยงและระดมทรัพยากรต่างๆ เกี่ยวกับ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เช่น บุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวิทยาการใหม่ๆ เพื่อช่วยเหลือสถาบันให้สามารถบริหารงานได้อย่างเข้มแข็ง รวมตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นตัวบ่งชี้เฉพาะที่ควรเพิ่มทั้งหมด 16 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับ Walaipun Ajareewattana and Suwimon tirakanan (2016) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามีจำนวน 16 องค์ประกอบ

ประกอบด้วย ความสุภาพ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนให้เหมาะสม ความเมตตา กรุณา ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความเป็นกัลยาณมิตร การรู้จักใช้เงิน การรู้จักประมาณตน และความมีสัมมาคารวะ ทั้ง 16 องค์ประกอบนี้ อธิบายความแปรปรวนในเรื่องที่ศึกษาได้ร้อยละ 59.81

เมื่อพิจารณาผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จฯ ทั้ง 3 ด้านของผู้เชี่ยวชาญแล้ว สะท้อนให้เห็นว่ามาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้อาจไม่เพียงพอในการประเมินความสำเร็จของสถาบันที่จัดการเรียนการสอนเน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพราะ สถาบันดังกล่าวมีวัตถุประสงค์พิเศษในการจัดตั้ง คือ เป็นสถาบันระดับมัธยมศึกษาที่ฝึกทักษะ ความรู้ ความสามารถของนักเรียนทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเพื่อเป็นการเตรียมบุคลากรไว้รองรับโครงการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของประเทศ และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดีมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีได้พัฒนาความรู้ในด้านนี้อย่างเข้มข้น นำไปสู่การแก้ปัญหาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้าง อาคารเรียนอาคารประกอบตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์เป็นจำนวนมาก และได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษจากหน่วยงานทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ คณะวิทยาศาสตร์ชมมหาวิทยาลัยต่างๆ อีกทั้งการรับนักเรียนยังมีการคัดเลือกทั้งด้านความรู้ ทักษะ และความถนัดเฉพาะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอีกด้วยดังนั้นก็ควรมีตัวบ่งชี้ดังกล่าวข้างต้นเพิ่มมาตรฐานเดิมที่มีในการประเมินอยู่แล้วเพื่อควบคุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และปัจจัยที่สถาบันได้รับ (Zhangchot punthuwed. 2009)

ประเด็นที่สอง จากผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จฯ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเทคนิคเดลฟาย พบว่า มีตัวบ่งชี้บางมาตรฐานที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าตัวบ่งชี้เดิมของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ใช้ในการประเมิน ไม่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จของสถาบันลักษณะดังกล่าว ซึ่งตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าควรตัด ได้แก่มาตรฐานที่ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า ผู้เรียนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า มาตรฐานที่ 4 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า ผู้เรียนสามารถจำแนกข้อมูลเปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด มาตรฐานที่ 7 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า 1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาไทยโดยเฉาะภูมิปัญญาของท้องถิ่นและนำมาใช้ได้ 2) ผู้เรียนชื่นชมและสืบสาน ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั่งามของท้องถิ่นและของไทย มาตรฐานที่ 9 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า 1) ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนผลงานมีประสิทธิภาพ 2) ผู้เรียนสามารถทำงานเป็น

ทีมมาตรฐานที่ 11 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า ผู้เรียนไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมาและไม่แสวงหาผลประโยชน์มาตรฐานที่ 14 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษามาตรฐานที่ 16 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่า สถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมาตรฐานที่ 22 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่าครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษาและมาตรฐานที่ 24 ตัดตัวบ่งชี้ที่ว่ามีความรู้ตามเกณฑ์รวมตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่ควรตัดทั้งหมด 11 ตัวบ่งชี้ (Office of the Higher Education Commission. 2010)

เมื่อพิจารณาผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จฯ ทั้ง 3 ด้านของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ซึ่งมีตัวบ่งชี้บางตัวของมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ แต่ผู้เชี่ยวชาญเห็นควรตัด ทั้งผู้เชี่ยวชาญให้เหตุผลไว้ 3 ประเด็น คือประเด็นแรก คือ ประเด็นตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมสำหรับการวัดความสำเร็จฯ แต่เมื่อมีการประเมินจริงตัวบ่งชี้ดังกล่าวไม่สามารถที่จะประเมินจากข้อมูลเชิงประจักษ์ได้หรือไม่ประเมินได้น้อยซึ่งผลการประเมินที่ได้อาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพจริง ตัวบ่งชี้ดังกล่าว ได้แก่ 1) ผู้เรียนใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า 2) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาไทยโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ได้ 3) ผู้เรียนชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นและของไทย และ 4) ผู้เรียนไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมา และไม่แสวงหาผลประโยชน์

ประเด็นที่ 2 คือ ประเด็นตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีความซ้ำซ้อนกับตัวบ่งชี้ในมาตรฐานอื่น ซึ่งจะเป็นการประเมินในเรื่องเดียวกัน ตัวบ่งชี้ดังกล่าว ได้แก่ 1) ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ที่น่าจะได้รับการประเมินแล้วในมาตรฐานที่ 27 และ 2) มีจำนวนครูตามเกณฑ์ เป็นตัวบ่งชี้ที่น่าจะได้รับการประเมินแล้วในมาตรฐานที่ 15 ที่กำหนดให้มีครู ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอย่างเพียงพอ ประเด็นที่ 3 คือ ประเด็นที่ตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่ผ่านการประเมินจากตัวบ่งชี้อื่นในมาตรฐานเดียวกันแล้ว ซึ่งตัวบ่งชี้ดังกล่าวได้แก่ 1) ผู้เรียนสามารถจำแนกข้อมูลเปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด 2) ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนผลงานมีประสิทธิภาพ 3) ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม 4) สถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และ 5) ที่ว่าครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา (Pitoon sinlarat. 2012) กำหนดให้คุณลักษณะของบัณฑิตตามปรัชญากลุ่มเทคโนโลยีนิยมนที่เน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าและพัฒนางานให้เกิดความก้าวหน้า หรือจากการที่หลักสูตรได้จัดบุคลากรให้การสนับสนุนและเตรียมสื่อวัสดุ

อุปกรณ์ไว้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว จึงเป็นเหตุให้การกำหนดตัวบ่งชี้ที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (Liao, T. J. 2009) ที่ศึกษาเรื่องโปรแกรมปฏิบัติการทางศิลปะที่สร้างภาพลักษณ์ของชุมชนศิลปะ : การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการผ่านโปรแกรมหลักสูตรศิลปะในวิชาศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรศิลปะด้วยชุมชนวัฒนธรรมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทุกปีผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับชุมชนวัฒนธรรม วิธีการสอนด้วยการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเป็นการบูรณาการหลักสูตรศิลปะที่สนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการปฏิบัติจริงและปฏิรูปศิลปะนักศึกษาจะเกิดความเข้าใจผ่านกระบวนการเรียนรู้และการแสดงออกด้วยวิธีการที่หลากหลายจากสื่อที่สร้างขึ้น ส่วนประเด็นของการประเมินผลหลักสูตรระดับคุุณยัฒนภาพ สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกเป็นกรรมการสอบ (Samart boonrat, 2016)

6. ข้อเสนอแนะ

1) กรณีที่สถาบันที่จัดการเรียนการสอนเน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยียังได้รับการประเมินโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ใช้เกณฑ์ / มาตรฐาน การประเมินดังกล่าวเป็นหลัก และอาจนำตัวบ่งชี้ที่ได้เพิ่มเติมที่เป็นตัวบ่งชี้เฉพาะสำหรับสถาบันลักษณะนี้ทั้ง 16 ตัวบ่งชี้ มาประเมินเพิ่มเติม

2) กรณีที่สถาบันที่จัดการเรียนการสอนเน้นทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสามารถสร้างเกณฑ์การประเมินสถาบันได้ หรือต้องการประเมินตนเองเพื่อการตรวจสอบประสิทธิภาพเท่ากับเป็นการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ ก็สามารถนำข้อค้นพบในการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินได้

3) ควรมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันลักษณะนี้ต่อไป

References

Ministry of Education. (2012). *Guidelines for Learning Activities to Develop Basic Thinking Skills Based on Basic Core Curriculum BE 2551*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Public Company Limited.

- Office of The Higher Education Commission. (2011). *The Quality Assurance of Higher Education Education In Higher Education 2010 (November 2010)*. Bangkok: Office of Higher Education Quality Assurance.
- Pitoon Sinlarat. (2012). *Thai Higher Education Philosophy: Guidelines for Producing 5 Graduate Students: The Thai Higher Education Crisis: Origins and The Go*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sukontha Sintapanont, Wararat Wannarert, and Pannee Sindipanont. (2009). *Development of Thinking Skills - Conquest Teaching (4th Edition)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Suriporn Anuchananan. (2011). *Measurement and Evaluation in the Classroom*. Chonburi: Get Good Creation.
- Liao, T. J. (2009). *Art Action Programs That Establish Community Cultural Image: Application of "Action Learning" to Art Curriculum Programs in Liberal Education In Universities*. In *Journal of Research in Education Sciences*, 54(2), 163-198.
- Samart Boonrat. (2016). Efficiency for Academic Management of Buddhist School in Loei Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(2), 185 – 194.
- Walaipun Ajareewattana and Suwimon Tirakanan. (2016). A Study of The Components Comprising The Moral Principles And Ethical Values of Undergraduate Students At Ramkhamhaeng University. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(2), 337 – 342.
- Zhangchot Punthuwed. (2009). *Qualitative Educational Management: SIPPO*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.

ดินโรงดินศาลที่ดี : รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย
ตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

GOOD COURT LEGAL AID: USING WISDOM TO PROVIDE ASSISTANCE
TO THE ACCUSED AND DEFENDANT IN ISAN JUDICIAL PROCESS

เชวงศักดิ์ พลลาภ* โฆษิต แพงสร้อย** เทอดชัย พันระไชย***

Chawengsak Pollarp, Kosit Pangsoi, Therdchai Panthachai

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของดินโรงดินศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 93 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นมาของดินโรงดินศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมอีสาน พบว่า “ดินโรงดินศาล” เป็นภาษาชาวบ้านที่ใช้เรียกบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณศาล ด้วยวิธีการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยเขียนคำร้อง

* Doctor of Philosophy Program in Cultural Science, Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

** Doctor of Philosophy (Cultural Science), Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

*** Doctor of Philosophy (Cultural Science), Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University.

คำแถลง จัดเอกสารที่ใช้ประกอบคำร้อง ช่วยหาหลักทรัพย์ และอื่นๆตามกระบวนการยุติธรรม โดยมีคำตอบแทนตามความพอใจของผู้ใช้บริการ อาชีพต้นโรงต้นศาลมีมายาวนานคู่กันกับศาลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของต้นโรงต้นศาล ในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยพบว่า คดีความในศาลจังหวัดแต่ละแห่งเพิ่มมากขึ้น การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว ส่วนใหญ่ขาดหลักทรัพย์ โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมที่มีความเสี่ยงสูง หาหลักทรัพย์และคนค้ำประกันยาก เคยมีผู้ต้องหาหลบหนีหลังจากประกันตัว ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดตาม แต่ต้นโรงต้นศาลยังกล้าเสี่ยง เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย

3. รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของต้นโรงต้นศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) ต้นโรงต้นศาลเข้าไปแนะนำตัวเองกับผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจ 2) ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน เข้ามาพบต้นโรงต้นศาล เนื่องจาก ต้องการความช่วยเหลือ 3) การแนะนำระบบเครือข่าย ประกอบด้วย ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศาล และทนายความ ซึ่งบุคคลดังกล่าว ประกอบอาชีพอยู่คู่กันมายาวนาน อาจกล่าวได้ว่า แยกกันไม่ออก ทำงานร่วมกันแบบส่งต่อ หรือเรียกว่า “เครือข่าย”

คำสำคัญ : ต้นโรงต้นศาล, ผู้ต้องหา, จำเลย, รูปแบบการใช้ภูมิปัญญา, กระบวนการยุติธรรม

ABSTRACT

This research has 3 objectives which are; study the history of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, study the current situation and problem of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process and study the method of wisdom utilization by a court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process. The study utilized qualitative research. The sample group was chosen by purposive sampling and consisting of 93 knowledgeable persons, practitioners and general information providers. The tools used to collect data were participatory observation form, in depth

interview and focus group discussion. The data was analyzed and presented as a descriptive analysis research.

Findings were as follows:

1. For the history of court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, it was found that the “court legal aid” is the name that people call a person who works in the court area to assist the accused or defendant to fill a petition, write a statement, prepare supporting documents for a petition, help find security for bail and etc. in accordance with the judicial process and receives compensation in accordance to the satisfaction of the people who use the service. This profession has long existed alongside the court room from the past until present.

2. For the current situation and problem, it was found that the cases in each provincial court have greatly increased and the petition for temporary release mostly lacks security for the bail especially in drug case which is high risk and is difficult to find security and guarantor. There were alleged offenders who absconded after they were bailed. To track these people require both time and expense but the court legal aid still would take a chance and providing assistance to these alleged offenders and defendants.

3. For the method of wisdom utilization by a good court legal aid in providing assistance to the accused or defendant in Isan judicial process, it was found that there are 3 methods as follows: 1) the court legal aid approaches the alleged offender or defendant and introduce himself to create confidence, 2) the alleged offender or defendant approaches a court legal aid for assistance and 3) introduction of network system consisting of police, court official and lawyer who have long been working alongside each other, are inseparable and work in subsequent or namely as a “network”.

Keywords: Court Legal Aid, Alleged Offender, Defendant, Method of Wisdom Utilization, Judicial Process.

1. บทนำ

ดินโรงเรียนศาลเป็นภาษาที่ชาวอีสานในอดีต ใช้เรียกบุคคลที่ใช้วิธีการดำรงชีวิตโดยใช้สถานที่ในบริเวณศาลติดต่อกับผู้ที่มาดำเนินธุรกรรมกับศาล โดยช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศาล ทนายความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยตามกระบวนการยุติธรรม ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ในอดีตคดีความที่มาสู่ศาลมีไม่มากนัก อาทิ กรณีที่มีการขัดแย้ง เช่น กรณีแบ่งปันมรดก ลักทรัพย์ หย่าร้าง และปัญหาอื่นๆ จะแจ้งความที่ศาลผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านมีหมายเรียกคู่กรณีมาตกลงกัน โดยมีผู้อาวุโสทั้งสองฝ่าย ตกลงการในหมู่บ้าน และบุคคลที่เคยบวชเรียนอ่านออกเขียนได้มีความรู้เรื่องกฎหมายบ้างและเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมาช่วยไกล่เกลี่ย ประนีประนอมจนทั้งสองฝ่ายตกลงหรือยอมความกัน ซึ่งอาจจะมีการปรับไหมกันบ้างตามความเหมาะสมกรณียอมความกันไม่ได้จึงจะมีการส่งต่อไปยังศาลฎีกาหรือศาลจังหวัดเพื่อดำเนินคดีต่อไป

ปัจจุบันการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอีสาน นับวันจะมีความคิดที่ขัดแย้งกันมากขึ้น ด้วยเหตุว่าจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความคิดหลากหลายทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ส่งผลให้มีคดีความมาสู่ศาลมากขึ้น แต่ชาวบ้านทั่วไปยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหากมีคดีความมาสู่ศาล ยังต้องขอความช่วยเหลือจากดินโรงเรียนศาล ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับ ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอประกันให้ปล่อย และสามารถให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อนมาสู่ศาลโดยช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศาล ช่วยเขียนคำร้อง คำแถลง และยังช่วยหาหลักทรัพย์ช่วยประกันตัวผู้ต้องหา แนะนำทนายความ ตำรวจ และช่วยบริการอื่นๆ ทั้งนี้ บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม

ดินโรงเรียนศาลจากอดีตจนปัจจุบันที่ประกอบอาชีพอยู่ในบริเวณศาล ยังเป็นที่ยอมรับของผู้ที่มีความเดือดร้อนมาสู่ศาล ซึ่งต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะหลักทรัพย์เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของดินโรงเรียนศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของดินโรงเรียนศาล ในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

3. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของตึนโรงตึนศาลที่ดี ในการช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือแบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พื้นที่ที่ทำการวิจัย 3 แห่ง ได้แก่ ศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดมหาสารคาม และศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 93 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ จำนวน 18 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 51 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 21 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามลำดับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสรุปความมุ่งหมายด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ความเป็นมาของตึนโรงตึนศาลในการช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน

“ตึนโรงตึนศาล”มีมานานจากอดีต เป็นอาชีพที่คอยช่วยเหลือบุคคลทั่วไปที่ได้รับ ความเดือดร้อนมาสู่ศาลเพราะชาวอีสานในชนบทส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ ขาดความรู้ด้านกฎหมายกลัวศาล หากมีคดีความมาสู่ศาล หรือชาวบ้านเรียกบุคคลนั้นว่า “ตึนโรงตึนศาล”เพื่อช่วยในการติดต่อศาล เขียนคำร้อง นำแถลง ประกันให้ปล่อยผู้ต้งหาและจำเลยชั่วคราว หรือให้ช่วยดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนคดีความสิ้นสุด จากอดีตจนถึงปัจจุบันยังมีผู้ประกอบอาชีพ ตึนโรงตึนศาล ประจำอยู่บริเวณศาลจังหวัดทุกแห่งในภาคอีสาน เพื่อช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลย

4.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของตึนโรงตึนศาลในการช่วยเหลือผู้ต้งหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน พบว่า การขอประกันผู้ต้งหาและจำเลยจะต้องดำเนินการตามระเบียบที่ศาลกำหนดโดยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาล เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้งหาและจำเลยชั่วคราว ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอประกัน ได้แก่ ผู้ต้งหา จำเลย มีสิทธิยื่นประกันตัวเองได้ โดยยื่นหลักทรัพย์ประกันตนเองตามระเบียบที่ศาลกำหนด และผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้งหาและจำเลย เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีภรรยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือน

ญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวใช้ได้เฉพาะในชั้นนั้น เมื่อชั้นของการดำเนินคดีเปลี่ยนไป การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต้องยื่นใหม่ (Natpakit Puekpong, 2016) : Interview

หลักทรัพย์ที่ต้องใช้ยื่นขอประกัน ปัจจุบันศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ศาลจังหวัดมหาสารคาม และศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ อนุญาตให้ใช้เงินสดและหลักทรัพย์อื่น ได้แก่ ที่ดินที่มีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำโฉนด (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก) พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เงินฝากธนาคาร โดยมีหนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองธนาคาร และบุคคลผู้มีตำแหน่งข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจพนักงานของรัฐประเภทอื่นๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารภาคการเมืองและนายความ

หลักฐานที่ใช้ประกอบคำร้องขอประกัน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานรัฐวิสาหกิจของผู้ร้องขอประกัน (อาจใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง) ทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านของผู้ร้องขอประกันกรณีผู้ร้องขอประกันมีคู่สมรสต้องแสดงเอกสารเพิ่มเติม ได้แก่ ใบสำคัญการสมรส บัตรประจำตัวประชาชนของคู่สมรส หนังสือยินยอมของคู่สมรส หลักฐานการเปลี่ยนชื่อหรือสกุล ในกรณีชื่อเจ้าของหลักทรัพย์ไม่ตรงกัน ชื่อที่ปรากฏในเอกสารแสดงสิทธิในหลักทรัพย์ต้องมีหนังสือรับรองว่า เป็นบุคคลคนเดียวกัน และหนังสือเดินทาง (Passport) กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศต้องนำหนังสือเดินทางมาแสดงด้วย (Chaiyuth Watcharanon, 2005)

หน้าที่ของนายประกัน พบว่า เมื่อนายประกันได้ยื่นคำขอประกัน และพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือศาล มีคำสั่งอนุญาตหรือปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว นายประกันมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ต้องนำผู้ต้องหา มามอบให้แก่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลตามนัด หากมีเหตุขัดข้องไม่สามารถมาตามนัดได้ ต้องติดต่อก่อนวันนัดเพื่อขอเลื่อนพร้อมเหตุขัดข้อง 2) หากผิดสัญญา นายประกันต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน 3) หากผู้ประกันตายก่อนผิดสัญญาประกัน สัญญาประกันก็ระงับความรับผิดชอบตามสัญญาประกัน ไม่ตกทอดไปยังทายาท

ปัญหาการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย พบว่า ตื่นโรงตีศาลมีจำนวนน้อย ผู้ต้องหาและจำเลยที่มีคดีมาสู่ศาลมากขึ้น ส่วนใหญ่ขาดหลักทรัพย์ โดยเฉพาะคดีอาญาเสพติด หากหลักทรัพย์และคนค้ำประกันยาก ประกอบกับเป็นคดีที่มีความเสี่ยงต่อการที่ผู้ต้องหาหลบหนี

หลังประกัน ซึ่งตึกรังตึกรังศาลต้องใช้ภูมิปัญญาหลายรูปแบบตามความเชื่อ เพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหาก่อเกิดขึ้น หลังประกันตัวผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราว

4.3 รูปแบบของตึกรังตึกรังศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน ได้แก่ 1) การเข้าไปแนะนำตนเอง ให้ผู้ต้องหา จำเลยและญาติรู้ 2) ผู้ต้องหาและจำเลย เข้าไปขอความช่วยเหลือจากตึกรังตึกรังศาล โดยไม่มีใครแนะนำ 3) แบบเครือข่าย ได้แก่ ตึกรังตึกรังศาล ตำรวจ ทนายความ เจ้าหน้าที่ศาล ซึ่งผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำงานแบบส่งต่อ แนะนำ หมุนเวียน เอื้อประโยชน์ต่อกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ความเป็นมาของตึกรังตึกรังศาล ในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย ในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน กล่าวคือ ในอดีตชาวอีสานที่อ่านออกเขียนได้มีน้อย ขาดความรู้ด้านกฎหมาย กลัวศาล หากมีคดีความมาสู่ศาล จะต้องมีคนนำพา โดยอาศัยผู้มีความรู้เคยบวชเรียน พออ่านออกเขียนได้ เพื่อไปช่วยดำเนินการติดต่อราชการที่ศาล ช่วยเขียนคำร้อง คำแถลง และอื่นๆ ตามกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม โดย (Bronislaw Malinowski, ค.ศ.1884-1942) ได้เสนอแนวคิดหลักของทฤษฎี คือ “การทำหน้าที่สนองความต้องการ ต่อความจำเป็นของปัจเจกบุคคล” ได้แก่ ความจำเป็นพื้นฐาน ความต้องการด้านสังคม ความต้องการสงบทางใจมีความรู้ด้านกฎหมาย ศาสนา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ด้วยความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สอดคล้องกับ (Jutharat Euaumnuay, 1998:68-69) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทิศทางการวางแผนกำลังคน เพื่อรองรับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในทศวรรษหน้า พบว่า ความต้องการด้านอำนวยความสะดวกยังคงเพิ่มขึ้นทั่วประเทศ โดยที่ อนาคต มีความต้องการในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เป็นประการสำคัญที่สุด

5.2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของตึกรังตึกรังศาลในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน ปัจจุบันพบว่า คดีอาชญากรรมเกิดขึ้นมาก ผู้ต้องหาและจำเลยประสบปัญหาการหาบุคคลและหลักทรัพย์ เพื่อนำมาค้ำประกันให้ปล่อยผู้ต้องหาและจำเลยชั่วคราวหายาก เพราะเป็นคดีที่มีความเสี่ยงสูง แต่ตึกรังตึกรังศาลกล้าเสี่ยงให้ความช่วยเหลือด้านหลักทรัพย์ คิดค่าบริการรายอ้อมปกติเหมือนคดีทั่วไป เพื่อป้องกันผู้ต้องหาหลบหนี โดยใช้ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ สอดคล้องกับ ทฤษฎีสัมพันธสัญลักษณ์ โดย (William James, 1842-

1910) ได้วิเคราะห์ว่า สัญลักษณ์ทำให้บุคคลคิดคำนึงเกี่ยวกับบุคคลอื่น หรือสิ่งของใดๆ แม้ว่าคน หรือสิ่งของนั้น จะไม่อยู่ในขณะนั้นก็ตามและยังสอดคล้องกับ (Somchai Wannalu, 2008:387-388) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวอีสาน ในการระงับข้อพิพาท คือ ผู้อาวุโส ตุลาการหมู่บ้าน และตึนโรงตึนศาล วิธีการระงับข้อพิพาท โดยการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม การประกอบพิธีกรรมสาปแช่ง หรือการอธิฐานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมายาวนาน

5.3 รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาของตึนโรงตึนศาลที่ดีในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย ในกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน ปัจจุบันนิยมใช้ 3 รูปแบบ คือ 1)ตึนโรงตึนศาลเข้าแนะนำตัวเองกับผู้ต้องหา จำเลยหรือญาติ เพื่อให้รู้ว่าตัวเองเป็นใคร 2)ผู้ต้องหา จำเลยหรือญาติ เข้าไปพบตึนโรงตึนศาลเพราะเดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ 3)แบบเครือข่าย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ศาล ตำรวจ ทนายความ และตึนโรงตึนศาล ซึ่งบุคคลดังกล่าวทำงานร่วมกัน เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม สอดคล้องกับ ทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง โดยสำนักกฎหมายบ้านเมือง กล่าวคือ กฎหมายบ้านเมืองเป็นกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นโดยรัฐ เพื่อใช้บังคับอยู่ในบ้านเมืองเท่านั้น มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ไม่มีกฎหมายอื่นใดเหนือกว่า สอดคล้องกับ (Orathai Kokpol, 2011. 96-97) ได้ศึกษาโครงการนำร่องเพื่อเตรียมความพร้อมในการขยายบทบาทและภารกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น พบว่า มี 4 อย่างคือ 1) การป้องกันเฝ้าระวังการกระทำความผิด 2)ให้ความรู้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย 3) การจัดการความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท 4)การแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำความผิด ทั้งนี้การดำเนินการต้องเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ โดยทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อความต้องการของประชาชน

ตึนโรงตึนศาลที่ดี มีรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยตามกระบวนการยุติธรรมภาคอีสาน โดยการเข้าไปแนะนำตัวเองกับผู้ต้องหา และจำเลย เพื่อช่วยเหลือด้วยความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ยุติธรรม และให้บริการด้วยความบริสุทธิ์ใจ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานหรือสถาบันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมควรให้การสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพตึนโรงตึนศาล เพราะเป็น

อาชีพที่ช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยที่ต้องการประกันให้ปล่อยชั่วคราว แต่ขาดหลักทรัพย์ หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมต้องการคำแนะนำเบื้องต้น และศาลจังหวัดควร จัดการอบรมให้ความรู้ถึงขั้นตอนศาลหรือนายประกันเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรสนับสนุนให้ทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวไทยแต่ละภาค ที่นำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ความเหมือน และเพื่อส่งเสริมการนำมาใช้อย่างถูกต้องตามกระบวนการยุติธรรม และควรส่งเสริมให้ทำวิจัย สถานศึกษาที่มีการจัดทำหลักสูตรความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน การไกล่เกลี่ย ประนีประนอม และการพิจารณาคดีความในชุมชนเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการยุติธรรมของสังคมภาคอีสานและสังคมไทย

References

- Angkool Somkanay. (1992). *Problem State: Applying Folk Wisdom to Curriculum Development in Elementary Schools under Primary Education Office, Ubon Ratchathani*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Bunpeng Phusaenbai. Interview. (4 July 2016). *At house no. 9, Village no. 2, PhonThong Sub- District, Mueang District, Kalasin Province*.
- Chaiyuth Watcharanon.(2005). *Code of Laws; Civil Procedure, Criminal Procedure, Statute of Courts of Justice*. Bangkok:Bandistakson Publisher.
- Jutharat Euaumnuay. (1998) *Justice Process of Reconciliation: The Paradigm of the Thai Judicial Process*. Bangkok: Thammasat University.
- Kamtorn Kamprasert. (1977). *History of Laws*. Bangkok Metropolis: Ramkhamhaeng University Printing House.
- Natpakit Puekpong. Interview. (19 March 2016). *At Court of Mahasarakham Province, Mueang District. Mahasarakham*.

- Purachai Phiamsomboon. (1988). *Basic Crime and Procedure of Justice*. Bangkok: Karnpimnakorn Limited Partnership.
- Somkieat Paetkhun. (2005). *Development of the Conciliation Model in the Prosecutor's Procedure*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Songkoon Chantachon. (2010). *Qualitative Research on Advanced Culture* (Practical section). Mahasarakham Province, Mahasarakham University Press.
- Songsiri Sapraser. (1999). *Transferred Description of Knowledge of Folk Wisdom. The Transference of Knowledge of Wisdom Holders*. Bangkok : Mahidol University.

บทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมง
 THE ROLE OF THE DEPARTMENT OF FISHERIES IN SOLVING
 PROBLEM OF HUMAN TRAFFICKING IN FISHERY WORKERS

ศักดิ์ดา โชตะยากฤต* เอกพร รักความสุข** ศรุดา สมพอง***

Sakda Chotayakrit, Ekeporn Rakkwamsuk, Saruda Sompong

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ 2) องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อบทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ 3) มาตรการและแนวทางในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของกรมประมง

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีประสบการณ์ในกิจการประมงจำนวน 27 คนและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) แรงงานต่างด้าวในภาคประมงทะเลเป็นแหล่งที่มีปัญหาการค้ามนุษย์ 2) วิธีการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของรัฐบาลไทยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมาย ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศได้ จึงทำให้ไทยถูกสหรัฐอเมริกาจัดประเทศไทยผิดกฎหมายการคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ให้อยู่ในระดับ Tier 3 และมีการทำประมง ที่ผิดกฎหมายจึงได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป 3) กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว ไม่มีสภาพบังคับได้จริงที่จะทำให้สอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการประมงระหว่างประเทศ 4) ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นผลมาจากการขาดการบูรณาการหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง และ 5) ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นผลสืบเนื่องมาจากความโลภทางเศรษฐกิจ

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration Western University.

** Department of Philosophy Program in Public Administration Western University.

*** Department of Philosophy Program in Public Administration Western University.

ที่ผู้ประกอบการต้องการลดต้นทุนในการประกอบการ จึงมีการกระทำผิดกฎหมายในทะเล ยากที่เจ้าหน้าที่จะติดตามตรวจสอบ

ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ ติดตาม ควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย 2) การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์อย่างยั่งยืน รัฐบาลควรให้เอกชนผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแรงงานประมง 3) จัดกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคประมงเป็นแบบบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว 4) กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวภาคประมงทะเลในระยะยาว และ 5) พัฒนาความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการถึงผลกระทบจากการทำประมงผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ที่นำมาซึ่งความสูญเสียภาพพจน์และความเชื่อมั่นในรัฐบาลไทย

คำสำคัญ : บทบาท การค้ามนุษย์ แรงงานประมง แรงงานต่างด้าว ประมงผิดกฎหมาย

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) the role of the department of fishery in solving the human trafficking problems 2) the important factors influencing the role of the department of fishery in solving the human trafficking problems 3) the means and method in solving the human trafficking problems of the department of fishery.

This research was the qualitative method was employed by using documents and in-depth interviewing of 27 key informants and the focus group discussion was used. The data were analyzed by descriptive analysis.

The findings of this research as follows:

1) The migrant workers in Thai-Sea-Fishery boats were employed some illegal human trafficking 2) the method of solving illegal human trafficking of the Thai government was lacked of efficiency and effectiveness in the application of laws and regulations that didn't able to conform to the laws of international standard. Thailand had received the 3-tier status from United of America which was

classified as the worst case and receiving the yellow status from the law of European standard. 3) the Application of laws and regulations in case of illegal human trafficking were not really enforced, according to international law-set. This case had brought about the tremendous impacts to entrepreneurs and the Thai government 4) the worst situation had occurred, due to the lacking of integration of many departments involved, as too many cooks spoiled the foods and 5) the problems of illegal human trafficking were caused by economic greed, so the entrepreneurs needed to have a cost deduction of entrepreneurs cost, therefore, they employed the illegal acts in the Sea which was faraway from the authority to follow.

Recommendations were as follows: 1) policy formulation to deal with illegal human trafficking to solve the root of problems of the fishery workers to manage, monitor, control and to follow up, in line with the rules of laws 2) the sustainable solution of illegal human trafficking to solve the problems of fishery workers, which the government had to give the opportunity for the entrepreneurs to collaborate as a joint-committee to oversee the migrant workers in fishery boats at Sea 3) the migrant workers management should be a center of one stop services 4) policy formulation and strategic plan for migrant workers in fishery must be advanced in planning in the long term and 5) to develop and understand the impacts of illegal consequences of fishery and human trafficking that had brought about the losing the image of trust and confidence of the Thai government.

Keywords: Role, Human Trafficking, Fishery Workers, Immigrant Workers, Illegal Fishery.

1. บทนำ

การประมงเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย และด้วยความเชี่ยวชาญในการทำประมงอยู่ในอันดับต้นๆ ของโลก จึงเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำรายใหญ่ของโลก และเป็นแหล่งที่มีความต้องการแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนไทยไม่นิยมทำงานประมงซึ่งเป็นงานหนัก สกปรก เสี่ยงอันตราย และต้องออกทะเลหาปลาหลายเดือนในน่านน้ำของประเทศอินโดนีเซีย เมียนมาร์ อินเดีย ติมอร์ ศรีลังกา หรือ ในน่านน้ำของประเทศแถบแอฟริกา เช่น โซมาเลีย เป็นต้น สภาพอุตสาหกรรมประมงของไทยใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานเป็นหลัก โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เมียนมาร์ กัมพูชาและลาว มีการคาดว่าแรงงานประมาณ 200,000 คน ทำงานบนเรือประมงที่ไปจับปลานอกน่านน้ำไทยและในงานประมงต่อเนื่อง เช่นในโรงงาน การปอกกุ้ง คัดแยกชนิด ขนาด และการทำความสะอาดอาหารทะเล ต้องการแรงงานต่างด้าวสูงเช่นกัน แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ส่วนใหญ่หลบหนีมาจากวิกฤตทางการเมืองและภาวะเศรษฐกิจในประเทศพม่า รวมทั้งแรงงานต่างด้าวที่หนีความยากจนเรื้อรังจากกัมพูชาและลาว

ผู้ประกอบการขอจ้างแรงงานต่างด้าว เนื่องจากควบคุมง่ายและเต็มใจที่จะทำงานหนัก (National Human Rights Commission, 2005) สามารถจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด โดยมองว่าหากจ้างตามค่าแรงขั้นต่ำ อุตสาหกรรมประมงจะไม่สามารถแข่งขันในตลาดการค้าได้ แม้ว่าผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสาครมองว่าการจ้างแรงงานประมงในราคาค่าแรงขั้นต่ำยังพอทำได้ (Pearson, 2005) การศึกษาพบว่ามีหลักฐานพอสมควรที่ชี้ว่า มีการปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวในภาคประมงต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ทั้งการค้ำมนุษย์และการบังคับแรงงาน สภาพการทำงานที่ย่ำแย่ มูลนิธิรักษไทย (Raks Thai Foundation, 2003) ระบุว่าประมาณสองในสามของลูกเรือประมงเป็นแรงงานต่างด้าวไม่ได้จดทะเบียน ถูกเอารัดเอาเปรียบ ตกอยู่ในเงื่อนไขการทำงานที่ถูกกดขี่ และด้วยความเป็นคนต่างด้าวจึงไม่มีหนทางมากนักที่จะปรับปรุงแก้ไขอะไร ๆ ให้ดีขึ้นได้ กฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ก็ไม่ได้ครอบคลุมถึงแรงงานที่ทำงานบนเรือประมงทะเลที่ออกไปจับสัตว์น่านน่านน้ำไทย ลูกเรือประมงถูกล่อลวงจากขบวนการค้ำมนุษย์ข้ามชาติและถูกบังคับให้ทำงานในเรือประมง (Robertson, 2010) ผลจากการสำรวจท่าเรือเดินทะเลพบว่า มีปัญหาของการค้ำมนุษย์อย่างรุนแรงอยู่ใน 4 จังหวัดคือ สงขลา ชลบุรี สมุทรสาคร และสมุทรปราการ (Wannapa Khaopa, 2010) ซึ่งตรงกันกับรายงานขององค์กรภาคเอกชนท้องถิ่น และรายงานขององค์กรนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ (United Nations, 2011; online) รายงานการวิจัยของ Su Phang Chanthawanit (2016) รวมทั้งรายงานขององค์การแรงงาน

ระหว่างประเทศ (International Labour Organization; ILO)ระบุว่า ร้อยละ 45 ของแรงงาน ประมงต้องทำงานมากกว่า 12 ชั่วโมงต่อวัน

ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤติปัญหาการค้ามนุษย์ ส่งผลกระทบต่อการทำประมง ของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลิตภัณฑ์จากทะเลไม่สามารถออกไปยังต่างประเทศได้ เดือนมิถุนายน 2557 สำนักงานเพื่อการติดตามและการต่อสู้กับการค้ามนุษย์กระทรวงต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา (U.S. State Department's Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons) รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2557 ไทยเป็น 1 ใน 4 ประเทศที่ถูกลดระดับ ความพยายามตอบสนองต่อการค้ามนุษย์ลงไปอยู่กลุ่มที่ 3 หรือ Tier 3 ที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ ระดับเลวร้ายที่สุด เป็นกลุ่มประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายด้าน การค้ามนุษย์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และไม่ได้ใช้ความพยายามอย่างมีนัยสำคัญที่จะแก้ไขปัญหา การค้ามนุษย์ ผลที่ตามอาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในด้าน ต่างๆ รวมทั้งการเผชิญหน้ากับการถูกสหรัฐอเมริกาคัดค้านความช่วยเหลือจากสถาบันสำคัญ ระหว่างประเทศ อาทิ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (WORLD BANK) รวมถึงความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชน(NGO) ระหว่างประเทศ ต่อมาในเดือนเมษายน 2558 คณะกรรมาธิการยุโรปด้านประมงและทะเลสหภาพยุโรป (EU) ได้ให้ใบเหลืองยื่นคำขาดให้ รัฐบาลไทยเร่งแก้ไขและปฏิรูปมาตรการเพื่อกวาดล้างการทำประมงที่ทำประมงผิดกฎหมาย ขาด การรายงานและไร้การควบคุม หรือ IUU Fishing (Illegal Unreported and Unregulated) อย่างเคร่งครัด โดยจะต้องมีความคืบหน้าอย่างชัดเจน มิเช่นนั้นทาง EU จะระงับการนำเข้าสินค้า อาหารทะเลจากผู้ประกอบการของไทย ซึ่งไทยเป็นประเทศส่งออกสินค้าอาหารทะเลรายใหญ่ที่สุด ของ EU ดังนั้นหากมีมาตรการคว่ำบาตรเกิดขึ้นจริงผู้ประกอบการจะได้รับผลกระทบหนักมาก สภาพดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมประมงไทยกับตลาด สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ไทยจึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาด การรายงาน และไร้การควบคุม รวมทั้งปัญหาการค้ามนุษย์มีความคืบหน้าไประดับหนึ่ง แม้ว่าจะ ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญชั่วคราวมีการสั่งโยกย้ายเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่ปล่อย ปลดปล่อย แต่ไม่เพียงพอจึงต้องมีมาตรการแก้ไข ป้องกันในระยะยาว

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์การบริหารจัดการแรงงานต่าง ด้าวของภาครัฐในแรงงานประมง โดยมุ่งศึกษาประเด็นบทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหา การค้ามนุษย์ในแรงงานประมงว่าควรจะเป็นอย่างไร และเพื่อให้ผลการศึกษาได้สะท้อนสภาพปัญหา

ที่แท้จริง ผู้วิจัยจึงเลือกจังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาในภาคปฏิบัติครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะ จังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมการประมงที่ใหญ่ที่สุด และสามารถเป็นตัวแทนพื้นที่ของประเทศไทยในด้านนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากสามารถแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานประมงในจังหวัดสมุทรสาครได้ ก็จะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานประมงทั้งหมดของประเทศไทยได้อย่างแน่นอน อีกทั้งผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถสร้างข้อเสนอแนะและมาตรการ รวมทั้งแนวทางในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างดุลยภาพต่อระบบเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคตของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์
- 2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญต่อบทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์
- 2.3 เพื่อศึกษาผลและวางแผนแนวทางในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ของกรมประมง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ ในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวข้องในการใช้แรงงานและจัดการแรงงานประมงทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้ประกอบการประมงของจังหวัดสมุทรสาคร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มจำนวน 27 คน (Dukes, 1984 :197-203) ดังนี้

1) ผู้บริหารระดับสูงภาครัฐในส่วนกลาง จำนวน 4 คน ประกอบด้วย อธิบดีกรมประมง ผู้อำนวยการกองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง ผู้อำนวยการกองตรวจการประมง และผู้อำนวยการกองบริหารจัดการเรือประมงและการทำประมง

2) ผู้บริหารระดับสูงภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ประมงจังหวัด แรงงาน

จังหวัด จัดทำงานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจน้ำ

3) ผู้บริหารระดับสูงภาคเอกชนในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ประธานหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด นายกสมาคมการประมงจังหวัด ผู้บริหารมูลนิธิรักษไทย ผู้บริหารมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labour Right Promotion Network ; LPN) และผู้บริหารบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นทางการ (Formal In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐในส่วนกลาง กับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐในจังหวัดสมุทรสาคร

2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นไม่เป็นทางการ (Informal In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาคเอกชนในจังหวัดสมุทรสาคร

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับบทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นกลุ่มผู้ประกอบการเรือประมงในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการเรือประมงในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 10 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ถอดรหัสข้อมูล และลดทอนขนาดข้อมูล แล้วใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ เรียบเรียงและจำแนกตามประเด็นอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาตีความประกอบกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ (Ekaphon Rakkhwamsuk, 2016) จากนั้นอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎี เพื่อสร้างข้อสรุป และข้อเสนอแนะ

3) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลตามเหตุปัจจัย กระบวนการและผลลัพธ์ ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ข้อมูลใดที่ไม่อาจจัดเข้ากลุ่มดังกล่าวได้ และเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการวิจัย ผู้วิจัยพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วนำมาเป็นข้อมูลในส่วนของการเสนอแนะต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 บทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์

ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานในภาคการประมงของไทย จะเป็นแรงงานต่างด้าวเกือบทั้งหมด เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในภาคการประมง คนทั่วไปจะเข้าใจว่าเป็นความรับผิดชอบของกรมประมง แท้ที่จริงเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การทำงานของกรมประมงจึงเป็นเพียงการสนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่โดยตรง ทำให้การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวในภาคการประมงไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาสะสมจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติและนานาชาติที่ทำให้ไทย ถูกประณามว่าเป็นแหล่งการค้ามนุษย์แหล่งใหญ่ในภาคกิจการประมง รัฐบาลจึงมีมาตรการแก้ปัญหาอย่างจริงจังโดยการออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2558 ตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและบรรเทาปัญหาการประมงผิดกฎหมาย (ศปมพ.) ให้มีอำนาจควบคุม สั่งการและกำกับดูแลบัญชาการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวทำหน้าที่อย่างจริงจัง การสั่งงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงเองไม่สามารถสั่งการโดยตรงจะต้องสั่งการทางอ้อม ทำให้งานล่าช้า การศึกษาพบว่าวิธีการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในลักษณะรวมศูนย์อาจได้ผลชั่วคราวระยะสั้น

วิธีการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของรัฐบาลไทยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและกฎหมาย ไม่สามารถจะปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศได้ จึงทำให้ไทยถูกสหรัฐอเมริกาจัดประเทศไทยมีการกระทำผิดกฎหมายการคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ให้อยู่ในระดับ Tier 3 เป็นกลุ่มประเทศที่มีการค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด และมีการทำประมงที่ผิดกฎหมายจึงได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป

กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวมีสภาพบังคับได้จริงที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายเกี่ยวกับการประมงระหว่างประเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวมียุทธศาสตร์ สภาพบังคับหย่อนยาน ทำให้ผู้ประกอบการและแรงงาน

ต่างด้าว กล่าวที่จะหลีกเลี่ยงและละเมิด รัฐบาลจึงออกพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 มีผลบังคับใช้ 23 มิถุนายน 2560 ให้โทษหนักขึ้น

4.2 องค์ประกอบที่สำคัญต่อบทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์

องค์ประกอบพื้นฐานที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของกรมประมงเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติว่าด้วยการประมงว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย ว่าด้วยการจัดระเบียบกิจการแพปลา ว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และกฎกระทรวงของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2559 โดยเจตนารวมของกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กรมประมงมีหน้าที่ในการศึกษา วิจัย และพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ควบคุมการประมง การผลิตสัตว์น้ำและสินค้าประมงให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภคภายในอย่างถูกสุขอนามัย และสามารถส่งออกแข่งขันในตลาดโลกได้ การอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนการป้องกันมิให้ทำการประมงผิดกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานประมงและความมั่นคงของชาติ

4.3 ผลและวางแนวทางในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของกรมประมง

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นผลมาจากการขาดการบูรณาการหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์มีหลายหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง และพบว่าการบริหารจัดการยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำงานแบบบูรณาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องมีหน่วยงานที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จมาควบคุม สั่งการ ในรูปแบบของการดำเนินการศูนย์บัญชาการกลาง ดังเช่นที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ใช้มาตรา 44 ออกคำสั่งที่ 10/2558 เรื่องการแก้ไขปัญหาค้าประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุมเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2558 โดยให้จัดตั้ง “ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย” (ศปมผ.) เป็นศูนย์เฉพาะกิจขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี เพื่อบัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย โดยให้มีอำนาจ ควบคุม สั่งการ กำกับดูแล และประสานการปฏิบัติการทั้งปวงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติและส่วนราชการอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาค้าประมงผิดกฎหมาย

ข้อเสนอที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการติดตาม ควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในแรงงานประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย การแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์อย่างยั่งยืน รัฐบาลควรให้เอกชนผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแรงงานประมง จัดกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคประมงเป็นแบบบริการ

เปิดเสรี ๓ จุดเดียว 4) กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวภาคประมงทะเลในระยะยาว และ 5) พัฒนาความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการถึงผลกระทบจากการทำประมงผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ที่นำมาซึ่งความสูญเสียภาพพจน์และความเชื่อมั่นในรัฐบาลไทย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในแรงงานประมงสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 บทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกกฎกระทรวง กรมประมง พ.ศ. 2559 กำหนดให้กรมประมงมีบทบาทหน้าที่เพิ่มจากหน้าที่พื้นฐานของกรม โดยให้มีหน้าที่ตรวจสอบ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมแรงงานบนเรือประมงให้เป็นไปตามกฎหมายและสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ มีส่วนงานของกรมประมงที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง 3 กองได้แก่ (1) กองตรวจการประมง (2) กองบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดมาตรการ และ(3) กองบริหารจัดการเรือประมงและการทำการประมง จากการศึกษาพบว่างานบริหารงานแรงงานต่างด้าวไม่ใช่บทบาทหน้าที่หลักของกรม อย่างไรก็ตามที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงงานในภาคการประมงของไทยจะเป็นแรงงานต่างด้าวเกือบทั้งหมด เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในภาคการประมง คนทั่วไปจะเข้าใจว่าเป็นความรับผิดชอบของกรมประมง แท้ที่จริงเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ กระทรวงแรงงาน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การทำงานของกรมประมงจึงเป็นเพียงการสนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่โดยตรง ทำให้การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวในภาคประมงไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาสะสมจนกลายเป็นปัญหาระดับชาติและนานาชาติที่ทำให้ไทย ถูกประณามว่าเป็นแหล่งการค้ามนุษย์แหล่งใหญ่ในภาคกิจการประมง รัฐบาลจึงมีมาตรการแก้ปัญหานี้อย่างจริงจังโดยการออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 10/2558 ตั้งศูนย์บัญชาการป้องกันและบรรเทาปัญหาการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) ให้มีอำนาจควบคุม สั่งการและกำกับดูแล ปัญหาการให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวทำหน้าที่อย่างจริงจัง การสั่งงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงเองไม่สามารถสั่งการโดยตรงจะต้องสั่งการทางอ้อม ทำให้งานล่าช้า การศึกษาพบว่าวิธีการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในลักษณะรวมศูนย์อาจได้ผลชั่วคราวระยะสั้น จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ โจนาธาน บอสตัน (Boston, 1996) ที่เห็นว่าสาระสำคัญใน

การจัดการภาครัฐแนวใหม่ต้องให้ความสำคัญกับการมอบอำนาจการควบคุมของหน่วยงานกลางไปให้หน่วยงานปฏิบัติ และเพื่อให้ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานมีอิสระและมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน ต้องมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานขององค์การภาครัฐ การอาศัยคำสั่ง คสช. เป็นการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ที่เป็นสภาพบังคับของอำนาจเบ็ดเสร็จ มิได้มาจากสำนึกและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่และเอกชนผู้ประกอบการ วิธีการดังกล่าวมิใช่เป็นลักษณะของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวคิดของเดวิด ออสบอร์นและเทด แกเบลเลอร์ (Osborne & Gaebler, 1992:50-59) ที่อธิบายว่าการบริหารภาครัฐแนวใหม่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจ คือระบบราชการต้องมีการกระจายอำนาจจากบนลงล่าง โดยเน้นให้ข้าราชการระดับปฏิบัติงานหลักมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำงานเป็นกลุ่มคณะและเสนอให้ส่วนราชการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงมากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำซึ่งเป็นลักษณะของการให้บริการสาธารณะแนวใหม่

5.2 องค์ประกอบที่สำคัญต่อบทบาทกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์

องค์ประกอบพื้นฐานที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของกรมประมงเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติว่าด้วยการประมงว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย ว่าด้วยการจัดระเบียบกิจการแพปลา ว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และกฎกระทรวงของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2559 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กรมประมงมีหน้าที่ในการศึกษา วิจัย และพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ควบคุมการประมง การผลิตสัตว์น้ำและสินค้าประมงให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภคภายในอย่างถูกสุขอนามัย และสามารถส่งออกแข่งขันในตลาดโลกได้ การอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนการป้องกันมิให้ทำการประมงผิดกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานประมงและความมั่นคงของชาติ แม้กรมประมงมีกฎหมายกำหนดบทบาทหน้าที่หลายฉบับ แต่ไม่สามารถที่จะจัดการกับการประมงผิดกฎหมาย การขาดการรายงานและไร้การควบคุมจนสหภาพยุโรปให้ใบเหลืองที่เห็นว่าการทำประมงไทยไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบ IUU และพบว่าการใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการประมงที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เห็นว่าการประมงไทยเป็นแหล่งการค้ำมนุษย์ที่เลวร้ายที่สุดจึงจัดไทยอยู่ในระดับ Tier 3 การจ้างงานในกิจการประมงไทยขัดกับหลักการสิทธิมนุษยชนที่ไม่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของจอห์น ล็อก (John Lock, 2175-2247) และขัดกับสิทธิในการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และขัดกับสิทธิมนุษยชนแบบความยุติธรรมทางสังคม (Wichai Si rat, 2011) จะพบว่าบทบาทหน้าที่ของกรมประมงขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ภายใน

ได้แก่กฎหมายและแรงจูงใจในการทำงาน ภายนอกได้แก่แรงงานต่างด้าว กฎกติการะหว่างประเทศ ภาวะทางเศรษฐกิจ เหล่านี้คือปัจจัยแวดล้อมที่รัฐบาลนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายแก้ไข ปัญหาการประมงผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับความเห็นของ Mayuri Anuman Ratchathon (2004) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบในการกำหนดนโยบายสาธารณะจะต้องพิจารณา ปัจจัยแวดล้อม หนึ่งในนโยบายรัฐบาลคือการออกกฎหมายให้อำนาจกรมประมงมีส่วนในการแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Anuson Inbut (2010) ศึกษาแนวทางการ ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์พบว่าแนวทางการในการปราบปรามการค้ามนุษย์ภาคประมง ทะเลประกอบด้วย การบังคับใช้กฎหมาย ผ่อนผันและขยายเวลาให้แรงงานต่างด้าวได้ขึ้นทะเบียน แรงงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย และปรับปรุงกฎหมายให้มีการคุ้มครองแรงงานภาคการประมงทุก คน

5.3 ผลและวางแผนแนวทางในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของกรมประมง

การแก้ไขปัญหาการประมงผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ รัฐบาลใช้มาตรการทาง กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายโดยอาศัยอำนาจพิเศษของ คสช. สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Su Khontha Ra Chantharupparakha (2008) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบจากการใช้แรงงานต่าง ด้าวในกิจการประมงทะเล พบว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหและป้องกันผลกระทบที่จากการใช้ แรงงานต่างด้าวในเรื่องประมงคือกำหนดมาตรการลงโทษอย่างเข้มงวด จ้างแรงงานที่ถูกกฎหมาย ให้ความเป็นธรรม ในการจ่ายค่าแรง ควบคุมการขึ้นทะเบียนคนต่างด้าว ดำรวจมีมาตรการจับกุม เด็ดขาด นโยบายควบคุมแรงงานต่างด้าวต้องชัดเจน ปรากฏว่าได้ผล (1) การดำเนินนโยบายของ รัฐบาลรัฐบาลและการแก้ไขปัญหายอย่างจริงจัง หลังจากสหรัฐอเมริกาคัดไทยอยู่ในกลุ่มประเทศ Tier 3 ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์ค้ามนุษย์ที่เลวร้ายที่สุด และสหภาพยุโรปให้ใบเหลือง ปรากฏว่าได้ผลดีปัญหาการประมงผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์เบาบางลง ไทยไม่ถูกคว่ำบาตรทาง เศรษฐกิจ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ประเทศคู่ค้านำเข้าผลิตภัณฑ์ประมงชะลอการบังคับที่เข้มข้นขึ้น และสหรัฐอเมริกาลดระดับจาก Tier 3 เป็น Tier 2 (Watch List) (2) สามารถป้องกันการทำลาย ทรัพยากรทางการประมงที่เกิดจากการทำประมงผิดกฎหมาย (3) รัฐบาลสามารถจดทะเบียน เรือประมงได้สำเร็จ เป็นการชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานรัฐมีการทำงานอย่างบูรณาการ

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกรมประมงในการแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานประมง ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้เพื่อนำไปสู่ผลในทางปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ ติดตาม ควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในแรงงานประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย

2) กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการแรงงานต่างด้าวภาคประมงทะเลในระยะยาว

3) ควรมีการปรับปรุงนโยบายการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยที่ยังขาดนโยบายชัดเจนในภาพรวม และภาระหน้าที่ยังมีการทับซ้อน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างยั่งยืน รัฐบาลควรให้เอกชนผู้ประกอบการ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแรงงานประมง

2) จัดกระบวนการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคประมงเป็นแบบบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว

3) พัฒนาความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการถึงผลกระทบจากการทำประมงผิดกฎหมายและการค้ำมนุษย์ที่นำมาซึ่งความสูญเสียภาพพจน์และความเชื่อมั่นในรัฐบาลไทย

4) ภาครัฐต้องแก้ไขความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องและควรมีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ละเว้นการปฏิบัติในทุกกรณี

5) รัฐบาลต้องบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ในการจับกุม การลงโทษ

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการค้ำมนุษย์ในแรงงานต่างด้าว ที่เกี่ยวกับภาคการประมงทั้งระบบของไทย

2) ควรมีการศึกษการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ในภาคการประมงโดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาระบบการบริหารแรงงานต่างด้าวต่อไป

References

- Birkland,T.A. (2011). *An Introduction to The Policy Process*.(3rd ed.). New York :M.E. Shape.
- Boston. J. and Et.AL. (1996). *Public Management : The New Zealand Model*. Auckland : Oxford University Press.
- Dukes,S. (1984). Phenomenological Methodology in the Human Sciences. *Journal of Religion and Health*,23(3),197 -203.
- Osborne, D. and Gaebler, T. (1992) *Reinventing Government*. New York :Addison-Wesley Publishing Company.
- Pearson, Elaine. (2005). *Human Trafficking: Redefining Demand*. Bangkok: International Labour Organisation.
- Raks Thai Foundation. (2003). *Tangled Nets: The Vulnerability of Migrant Fishermen and Related Populations In Thailand*. Bangkok: Raks Thai Foundation and The Rockefeller Foundation.
- Robertson,P..(2010). *Labour Right Protection Network –LPN,2009*; Mirror Foundation; 2010; UNODC,2010.Bangkok: Mirro Foundation.United Nation.(2011).Human Right. Retrieved On May 5,2017 From [Http//:Www.Ohchr.Org/ Documents/Publications/Guidingprinciplebusinesshr_EN.Pdf](http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Guidingprinciplebusinesshr_EN.Pdf).
- Wannapa Khaopa.(2010). *Human Trafficking Getting Worse In Fishing Industry*. Bangkok :The Nation. 2010-06-04.

การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน
ด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย

แยกตามขนาด

SUPPLY CHAIN MANAGEMENT PRACTICES AFFECTING THE COST
ADVANTAGE AND COMPETITIVENESS OF THE FOOD EXPORTERS IN
THAILAND BY SIZE

พัชรภา สิงห์ธนสาร*

Phatcharapha Singtanasarn

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยแยกตามขนาด และ (2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันทางอ้อมผ่านการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยแยกตามขนาด

กรอบแนวคิดในการวิจัยได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแข่งขัน ความได้เปรียบในการแข่งขัน และการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลสำหรับการศึกษา ได้จากแบบสอบถาม จำนวน 170 ฉบับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัย และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่าธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยทุกขนาด การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน แต่มีเพียงกิจการขนาดเล็กเท่านั้นที่การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบต้นทุน

คำสำคัญ: การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน; ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน; ความสามารถในการแข่งขัน

* Department of Economics, Faculty of Management Science, Rajabhat Nakhonsawan University.

ABSTRACT

This study has 2 main objectives: (1) to study the effect of the supply chain management practices on the cost competitive advantage of the food exporters in Thailand by size and (2) to study the indirect effect of the supply chain management practices on the competitiveness through the cost competitive advantage of the food exporters in Thailand by size

The conceptual framework of this study was derived from the study of the conceptual apparatus and the theoretical framework utilized by investigators of the competitiveness, the competitive advantage and the supply chain management practices.

This study employed the quantitative research methodologies. The questionnaire was used as an instrument to collect data from 170 executives of food exporters in Thailand. The researcher used Factor Analysis and Structural Equation Modeling (SEM) as the techniques to analyze the data.

The research findings indicated that the supply chain management practices have direct impact on the cost competitive advantage of the food exporters in Thailand every size but only small enterprises have indirect impact on the competitiveness through the cost competitive advantage.

Keywords: Supply Chain Management Practices; Cost Competitive Advantage; Competitiveness.

1. บทนำ

อุตสาหกรรมอาหารเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มและจากการประเมินปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจพบว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมทำให้มีผลผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอาหารมากมาย แรงงานในการผลิตเป็นแรงงานที่มีทักษะฝีมือ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังมีแนวโน้มในการพัฒนาด้านคุณภาพมากขึ้น โดยปัจจุบันอุตสาหกรรมอาหารของไทยสามารถส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคทั่วโลกได้กว่า

200 ประเทศ คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยมากกว่าปีละ 800,000 ล้านบาท โดยในปี 2558 ประเทศไทยสามารถส่งออกอาหารได้ถึง 897,529 ล้านบาท ในขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 356,743 ล้านบาท ทำให้ประเทศไทยเกินดุลการค้าอาหารมูลค่า 540,786 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมอาหารสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก แม้ว่าอุตสาหกรรมอาหารของไทยจะมีแนวโน้มการเติบโตด้านการส่งออกในระดับที่ดี แต่ก็ยังพบว่าผู้ประกอบการยังประสบปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนา โดยในปี 2558 มูลค่าการส่งออกหดตัวลงร้อยละ 1.9 ส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.8 เมื่อเทียบกับปี 2557 การขยายตัวของการนำเข้าทำให้มูลค่าเกินดุลการค้าอาหารของประเทศไทยในปี 2558 มีมูลค่าลดลง เป็นเพราะมีต้นทุนในกระบวนการผลิตสูง เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้งทำให้ปริมาณวัตถุดิบทางการเกษตรลดลง

นอกจากนี้ยังประสบปัญหาเรื่องนวัตกรรมด้านการผลิต การวิจัยเพื่อคุณภาพของสินค้า การควบคุมมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ การควบคุมการผลิต แรงงานขาดทักษะและไม่สามารถปรับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำ สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมเพราะขาดการออกแบบที่ดี รวมทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีจุดอ่อนในด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต ขาดการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง รวมทั้งผู้ประกอบการของไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปรับตัวเพื่อการแข่งขันในตลาดที่มีพลวัตและผันผวนสูงขึ้นได้ จึงควรศึกษาเพื่อจะได้สามารถหาปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันมากำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารของไทยได้ในอนาคต โดยการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ส่งออกภายใต้โลกแห่งการแข่งขันในปัจจุบัน พบว่าทำได้หลายวิธี แนวคิดโซ่คุณค่าบนฐานของทรัพยากรก็ช่วยเพิ่มความสามารถขององค์กรในการผลิตสินค้าและการปรับปรุงกระบวนการ โดยสามารถยกระดับผลการปฏิบัติงาน (Narasimhan and Jayaram, 1998; Stank, Keller, and Closs, 2001; Zhao, Flynn, and Roth, 2006) คือช่วยลดต้นทุน ปรับปรุงศักยภาพการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร (Bowersox and Morash, 1989; Morris and Calantone, 1991; Lee and Billington, 1992)

เมื่อทำการทบทวนงานวิจัยในอดีต Day and Wensley (1988) ได้ใช้ SPP framework เพื่อแสดงว่าความสามารถขององค์กรในการมีความได้เปรียบด้านต้นทุนที่ต่ำ (Low Cost Advantage) หรือได้เปรียบด้านความแตกต่างทางด้านค่า (Differentiation Advantage) ในตลาด (market place) นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาของความได้เปรียบ ประกอบด้วยทักษะความชำนาญที่เหนือกว่า และหรือทรัพยากรโดยมีเป้าหมายคือผลการ

ประกอบการขององค์กร ต่อมา Piercy, Kaleka, and Katsikeas (1998) ได้นำมาใช้ในการศึกษาผลการประกอบการจากการส่งออก โดยมีการนำความได้เปรียบในการแข่งขัน (competitive advantage) และ ทรัพยากรและทักษะความชำนาญ (resources/skills) มาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบการจากการส่งออกอีกทั้งยังได้มีการนำเรื่องการให้ข้อมูล (informational) (Tan, 2001; Tan, Lyman, and Wisner, 2002; Min and Mentzer, 2004) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship Building) (Noble, 1997; Tan, Kannan, and Handfield 1998) และโซ่อุปทาน (supply chain) มาเป็นองค์ประกอบของทักษะความชำนาญ (skills) นอกจากนี้งานวิจัยของ Piercy, Kaleka, and Katsikeas (1998) ยังพบว่าทรัพยากร และทักษะความชำนาญ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ไม่มีการกล่าวถึงการปฏิบัติการภายใต้โซ่อุปทานโดยตรง

ในขณะที่ Li, et al (2006) ได้นำการปฏิบัติการภายใต้โซ่อุปทานมาใช้ในการวิจัยโดยพบว่าการปฏิบัติการภายใต้โซ่อุปทานมีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการประกอบการขององค์กร แต่ไม่ได้ศึกษาในบริบทของธุรกิจส่งออกของประเทศไทย

ในบริบทของประเทศไทยพบว่า Supitchayangkool (2005) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากร (ขนาดของกิจการ, ด้านการเงิน, ด้านกายภาพ และด้านประสบการณ์) ความสามารถขององค์กร (ด้านข้อมูล, ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านการสร้างความสัมพันธ์) การวางตำแหน่งความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการประกอบการของธุรกิจส่งออกอาหารของไทยและพบว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่ Supitchayangkool (2005) ไม่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการภายใต้โซ่อุปทานกับความสามารถในการแข่งขัน

ในขณะเดียวกันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานในประเทศไทยส่วนใหญ่ศึกษาในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ และการศึกษาในอุตสาหกรรมอาหารมีค่อนข้างน้อย

จากช่องว่างดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาว่าธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยในแต่ละขนาดนั้น การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานจะส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันแตกต่างกันอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

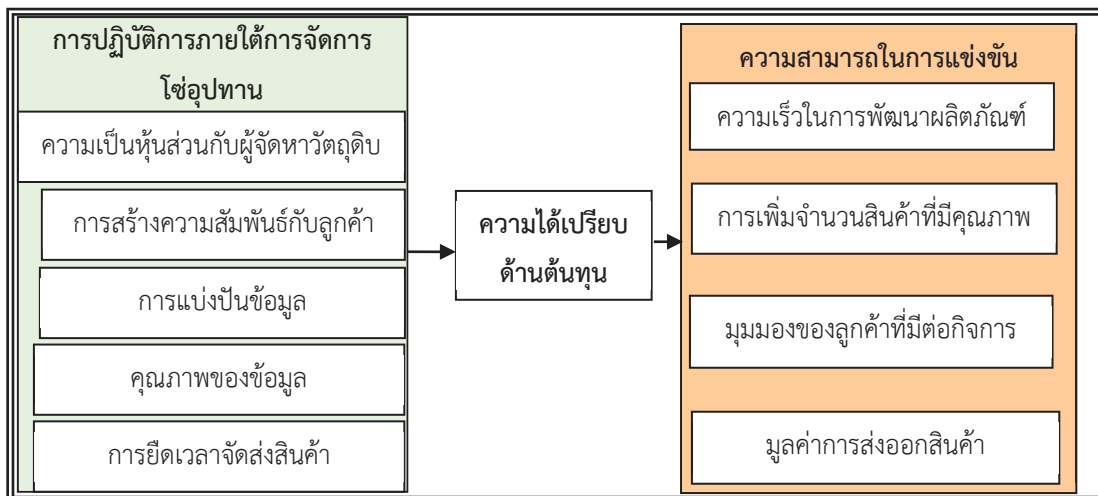
2.1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยแยกตามขนาด

2.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันทางอ้อมโดยผ่านการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยแยกตามขนาด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยข้อคำถามที่ใช้ได้ประยุกต์จากการทบทวนวรรณกรรมของ พัชรภา สິงห์ธนสาร (2558) ซึ่งผู้วิจัยสามารถกำหนดตัวแปรในการศึกษาได้เป็น 3 กลุ่ม 10 ตัวแปร กลุ่มที่ 1 ความสามารถในการแข่งขันประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ (1) ความเร็วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (2) คุณภาพ (3) มุมมองของลูกค้า (4) มูลค่าการส่งออก กลุ่มที่ 2 ความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย 1 ตัวแปร ได้แก่ (5) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน กลุ่มที่ 3 การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ (6) การปฏิบัติการด้านความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (7) การปฏิบัติการด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (8) การปฏิบัติการด้านการแบ่งปันข้อมูล (9) การปฏิบัติการด้านคุณภาพของข้อมูล (10) การปฏิบัติการด้านการยืดเวลาจัดส่งสินค้า

การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารของประเทศไทยแยกตามขนาดซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน (ความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบ การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การแบ่งปันข้อมูล คุณภาพของข้อมูล และการยืดเวลาจัดส่งสินค้า) ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขัน (ความเร็วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คุณภาพ มุมมองของลูกค้า และมูลค่าการส่งออก) และทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นรวมถึงค่าอิทธิพลที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารของประเทศไทย โดยในงานวิจัยนี้แบ่งขนาดของกิจการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2543 ได้กำหนดขนาดของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมหรือขนาดเล็กจากสินทรัพย์ทุนจดทะเบียนสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรม (ผลิต) ไว้ว่าขนาดเล็กมีสินทรัพย์ทุนจดทะเบียนไม่เกิน 50 ล้านบาท และขนาดกลางมีสินทรัพย์ทุนจดทะเบียนไม่เกิน 200 ล้านบาท สำหรับกิจการที่มีขนาดสินทรัพย์ทุน จดทะเบียนเกินกว่าค่าจำกัดความขนาดกลาง ถือเป็นกิจการขนาดใหญ่ เมื่อมีการควบคุมขนาดของกิจการแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน กับความได้เปรียบด้านต้นทุน และความสามารถในการแข่งขันของแต่ละขนาดกิจการเป็นอย่างไร โดยมีกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ดังนี้

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดโดยมีการควบคุมขนาดของกิจการ

กำหนดขอบเขตด้านประชากร โดยศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมส่งออกอาหารที่ประกอบกิจการอยู่ในประเทศไทย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้บริหารธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย ซึ่งได้นำข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและรายชื่อธุรกิจส่งออกอาหารมาจากบัญชีรายชื่อผู้ส่งออกสินค้าประเภทอาหารของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ปี 2554 จำนวนทั้งสิ้น 2,446 บริษัท การคำนวณขนาดของตัวอย่างใช้เป็นสัดส่วนของจำนวนตัวแปร สามารถใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 15 เท่าของจำนวนตัวแปร (Hair, Anderson and Tatham, 1998)

การวิเคราะห์ครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร จึงประมาณค่าและคำนวณขนาดตัวอย่างได้เท่ากับ 150 ตัวอย่าง (10x15) จากการศึกษางานวิจัยที่ดำเนินการวิจัยมีอัตราการตอบกลับเฉลี่ย 30.25% ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรในแต่ละขนาดคือขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ หรือ (3x496) เท่ากับ 1,488 ฉบับ ถูกส่งคืนจำนวน 182 ฉบับ เนื่องจากกิจการย้ายที่อยู่โดยมิได้แจ้งที่อยู่ใหม่ เล็กกิจการ ส่วนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมี จำนวน 186 ฉบับ ได้ทำการตรวจสอบเบื้องต้นพบว่า มีแบบสอบถามที่มีข้อความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 16 ฉบับ จึงไม่นำรวมในการวิเคราะห์ แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้ รวมจำนวนทั้งสิ้น 170 ฉบับ สรุปร้อยการตอบกลับของแบบสอบถามได้ร้อยละ 14.24 หรือ 14.24%

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ได้ประยุกต์จาก พัชรภา สິงห์ธนสาร (2558) ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบ ความตรงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีลำดับดังต่อไปนี้

1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อคำถามและพิจารณาประเมินให้ค่าคะแนน จากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา (IOC) โดยมีค่ามากกว่า 0.5

2) การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเหมือนกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Hair, Anderson and Tatham, 1998) คือผู้บริหารธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยจำนวน 30 ราย ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ ค่า Corrected Item Total Correlation อยู่ระหว่าง 0.43 ถึง 0.96 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.78-0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) วิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) และวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (path analysis) ของตัวแปรด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยและการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงในการวัดจากกลุ่มตัวอย่าง 170 ราย พบว่า ทุกปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ มีค่าการผันแปรของปัจจัย (Eigen Value) มากกว่า 1 โดยมีค่าการผันแปรอยู่ระหว่าง 1.54 ถึง 4.06 ตัวชี้วัด ตัวแปรแต่ละตัวมีค่าน้ำหนักของปัจจัย (Factor Loading) มากกว่า 0.45 โดยมีค่าน้ำหนักปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.70 ถึง 0.93 ค่าสัดส่วนความแปรปรวนของตัวแปร (% variance explained) อยู่ระหว่าง 62.78 ถึง 86.47 และค่า KMO มีค่าอยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 0.89 จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ตัวชี้วัดของแต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ตัวชี้วัดนั้นร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของข้อคำถามรายข้อ มีค่า Corrected Item Total Correlation อยู่ระหว่าง 0.44 ถึง 0.89 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในส่วนของผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงหรือการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์كرونบาคแอลฟานั้น มีค่าอยู่ระหว่าง 0.70 ถึง 0.94 ซึ่งแสดงว่าตัวชี้วัดทุกตัวของทุกปัจจัยมีความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปร

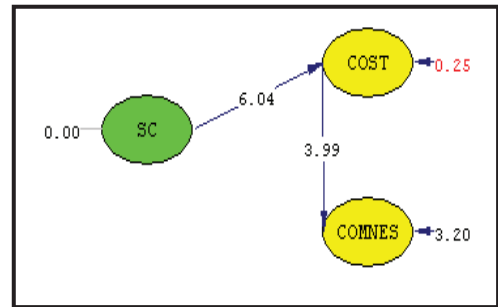
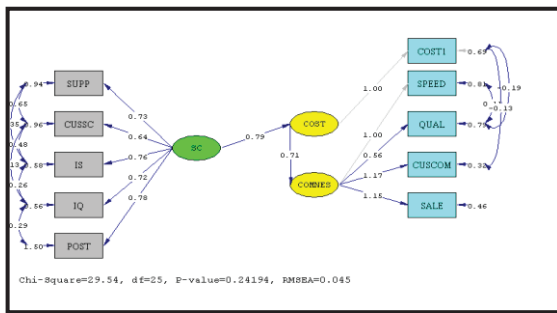
4.2 การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าการแจกแจงของตัวแปรเป็นการแจกแจงปกติ โดยมีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ -1.15 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ 2.17

4.3 การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันโมเดลวัดของทุกตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า Chi-square หารด้วยค่าองศาอิสระ (X^2/df) มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่า Goodness of Fit Index (GFI) ค่า Comparative Fit Index (CFI) และค่า Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) ควรมีค่ามากกว่า 0.90 และค่า p-value ของ Chi-square ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ มีค่ามากกว่า 0.05 พบว่าผลการวิเคราะห์อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้

4.4 ผลการทดสอบตามวัตถุประสงค์ เป็นดังนี้

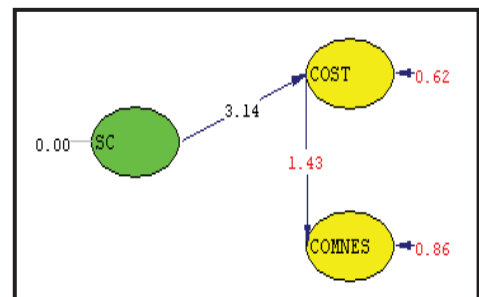
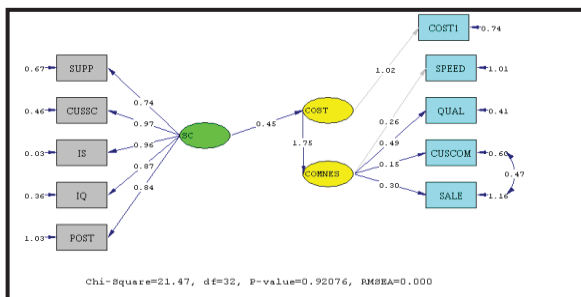
ตาราง 1 ชื่อตัวแปรและอักษรย่อในการวิเคราะห์

ชื่อตัวแปรภาษาไทย	ชื่อตัวแปรภาษาอังกฤษ	อักษรย่อ
การปฏิบัติการด้านความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบ	partnership with suppliers	SUPP
การปฏิบัติการด้านการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	customer relationship	CUSsc
การปฏิบัติการด้านการแบ่งปันข้อมูล	information sharing	IS
การปฏิบัติการด้านคุณภาพของข้อมูล	information quality	IQ
การปฏิบัติการด้านการยืดเวลาจัดส่งสินค้า	postponement	POST
ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน	cost advantage	COST1
ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านคุณค่า	differentiate advantage	DIFF1
ความเร็วในการพัฒนาผลิตภัณฑ์	speed of new product development	SPEED
คุณภาพ	quality	QUAL
มุมมองของลูกค้า	customer perspective	CUScom
มูลค่าการส่งออก	sales	SALE

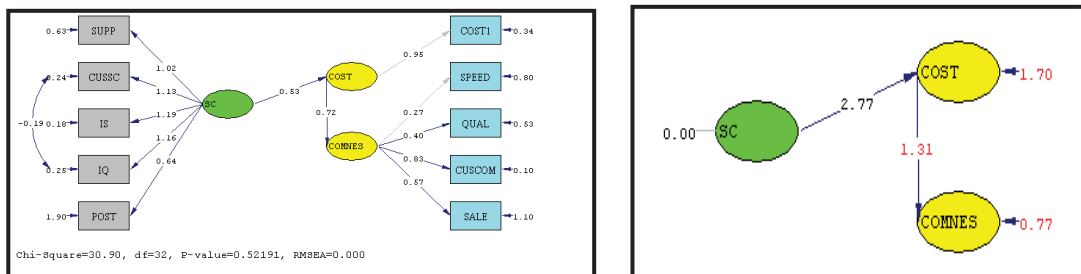
แผนภาพ 2 การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารขนาดเล็ก

จากผลการทดสอบข้างต้นสรุปได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของกิจการขนาดเล็กเป็นไปตามสมมติฐานคือการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนขององค์กร และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยผ่านการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน และการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนก็มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย

แผนภาพ 3 การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารขนาดกลาง

จากผลการทดสอบข้างต้นสรุปได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของกิจการขนาดกลางเป็นไปตามสมมติฐานโดยการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนขององค์กร แต่ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย ในขณะที่การดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย

แผนภาพ 4 การปฏิบัติการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารขนาดใหญ่

จากผลการทดสอบข้างต้นสรุปได้ว่ากิจการขนาดใหญ่มีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างคือการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนขององค์กร แต่ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถในการแข่งขัน และการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนก็ไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาอภิปรายผลนี้เป็นผลของการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ โดยนำเสนอการอภิปรายตามลำดับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานประกอบด้วย (1) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ (3) การแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางการค้าระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน (4) ข้อมูลที่มีคุณภาพดีทำการแบ่งปันกันระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน และ (5) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้เช่นเดิมของธุรกิจส่งออกอาหาร มีผลกระทบต่อการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหารในทุกขนาดกิจการ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่กล่าวว่า กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน ช่วยลดต้นทุน ปรับปรุงศักยภาพการผลิต สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร (Bowersox and Morash, 1989; Morris and Calantone, 1991; Lee and Billington, 1992)

โดย Kaleka (2002) พบในงานวิจัยว่า ความสามารถขององค์กรด้านความสัมพันธ์กับผู้จัดหาวัตถุดิบก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน ในขณะที่ความสามารถขององค์กรด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Piercy, Kaleka, and Katsikeas (1998) ที่พบว่าองค์กรที่ใช้กลยุทธ์ความได้เปรียบด้านต้นทุนจะมีต้องใช้ความชำนาญด้านการให้ข้อมูล (informational) และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า (customer relationship)

อีกทั้งข้อมูลยังส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาและบริหารจัดการกลยุทธ์ทางการตลาด (Jaworski and Kohli, 1993) นั่นคือการได้ข้อมูลมาแล้วแบ่งปันให้กับกลุ่มอื่นในโซ่อุปทาน เป็นการขยายขอบเขตของกฎเกณฑ์และของข้อมูลที่ถูกสื่อสารไปยังผู้มีส่วนร่วมในโซ่อุปทาน (Mohr and Spekman, 1994) ข้อมูลนั้นจะเป็นตัวทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน (Jones, 1998) Tompkins and Ang (1999) โดยต้องเป็นข้อมูลที่ทันเวลา ในเวลาที่ต้องการที่เกิดภายในโซ่อุปทาน เป็นปัจจัยสำคัญของการแข่งขัน เช่น การแบ่งปันข้อมูลกับผู้จัดหาวัตถุดิบจะได้ประโยชน์จากวงจรเวลาที่เร็วขึ้น ช่วยลดสินค้าคงคลัง และปรับปรุงการพยากรณ์ให้มีความถูกต้องมากขึ้น ส่งผลต่อต้นทุน และคุณภาพสินค้า ลูกค้าก็ได้ประโยชน์จากการได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่าเดิมในราคาที่ถูกลงกว่าเดิม การแบ่งปันข้อมูลจะทำให้องค์กรทำการขนส่ง และนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว (Jarrell, 1998) ระบบข้อมูลระหว่างองค์กรที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเวลาเองก็สามารถสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับกระบวนการทางธุรกิจที่นำไปใช้ได้ (Clark and Lee, 2000; Truman, 2000) และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปรับปรุงคุณภาพทั้งหมด (Garvin, 1983)

การยืดเวลาการจัดส่งสินค้าทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงความต้องการของลูกค้า และเกิดความแตกต่างในการปรับความต้องการ นอกจากนี้ องค์กรยังสามารถลดต้นทุนของโซ่อุปทาน เพื่อคงความไม่แตกต่างในสินค้าคงคลัง (Lee and Billington, 1992; Van Hoek, Voss, and Commandeur, 1999)

เหตุผลดังกล่าวจึงช่วยอธิบายความสัมพันธ์ของการปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานกับการดำเนิน กลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุนของธุรกิจส่งออกอาหาร

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานประกอบด้วย (1) การพัฒนาและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับลูกค้าในต่างประเทศ (3) การแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางการค้าระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน (4) ข้อมูลที่มีคุณภาพดีทำการแบ่งปันกันระหว่างธุรกิจส่งออกอาหารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในโซ่อุปทาน และ (5) การยืดเวลาจัดส่งสินค้าโดยยังคงสามารถสนองความต้องการของลูกค้าได้ เช่นเดิมของธุรกิจส่งออกอาหารที่มีกิจการขนาดเล็กมีผลกระทบทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบต้นทุน ในขณะที่กิจการขนาดกลาง และขนาดใหญ่ไม่มีผลกระทบทางอ้อมต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการดำเนินกลยุทธ์แบบสร้างความได้เปรียบด้านต้นทุน

จากงานวิจัยในอดีตพบว่า กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทาน (Joseph and Gordon, 2006) สามารถยกระดับผลการปฏิบัติงาน (Narasimhan and Jayaram, 1998; Stank, Keller, and Closs, 2001; Zhao, Flynn, and Roth, 2006) คือช่วยลดต้นทุน ปรับปรุงศักยภาพการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร (Bowersox and Morash, 1989; Morris and Calantone, 1991; Lee and Billington, 1992) และในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อผลการประกอบการขององค์กรด้วยดังเช่น งานวิจัยของ Li, et al. (2006) ที่พบว่า (1) กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบ (2) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (3) การแบ่งปันข้อมูล (4) คุณภาพของข้อมูล และ (5) การยืดเวลาจัดส่งสินค้า มีความสัมพันธ์ทางตรงกับผลการดำเนินงานของกิจการ Balsmeier and Voisin (1996); Noble (1997); Stuart (1997); De Toni and Nassimbeni (1999); Monczka et al. (1998) และทางอ้อมโดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งต่างจากผลการวิจัยนี้ตรงที่การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานทั้ง 5 ด้านไม่มีความสัมพันธ์ทางตรงกับผลการดำเนินงานของกิจการ มีแต่ความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมที่ Li, et al. (2006) ศึกษาคืออุตสาหกรรมหนัก (เฟอร์นิเจอร์ ยางและพลาสติก เหล็ก เครื่องจักร และอิเล็กทรอนิกส์) ซึ่งการแข่งขันกับโซ่อุปทานอื่นๆ ที่เสนอขายผลิตภัณฑ์คล้ายกันนั้น หน่วยธุรกิจจะต้องแน่ใจว่าผู้จัดหาวัตถุดิบนั้นมีคุณภาพสูง การทำการค้าหรือมีการสมาคมกันในระยะยาว และก่อให้เกิดการวางแผนและความพยายามในการแก้ปัญหา ร่วมกัน (Gunasekaran, Patel, and Tirtiroglu, 2001) การแบ่งปันผลประโยชน์ท่ามกลางกลุ่มต่างๆ และนำไปสู่การใช้กลยุทธ์ด้านต่างๆร่วมกัน เช่น ด้านเทคโนโลยี ด้านสินค้า และด้านการตลาด กลยุทธ์ความเป็นหุ้นส่วนกับผู้จัดหาวัตถุดิบช่วยให้องค์กรต่างๆสามารถทำงานให้มีประสิทธิผลมากขึ้น แต่ในงานวิจัยนี้ศึกษาอุตสาหกรรมอาหารซึ่งจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีที่ใช้ไม่ซับซ้อนเหมือนกับเทคโนโลยีที่ใช้ในอุตสาหกรรมหนัก อีกทั้งวัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นแรก หรือสินค้าขั้นปฐมภูมิ ซึ่งสามารถทดแทนกันได้สมบูรณ์ ต่างจากในอุตสาหกรรมหนักซึ่งวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นกลาง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามผู้ผลิต การจัดการด้านอุปทานจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อคุณภาพ

ต้นทุน เทคโนโลยี และกระบวนการจัดส่งสินค้า (Shin, Collier, and Wilson, 2000) เช่นเดียวกับความร่วมมือกับผู้จัดหาวัตถุดิบที่สำคัญ ที่เต็มใจจะแบ่งปันความรับผิดชอบเพื่อให้ได้สินค้าที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้จัดหาวัตถุดิบ เริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดทางเลือกที่มีประสิทธิภาพด้านต้นทุนมากขึ้นด้วยการช่วยเหลือส่วนประกอบและเทคนิคที่ดีที่สุด และช่วยหาวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์นั้น (Monczka, Trent, and Callahan, 1993) ดังนั้นในอุตสาหกรรมหนักการปฏิบัติการภายใต้โซ่อุปทานจึงมีความสัมพันธ์กับผลการประกอบการของกิจการโดยตรงและทางอ้อม ในขณะที่อุตสาหกรรมอาหารมีผลทางอ้อมเท่านั้น โดยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกค้าสามารถทำให้องค์กรผลิตสินค้าที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง สร้างค่านิยมที่ยั่งยืนให้กับลูกค้า และสร้างคุณค่าให้กับสินค้าเพื่อมอบให้กับลูกค้า (Magretta, 1998) สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพด้านเวลา และประสิทธิภาพการจัดการที่สัมพันธ์กับต้นทุนของหน่วยธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าและปรับปรุงผลการประกอบการทางธุรกิจ (Narasimhan and Das, 2001; Chen and Paulraj, 2004)

ในขณะเดียวกันจากงานวิจัยในอดีตพบว่า ขนาดขององค์กร มีอิทธิพลต่อผลการประกอบการทางธุรกิจ (Jackson and Schuler, 1995; Huselid, Jackson and Schuler, 1997) เช่น ในงานวิจัยของ Kaleka (2002) นั้นคือขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการประกอบการของกิจการ โดยทั่วไปแล้วธุรกิจขนาดใหญ่ มักได้เปรียบในแง่ของการประหยัดจากขนาดในการผลิต (Economy of Scale) การจัดจำหน่าย และการโฆษณา อันนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ยิ่งกิจการมีขนาดใหญ่ขึ้น มักจะยังมีปัญหาในการควบคุมภายใน อย่างไรก็ตาม ในหลายๆ สถานการณ์ กิจการขนาดเล็กที่มีความสามารถในการเจาะตลาดเข้าหากลุ่มลูกค้าเฉพาะเจาะจง ก็อาจมีความคล่องตัวกว่า และอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤต นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Bonaccorsi (1992) ยังพบว่า ขนาดขององค์กรที่ใหญ่จะทำให้สามารถใช้ทรัพยากรบางส่วนเพื่อบริการลูกค้าต่างประเทศได้ อีกทั้งองค์กรที่มีขนาดใหญ่จะมีระบบการบริหารจัดการ และทรัพยากรทางการเงินที่มากกว่า และสิ่งเหล่านี้จะทำให้องค์กรนั้นมีความได้เปรียบด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สรุปว่าองค์กรขนาดใหญ่มีความได้เปรียบเหนือกว่าองค์กรขนาดเล็กในเรื่องของทรัพยากรทั้งในด้านของเงินทุนสนับสนุน โดยเน้นไปที่ความได้เปรียบในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการตลาดและการส่งเสริมการขาย การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีต่างๆ (Technological Resources) ด้านของการพัฒนาบุคลากรและการมีพนักงานที่มีประสิทธิภาพ (HR Development) การมีผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) ที่มากกว่าซึ่งส่งผลต่อการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ ในทางตรงกันข้ามมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าว

ว่าองค์กรขนาดเล็กมีข้อได้เปรียบเหนือกว่าองค์กรขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในด้านของการบริหารและลักษณะภายในองค์กรที่มีความยืดหยุ่นมากกว่า มีความใกล้ชิดลูกค้ามากกว่า มีการแบ่งชั้นของการบริหารที่น้อยกว่า (Low Hierarchies) และนำมาซึ่งผลการประกอบการที่ดี โดยสรุปแล้วธุรกิจส่งออกอาหารขนาดเล็กเท่านี้ที่การปฏิบัติการภายใต้การจัดการโซ่อุปทานมีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับความสามารถในการแข่งขันโดยผ่านการดำเนินกลยุทธ์ความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุน ซึ่งอาจเกิดจากการที่ธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทยยังมีขนาดกิจการใหญ่ ยังต้องใช้เงินลงทุนมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่ากิจการขนาดเล็ก

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ไม่ครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของรัฐบาล สภาพแวดล้อมทางการแข่งขันของตลาดส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดที่เป็นตลาดส่งออกหลักและตลาดที่มีศักยภาพสูงในอาหารแต่ละประเภท รวมถึงปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน โดยอัตราแลกเปลี่ยนนั้นมีผลกระทบต่อต้นทุนของสินค้า โดยภาพรวมแล้วปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจส่งออกอาหารในประเทศไทย นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาทางสถิติที่ไม่ใช่เป็นการศึกษาเชิงทดลอง อาจเป็นไปได้ว่าจะไม่ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญได้ทั้งหมด

References

- Balsmeier, P.W. and Voisin, W. (1996). Supply Chain Management: A Time-Based Strategy. *Industrial Management*, 38 (5), 24–27.
- Bonaccorsi A. (1992). On The Relationship Between Firm Size And Export Intensity. *J Int Bus Stud*. 23: 605-636.
- Bowersox, D.J. and Morash, E.A. (1989). The Integration of Marketing Flows in Channels of Distribution. *European Journal of Marketing*, 23 (20), 58–67.
- Chen, I.J. and Paulraj, A. (2004). Towards A Theory of Supply Chain Management: The Constructs and Measurements. *Journal of Operations Management*, 22 (2), 119–150.

- Clark, T.H. and Lee, H.G. (2000). Performance, Interdependence and Coordination in Business-To-Business Electronic Commerce and Supply Chain Management. *Information Technology and Management*, 1 (1-2), 85-105.
- Day, G.S. and Wensley, R. (1988). Assessing Advantage: A Framework for Diagnosed Competitive Superiority. *Journal of Marketing*, 52(2), 1-20.
- Garvin, D.A. (1983). *Quality on The Line*. Harvard Business Review (Sept-Oct) 65-75.
- Gunasekaran, A., Patel, C. and Tirtiroglu, E. (2001). Performance Measures and Metrics in a Supply Chain Environment. *International Journal of Operations and Production Management*, 21 (1-2), 71-87.
- Hair, J.F., Jr., Anderson, R.E., Tatham, R.L., and Black, W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis* (5th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Huselid, M. A., Jackson, S. E., and Schuler, R.S. (1997). Technical and Strategic Human Resource Management Effectiveness as Determinants of Firm Performance. *Academy of Management Journal*, 40:171-188.
- Jackson, S. and Schuler, R. (1995). Understanding Human Resource Management in The Context of Organizations and Their Environments. *Annual Review of Psychology*, 46: 237-264.
- Jarrell, J.L. (1998). Supply Chain Economics. *World Trade* 11 (11), 58-61.
- Jaworski, B.J., and Kohli, A.K. (1993). Market Orientation, Antecedents and Consequences. *Journal of Marketing*, 57(3): 53-70.
- Jones, C. (1998). Moving Beyond ERP: Making The Missing Link. *Logistics Focus*, 6 (7), 2-7.
- Joseph R. and Gordon C. (2006). European Supply Chain Trends: Influencing The Management Agenda. *Supply Chain Europe*; Sep/Oct 2006; 15, 4; Abi/Inform Trade7industry Pp. 16-19.
- Kaleka, A. (2002). Resources and Capabilities Driving Competitive Advantage in Export Markets: Guidelines for Industrial Exporters. *Industrial Marketing Management*, 31(3), 273-283.

- Lee, H.L. And Billington, C. (1992). Managing Supply Chain Inventory: Pitfalls and Opportunities. *Sloan Management Review*, 33 (3), 65–73.
- Li, Suhong S, Bhanu Ragu-Nathanb, T.S. Ragu-Nathanb, and S. Subba Rao. (2006). The Impact of Supply Chain Management Practices on Competitive Advantage And Organizational Performance. *Omega*, 34 (2006) 107 – 124
- Magretta, J. (1998). The Power of Virtual Integration: an Interview With Dell Computers' Michael Dell. *Harvard Business Review*, 76 (2), 72–84.
- Min, S. And Mentzer, J.T., (2004). Developing and Measuring Supply Chain Concepts. *Journal of Business Logistics*, 25 (1), 63–99.
- Mohr, J. And Spekman, R. (1994). Characteristics of Partnership Success: Partnership Attributes, Communication Behavior, and Conflict Resolution Techniques. *Strategic Management Journal*, 15 (2), 135–152.
- Monczka, R.M., Petersen, K.J., Handfield, R.B. And Ragatz, G.L. (1998). Success Factors In Strategic Supplier Alliances: The Buying Company Perspective. *Decision Science*, 29 (3), 5553–5577.
- Monczka, R.M., Trent, R.J. and Callahan, T.J., (1993). Supply Base Strategies to Maximize Supplier Performance. *International Journal of Physical Distribution and Logistics*, 24 (1), 42–54.
- Morris, M.H. and Calantone, R.J. (1991). Redefining The Purchasing Function: An Entrepreneurial Perspective. *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 27(4), 2–9
- Narasimhan, R. and Das, A. (2001). The Impact of Purchasing Integration and Practices on Manufacturing Performance. *Journal of Operations Management*, 19, 593–609.
- Noble, D. (1997). Purchasing and Supplier Management as a Future Competitive Edge. *Logistics Focus*, 5 (5), 23–27.
- Phatcharapha Singtanasarn. (2015). Factors Affecting the Competitiveness of the Food Exports in Thailand. *D.B.A. Dissertation*, Naresuan University, Phitsanulok.

- Piercy, N. F., Kaleka, A., and Katsikeas, C.S. (1998). Sources of Competitive Advantage in High Performing Exporting Companies. *Journal of World Business*, 33(4): 378-393.
- Shin, H., Collier, D.A., and Wilson, D.D. (2000). Supply Management Orientation and Supplier/Buyer Performance. *Journal of Operations Management*, 18 (3), 317-333.
- Stank, T.P., Keller, S.B., and Closs, D.J. (2001). Performance Benefits of Supply Chain Integration. *Transportation Journal*, 41 (2), 31-46.
- Stuart, F.I. (1997). Supply-Chain Strategy: Organizational Influence Through Supplier Alliances. *British Academy of Management*, 8 (3), 223-236.
- Supitchayangkool, Surat. (2005). A Study of Relationship Between Resources/ Capabilities, Positional Advantages, and Export Venture Performance of Thai Food Exporters. *D.B.A. Dissertation*, Nova Southeastern University.
- Tan, K.C. (2001). A Framework of Supply Chain Management Literature. *European Journal of Purchasing and Supply Management*, 7 (1), 39-48.
- Tompkins, J. And Ang, D. (1999). What are Your Greatest Challenges Related to Supply Chain Performance Measurement? *IIE Solutions*, 31 (6), 66.
- Toni, D. A.V And Nassimbeni, G. (1999). Buyer-Supplier Operational Practices, Sourcing Policies and Plant Performances: Results of an Empirical Research. *International Journal of Production Research*, 37 (3), 597-619.
- Truman, G.E. (2000). Integration in Electronic Exchange Environments. *Journal of Management Information Systems*, 17 (1), 209-244.
- Van Hoek, R.I., Voss, R.I. and Commandeur, H.R. (1999). Restructuring European Supply Chain by Implementing Postponement Strategies. *Long Range Planning*, 32 (5), 505-518.
- Zhao, X., Flynn, B.B. And Roth, A.V. (2006). Decision Sciences Research in China: A Critical Review and Research Agenda—Foundations and Overview. *Decision Sciences*, 37 (4), 451-496.

ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อ
การพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง
ตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง)

THE AVAILABILITY OF COMMUNITY-BASED CULTURAL LEARNING
RESOURCES UNDER THE SUPERVISION OF THE LOCAL GOVERNMENTS TO
THE DEVELOPMENT OF CREATIVE TOURISM MANAGEMENT IN THE UPPER
CENTRAL PROVINCIAL CLUSTER (PHRANAKHON SI AYUTTHAYA AND ANG
THONG PROVINCES)

ชุมพล พืชพันธุ์ไพศาล* ประพันธ์ แสงทองดี**

Chumpol Phuechphanphisan, Praphan Saengthongdee

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน 2) เพื่อศึกษาบทบาท หน้าที่ และความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ศึกษาได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง รวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ศึกษา 6 แห่ง วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การสำรวจสภาพพื้นที่ และวิจัยเชิงปฏิบัติการ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม การสังเกตกลุ่มเป้าหมายได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน และประชาชนในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับดี โดยมีพิพัตร์ภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีคะแนนประเมินสูงที่สุด (74 คะแนน) อยู่ใน

* Department of Tourism, Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

** Faculty of Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

ระดับดี 2. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว และเทศบาลตำบลอรัญญิก แสดงบทบาทต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมือนี้อีกคือ องค์การบริหารส่วนตำบลสำพะเนียงร้อยละ 78.57 ด้านความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวพบว่า เทศบาลตำบลอรัญญิก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.750) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่า (ค่าเฉลี่ย = 2.812) อยู่ในระดับปานกลาง 3. ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม พบว่า พิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีศักยภาพในลำดับแรก รองลงมือนี้อีกคือ พิพิธภัณฑ์จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า 4. แนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 6 แห่ง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกัน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ ขยายพื้นที่รองรับที่จอดรถ จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนานาقلการให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งทุกแห่งมีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่พร้อมพัฒนาได้

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, วัฒนธรรมชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

the purposes of the study are to examine 1) the position of community-based cultural learning resources; 2) the local governments in terms of their roles and readiness in supervising cultural learning resources for community tourism; 3) the potential of community-based cultural learning resources for the development of creative tourism management; and 4) the approach to strengthen community-based cultural learning resources for the development of creative tourism management under the supervision of the local governments. the areas of study, covering 6 cultural learning resources, are in Phranakhon Si Ayutthaya and Ang Thong provinces. The research methodology is conducted through a field survey and an action research. the data are collected from interviews, focus groups, and observations. The research subjects are local government officials, people responsible for cultural learning resources in the communities, and the communities in general. basic statistics and content analysis are used to analyze the data.

The research results are as follows: 1. the position of these community-based cultural learning resources was in the moderate to high level. , the sub-district municipality of Tambon Aranyik is found to have the highest rating (74 points). 2. in terms of the roles of the local governments in supervising cultural learning resources for community tourism, the sub-district administrative organization of Tambon Klong Wua and the sub-district municipality of Tambon Aranyik were ranked highest (85.71%), followed by the sub-district administrative organization of Tambon Sam Pa Neang (78.57%). in terms of the readiness of community-based cultural learning resources for the development of creative tourism management, the sub-district municipality of Tambon Aranyik is found to have the highest potential (3.750 in average), followed by the sub-district administrative organization of Tambon Bang Jao Chaa (2.812 in average). 3. in terms of the potential of cultural learning resources, the handicraft museum of Baan Aranyik was found to gain the highest potential, followed by the Bamboo-Woven Craft Museum of Bang Jao Chaa. 4. in terms of the approach to strengthen the community-based cultural learning resources for the development of creative tourism management under the supervision of the 6 local governments, the cooperation between the local governments and the communities are required in establishing tourist centers, providing various forms of promotion, extending the parking areas, providing homestay-styled residences, and empowering the communities for the creative tourism services.

Keywords: Learning Center, Community Culture, Creative Tourism.

1. บทนำ

จากยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพยั่งยืนที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญและที่มาบนฐานการวิเคราะห์จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับก่อนหน้านั้น กล่าวได้ว่าการปรับโครงสร้างภาคบริการมีความสำคัญไม่น้อยกว่าภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตร ทั้งนี้เพราะขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการมีศักยภาพสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มเข้าสู่ธุรกิจเชิง

สร้างสรรค์ อันเป็นผลจากการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมให้กับธุรกิจ ส่งเสริมการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่อาศัยความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม รวมทั้งเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้สามารถรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและกระแสความต้องการของตลาดโลก ซึ่งได้แก่ ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจบริการโลจิสติกส์ ธุรกิจภาพยนตร์ ธุรกิจการจัดประชุมและแสดงนิทรรศการนานาชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเน้นการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน บริหารจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ บูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่นๆ (National Economic and Social Development Plan No.11 (2012-2015), 2011 : 73-74))

วัฒนธรรมไทย คือสินค้าชั้นเอกของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่เป็นหัวใจเรื่องของการจัดการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) เผยแพร่เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2556 (ออนไลน์) มีเนื้อหาโดยสรุปคือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นนับว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ซึ่งแสดงว่า การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว (Creative Tourism and Cultural Development) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สามารถถ่ายทอดคุณค่าและมีความหมายทางสัญลักษณ์ อันบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างกันไป โดยวัฒนธรรมสามารถสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยวในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่

จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเอื้อประโยชน์ต่อกันอย่างชัดเจนของวัฒนธรรมดั้งเดิมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง)” เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและกระแสสังคมโลกได้อย่างเท่าทันและล้ำหน้า (Keep Calm and Fast Forward to the Future)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง)

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ และความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว

2.3 เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน และจากการสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเชิงประเมินเพื่อศึกษาสถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เป็นแบบเลือกตอบว่าใช่ และ ไม่ใช่ จำนวน 5 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ ประกอบด้วย ด้านความรู้และสิ่งของจัดแสดง ด้านกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาผู้เรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และด้านการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนในท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ประเมินตนเองโดยผู้ดำเนินการในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เป็นแบบของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน โดยภาพรวมมีสถานภาพการดำเนินงานในลักษณะแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในระดับปานกลางถึงระดับดี โดยมีพิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีคะแนนประเมินสูงที่สุด (74 คะแนน) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแพรก และพิพิธภัณฑ์จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า (72 คะแนนเท่ากัน) อยู่ในระดับดี

4.2 บทบาท หน้าที่ และความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ด้านการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ มีเทศบาลตำบลอรัญญิก และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีการดำเนินงานสูงที่สุด (ร้อยละ 85.71) รองลงมาคือองค์การบริหารส่วนตำบลสำพะเนียง (ร้อยละ 78.57) ด้านการมีเจ้าหน้าที่ดูแลงานการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนใหญ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีเจ้าหน้าที่โดยตรง (ร้อยละ 66.67) ความเกี่ยวข้องกับ

กิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม พบว่าเทศบาลตำบลอรัญญิกและองค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่ามีการดำเนินงานสูงที่สุด (ร้อยละ 77.78) ในด้านนโยบาย องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวดำเนินงานสูงที่สุด(ร้อยละ 71.43) จุดแข็งของพื้นที่ เทศบาลตำบลอรัญญิก และองค์การบริหารส่วนตำบลสำพะเนียงมีสูงที่สุด(ร้อยละ 57.14) ด้านจุดอ่อนของพื้นที่ พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่งมีจุดอ่อนเท่ากัน (ร้อยละ 42.86) ยกเว้นองค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล้อมมีจุดอ่อนน้อยที่สุด (ร้อยละ 28.57)

ด้านความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า โดยรวมมีความพร้อมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.739) โดยมี เทศบาลตำบลอรัญญิกมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.750) อยู่ในระดับมาก รองลงมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.812) อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่าความพร้อมด้านปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลอรัญญิกมีความพร้อมมากที่สุด เพราะมีความสะดวกในการเดินทาง มีป้ายบอกทางอย่างเพียงพอ และมีการขยายกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวตามแนวทางที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอกยกระดับเป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ และการออกแบบจัดนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ หัตถกรรมอรัญญิก รวมถึงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การจัดบ้านพักเป็นโฮมสเตย์ การจัดจุดหรือฐานสาธิตการตีมีดที่สามารถปรับเป็นการจัดประสบการณ์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ และอยู่ในระหว่างจัดพื้นที่ริมแม่น้ำป่าสักเป็นตลาดน้ำ เป็นต้น

4.3 ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า พิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีศักยภาพเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ พิพิธภัณฑ์จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านผักตบชวาไม้ตรามีศักยภาพเป็นลำดับท้าย ทั้งนี้ผู้ดำเนินงานในแหล่งเรียนรู้ทุกแหล่งให้การยอมรับการจัดลำดับศักยภาพร่วมกัน ด้วยเหตุผลตามหลักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และความพร้อมให้การสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4 แนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการเสนอโดยภาพรวม โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ขยายพื้นที่จอดรถให้กว้างขวางขึ้น จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนาบุคลากรและชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และทำการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งระดับชุมชน และระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สถานภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยรวมมีสถานภาพการดำเนินงานอยู่ระหว่างระดับปานกลางถึงระดับดี ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนที่วิจัยครั้งนี้ มีบางแหล่งที่ยังมีลักษณะเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่มีการจัดแสดงสินค้าวัฒนธรรมโดยตรง โดยมีแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนพิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีคะแนนประเมินสูงสุด อยู่ในระดับดี รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแพรง และพิพิธภัณฑ์จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่ำอยู่ในระดับดี ซึ่งทั้งสามแห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประสบการณ์มาเป็นเวลากว่า 10 ปี เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และมีการเผยแพร่ข้อมูลโดยหน่วยงานภาครัฐมากระยะหนึ่งแล้วจึงมีสถานภาพที่สอดคล้องกับหลักการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน แต่ยังต้องปรับปรุงและพัฒนาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

5.2 บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมด้านการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ เทศบาลตำบลอรัญญิกมีบทบาทสูงเป็นลำดับแรก ด้านการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ (4 แห่ง) ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลโดยตรง ด้านกิจกรรมร่วมกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เทศบาลตำบลอรัญญิกและองค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่ำมีบทบาทสูงเป็นลำดับแรก ด้านนโยบายการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีบทบาทสูงเป็นลำดับแรก ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์กรท้องถิ่นมีการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน เพราะมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน ที่แตกต่างกันเล็กน้อยอาจเป็นเพราะระดับหรือขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่เท่าเทียมกัน สอดคล้อง Pranee tanprayoon and Lamyong Plangklang (2014) ได้กล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นระดับต่างๆ ที่มีต่อการท่องเที่ยวไว้ในข้อที่ 2 ว่า พัฒนา ปรับปรุง พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุในเขตพื้นที่ให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย เหมาะสำหรับศูนย์กลางการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5.3 ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมมีความพร้อมในระดับปานกลาง แต่มีเทศบาลตำบลอรัญญิกมีค่าเฉลี่ยความพร้อมสูงสุด อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเทศบาลอรัญญิกมีชื่อเสียงด้านผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมมาช้านาน จึงเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางมาศึกษาดูงานจำนวนมาก ชุมชนจึงมีความพร้อมด้วยการสนับสนุนจากองค์ส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่กว่าแหล่งอื่นๆ ของการวิจัยครั้งนี้ และศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนใน

การพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์หัตถกรรมอรัญญิกมีศักยภาพสูงเป็นลำดับแรก รองลงมาคือพิพิธภัณฑ์จักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ซึ่งทั้งสองแห่งมีประสบการณ์การจัดท่องเที่ยวมาระยะหนึ่งแล้วจึงมีศักยภาพสูงกว่าแหล่งอื่นๆ สอดคล้องกับ Kanok Wan Chu Chan (2009 : 1-3) ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จุดเด่นที่พบคือศักยภาพทางการท่องเที่ยว เป็นการรวมทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม รวมทั้ง ทุนทางจิตวิญญาณ มาปรับใช้ในการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม แต่ยังพบแนวโน้มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนเอง คือวิธีการจัดการความรู้ฝังลึก และกระบวนการในการสืบทอดความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมภายในชุมชน

5.4 แนวทางเสริมสร้างความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกัน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ปรับปรุงหรือขยายที่จอดรถให้เหมาะสมและเพียงพอ จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และทำการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ พร้อมกับแสวงหาความร่วมมือกับเครือข่ายทุกระดับอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Chakapong Phaetlakfa (2012) ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยข้อบ่งชี้ของการบรรลุผลเชิงปริมาณคือ การได้แผนปฏิบัติการพัฒนาและเกิดกิจกรรมทั้งกิจกรรมศิลปศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม จากการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกของชุมชน คือ การเกิดการมีส่วนร่วมในการทำแผนปฏิบัติการ ความเป็นระบบในการทำงานพัฒนาร่วมกัน และศักยภาพในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนพัฒนาให้มีเครือข่ายความร่วมมือมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนลาดพร้าว ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เด็ก เยาวชน และผู้เข้าร่วมโครงการ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและ เจตคติ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดีขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนพัฒนาไปในทางบวกและทำให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานให้ชุมชนโดยองค์กรรวมมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย สรุปข้อเสนอแนะความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) ดังนี้

ผลการวิจัยในภาพรวม แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนทั้ง 6 แห่ง มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับใกล้เคียงกัน เพราะมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สามารถนำมาเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์ตรงแก่นักท่องเที่ยวได้ ประกอบกับมีทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนำมาจัดเป็นกิจกรรมรูปแบบที่จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนตามอำนาจหน้าที่อยู่แล้ว เมื่อได้รับความร่วมมือจากชุมชนก็จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางเสริมสร้าง เช่น การเสริมสร้างความพร้อมของบุคลากรในองค์กรและในชุมชนไปพร้อม ๆ กัน จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาชุมชน การเสริมสร้างความพร้อมด้านการจัดหารายได้ การจัดแผนงาน และงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม ตลอดจนการเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไป เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีจำนวนมากเกือบทุกชุมชนของประเทศ แต่มักไม่ค่อยแหล่งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ เช่นเดียวกับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ศึกษาครั้งนี้แม้จะมีอาคารสถานที่ แต่ขาดผู้รับผิดชอบดูแลโดยตรง ดังนั้นควรมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนให้มีอาคารสถานที่ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดนิทรรศการที่ทันสมัยน่าสนใจ มีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจงานวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงกิจกรรมอื่นๆ ในท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมหลายรูปแบบ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน

References

- Chakapong Phaetlakfa. (2012). *Urban Participation in the Development of Learning Resources: A Case Study of Lat Phrao Community* Available <http://www.tci-thaijo.org/index.php/jica/article/viewFile/15165/13907>. (Accessed 22 October, 2015)
- Kanok Wan Chu Chan (2009). *Cultural Resource Management by Community Leaders For Tourism. Ban Phaed Doi Inthanon Chiang Mai*. (Thesis Master of Arts). College of Innovation Thammasat University. Available digi.library.tu.ac.th/thesis/it/0632/06CHAPTER5.pdf (Accessed 22 October, 2015)

- Kanchana Saen Limsuwan and Saranya Saeng Limsuwan. (2013). *Sustainable Cultural Heritage Tourism*. Executive Journal Available http://bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_12/pdf/aw019.pdf (Accessed 10 October, 2015).
- Pranee Tanprayoon and Lamyong Plangklang (2014). *Study to Management Tourism and Tourism Form by the Participation of Community Case study Lad Chado Market, Phranakhon Si Ayutthaya Province*. Full Research Report Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Suddan Wisudthiluck, and Group (2013). *“Creative Tourism”*. Bangkok: Pimluk Special Development Area for Sustainable Tourism. (Public organization).

สืบสานตำนานประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษโดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
ร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

INHERITING SISAKET MYTH THROUGH PARTICIPATORY RESEARCH OF
COMMUNITY AND PRIMARY SCHOOLS

พัชรา ปราชญะเวทย์*

Patchara Pratwe

บทคัดย่อ

บทความนี้มี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารวบรวมตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อสร้างชุดความรู้ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กระบวนการศึกษา 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพบริบทพื้นฐาน 2) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและกำหนดโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย 3) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) จัดประชุมเพื่อนำเสนอผลงานและติดตามผลงาน 5) ตรวจสอบความถูกต้องของประวัติศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ 6) ปรับปรุง 7) เผยแพร่ผลงานโดยการจัดนิทรรศการ ประชากรประกอบด้วย ครูและนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จาก 22 โรงเรียน เป็นครูโรงเรียนละ 2 คน นักเรียนโรงเรียนละ 10 คน และผู้เชี่ยวชาญ 15 คน รวมทั้งสิ้น 279 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสังเกตและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มี 22 เรื่อง 2) ชุดความรู้ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ มี 22 เรื่อง โดยแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นอาจเป็นหลักฐานที่ชี้บ่งถึงการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในสมัยนั้นด้วยมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เกิดหลักฐานขึ้นนั้น มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.53 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 รองลงมาคือ สภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของข้อมูลถูกต้องตรงกับความรู้จริง และชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในอดีต มีระดับความคิดเห็นมากโดยมีค่าเฉลี่ย 4.47 และค่าเบี่ยงเบน

* Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences Srisaket Rajabhat University.

มาตรฐาน 0. 64 และน้อยที่สุดคือ แหล่งของข้อมูลขั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) เป็นแหล่งของได้จากหลักฐานเดิม หรือหลักฐานที่เป็นต้นตอที่บันทึกโดยตรงหรือเป็นข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่า การบันทึก หรือรายงานของคนที่มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น เป็นไปอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล ซึ่งสามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการอธิบายสภาพความเป็นจริงในอดีตได้ และเป็นรากฐานวัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาของคนในสังคมที่ น่าภาคภูมิใจ ควรค่าแก่การศึกษา และอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ : สืบสานตำนาน, ประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ, กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน, สถานศึกษาระดับประถมศึกษา

ABSTRACT

This study aimed at 1) collecting local legends of Sisaket 2) creating learning materials relating to Sisaket legends by using the following procedures 1) studying fundamental information 2) focus group meeting 3) setting up academic forum 4) arranging conferences to follow up the task 5) checking reliability of information by experts 6) adjusting according to recommendation 7) arranging the exhibition. The participants of the study included grade 4-6 teachers and students from 22 schools, 2 teachers and 10 students from each. Purposive sampling was used to select 279 participants. Instruments used were observation form, and questionnaire. Data analyzed statistically to find out percentage, mean, standard of deviation and content analysis.

The results revealed that 1) participatory research between community and primary schools showed 22 legends 2) these 22 legends could trace back to living style, beliefs, tradition and culture of people in the past through ranked the highest level of agreement at 4.53, with standard of deviation 0.52. Ranked the second was the demonstration of changes in the past, with high level of agreement at 4.47 with the standard of deviation 0. 64. Primary sources received from the ancient evidence such as field note, reports from people attended the events ranked the lowest. The usefulness was that the results could be used to explain the truth in the past and became the cultural wisdom which should be preserved.

Keywords : Continue Long Time, Inheriting Sisaket Myth, Participatory Research of Community, Primary Schools.

1. บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยและต่างก็สืบสานความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองไว้อย่างลงตัวอย่างไรก็ดี ท่ามกลางกระแสแห่งการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเป็นโลกเดียวกัน (world wide web) การเข้าถึงข้อมูลมหาศาล อย่างง่ายดายผ่านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการพัฒนาและการซึมซับวัฒนธรรมในลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural) อย่างไม่รู้ตัว ดังนั้นเยาวชนรุ่นใหม่ที่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมนานาชาติ จึงขาดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความเป็นตัวตน หรือขาดการซึมซับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของท้องถิ่นซึ่งนับว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาสู่ความเป็นนานาชาติที่อย่างมั่นคงของประเทศความสำคัญของการศึกษาความเป็นตัวตนของท้องถิ่น (Tipaporn Trisaban. 2014) ปรากฏชัดเจนจากนโยบายบริหารราชการ 4 ปี ของรัฐบาลข้อ 2.3 นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิตในส่วนของนโยบายด้านการศึกษา ข้อ 1) ที่กล่าวว่า “เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย อันประกอบด้วย การยกระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐานสากล จัดให้มีโครงการตำราแห่งชาติที่บรรจุความรู้ที่ก้าวหน้าและได้มาตรฐาน ทั้งที่เป็นสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอ่าน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมกับมาตรฐานสากลบนความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้นโดยวัดผลผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ...”

การศึกษา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนอกจากจะสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน (Pantip Ramsut, 1997) แล้วยังสามารถสร้างเกราะป้องกันปัญหาสังคมที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก และเยาวชนได้เนื่องจากในประเทศที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม มีการจัดการเรียนรู้ที่ดี ทั้งในระดับครอบครัว และระบบสถาบันการศึกษา เด็กและเยาวชนมักจะมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และรับมือแรงปะทะทางวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงในแวดวงการศึกษาไทยเองก็มี ความพยายามที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน อาทิ ความพยายามในการจัดทำหลักสูตร และการเรียนการสอนทางด้านประวัติศาสตร์ ความริเริ่มในการให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่ของตนมากขึ้น โดยคาดหวังว่า นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว มองเห็นเรื่องราวและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นของตน กระทั่งเกิดสำนึกรักและผูกพันในแผ่นดินถิ่นเกิด รวมทั้งช่วยกระชับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและคนจากรุ่นสู่รุ่น และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) จะช่วยสร้างโอกาสให้ครูนักเรียน และชุมชน มีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม จัดระเบียบข้อมูล ค้นหาข้ออธิบาย สรุปและเชื่อมโยงเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากอดีต

ปัจจุบัน และมองเห็นแนวโน้มในอนาคต ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระวิชาได้เป็นอย่างดี เพราะสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาประวัติศาสตร์สังคม (Social History) ของท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจอย่างใกล้ชิดและลึกซึ้งต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นและสัมพันธ์กับคน โดยมองว่า อดีตเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นเช่นไร และอะไรที่ทำให้เป็นเช่นนั้น โดยที่อดีตอาจเป็นการย้อนหลังเพียงความทรงจำของคนในช่วง 100 ปีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ค้นหาเพราะไม่ใช่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดเอาไว้แล้วโดยกรอบประวัติศาสตร์ชาติ แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและใกล้ชิดกับผู้คนจำนวนมาก เป็นประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วย การต่อสู้ จินตนาการและมีเรื่องราวจากอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคตที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนของท้องถิ่น ต่อกายใต้กระแสการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการพัฒนาให้ประชาชนรู้จักคิดและมีพลังทางปัญญาเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของโลก (Sangchit Tisang, 2017) ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนก็ยังไม่สามารถตอบสนองในเรื่อง การสืบทอดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อยนอกจากนี้ การจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีปัญหาในเรื่อง การถ่ายทอดและปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ มีความรักและความเป็นเจ้าของ ความรู้สึกภาคภูมิใจ ในการรู้จักตนเอง เช่น ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ตำนาน ที่ดั่งามของชุมชนตนเองทั้ง ๆ ที่ในแต่ละชุมชนท้องถิ่นมีความเป็นมา ทั้งด้านประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาชุมชน บุคคลสำคัญที่เป็นต้นแบบที่ดีและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นได้ (Uthai Dusakkasem. 2012)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง สืบสานตำนานประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษโดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อสนับสนุนให้เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษได้มีโอกาสเรียนการวิจัยโดยใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ มีครูเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ และมีคณะนักวิจัยเป็นผู้หนุนเสริมและเติมกระบวนการให้เกิดความสมบูรณ์ โดยคาดหวังว่ากระบวนการเรียนรู้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียน ครู และชุมชนได้ร่วมกันรื้อฟื้นสร้าง และสืบทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษารวบรวมตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ
- 2.2 เพื่อสร้างชุดความรู้ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกันโดยผู้วิจัยได้ปรับและกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาบริบทและเอกสารเกี่ยวข้อง 2) จัดประชุมเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (รายงานความก้าวหน้า) 5) ตรวจสอบความถูกต้องของประวัติศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญ 6) ปรับปรุง 7) สรุปผลและเผยแพร่

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษานี้เป็นการศึกษาภาคสนาม ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจที่เกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและข้อมูลตำนานประวัติศาสตร์ ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลในสนาม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กันคือ หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดพร้อมจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา และทำการวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนามครั้งต่อ ๆ ไปด้วย รวมทั้งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม พร้อมตรวจสอบความครบถ้วนข้อมูล โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่รวบรวมมา มีข้อมูลเพียงพอตามประเด็นคำถามการวิจัยหรือไม่ ถ้าข้อมูลไม่ตรงกันจะทำการตรวจสอบอีกครั้งว่าข้อมูลที่เป็นจริงเป็นอย่างไร สำหรับการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้นถูกต้องหรือไม่ คือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูลในเรื่อง แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล โดยการตรวจสอบว่าถ้าเวลาต่างกัน เช่น ข้อมูลที่เก็บได้ในช่วงเช้าหรือเย็น สถานที่ต่างกัน เช่น ข้อมูลที่เก็บได้จากร้านค้าแพหรือภูมิจากเจ้าอาวาส บุคคลผู้ให้ข้อมูลต่างกัน เช่น ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ชาวบ้านทั่วไป จะได้ข้อมูลที่เหมือนเดิมหรือไม่ ถ้าได้ข้อมูลตรงกันหลังจากการตรวจสอบสามเส้าแล้ว ข้อมูลนั้นสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีวิทยา (Methodological Triangulation) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้น ถ้าใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน จะได้ข้อมูลที่เหมือนเดิมหรือไม่ เช่น ถ้าเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ การสอบถามและข้อมูลที่ได้จาก

การศึกษาเอกสารตรงกัน ก็สามารถนำข้อมูลนั้นวิเคราะห์ต่อไปได้ ภายหลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการต่อเนื่องถึงหลังเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วได้เสนอภาพการศึกษาของชุมชนแก่ผู้นำ แกนนำของชุมชน เพื่อแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะสำหรับเป็นข้อมูลแก่ผู้วิจัย ในการปรับรายละเอียดต่าง ๆ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ถือเป็นการสนทนา (Dialogue) แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งช่วยในการตรวจสอบข้อมูลของชุมชน ในรายงานการวิจัยให้ถูกต้องตามความเป็น

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การศึกษาด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษานั้นมี 22 เรื่องได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านกุดเมืองฮาม (ศิริราษฎร์สงเคราะห์ เรื่อง เล่าขานตำนานวัดโพธิ์ชัยศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 2) โรงเรียนบ้านละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง เรื่อง การศึกษาประวัติความเป็นมาของชนเผ่ากวยบ้านละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ 3) โรงเรียนกระแซง (ศุภราษฎร์นุกูล) อำเภอยุฑา เรื่อง สืบค้นประวัติวัดกระแซง และ วัฒนธรรมชุมชน 4) โรงเรียนบ้านหนองถ่ม อำเภอกันทรารมย์ เรื่อง สืบสานตำนานพระอริยะสงฆ์ 5) แผ่นดินวัดบ้านจาน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ กรณีศึกษา หลวงปู่หมุน ฐิตสีโล 5) โรงเรียนบ้านดินดำเหล่าแสนใต้ อำเภอโนนคูณ หัวข้อวิจัย การศึกษาประวัติความเป็นมาของอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ 6) โรงเรียนบ้านจอก (ประชาสามัคคี) อำเภอศรีรัตนะ หัวข้อวิจัย การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

7) โรงเรียนอนุบาลขุนหาญ (ลี) อำเภอขุนหาญ หัวข้อวิจัยการศึกษาด้านหลวงพ่อดาตน์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองขุนหาญ วัดบ้านสำโรงเกียรติ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 8) โรงเรียนบ้านกระแซงใหญ่ อำเภอกันทรลักษณ์ หัวข้อวิจัยการศึกษาประวัติศาสตร์ผามอติแดง 9) โรงเรียนบ้านหนองงูเหลือม (ศุภราษฎร์รัฐกิจโกศล) อำเภอเบญจลักษณ์ หัวข้อวิจัย ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองงูเหลือม อำเภอเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ 10) โรงเรียนบ้านเหล็ก อำเภอปรางค์กู๋ หัวข้อวิจัย การศึกษาประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้า ตำบลกู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ 11) โรงเรียนบ้านวัดปะอาจ อำเภอไพรบึง หัวข้อวิจัย หลวงพ่อมุนเทพเจ้าแห่งชนเผ่าเยอ

12) โรงเรียนบ้านตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ หัวข้อวิจัย การศึกษาประวัติหลวงปู่สาย วัดบ้านตะเคียนราม ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 13) โรงเรียนบ้านหนองหัวหมู อำเภออุทุมพรพิสัย หัวข้อวิจัย การศึกษาประวัติศาสตร์ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่เพื่อการ

อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น 14) โรงเรียนบ้านห้วยน้ำ(รัฐราษฎร์นุกุล) อำเภอราชไศล
หัวข้อย่อย ศึกษาตำนานเล่าขานกู่แก้วสี่ทิศอายุ 1200ปี 15) โรงเรียนบ้านอีสร้อย อำเภอ ห้วยทับ
ทัน หัวข้อย่อยมาเที่ยวชมปราสาทวัดปราสาทกันเอนะ 16) โรงเรียนอนุบาลเมืองจันทร์ (โรงเรียน
บ้านปลาชีว)อำเภอ เมืองจันทร์ หัวข้อย่อยแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในอำเภอเมือง
จันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ 17) โรงเรียนบ้านหนองหงอก อำเภอ โพธิ์ศรีสุวรรณ หัวข้อย่อย สืบสาน
ตำนานชุมชนบ้านหนองกงสู่ตำบลต้นแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศอำเภอโพธิ์ศรี
สุวรรณ 18) โรงเรียนชุมชนบ้านหนองคู อำเภอ บึงบูรพ์ หัวข้อย่อยเล่าขานตำนานประวัติบ้านหนอง
คู 19) โรงเรียนบ้านทัพส่วยหนองพอก อำเภอศิลาลาด หัวข้อย่อย หนองบัวดงกับวิถีชีวิต
20)โรงเรียนบ้านหนอง-ครก อำเภอเมือง หัวข้อย่อย การศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดมหาพุ
ธารามวัดคูบ้านคูเมือง อำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ 21) โรงเรียนบ้านสระบางสามัคคี อำเภออุทุมพร
หัวข้อย่อย การศึกษาประวัติศาสตร์ปราสาทตาเล็ง อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ 22) รงเรียน
บ้านโพนดอน อำเภอวังหิน หัวข้อย่อย ประวัติความเป็นมาของบ้านดอนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัด
ศรีสะเกษ และ ประเมินความถูกต้อง และ ความเป็นไปได้ของตำนานประวัติศาสตร์เมืองศรีสะเกษ
โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 15 คน พบว่า การประเมินการวิพากษ์มากที่สุดคือ แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นอาจ
เป็นหลักฐานที่ชี้บ่งถึงการดำเนินชีวิตความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในสมัยนั้นด้วยมี
สภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้เกิดหลักฐานขึ้นนั้นมี ($\bar{X}=4.53$)อยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ
สภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของข้อมูลถูกต้องตรงกับความรู้จริง และชี้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริง
ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ในอดีต ($\bar{X}=4.47$)อยู่ระดับมาก น้อย
ที่สุดคือ แหล่งของข้อมูลขั้นต้นหรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) เป็นแหล่งของได้จาก
หลักฐานเดิมหรือหลักฐานที่เป็นต้นตอ ที่บันทึกโดยตรง หรือ เป็นข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่าการ
บันทึกหรือรายงานของคนที่มีส่วนร่วมหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น แหล่งของ
ข้อมูลขั้นต้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการสรุปผลเป็นไปอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล และสามารถ
นำผลที่ได้มาใช้ในการอธิบายสภาพความเป็นจริงในอดีต หรือบันทึกเหตุการณ์ในอดีตในรูปแบบที่มี
ระบบและมีความเป็นปรนัยยิ่งขึ้น ($\bar{X}=4.40$) อยู่ในระดับมาก และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
จัดนิทรรศการรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการแสดง
ถึงคุณภาพเนื้อหา ความรู้ ความเข้าใจได้เป็นอย่างดีมีค่าเฉลี่ย 4.71 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46
กับ ด้านความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.07 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25
รองลงมามีค่าเฉลี่ยมาก คือ ความเป็นมืออาชีพของการจัดนิทรรศการและ การแสดงงาน
มีค่าเฉลี่ย 4.21 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.73 สามารถนำสิ่งที่ได้รับจากโครงการนำไปถ่ายทอด
และนำไปประยุกต์ใช้ได้มีค่าเฉลี่ย 4.06 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0. 24 และ ด้านสถานที่จัดแสดง

งานการประชาสัมพันธ์และบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ย 4.02 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17 ตามลำดับ

4.2 ชุดความรู้ตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ มี 22 เรื่องได้แก่ 1) เล่าขานตำนานวัดโพธิ์ชัยศรี อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 2) ความเป็นมาของชนเผ่ากวย ตำบลบ้านละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ 3) วัดกระแซงและวัฒนธรรมชุมชน ต.คำแย อ.พยุห์ จ.ศรีสะเกษ 4) ตำนานหลวงปู่หมื่นพระอริยะสงฆ์ 5 แผ่นดินวัดบ้านจาน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ 5) ประวัติอำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ

6) ประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ 7) ตำนาน หลวงพ่อตาต่น วัดบ้านสำโรงเกียรติ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ 8) ตำนานผามออีแดง 9) ประวัติบ้านหนองงูเหลือม อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 10) ประเพณีห้วยบุญเบิกฟ้า ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ 11) หลวงพ่อมุนเทพเจ้าแห่งชนเผ่าเยอ 12) หลวงปู่สาย วัดบ้านตะเคียนราม ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

13) ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ 14) ตำนานเล่าขานกู่แก้วสี่ทิศ 15) ปราสาทบ้านปราสาท อำเภอ ห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ 16) แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ 17) ตำนานชุมชนบ้านหนองก่องสู่ตำบลต้นแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ 18) ตำนานบ้านหนองคู 19) หนองบัวดงกับวิถีชีวิต 20) ประวัติวัดมหาพุธาราม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 21) ประวัติปราสาทตาเล็ง อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ 22) ประวัติบ้านดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดศรีสะเกษ โดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นนับจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่ คือมองจากข้างในเข้าไปสัมพันธ์กับข้างนอกเพราะ ชุมชนเป็นจุดหนึ่งในท้องถิ่นมีกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ ท้องถิ่นอยู่ร่วมกันและมีรูปแบบวัฒนธรรมใกล้เคียงกันมีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ สังคมระบบความเชื่อ พิธีกรรมและการเมือง การปกครอง จนกล่าวได้ว่าทำให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีอะไรหลายๆ อย่างร่วมกันและคล้ายคลึงกันจนมีจิตสำนึกว่าเป็นคนถิ่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Kanokrat Kittiwat (22011 : 4-5) ได้ประเมินและสังเคราะห์องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม โดยทำการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นงานศึกษาภายใต้ชุดโครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคกลาง พบว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาของ

ประชาชนธรรมดา ให้ความสำคัญกับชาวบ้านสามัญชนภายใต้กรอบการอธิบายที่หลากหลาย ไม่จำเป็นต้องผูกโยงกับประวัติศาสตร์ชาติเสมอไปกรอบการศึกษาแบบนี้แตกต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลักอย่างชัดเจน งานศึกษากลุ่มนี้พยายามชี้ให้เห็นว่า การให้ความสำคัญกับเหลียวหลังแลหน้างานวิจัยด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนแนวความคิดการพัฒนาของรัฐ รัฐต้องให้ความสำคัญกับคนท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยในการอธิบายการพัฒนาภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน เนื่องจากเป็นเสมือนกระบวนการเรียนรู้ผ่านการผสมผสานที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทำให้คนในพื้นที่รู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีบทบาทและมีส่วนร่วม ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาภายนอกมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับ Chutima Khambhunchoo (2010: 174-175) ศึกษาการพัฒนาภูมิปัญญาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางโดย พบว่าการเรียนรู้ท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง มีการจัดการเรียนรู้ทั้งในการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีเครือข่ายการเรียนรู้ท้องถิ่นระหว่างนักเรียน ครู โรงเรียน ชุมชน และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ชุมชนมีทั้งต้นทุน เครือข่ายและกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านองค์ความรู้ท้องถิ่นมีการสืบทอด ถ่ายทอดโดยชุมชนท้องถิ่น ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีองค์ความรู้ของ การเรียนรู้แบบวิจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีเครือข่ายการเรียนรู้และการวิจัยร่วมกันของครู นักเรียน ชุมชน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น เกิดพื้นที่การเรียนรู้ และห้องเรียนชุมชนในพื้นที่สาธารณะ พลังเครือข่าย กับการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เกิดโครงการวิจัย รวม 71 โครงการย่อย ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 24 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 77.42 ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 31 โรงเรียนในจังหวัดลำปางที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 โดยนำเสนอในลักษณะของประเด็นที่มีความคล้อยจองกัน คือ “บ้านแก่งเมืองเก่า แคว้นเจ้าฮึดฮอยปาเวณีอยู่ดีกินม่วน” มีการพัฒนาหลักสูตร และได้ “สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นชุดที่1-10” ได้นำ ผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Nawaworn Kobbutrikul, 2016)

ประการสำคัญการจัดบริการวิชาการให้แก่นักเรียน เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นที่เกิดจากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาทำให้เกิดผลเชิงประจักษ์ด้านการเรียนรู้เพื่อถิ่นฐานบ้านเกิดร่วมกันระหว่างนักศึกษา อาจารย์ นักเรียน ครู และชุมชนซึ่งนำมาซึ่งการสร้างชุดความรู้ด้านานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับ Supattra Akka Manang (2011) ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น และการดำเนินการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมจิต สำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น โรงเรียนเทศบาลวัดราชบูรณอุทิศ

สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนเทศบาลวัดราษฎร์อุทิศ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2553 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86) และการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนเทศบาลวัดราษฎร์อุทิศ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2553 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.21) ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้องค์ประกอบ 8 ประการคือ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์เป้าหมายวิธีการดำเนินการ การประเมินผล การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ประโยชน์ที่ได้รับจากการให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหา และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนและผู้สอนจากนั้นตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สร้างขึ้น 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลวัดราษฎร์อุทิศ สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด 4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สร้างขึ้น พบว่า มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Jariya Mahaisanan et al., (2016) ผลการวิจัยพบว่า

1) การกระจายอำนาจยังไม่มีอิสระเพียงพอ ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วม คือ ด้านการวางแผน ขาดการมีส่วนร่วม ด้านการจัดองค์กร เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารของผู้บริหาร ด้านการสั่งการ ต้องมีความโปร่งใสในการออกคำสั่ง ด้านการประสานงาน ต้องเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และด้านการควบคุม ต้องพึงพาประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ส่วนปัญหาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชน

2) การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรม ดังนี้ “ด้านการรู้จักผล” การเป็นผู้นำในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการรู้จักตน” ปรับองค์กรให้มีคุณธรรม และ “ด้านการรู้จักชุมชน” โดยการให้สังเคราะห์บุคลากรด้วยหลักสัมมาปฏิบัติตามลำดับ

3) การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามองค์ความรู้ที่ได้ “LIGPT Model” ดังนี้ L = Learning เพิ่มการเรียนรู้ ค้นปัญหา/สาเหตุความต้องการ

ขององค์กร/ท้องถิ่น และศักยภาพของพนักงาน I = Importance ให้ความสำคัญกับการกิจ G= Goal กำหนดเป้าหมาย การทำงาน อย่างมีสาเหตุ วัสดุ P= Participation สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบทบาทการบริหารทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร T=Transparency มีความโปร่งใส ประชาชนตรวจสอบได้ ซึ่งสรุปตรงกับ Anuchit Singsuwan (2010 : 174-175) ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาของรัฐ และคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยในการอธิบายการพัฒนาภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาค่าเงินชีวิต ของชุมชน เนื่องจากเป็นเสมือนกระบวนการเรียนรู้ผ่าน การผสมผสานที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) ควรได้ใช้แนวทางการสืบสานจากการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำหรับสืบสานตำนานประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ

2) สภาวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ผลการวิจัยนี้เป็นสารสนเทศในการสนับสนุนส่งเสริม

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จของความร่วมมือในการสืบสานตำนานประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ

2) ศึกษาปัจจัยความร่วมมือของชุมชนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสืบสานตำนานประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ

References

- Anuchit Singsuwan. (2010). *Isan History, 1932 - End of 1977*. Master of Arts Thesis Graduate School of Silpakorn University.
- Chutima Khambhunchoo. (2010). *Local History Research Project in Lampang Province*. Lampang Rajabhat University.
- Jariya Mahatsananan Surapol Surayudh and Koenith Srithong. (2016). The Development of Roles and Responsibility in Local Administrative Organizations. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(3), 149-158.

- Kanokrat Kittiwiat. (2010). Behind The Scenes of Culture and Development in Central Thailand: Observations on Rural Sociologists. *Journal of Sociology, Anthropology Review*, 30(1), 67-89.
- Nawaworn Kobbutrikul Suphannee Somanyat and Nopparat Kaewnak. (2016). Model of Participation of Reading Habits Activity Supporting for Primary School. *Journal of MCU Social Science Review*, 4(3), 234 – 244.
- Pantip Ramsut. (1997). *Participatory Action Research*. Bangkok: Institute for The Development of ASEAN Health, Mahidol University.
- Sangchit Tisang. (2017). The Human Resource Development and Participation by Local Knowledge in The Water Management by Local Knowledge Within The Community of Phranakhon Si Ayutthaya. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(2), 335-343.
- Supattra Akka Manang. (2011). *A Model of Local History Learning Management Through Community*. Participation to Promote Local Conservation Consciousness.
- Tipaporn Trisaban. (2014). *Guidelines for The Development of Historical Tourism Potential. Case Study of Aranyikarn Village Phra Nakhon Si Ayutthaya Province*. Master of Arts Thesis
Department Of Hospitality, Tourism and Hospitality Management Bangkok University.
- Uthai Dusakkasem. (2012). *From The Past To The Present, The Future With The Humanities and Social Sciences*. The Lecture Series at The Seminar, Valaya Alongkorn Rajabhat University.

แบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย

THE COMPETITIVE ADVANTAGE MODEL OF TRANSPORTATION AND LOGISTICS BUSINESS

จันทร์เพ็ญ วรรณารักษ์* วิชิต อุ๋อัน** กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล***

Junphen Wannarak, Vichit Uon, kanyarat teerathanachaiyakun

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยเหตุของความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเหตุความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (3) เพื่อสร้างแบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขัน ของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกกับสมาคมขนส่งโลจิสติกส์ไทย จำนวน 220 แห่ง ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage-Sampling) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการแต่ละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 440 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนสิงหาคม 2560 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 396 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับคืน (Response Rate) ร้อยละ 90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยเหตุ ประกอบด้วย ระบบการทำงาน ทุนมนุษย์ เครือข่ายทางธุรกิจ ความสามารถทางเทคโนโลยี และองค์กรแห่งนวัตกรรม (2) ปัจจัยเหตุ ทั้ง 5 มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และ (3) แบบจำลอง ADVL Model สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือค่าดัชนี $\chi^2/df = 0.94$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.000 และ SRMR = 0.0098 และแบบจำลอง ADVL Model ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก และ 19 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ (1) ระบบการทำงาน มี 4 องค์ประกอบ (2) ทุน

* Sripatum University.

** Sripatum University.

*** Sripatum University.

มนุษย์ มี 3 องค์ประกอบ (3) เครือข่ายทางธุรกิจ มี 3 องค์ประกอบ (4) ความสามารถทางเทคโนโลยี มี 3 องค์ประกอบ (5) องค์กรแห่งนวัตกรรม มี 2 องค์ประกอบ (6) ความได้เปรียบในการแข่งขัน มี 2 องค์ประกอบ และ (7) ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ มี 2 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: แบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขัน, ธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ADVL model.

ABSTRACT

This research aims: (1) to study the factors that influence competitive advantage, business performance. (2) To study the influence of competitive advantage on business performance. (3) To model the competitive advantage model of transport business and logistics in Thailand. The sample of this research is drawn from 200 institutes. The sources of data are 2 executives of each Institute. The total number of people who provided data is 440. Using a multi-stage random sampling method, data was collected by a questionnaire during the period of August 2017. In total 396 questionnaires were returned, representing a response rate of 90%. The data was analyzed using technical analysis, structural equation model. The results of the research showed that: (1) Factors affecting consist of working system, human capital, business networking, technology capability and innovative organization. (2) All of five factors has a direct positive influence on the competitive advantage and indirect positive influence on business performance. (3) ADVL model simulations are consistent with empirical data based on a harmonized index of 6 indexes of accepted criteria. The index is: $\chi^2/df = 0.94$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.000 และ SRMR = 0.0098. The ADVL model which includes seven core elements and 19 sub-elements as follows: (1) Working system has four components. (2) There are two components: in-human capital. (3) Business networking has three components. (4) Technology capability has three components. (5) Innovative organization has two components. (6) Competitive advantage has two components. Finally (7) Business performance has two components.

Keywords: Competitive Advantage Model, Transport Business and Logistics, ADVL Model.

1.บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลทางเทคโนโลยี และทางเศรษฐกิจ องค์กรต่าง ๆ เริ่มตระหนักและตื่นตัวกับสิ่งที่เผชิญอยู่ ต่างสรรหาวิธีที่การที่จะดำรงอยู่ ท่ามกลางการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงพยายามสร้างจุดเด่น และ สร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันจากวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี (Marquardt, M. J.,2005) หรืออาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีสามารถรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันทางธุรกิจได้ หากแต่ประโยชน์เหล่านั้นจะสามารถเกิดได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ หรือเป็นเพียงแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นเพื่อความเจริญเติบโต อย่างต่อเนื่อง (Sustainable Growth) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิ่งที่สามารถสร้างข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขันด้วยตัวเองได้

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 นั้น ธุรกิจอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยจึงต้องมีความพร้อมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมระดับสูง ได้ควมร่วมมือการกับบริษัทต่างชาติ เพื่อนำระบบโลจิสติกส์การกระจายสินค้า และ บุคลากรเดิมที่มีความรู้ของบริษัทต่างชาติ มาเพิ่มประสิทธิภาพให้บริษัทของตนแข็งแกร่งมากขึ้นเพราะภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บริการโลจิสติกส์ได้เปิดเสรีให้ต่างชาติถือหุ้นได้ถึงร้อยละ 70 ส่งผลทำให้ผู้ให้บริการโลจิสติกส์จากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันมากขึ้น (Kriangsak Charoenwongsak, 2016) ขณะที่ บริษัทขนาดกลางและบริษัทขนาดเล็ก ซึ่งมีความพร้อมน้อยกว่าบริษัทขนาดใหญ่ จึงต้องมุ่งแสวงหากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อนำมา ใช้ในการดำเนินธุรกิจของตนเองเพื่อให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันเช่นกัน (Krekklā Sonthimas,2014) ดังนั้นบริษัทต่าง ๆ ที่ดำเนินธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์หลายบริษัท จึงมีการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการทำงานมากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจมากขึ้น และสิ่งสำคัญคือ มีการพัฒนาบุคลากรของตนเองเพื่อเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้นด้วยเช่นกัน “การขนส่งและโลจิสติกส์” ได้สร้างปรากฏการณ์และมีบทบาทต่อธุรกิจอย่างมากมาย ในฐานะที่การขนส่งและโลจิสติกส์ช่วยสนับสนุน และ สร้างคุณค่า (Value Creation) ให้กับบริษัท และช่วยในการปรับปรุงความสามารถในการสร้างผลกำไร (Profitability)

ดังนั้นหากองค์กรมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ จะทำให้กระบวนการในการค้นหา สร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่ แบ่งปัน และใช้ความรู้ ได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ องค์กรสามารถทำให้บุคลากรได้ใช้ความรู้ที่ต้องการได้ทันเวลาและความต้องการ เพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันขององค์กร และสามารถนำความรู้ที่มีมาต่อยอดไปสู่การสร้างนวัตกรรม

องค์กรใหม่ ๆ (Senge, P. M., 2013) อย่างต่อเนื่อง ก็จะส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร ซึ่งมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ได้อย่างยั่งยืน

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยเหตุ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย

2.2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเหตุ ของความได้เปรียบในการแข่งขัน ต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย

2.3 เพื่อสร้างแบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขัน ของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย

3.วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย ที่เป็นสมาชิกกับสมาคมขนส่งโลจิสติกส์ไทย จำนวน 520 แห่ง (Department of Industrial Promotion, 2017) ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมในงานที่มีการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์เส้นทาง และโมเดลสมการโครงสร้าง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด 20 เท่าของตัวแปรสังเกต จำนวน 22 ตัวแปร ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 แห่ง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และ ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาแบบจำลอง ความได้เปรียบ ในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานทางธุรกิจ ของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย โดยกำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เอกสารการประชุม รายงานการวิเคราะห์ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทย นายกสมาคมขนส่งและโลจิสติกส์ไทย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เป็นต้น ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม ทางไปรษณีย์ (Mail Survey) ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ครบทั้งจำนวน 440 ฉบับ จากการตรวจสอบพบว่า มีแบบสอบถามจำนวน 396 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของแบบสอบถามทั้ง 440 ฉบับ ที่มีความสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ ซึ่งมีความเหมาะสม (Anderson and Gerbing, 1988)

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยันทฤษฎี Confirmatory Factor Analysis (CFA) โดยแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) 1 ถึง 5 จากระดับน้อยสุดไประดับมากที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติคือการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling (SEM)

4. สรุปผลการศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ปัจจัยเหตุ ประกอบด้วย ระบบการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 3.49 (S.D.= 0.67) ทุนมนุษย์ มีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D.= 0.70) เครือข่ายทางธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D.= 0.69) ความสามารถทางเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย 3.45 (S.D.= 0.73) และองค์กรแห่งนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย 3.49 (S.D.= 0.66) ปัจจัยเหตุ ทั้ง 5 มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ และแบบจำลอง ADVL Model ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก และ 19 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

(1) ระบบการทำงาน มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ระบบบริหารจัดการวางแผนควบคุม (sysn1) ระบบการวางแผนควบคุมคุณภาพข้อมูล (sysn2) ระบบบริหารจัดการ ควบคุมคุณภาพ (sysn3) ระบบฐานข้อมูล การวางแผน (sysn4)

(2) ทุนมนุษย์ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทุนทางปัญญาและอารมณ์ (capn1) ทุนทางสังคมและอารมณ์ (capn2) ทุนทางอารมณ์และปัญญา (capn3)

(3) เครือข่ายทางธุรกิจ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ พันธมิตร ทางธุรกิจร่วมค้า (netn1) คู่ค้าพันธมิตรร่วมค้า (netn2) กิจกรรมร่วมคู่ค้า (netn3)

(4) ความสามารถทางเทคโนโลยี มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดหาตัดแปลงและทำในการดำเนินการ (tecn1) การใช้เทคโนโลยีที่จัดหามาใช้ในการดำเนินการ (tecn2) การทำนวัตกรรมและดัดแปลงเทคโนโลยี ให้เหมาะสม (tecn3) (5) องค์กรแห่งนวัตกรรม มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

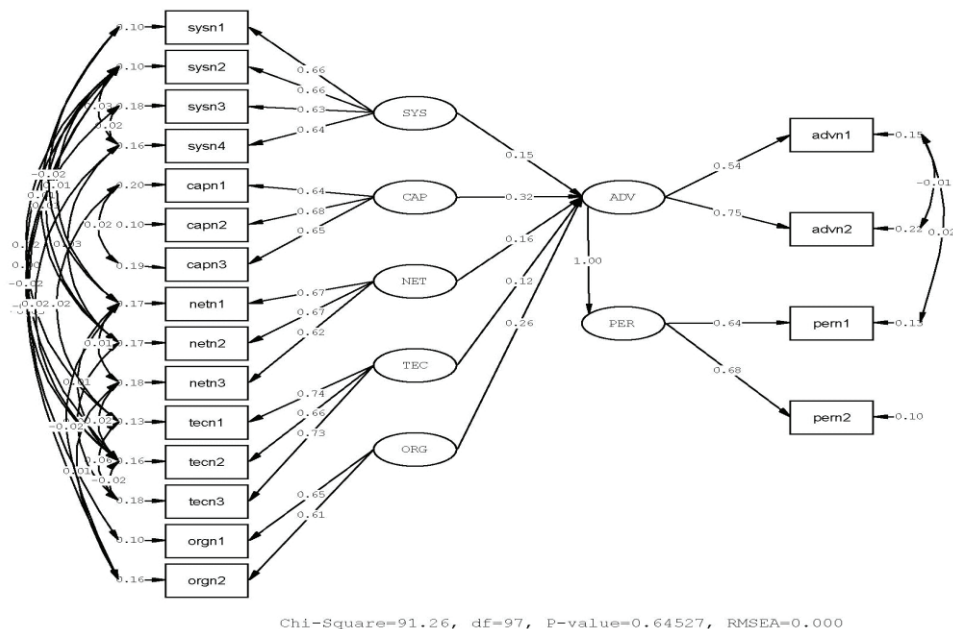
กลยุทธ์และวิสัยทัศน์โครงสร้างวัฒนธรรมองค์กร (orgn1) โครงสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (orgn2) (6) ความได้เปรียบในการแข่งขัน มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความได้เปรียบในด้านต้นทุนความแตกต่างที่รวดเร็ว (advn1) ความได้เปรียบในการตอบสนองที่รวดเร็ว ด้านต้นทุน (advn2) และ (7) ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ผลการดำเนินงานไม่ใช้การเงิน (pern2) ผลการดำเนินงานด้านการเงิน (pern1)

4.2 ค่าดัชนีชี้วัด

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลอง ADVL Model ด้วยโปรแกรม LISREL V:8.72 พบว่า แบบจำลอง ADVL Model สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าดัชนี $\chi^2/df = 0.94$, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.000 และ SRMR = 0.0098 ดังตารางที่ 1 และภาพประกอบที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df (91.26/97)	< 2.00	0.94	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	0.98	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.0098	ผ่านเกณฑ์

ภาพประกอบที่ 1 ADVL Model (Advantage Logistics Model)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบของการวิจัยดังนี้

5.1 ระบบการทำงาน (SYS) มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ระบบบริหารจัดการ วางแผนควบคุม (sysn1) ระบบการวางแผนควบคุมคุณภาพข้อมูล (sysn2) ระบบบริหารจัดการควบคุมคุณภาพ (sysn3) ระบบฐานข้อมูลการวางแผน (sysn4) มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.15 สอดคล้องกับ Benghozi and Chamaret (2010), Alter & Sarkar. (2011). และ Gittel, J. H., Seidner, R., & Wimbush, J.(2010). ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ระบบการทำงานไว้ว่า ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถปรับปรุง เสริมสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันเป็นแนวทาง ที่คาดว่าจะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานที่โดดเด่นด้วยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ที่อาจทำให้องค์กร มีความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

5.2 ทุนมนุษย์ (CAP) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ทุนทางปัญญาและอารมณ์ (capn1) ทุนทางสังคมและอารมณ์ (capn2) ทุนทางอารมณ์และปัญญา (capn3) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพล

ทางตรงเท่ากับ 0.32 สอดคล้องกับ Marvel, Davis & Sproul.(2016). และ Mahoney, J. T. (2015). ที่สรุปไว้ว่า ทุนมนุษย์เป็นสินทรัพย์ชนิดหนึ่ง และเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Intangible) ตามปกติแล้วไม่สามารถวัดเทียบค่าทางธุรกิจ แต่ก็สามารถแปรสภาพให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่สามารถวัดเทียบคุณค่า ออกมาได้ สามารถวัดได้ และก็สามารถจัดการได้ การจัดการในทุนมนุษย์ คือ การลงทุนในตัวบุคคล เพิ่มศักยภาพบุคคลเพื่อไปเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้าง คุณค่าและการฝึกอบรม เป็นการลงทุน ทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด

5.3 เครือข่ายทางธุรกิจ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ พันธมิตรทางธุรกิจร่วมค้า (netn1) คู่ค้าพันธมิตรร่วมค้า (netn2) กิจกรรมร่วมคู่ค้า (netn3) มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.16 สอดคล้องกับ Lin, D. (2012) Schoonjans, S. (2013). และ Degerstedt, L. (2015) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า การร่วมมือ ความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่างๆระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเองความร่วมมือหรือ ความเป็นกลุ่มก้อนที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดเป็นพลังของกลุ่มและพลังนี้จะช่วยให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายได้

5.4 ความสามารถทางเทคโนโลยี มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดหาตัดแปลง และทำในการดำเนินการ (tecn1) การใช้เทคโนโลยีที่จัดหา และใช้ดำเนินการ (tecn2) การทำนวัตกรรมและตัดแปลงเทคโนโลยีให้เหมาะสม (tecn3) มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.12 สอดคล้องกับ Sharif, M.N.(1995). Mithas, S., Tafti, A., and Mitchell, W. (2013). และ Arun R.(2015).ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ความสามารถทางเทคโนโลยีเป็นการดำเนิน กิจกรรมทางด้านเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ชนิดใหม่ กระบวนการผลิตใหม่โดยรวมถึงการใช้เทคโนโลยี ที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างมากในคุณลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตของผู้ผลิตสินค้าและบริการ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม

5.5 องค์กรแห่งนวัตกรรม มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ กลยุทธ์และวิสัยทัศน์โครงสร้างวัฒนธรรมองค์กร (orgn1) โครงสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (orgn2) มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.26 สอดคล้องกับ กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). Lockwood, T., & Walton,T. (2013). และ Jonathan, O. A., Seun, A. A., & James, O. O. (2016).ที่กล่าวสรุป ไว้ว่า การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม คือ ความสามารถในการนวัตกรรมใหม่ เพื่อการอยู่รอดและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ

องค์กร เพื่อสร้างตำแหน่งความได้เปรียบท่ามกลางสภาพแวดล้อมในการแข่งขันทางธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ และสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันให้กับองค์กรได้

5.6 ความได้เปรียบในการแข่งขัน มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความได้เปรียบในด้านต้นทุนความแตกต่างที่รวดเร็ว (advn1) ความได้เปรียบในการตอบสนองที่รวดเร็วด้านต้นทุน (advn2) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (PER) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 1.00 สอดคล้องกับ Porter, M. E. (1990). Liu, Y., & Liang, L. (2015). และ Schilke, O. (2014). ที่กล่าวสรุปไว้ว่า กลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันองค์ประกอบสำคัญ คือ ความได้เปรียบในด้านต้นทุน (Cost Leadership) ความได้เปรียบในการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และความได้เปรียบในการตอบสนองที่รวดเร็ว (Quick Response) คือปัจจัยของ ความเปรียบในการแข่งขันทางการค้าที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ (PER) ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก ระบบการทำงาน (SYS) ทุนมนุษย์ (CAP) เครือข่ายทางธุรกิจ (NET) ความสามารถทางเทคโนโลยี (TEC) องค์กรแห่งนวัตกรรม (ORG) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15, 0.33, 0.16, 0.12 และ 0.26 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความได้เปรียบในการแข่งขัน (ADV) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ระบบการทำงาน (SYS) ทุนมนุษย์ (CAP) เครือข่ายทางธุรกิจ (NET) ความสามารถทางเทคโนโลยี (TEC) องค์กรแห่งนวัตกรรม (ORG) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.15, 0.32, 0.16, 0.12 และ 0.26 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. สรุปผลการวิจัย

ความได้เปรียบในการแข่งขันที่มีอิทธิพลและทำให้ผลการดำเนินงานของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ตาม ADVL MODEL ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือ ความได้เปรียบด้านต้นทุน และความได้เปรียบด้านความเร็ว ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความได้เปรียบดังกล่าว ได้แก่ 1) ระบบการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ระบบการบริหารจัดการวางแผนควบคุม ระบบการวางแผนควบคุมคุณภาพข้อมูล ระบบบริหารจัดการคุณภาพ และระบบการวางแผนฐานข้อมูล 2) ทุนมนุษย์ ประกอบด้วยทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม และทุนทางอารมณ์ 3) เครือข่ายทางธุรกิจ ประกอบด้วย พันธมิตรร่วมค้า กิจกรรมร่วมค้า และ พันธมิตรคู่ค้า 4) ความสามารถทางเทคโนโลยี ประกอบด้วย การจัดหาและดัดแปลงเทคโนโลยีเพื่อการดำเนินการนวัตกรรมและการดัดแปลงเทคโนโลยี และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการดำเนินการ 5) องค์กรแห่ง

นวัตกรรม ประกอบด้วย กลยุทธ์ และวิสัยทัศน์ ของการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และ โครงสร้าง วัฒนธรรมองค์กร

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการนำ ผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการดำเนินงานทางธุรกิจของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในประเทศไทยซึ่งส่วนใหญ่หรือ ร้อยละ 80 จะเป็นธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 5 ล้านบาท ทั้งผลการดำเนินงานทางการเงิน และผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่การเงินสามารถเพิ่มขึ้นได้ด้วยปัจจัยหลักๆ 5 ปัจจัยได้แก่

1) ระบบการทำงานควร เปลี่ยนการทำงานโดยระบบครอบครัว ให้เป็นระบบที่มีการ บริหารจัดการและวางแผนควบคุมคุณภาพ บริหารจัดการบนฐานข้อมูลที่มีการวางแผนเป็นอย่างดี

2) ทุนมนุษย์ ผู้ประกอบการควรใส่ใจพัฒนาขีดความสามารถของคนในองค์กรอย่าง ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะสะสมไว้ และนำมาใช้ในการแก้ปัญหาร่วมกันซึ่งเป็นทุนใน สังคมที่ต้องใช้เวลาพอสมควร นอกจากนี้ ควรมีนโยบายการบริหารจัดการ EQ ซึ่งจะช่วยให้ พนักงานมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เครือข่ายทางธุรกิจ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ควรให้ความร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ประกอบการอื่น ทั้งด้านการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับลูกค้า

4) ความสามารถทางเทคโนโลยี ความสามารถในการเสาะหา และจัดหาเทคโนโลยี เครื่องจักร อุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินการ มีความสามารถในการดัดแปลงให้เหมาะสมกับ รูปแบบการปฏิบัติงาน รวมถึงก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการ แข่งขันได้

5) องค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้ประกอบการควรมีการสำรวจสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั้ง ภายในภายนอกเพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ร่วมกันของทุกฝ่าย กำหนดโครงสร้าง องค์กรให้มีความยืดหยุ่น และมีวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของบุคลากร เป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติสืบต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกกับสมาคมขนส่งโลจิสติกส์ไทย เท่านั้น ดังนั้น ผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวนี้ด้วย อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล ทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากวรรณกรรมต่างประเทศ เป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ได้รับความรู้พื้นฐานในการวิจัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำมาใช้ศึกษาแบบจำลองความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ ในประเทศไทย ดังนั้นการนำกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ไปประยุกต์ใช้ จะต้องคำนึงถึง ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ด้วย

References

- Anderson, J.C. And Gerbing D.W. (1988): Structural Equation Modeling In Practice: A Review and Recommended Two - Step Approach. *Psychological Bulletin*, 103, 411-423.
- Alter & Sarkar. (2011).Metamodel for Service Analysis and Design Based on an Operational View of Service and Service Systems. *Service Science*, 4(3), 218-235.
- Arun R. (2015). Fit and Misfit of Plural Sourcing Strategies and IT-Enabled Process Integration
- Benghozi and Chamaret (2010) *The Future of Resource-Based Theory Revitalization Or Decline?*. *Journal of Management*, 37(5), 1299-1315.
- Degerstedt, L. (2015). Social Competitive Intelligence-Socio-Technical Themes and Values for The Networking Organization. *Journal of Intelligence Studies in Business*, 5(3).
- Gittell, J. H., Seidner, R., & Wimbush, J. (2010). A Relational Model of How High-Performance Work Systems Work. *Organization Science*, 21(2), 490-506.

- Jonathan, O. A., Seun, A. A., & James, O. O. (2016). Managerial Capability and The Innovative Prowess Of Entrepreneurial Firms In Nigeria. *World Journal of Research And Review (WJRR)* Volume-2, Issue-3, March 2016 Pages 18-21.
- Kirati Yodyingyong. (2009). Innovation Organization : Concept and Process. Bangkok, Chulalongkorn University.
- Krekla Sonthimas. (2014). *The Role of Logistics and The Development of Special Economic Zones*. Lecture of Thai Logistics Federation On December, 6, 2014.
- Lin, D. (2012). Improving Business Incubator Service Performance in China: The Role of Networking Resources and Capabilities. *The Service Industries Journal* Vol. 32, No. 13, October 2012, 2091–2114.
- Liu, Y., & Liang, L. (2015). Evaluating and Developing Resource-based Operations Strategy for Competitive Advantage: an Exploratory Study of Finnish High-Tech Manufacturing Industries. *International Journal of Production Research*, 53(4), 1019-1037.
- Lockwood, T., & Walton, T. (2013). *Corporate Creativity: Developing an Innovative Organization*. Skyhorse Publishing, Inc..
- Marvel, Davis & Sproul. (2016). Human Capital and Search-Based Discovery: A Study Of High-Tech Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(2), 403–419.
- Mahoney, J. T. (2015). Advancing The Human Capital Perspective On Value Creation by Joining Capabilities and Governance Approaches. *Academy of Management Perspectives*, 29 (3), 296–308.
- Marquardt, M. J. (2005) *Building The Learning Organization: Mastering The 5 Elements for Corporate Learning* Black Publishing. A Division of CPP, Inc California. U.S.A.
- Mithas, S., Tafti, A., and Mitchell, W. (2013). *How a Firm's Competitive Environment and Digital Strategic Posture Influence Digital Business Strategy*. *MIS Quarterly* (37:2), pp. 511-536.
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*, New York: Free Press.

- Schilke, O. (2014). On The Contingent Value of Dynamic Capabilities For Competitive Advantage: The Nonlinear Moderating Effect of Environmental Dynamism. *Strategic Management Journal Strat. Mgmt. J.*, 35: 179–203.
- Schoonjans, S. (2013). *Modal Particles: Problems in Defining a Category. Discourse Markers and Modal Particles: Categorization and Description*, 234, 2.
- Senge, P. M. (2013). *The Leader's New Work: Building Learning Organizations*. Image. pp. 7-23.
- Sharif, M.N. (1995). *The Evolution of Technology Management Studies: Techno-Economics To Techno-Metrics*. Asian Institute of Technology, Bangkok, Pp.32 – 35.

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดง

หมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

THE PROBLEMS EFFECTING SOCIO - ECONOMIC FROM THE DEVELOPMENT OF
DEVELOPMENT OF MOR-LAM BUSINESS MODEL

ศิริชัย ทัพขวา* สมคิด สุขเอิบ**

Sirichai Tupkhwa, Somkhit Suk-erb

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ นำเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ มีการบริหารจัดการรายได้ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เข้ากับการบริหารรายได้ของวงมีการบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ในแต่ละงาน และที่สำคัญมีการบันทึกการแสดงแล้วเผยแพร่ทางสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างรายได้ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ต้องประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงที่มีอยู่เดิมเข้ากับสมัยใหม่มากขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้แก่ผู้ชม ปรับเวที ชุดการแสดง อุปกรณ์ประกอบฉากให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่แสดงและง่ายต่อการเก็บรักษารวมไปถึงการขนย้ายไปยังสถานที่ต่างๆ วรรณกรรมคำกลอนเน้นการนำวรรณกรรมคำกลอนพื้นบ้านอีสานมาใช้ การพัฒนาแบบทำเต็นต์ต้องเข้าใจหลักของวัฒนธรรมร่วมสมัยและมีการ

* Doctoral degree Faculty of Culture Department of Cultural Studies, Mahasarakham University.

** Instructure of Cultural Science , Mahasarakham University.

พลิกแพลงได้อยู่ตลอดเวลาให้เข้ากับสถานการณ์ การบริหารจัดการวง มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน แนวทางในการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้เป็นการแนะนำจากผู้วิจัยที่นำปัญหาที่แต่ละคณะพบเจอขึ้นมาหาแนวทางแก้ไขในเบื้องต้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้นผู้บริหารหัวหน้าคณะหมอลำ คงมีทางออกในการแก้ปัญหาที่ดีอยู่แล้วด้วยความที่มีประสบการณ์ในการทำคณะหมอลำมานาน

คำสำคัญ : การพัฒนา, รูปแบบการแสดง, หมอลำหมู่, เจริญธุรกิจ

ABSTRACT

The aim of the study was to investigate understanding of the development of Mo Lam Moo business (Northeastern -style singers). The research was determined 1) to study the background of northeastern-style singers, 2) to survey the condition of the format of the performance, and 3) to dissertation of the guidelines to develop the model of Mo Lam Moo performance. The target group consists of 7 groups of Esan style band in Khon Khean, Kalasin, Mahasarakham, Nakhon Phanom district.

Research findings were as follows: 1) the history of Northeastern-style singers has long. It is developed from reading about Esan literature, then put the melody to make harmonious, 2) the issue of display format comes from lacking of systematic management due to the members of the Mo Lam Moo band has no experiences and expertise in singing and dancing. Furthermore, sickness from continuous working made them tired and unable to develop the new style of playing. Besides, the show equipment and nature disaster caused the band greatly, 3) the way to update the northeastern style singers depend on applying the former style with modern style to create the new and innovative to the audiences. The new stage, modern costume, the props to the scene that easy to kept including the transportation to places. Poetry literature focus in the folk verse of Esan. The story of playing should reflect life style and tradition of Esan people. The dancing

style must be modern relied on dancer teacher. The management of the budget should relied on information to save the expenditure and revenue.

The way to promote the show should rely to the social media by recording audio and video recording for gaining more advantages. The disquisition suggest that the leader is the most important in force of development since they have a long experience in workplace.

Keywords: Development, Style of The Show, Molum Group, Business.

1. บทนำ

ในสังคมโลกาภิวัตน์นี้ หมอลำ เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางภาคอีสานของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้หลายอย่าง ตามลักษณะทำนองของการลำ เช่น ลำเต้ย ลำกลอน ลำเรื่อง ลำเรื่องต่อกลอนลำเพลิน ลำซิ่ง คำว่า “หมอลำ” มาจากคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ “หมอ” หมายถึง ผู้มีความชำนาญ และ “ลำ” หมายถึง การบรรยายเรื่องราวต่างๆ ด้วยทำนองอันไพเราะ ดังนั้น หมอลำจึงหมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญในการบรรยายเรื่องราวต่างๆ ด้วยทำนองเพลง ความเจริญก้าวหน้าของหมอลำเหมือนกับความสำเร็จก้าวหน้าของสิ่งอื่นๆ เริ่มแรกเกิดจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่านิทานหรือวรรณคดีที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและศีลธรรม โดยเรียกกลูกหลานมาฟังกันมาก ซึ่งจะนั่งเล่าก็คงไม่เหมาะ จึงต้องยืนขึ้นเล่าครั้ง ผู้เล่าเพียงแต่เล่า ไม่ออกท่าทางคงไม่สนุก ผู้เล่าจึงจำเป็นต้องยกไม้ยกมือแสดงท่าทางเป็นพระเอก นางเอก ตัวโกง ตัวตลก นักรบ เสนา เป็นต้น และเพิ่มความน่าตื่นเต้นด้วยสำเนียงสั่นยาว ใช้เสียงสูงต่ำประกอบ และหาเครื่องดนตรีประกอบเช่น ขอ ปี่ แคน เพื่อให้เกิดความสนุกครึกครื้น ผู้แสดงมีเพียงแต่ผู้ชายอย่างเดียวไม่มีรสชาติเผ็ดมัน จึงจำเป็นต้องหาผู้หญิงมาแสดงประกอบ จึงถือเป็นการลำแบบสมบูรณ์ เมื่อผู้หญิงมาเกี่ยวข้อง เรื่องต่างๆ ก็ตามมา เช่น เรื่องเกี่ยวพาราสี เรื่องชิงดีชิงเด่น ยาด (แย่ง) สามี ภรรยา เรื่องตลกโปกฮาตามแต่ท้องเรื่องที่เล่านั้น

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป วิวัฒนาการของหมอลำมุ่งเป็นการลำที่มีผู้แสดงครบหรือเกือบจะครบตามจำนวนตัวละครในเรื่องที่ดำเนินการแสดง มีอุปกรณ์ประกอบ ทั้งฉาก เสื้อผ้า สมจริงสมจัง และยังมีเครื่องดนตรีประกอบ แต่เดิมที่มีหลักๆ คือ พิณ (ซุง หรือ ซึง) แคน กลอง การลำจะมี 2 แนวทางคือ ลำเวียง และลำกลอน ต่อมาเมื่อดนตรีลูกทุ่งมีอิทธิพลมากขึ้น จึงเกิดวัฒนาการของหมอลำหมู่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประยุกต์กลายเป็น ลำเพลิน ซึ่งมีจังหวะที่เร้าใจชวนให้

สนุกสนาน ก่อนการเล่าเรื่องในช่วงหัวค่ำจะมีการนำเอารูปแบบของ วงดนตรีลูกทุ่งมาใช้เรียกคนดู กล่าวคือ จะมีนักร้องมาร้องเพลงลูกทุ่งหรือบางคณะหมอลำ ได้นำเพลงสตริงที่กำลังฮิตในขณะนั้น มาขับร้อง มีทางเครื่องหรือแดนซ์เซอร์เต้นประกอบ นำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เช่น กีตาร์ คีย์บอร์ด แซกโซโฟน ทรัมเปต และกลองชุด เป็นต้น โดยนำมาผสมผสานเข้ากับเครื่องดนตรีเดิมได้แก่ พิณ แคน ทำให้ได้รสชาติของดนตรีที่แปลกออกไป ยุคนั้นว่าหมอลำเฟื่องฟูมากที่สุด คณะหมอลำต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในแถบจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม อุบลราชธานี อุดรธานี หมอลำหมู่สามารถแบ่งตามทำนองของบทกลอนลำได้อีกซึ่งแต่ละทำนองจะออกเสียงสูงต่ำไม่เหมือนกัน ได้แก่ ทำนองขอนแก่น ทำนองกาฬสินธุ์ ทำนองสรวงคาม ทำนองอุบล เป็นต้น หมอลำเป็นองค์วิชา ความรู้อย่างหนึ่ง ทำให้เราเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมได้ การแสดงหมอลำไม่ใช่แค่การอนุรักษ์ แต่ยังอธิบายความหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวงชาวบ้านซึ่งเป็นมูลชั้นต้นอย่างดี ในเมื่อ วัฒนธรรมอีสานได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเราควรที่จะอนุรักษ์ไว้ วัฒนธรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของไทยก็คือเอกลักษณ์ของชาติไทยและที่คนไทยเรามีความมั่นคงอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะเรามีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมไทยที่เป็นวิถีชีวิตของเรา

หมอลำหมู่เป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงและโดดเด่นที่สุดของภาคอีสานเป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับกลุ่มนักแสดง ปัจจุบันธุรกิจมีการแข่งขันกันสูง ตามกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมทำให้หมอลำหมู่ มีการพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม จึงทำให้หมอลำหมู่ ได้มีการพัฒนารูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย เดิมทีหมอลำหมู่เป็นศิลปะการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ปัจจุบันกลายเป็นศิลปะการแสดงร่วมสมัย การบริหารจัดการทำให้ศิลปะการแสดงหมอลำหมู่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถขายได้ หมอลำจึงต้องมีการประยุกต์บทบาทของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยคำนึงจากกลุ่มผู้ฟังเป็นหลักตลอดจนด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการภายในวงหากไม่ปรับปรุงและขาดหลักบริหารที่ดีแล้ว ย่อมไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้ ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีหมอลำหลายคณะต้องเลิกการเล่นและปิดวงไปโดยปริยาย เพราะไม่มีคนจ้างหรือไม่มีกลุ่มผู้ฟังที่นิยมชมชอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้ตระหนักถึง ปัญหาของหมอลำหมู่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาไม่ตีเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีวงหมอลำหมู่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในสังคม และยังมีบางวงที่ไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะมีการบริหารจัดการ แต่ก็อาจจะยังไม่ถูกใจผู้ชม จนต้องปิดกิจการไปที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการ ที่จะศึกษาความเป็นมา สภาพปัจจุบัน รูปแบบการแสดง

และแนวทางการพัฒนารูปแบบการแสดงผลหอลำหู่เชิงธุรกิจ เพื่อที่จะได้มีการพัฒนา สืบทอดหอลำหู่อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

2.1 ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงผลหอลำหู่เชิงธุรกิจ

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงผลหอลำหู่เชิงธุรกิจ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีในการวิจัยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Filed Study) โดยการสำรวจการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมปฏิบัติการ และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัย 3 จังหวัด คือ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และมหาสารคามโดยเลือกศึกษาจากคณะหอลำหู่ 3 ทำนองคือทำนองขอนแก่นเลือกคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ และคณะอนุการวิเศษศิลป์ ทำนองกาฬสินธุ์ - สารคามเลือกคณะศิลปินภูไท และคณะเพชรแพรวา ทำนองลำเพลินเลือกคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง และคณะบัวริมบึง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ประมวลผลให้ตรงตามความมุ่งหมายที่วางไว้ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแสดงผลหอลำหู่เชิงธุรกิจ ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็น ดังนี้

4.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดงผลหอลำหู่เชิงธุรกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาหอลำหู่ในภาคอีสาน เกิดการปรับปรุงแต่ละด้านในการพัฒนาคณะหอลำหู่แบบใหม่ในเชิงธุรกิจ ดังนี้

1) ด้านการแสดงผลและรูปแบบการแสดงผล มีการปรับเปลี่ยนประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงผล ที่มีอยู่เดิมเข้ากับสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อตอบรับกลุ่มผู้ชมวัยรุ่นอีสานสมัยใหม่ รูปแบบการแสดงผลเน้นการประยุกต์วัฒนธรรมใหม่และวัฒนธรรมเก่าให้เป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้แก่ผู้ชม

2) ด้านการจัดเวที แสง สี เสียง มีการเวทีให้เข้ากับผ้าฉากแต่ละฉากที่แสดง ฉากแต่ละฉากให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่แสดง ทั้งนี้การสร้างเวทีนั้นก็คงขึ้นอยู่กับศิลปินหมอลำจะจัดหาตามความเหมาะสม และเวทีควรจะไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไปพื้นที่พอเหมาะกับการแสดง ทั้งดนตรีทางเครื่อง หมอลำ ในด้านแสง สี เสียง สำหรับแสงสว่างที่ใช้บนเวที ออกงานแต่ละครั้งควรคำนึงถึงต้นทุนเพราะเมื่อลงทุนไปมากหากเกิดอุบัติเหตุระหว่างเดินทาง หรือสภาพอากาศแปรปรวน

3) ด้านวรรณกรรมคำกลอน ผู้ประพันธ์บทกลอนและศิลปินนักแสดงนำวรรณกรรมคำกลอนพื้นบ้านอีสานมาใช้แสดง เรื่องที่นำมาแสดงควรสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามจารีตประเพณีสื่อถึงผู้ชมผู้ฟังเกิดความสมัครสมานสามัคคีมีความเมตตากรุณาในสังคม

4) ด้านดนตรีและทำนองลำ มีการบูรณาการระหว่างเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานและเครื่องดนตรีสากล และแบ่งเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบลำและเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการร้องเพลง ในการแสดงแต่ละฉาก เพื่อสร้างอารมณ์สุนทรีย์แก่ผู้ฟัง ในเรื่องของทำนองลำควรอนุรักษ์ทำนองดั้งเดิมไว้ในการขับร้องและพัฒนาทำนองดั้งเดิมให้มีความร่วมสมัยตามกาลเวลา

5) ด้านพัฒนาการแสดงผลทางเครื่อง พัฒนาแบบท่าเต้นร่วมสมัยและทันสมัยนิยมมีความเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย มีการแปรแถวผสมในท่าเต้น

6) ด้านบริหารจัดการวง มีการแบ่งหน้าที่ในวง เพื่อให้ในวงมีการแบ่งอำนาจหน้าที่บริหารจัดการแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ง่ายต่อการควบคุม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในวง

7) ด้านการบริหารรายได้ มีการบริหารจัดการรายได้ที่ทันสมัย ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เข้ากับการบริหารรายได้ของวง ควรมีการบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ในแต่ละงานงาน ต่อเดือน ต่อปี บันทึกข้อมูลตารางงานประจำเดือน ประจำปี ลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ ซึ่งปลอดภัยกว่าการเก็บข้อมูลแบบเก่า ควรมีการบันทึกภาพและเสียงของการแสดงในแต่ละที่เพื่อนำมาเผยแพร่ผ่านซีดี ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น ยูทูบ เพื่อประชาสัมพันธ์วง ซึ่งช่วยขยายฐานแฟนคลับ ขยายตลาดเพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากยอดคนดู และจากแผ่นซีดี

8) ด้านอื่นๆ ในการพัฒนาเพื่อสร้างความเหมาะสมในด้านการแต่งตัวของหมอลำหมู่และการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่าให้อยู่คู่สังคมอีสานอย่างสง่างามควรสร้างสรรค์และนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการแสดง ในด้านวัสดุที่ใช้ทำ ควรจะเป็นวัสดุที่ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ของหมอลำทั้ง 6 คณะ ดังนี้

1) ด้านรูปแบบการแสดงและรูปแบบการแสดง ผู้แสดงปัจจุบันใช้ผู้แสดงจำนวนมากประมาณ 100-200 คน ผู้ที่จะมาเป็นหมอลำได้นั้นจะต้องเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมซึ่งผ่านการฝึกฝนมาพอสมควร

2) ด้านการจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง เวทีที่คณะลำเรื่องต่อกลอนนิยมใช้ในการแสดงปัจจุบัน เป็นเวทีมาตรฐานเรียกว่าเวทีลอย ซึ่งเหมาะสมในการขนย้ายและประกอบได้ง่าย ส่วนโครงเวทีทำด้วยเหล็กหลาย ๆ ชิ้นส่วนประกอบกัน พื้นเวทีปูด้วยไม้

3) ด้านการแสดงทางเครื่อง หางเครื่องในคณะลำเรื่องต่อกลอนคณะปัจจุบัน โดยทั่วไปแล้วแต่ละจะมีหางเครื่องประมาณ 50-100 คน ถ้าเป็นลำเรื่องต่อกลอนคณะใหญ่ ๆ จะมีหางเครื่อง 80 คนขึ้นไป หางเครื่องจะมีทั้งชายและหญิง จังหวะท่าเต้นของหางเครื่องนั้นจะมีผู้ฝึกสอนท่าเต้นให้

4) ด้านการบริหารจัดการวงในปัจจุบันในวงจะมีการแบ่งหน้าที่ในวงได้แก่ หัวหน้าคณะมีหน้าที่รับงานแสดง ดูแลค่าใช้จ่ายของวงทั้งหมดในวง หัวหน้าฝ่ายอาหาร มีหน้าที่จัดหาอาหาร หัวหน้าฝ่ายนักดนตรี ดูแลการฝึกซ้อม การแกะเพลงเล่นเพลง ดูแลแก้ไขซ่อมแซมเครื่องดนตรี หัวหน้านักร้อง หมอลำ ทำหน้าที่ฝึกซ้อมนักแสดงให้เกิดทักษะ หัวหน้าฝ่ายหางเครื่อง ควบคุมการฝึกซ้อมให้เข้าจังหวะดนตรี ฝึกซ้อมท่าเต้นให้หลากหลายและเข้ากับสมัยนิยม ท่าเต้นควรจะสอดคล้องและสื่อถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสาน

5) ด้านการบริหารรายได้ ในด้านการบริหารจัดการรายได้ รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการรับงานต่าง ๆ จากผู้จ้าง ทั้งในจังหวัด จังหวัดใกล้เคียง และภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งมีการคิวจ้างงานยาวตลอดทั้งปี ซึ่งงานแต่ละที่ผู้จ้างให้ค่าตอบแทนแตกต่างกันไป ในการรับงานยังเป็นการติดต่อรับงานผ่านโทรศัพท์ช่องทางเดียวเท่านั้น

6) ด้านอื่นๆ ปัญหาการเดินทางไปแสดงในงานต่างๆ จะเกิดอุบัติเหตุรถเสีย ยางแตก ติดด่าน ถนนชำรุด ผู้ขับรถไม่รู้จักรoad มีปัญหาในการอ่านแผนที่เดินทาง ทำให้การเดินทางล่าช้ากว่ากำหนด ปัญหาการเจ็บป่วยของสมาชิกที่ทำหน้าที่สำคัญ ขาดระเบียบวินัยในด้านระยะเวลา

เครื่องดนตรีชำรุด เกิดพายุฝนระหว่างการแสดงหรือเหตุทะเลาะวิวาทกันในระหว่างมีการแสดง ทำให้การแสดงต้องยกเลิกไป หรืออยู่ในช่วงไว้อาลัย ทำให้วงต้องหยุดรับงาน

5. อภิปรายผล

จากข้อสรุปผลการวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

5.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ การจัดรูปแบบการแสดงหน้าเวทีต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ชมมีหลากหลาย ความเป็นมืออาชีพ การแสดงต้องอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการอนุรักษ์ และการสร้างสรรค์ที่มาจากความเป็นอีสานและความเป็นไทยเพื่อสร้างความแตกต่างสร้างคุณค่า พัฒนาการแสดงให้ทันสมัยกับภาวการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ (Ubonloet,S., 2007, pp. 147)

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

เนื่องจากค่านิยมของผู้คนเปลี่ยน คณะหมอลำที่ทำการวิจัยต่างเห็นด้วยจะมีการปรับตัวให้ตรงตามความนิยมของผู้ชมผู้ฟัง รูปแบบการแสดง เครื่องแบบการแสดง การจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง การแสดงทางเครื่อง การบริหารจัดการวง การบริหารรายได้ วิธีการปรับจะเป็นการลอกเลียนแบบ ผลทำให้คณะหมอลำที่ทุนน้อยต้องยุบวงไปจำนวนมาก ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้นมีผู้จ้างน้อยลง จึงต้องมีการปรับวิธีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับทุนของเจ้าภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ควรนำข้อมูลไปสร้างเป็นแบบเรียนเพื่อใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากงานวิจัยได้ศึกษาลักษณะเด่นของลำเรื่องต่อกลอนทั้ง 6 คณะซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วภาคอีสาน ข้อมูลสะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นในด้านการแสดง เครื่องแต่งกาย ทางเครื่อง เนื้อเรื่องทำนอง ดนตรีประกอบ เวที

แสง สี เสียง ด้านการบริหารจัดการวง ด้านการบริหารรายได้ เนื้อหาดังกล่าวสามารถนำไปสร้างชุดการสอนตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลางและขั้นสูง ซึ่งอาจพัฒนาเป็นอาชีพได้ศิลปินหมอลำหมู่ได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ประกอบการหรือเจ้าของหมอลำในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในเรื่องของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทั้งรูปแบบการแสดง ทำนอง แสงสีแสง และรูปแบบทางธุรกิจของธุรกิจหมอลำที่เหมาะสม

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการพัฒนาการแสดงหมอลำแต่ละประเภท ในภาคอีสาน เพื่อเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะได้ทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขรูปแบบการแสดง เครื่องแบบการแสดง การจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง การแสดงทางเครื่อง การบริหารจัดการวง การบริหารรายได้

References

- Alexander Baumgarten. (1954). *Meditationes Philosophicae De Nonnullis Poema Pertinentibus*, Tr. Karl Aschenbrenner and William B. Holther, *Reflections on Poetry*. Berkeley: University of California Press.
- Kitisak Seanpradid. (2009). *The Development of The Potential of The Northeast to Suit The Cultural and Economic Conditions*.
- Surapon Nassin. (2007). *The Development of The Morale of The Khon Kaen Verse. Khonkaen*.
- Supawan Ubol Lert. (2007). *Development of The Style of Dissemination of Art, Culture, Music and Folk Performances of Isaan. of College of Dramatic Art*.
- William P. (1977). *Music Culture of The Pacific, The Near East, and Asia. 2 Nded Englewood*. New Jersey : Prentice Hall Inc.,

ย้อนทางแบบไทย : การศึกษาภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ด้วยถ้อยคำและสำนวน

THE REVERSE OF THAI STYLE : A STUDY OF REFLECTIVE PICTURE OF
THAI IDENTITY BY VOCABURARIES AND IDIOMS

ชลอ รอดลอย *

Chalor Rodloy

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาถ้อยคำและสำนวนที่สะท้อนเอกลักษณ์ด้านพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาถ้อยคำและสำนวนที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี 3) ศึกษาถ้อยคำและสำนวนที่สะท้อนเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรม 4) ศึกษาถ้อยคำสำนวนไทยที่สะท้อนเอกลักษณ์ด้านการเกษตร

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการพรรณนาวิเคราะห์ประชากร ได้แก่ เอกสาร ตำรา แบบเรียน พจนานุกรม สารานุกรม เลือกเฉพาะคำศัพท์และสำนวน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม และด้านการเกษตร

ผลปรากฏดังนี้ ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ทางด้านพระพุทธศาสนา มีถ้อยคำและสำนวนมาก เช่น วันธรรมสวนะ บรรพชา และอุปสมบท สำนวน เช่น ปิดทองหลังพระ สอนหนังสือพระสังฆราช และ ข้าวช้างซีดีช้างสงฆ์ เป็นต้น ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านขนบธรรมเนียม เช่น สีนสอด ทองหมั้น และ สงกรานต์ สำนวน เช่น ข้าวใหม่ปลามัน เข้าตามตรอกออกตามประตู และขนทรายเข้าวัด เป็นต้น ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านศิลปกรรม เช่น เบญจรงค์ เรือนแก้ว และ ไม้สิบสอง สำนวน เช่น เป็นปีเป็นขลุ่ย และ ราไม่ดีโทษปีโทษกลอง เป็นต้น และภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางการเกษตร เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว และข้าวตอก สำนวน เช่น ข้าวแดงแกงร้อน ข้าวเหลือเกลืออิม และข้าวนอกนา เป็นต้น

คำสำคัญ : ย้อนทางแบบไทย, เอกลักษณ์ไทย, ถ้อยคำ, สำนวน

* Doctor of Philosophy Program in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University

ABSTRACT

This research aims; 1) to study words and idioms reflecting the Buddhism identity 2) to study the words and idioms that reflect the traditions 3) to study the words and idioms that shows Thai arts identity 4) to study the words and idioms that reflect agricultural identity

This research is qualitative methods to study descriptive analysis. The population is a document example Document Textbook Lexitron Dietionary Encyclopedia Select Vocabulary and Thai idioms that reflect religion, tradition, Thai arts and the agriculture identity

Result that Thai identity in Buddhism have plenty of words and idioms such as Won Thammasawana Bunpacha and Uposombot Idioms such as Pidthonghangpha, Sonhungsueprasungkarad and Chuchangchedeechangsung ect. Reflecting identity of tradition the words such as Sinsod Thongman and Songkran the idioms such as Khaomai Plaman Khotamtrok-Oaktampratu Khontraykhowad ect. The identity the fine arts such as Bunchcharong, Ruenkaw and Maisipsong The Idioms such as Klukkletemong Penpepenkhue and Raumaidethospethoskhong ect. And the reflect from agricultural identity such as Khachue Khanheaw and Khawtu Idioms such as Khaodangklangron. Khaohewklieium and Khaonongna ect.
Keywords : Reverse of Thai Style, Thai Identity, Vocabulary, Idioms.

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์ไทยอย่างเด่นชัดมานานแล้ว ดังที่ Praphasi Siha amphai (1991 : 10-11) กล่าวไว้ว่า เอกลักษณ์ของไทย คือลักษณะของสิ่งทั้งหลายหรือพฤติกรรมทั้งมวลในชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับฝังลึกอยู่ในกระบวนการชีวิตและจิตใจของคนไทย โดยมีวัฒนธรรมประจำชาติเป็นสิ่งที่พื้นฐาน เอกลักษณ์ไทย จึงเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยนั่นเอง Chamnong Thongprasoet (2004 : 12) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงบุคลิกลักษณะของชาติ และสืบต่ออายุของชาติ ประเทศใดชาติใดถ้าไร้เสียซึ่งวัฒนธรรม

เป็นของตนเอง แม้จะมีกำลังอำนาจเพียงใดก็ตามในที่สุดก็จะถูกกลืนชาติ เพราะจะต้องรับเอาวัฒนธรรมของผู้อื่นมาใช้เป็นของตน ในที่สุดก็จะสูญเสียบุคลิกภาพของตนและชาติตนเอง

วัฒนธรรมไทยนั้นครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ในวิถีชีวิตของคนไทย ดังที่ Praphasi Siha Amphai (1991 : 7) กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมประกอบด้วย ได้แก่ ภาษา ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น คีตศิลป์และนาฏศิลป์ วรรณศิลป์ กิจกรรมประติมากรรม เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก การแต่งกาย บ้านเรือน อาหาร มารยาทแบบไทยๆ และสิ่งอื่นๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน

เรื่องวัฒนธรรมนั้นเรามีสิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมและความเป็นชาติรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้อย่างที่ปรากฏอย่างชัดเจนก็คือ ภาษาประจำชาติหรือภาษาไทยนั่นเอง ดังที่ Phraya-anumanaratchathon (1981 : 12) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทยไว้ว่า หากจะพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่าภาษาไทยมีคุณลักษณะหลายประการ เช่นแสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ ส่วนศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของประชาชนผู้ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ที่ตนนับถือว่าเคร่งครัดเพียงใด

ความสำคัญของภาษาไทยมีความสำคัญต่อสังคมไทยหลายประการ เพราะคนไทยต้องใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน การที่จะสื่อสารให้ได้ผลดีนั้น ผู้ใช้ภาษาควรคำนึงถึงสิ่งที่พื้นฐานนำไปสู่ความหมายได้อย่างชัดเจนก็คือคำ การใช้คำ และสำนวน ความหมายของคำ ตลอดจนสำนวน เพื่อจะรู้ความหมายที่ถูกต้อง รู้ความเป็นมาของภาษาไทยได้อย่างดี

ด้านภาษาไทย ถ้อยคำ และสำนวน เป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความรู้สึกและจิตใจ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในด้านต่างๆ เช่น ด้านพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย ศิลปกรรม และ ด้านการเกษตร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาถ้อยคำและสำนวน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาถ้อยคำและสำนวน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี
- 2.3 เพื่อศึกษาถ้อยคำและสำนวน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางด้านศิลปกรรม
- 2.4 เพื่อศึกษาถ้อยคำและสำนวน ที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางการเกษตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประชากร ประกอบด้วย เอกสาร ตำรา และหนังสือที่สำคัญได้แก่ หนังสือภาษาของเราของ Chamnong Thongprasoet (1985) หนังสือพื้นฐานวัฒนธรรมไทย ของ ณรงค์ เส็งประชา (2539) หนังสือวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษา และวรรณคดี ของ Praphasi Sihaamphai (1991) หนังสือพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาชุดคำวัด ของ Phratham Kittiwong (Thongdi Sura techo) (2005) หนังสือสำนวนไทยของวิจิตรมาตรา (Saga Kanchanakphan) (2002) หนังสือพื้นฐานวัฒนธรรมไทย ของภาวดี มหาจันทร์ (2532) หนังสือวัฒนธรรมเบื้องต้นของพระยาอนุมานราชธน (2524) และหนังสือวัฒนธรรมและประเพณีไทยของ Anon Aphaphirom (1976)

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำและสำนวนไทยที่สะท้อนเอกลักษณ์ไทยด้านพระพุทธศาสนา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ด้านศิลปกรรมและด้านการเกษตร วิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำ และสำนวนไทย โดยใช้เกณฑ์จากหนังสือกลุ่มประชากรที่สำคัญ และหนังสือคำวัดของ Phratham kittiwong (Thongdi Suratecho) (2005) ตรวจสอบความหมายที่ถูกต้องแยกตามภาพสะท้อนด้านพระพุทธศาสนา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านศิลปกรรม และ ด้านการเกษตร การวิจัยครั้งนี้ได้สรุปอภิปรายผล โดยจัดทำเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

คำศัพท์ที่พบบ่อย ได้แก่คำว่า วันธรรมสวนะ หมายถึง เป็นวันพึงธรรมตามปกติ หรือบางที่เรียกว่า วันพระ คือวันประชุมถือศีลฟังธรรมในพระพุทธศาสนา เดือนหนึ่งมี 4 วัน คือ ขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ แรม 15 ค่ำ ถ้าเดือนขาดก็เป็นแรม 14 ค่ำ Phratham kittiwong (Thongdi Suratecho) (2005) คำว่า บรรพชา หมายถึง การบวชเป็นนักรบวช เดิมใช้ หมายถึง การบวชทั่วไปว่า บรรพชา เช่น เจ้าชาย สิทธัตถะ เสด็จออกบรรพชา สาวกบรรพชา และ เรียกนักรบวชเช่นนี้ว่า บรรพชิต ในปัจจุบันคำว่าบรรพชา เรียกว่าบวชเป็นสามเณร และเรียกการบวชเป็นพระภิกษุว่า อุปสมบท ความจริงการบวชเป็นพระภิกษุนั้น จะต้องผ่านขั้นตอนการเป็นสามเณรก่อน แล้วจึงอุปสมบท ดังนั้น จึงเรียกรวมกันไปว่า บรรพชา อุปสมบท (Phratham kittiwong (Thongdi Suratecho), 2005)

สำนวน เช่น ปิดทองหลังพระ หมายความว่า ทำความดีแต่ไม่ได้รับการยกย่อง เพราะไม่มีใครเห็นคุณค่า มาจากการปิดทองคำเปลวที่พระพุทธรูป คนส่วนมากถือกันว่าปิดทองที่องค์พระทางด้านหน้าสำคัญกว่าปิดทองด้านหลัง เพราะคนทั่วไปย่อมมองเห็นองค์พระพุทธรูปด้านหน้าด้านเดียว ใครปิดหลังแม้จะเป็นการกระทำอย่างเดียวกัน ก็ถือว่าไม่ดี ไม่มีหน้ามีตา เหมือนปิดข้างหน้าเท่ากับทำดีเสียเปล่า ไม่ได้หน้าได้ตา ดังนั้น ใครที่ทำอะไร แม้จะทำดีและสำคัญ แต่เมื่อไหร่ไม่มีใครเห็นว่าดีว่าสำคัญ ก็พูดเป็นสำนวนว่า “ปิดทองหลังพระ”

4.1 คำศัพท์ และสำนวนไทยที่สะท้อนด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

คำศัพท์ที่แสดงเอกลักษณ์ เกี่ยวกับประเพณีการแต่งงาน คำว่า **สินสอด** หมายถึง ทรัพย์สิน ซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อแสดงความมั่นหมายว่าจะแต่งงานด้วย **ทองหมั้น** หมายถึง มอบสิ่งของให้ฝ่ายหญิงเพื่อแสดงความมั่นหมายว่าจะแต่งงานด้วย ประเพณีขึ้นปีใหม่ไทย เช่น คำว่า **สงกรานต์** มาจาก ภาษาสันสกฤตว่า ส-กรานต แปลว่า ก้าวขึ้น ย่างขึ้น หรือ ก้าวขึ้น การเคลื่อนที่ หรือย้ายที่ คือ พระอาทิตย์ย่างขึ้นสู่ราศีใหม่ หมายถึง วันขึ้นปีใหม่ ซึ่งตกอยู่ในวันที่ 13, 14, 15 เมษายน ของทุกปี แต่วันสงกรานต์นั้นคือวันที่ 13 เมษายน เรียกวันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เป็นวันเนา และวันที่ 15 เป็นวันเถลิงศกใหม่

สำนวนเกี่ยวกับประเพณี เช่น **ข้าวใหม่ปลามัน** มีที่มาจากเรื่องเกี่ยวกับข้าว จำแนกออกได้เป็นสองพวก พวกหนึ่งเป็นข้าวค้างปี คือ ข้าวที่เก็บเกี่ยวในปีที่แล้ว เรียกว่า ข้าวเก่า อีกพวกเป็นข้าวที่เก็บเกี่ยวในระยะใหม่ ข้าวใหม่ถือกันว่าดีกว่าข้าวเก่า ปลานั้นเป็นอาหารคู่กับข้าว ฤดูที่ประหลาดอยู่ในระยะตั้งแต่น้ำลด คือเดือนอ้ายเดือนยี่ ไปจนถึงเดือนสี่เดือนห้า ระยะปลามีมันมาก ตรงกับฤดูเกี่ยวข้าวใหม่ เราจึงเอาทั้งข้าวทั้งปลาซึ่งเป็นอาหารสำคัญมาพุดรวมกันว่า “ข้าวใหม่ปลามัน” และใช้เป็นสำนวน หมายถึง อะไรที่เป็นของใหม่กำลังดี เช่น สามภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ ประเพณีในที่นี้ก็คือการแต่งงานนั่นเอง

4.2 คำศัพท์และสำนวนที่สะท้อนด้านศิลปกรรมไทย

ศัพท์ เช่น คำว่า **เบญจรงค์** มาจากภาษาบาลีสันสกฤต (ป.ปญจ,ส.ปญจน + ป.ส.รงค์) หมายความว่า แม่สีทั้ง 5 คือ ดำ แดง ขาว เขียว เหลือง ถ้วยชามที่เขียนด้วยลวดลายสีทั้ง 5 เรียกว่า ถ้วยเบญจรงค์ **เรือนแก้ว** มาจากคำไทย หมายความว่า ลวดลายเป็นขุ่มประดับรอบเศียรพระพุทธรูป คำว่า **ไม้สิบสอง** หมายถึง เจดีย์ ฐาน หรือ เสา รูปสี่เหลี่ยมที่ทำมุม 90 องศา ลึกเข้าไปเหลี่ยมละ 3 มุม ทั้ง 4 เหลี่ยม รวม 12 มุม เรียกว่า ย่อมุมไม้สิบสอง

สำนวน เช่น **คลุกคลีตีโมง** ความหมาย อยู่ร่วมกัน สนทนสนม คลุกคลี พัวพันกัน **เป็นปีเป็นขลุ่ย** หมายความว่า พุดหรือทำอะไรถูกคอกัน กลมเกลียวไปด้วยกันเป็นอย่างดี มีมูลมาจากการเล่นปีพาทย์ ในวงปีพาทย์มีคนเป่าปีเป็นคนนำ เครื่องอื่นตามกลมกลืนกัน ใครพุดหรือทำอะไรนำขึ้น คนอื่นตามกลมเกลียวกันไป เป็นต้น

4.3 เอกลักษณ์ไทยทางการเกษตร

คำศัพท์ เช่น **ข้าวเจ้า** หมายถึง ข้าวที่มีเนื้อเมล็ดใส ใช้หุงเป็นอาหาร เป็นข้าวที่คนไทยส่วนมากกินเป็นประจำ **เจ้า** ภาษาไทยใหญ่ หมายถึง ร่วน ซุย **ข้าวตู** หมายถึง ข้าวคั่วแล้วตำเป็นผง เคล้ากับน้ำตาลและมะพร้าว

สำนวน เช่น **ข้าวแดงแกงร้อน** มีคำว่าข้าวซึ่งเป็นธัญญาหารที่สำคัญของประเทศไทย หมายถึง บุญคุณ คือ เมื่อกินข้าวแดงและแกงร้อน ซึ่งมุ่งถึง อาหารที่กินกับข้าวของผู้ใดนั้นก็มิใช่บุญคุณ ใครที่กินข้าวแดงแกงร้อนของผู้ใดก็คิดถึงบุญคุณของผู้เป็นเจ้าของข้าวแดงแกงร้อนนั้น สำนวน “ข้าวแดงแกงร้อน” มุ่งหมายถึงให้คิดถึงบุญคุณ **ข้าวเหลือเกลืออ้อม** ความหมาย บ้านเมืองบริบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร สำนวนนี้ปรากฏในพิธีอาชลยฺช คือการแข่งเรือเสี่ยงทาย กฎทเลียรบาลกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า สมรรถไชยไกรสรมุขนั้น เป็นเรือเสี่ยงทาย ถ้าสามารถไชยแพ้ไชร์ เข้าเหลือเกลืออ้อม สุขเกษมเปรมประชา ถ้าสมรรถไชยชนะไชร์ จะมียุคที่ใช้ข้าวและเกลือเป็นอาหารที่สำคัญ และเกลือเป็นของคู่กับข้าว ข้าวนอกนา หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เกิดในถิ่นนั้น ๆ หรือเป็นบุคคลที่ถูกผู้อื่นจัดว่าไม่ได้เป็นพวกพ้อง เป็นบุคคลภายนอก สังคมไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

จากการศึกษาย้อนทางอย่างไทย : การศึกษาภาพสะท้อนเอกลักษณ์ด้วยถ้อยคำและสำนวน ผลของการวิจัยพบดังนี้ 1) ย้อนทางแบบไทย : ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านพระพุทธศาสนา พบว่า ถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนไทย สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยที่มีความสัมพันธ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ดังเช่น วันธรรมสวนะ บรรพชา อุปสมบท สำนวน เช่น ปิดทองหลังพระ ตัดหางปล่อยวัด ชายสามโบสถ์ เป็นต้น 2) ย้อนทางแบบไทย : ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พบว่า ถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนไทย สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยที่มีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมาก ดังเช่น สีนสอด ทองหมั้น สงกรานต์ สำนวน เช่น ข้าวใหม่ปลามัน ขนทรายเข้าวัด ปล่อยนกปล่อยปลา เป็นต้น 3) ย้อนทางแบบไทย : ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านศิลปกรรมไทย พบว่าถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนไทย สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยที่มีความสัมพันธ์กับศิลปกรรมไทย เช่น เรือนแก้ว เบญจรงค์ ชุกชี สำนวน เช่น เป็นปีเป็นขลุ่ย คลุกคลีตีโมง บ้านเมืองมีชื่อมีแป เป็นต้น ย้อนทางแบบไทย : ภาพสะท้อน

เอกลักษณ์ไทยทางการเกษตร พบว่า ถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนไทย สะท้อนวิถีชีวิตคนไทยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเรื่องข้าวไทย เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวตอก สำนวน เช่น ข้าวเหลือเกลืออิ่ม ข้าวแดงแกร้อน ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัย มีความเห็นว่า ย้อนทางอย่างไทย : การศึกษาภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทย ด้วย ถ้อยคำและสำนวนนั้นทำให้ทราบว่า ถ้อยคำและสำนวนไทย มีความสำคัญกับภาษาไทยเป็นอย่างมาก และเป็นเสมือนกระจกสะท้อนภาพในสังคมไทยหลายๆ ด้าน เช่น ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านพระพุทธ ศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ Chamnong Thongprasoet (1985) กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยของเรามีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี สอดคล้องกับ Praphasi Sihaamphai (1991) ได้เสนอไว้ว่าคนไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน ประเพณีไทยจึงมีพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสำคัญให้คนไทยชุมนุมกัน วัดไทยเป็นศูนย์รวมกิจกรรม ทำให้วัฒนธรรมคงอยู่ได้ ประเพณีจึงเป็นน้ำหล่อเลี้ยงพระศาสนาให้เติบโตงอกงามตลอดมา และสิ่งที่ประเพณียึดถือปฏิบัติก็มีถ้อยคำและสำนวนเป็นสื่อกลางตลอดเวลา ภาพสะท้อนเอกลักษณ์ไทยทางด้านศิลปกรรม สอดคล้องกับ Praphasi Sihaamphai (1991) กล่าวไว้ว่า ผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาจากสติปัญญา ใช้ฝีมือ หรือศิลปะความรู้ ความชำนาญ ประกอบขึ้นมาเพื่อจรรโลงใจ และก่อให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต แบ่งออกได้เป็นแขนงต่างๆ แต่ก็ต้องมีภาษาไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย อาทิ การตั้งชื่อต่างๆ และสะท้อนออกมาเป็นถ้อยคำ สำนวนไทย เป็นต้น เอกลักษณ์ไทยทางการเกษตร สอดคล้องกับ Phatphong Loetthatsanawanit (2014: 3) ได้เสนอไว้ว่า การศึกษาเรื่องข้าว พุทธศาสนา และการเมืองการปกครอง ได้สะท้อนวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย โดยมีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและจรรโลงวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่คู่สังคม โดยเฉพาะเรื่องข้าวในสังคมไทย

ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบันทุกแง่มุม วัฒนธรรมของไทยถือกำเนิดในสังคมเกษตรกรรม โดยมีพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิต และจะต้องมีขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ โดยสะท้อนออกมาทางด้านภาษาไทย และสิ่งสำคัญของภาษาไทยก็คือ ถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนที่เป็นร่องรอยความคิดจากวิถีไทยทั้งสิ้น

6. ข้อเสนอแนะ

- 6.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องเอกลักษณ์ไทยด้านอื่นจากถ้อยคำและสำนวนไทย เพื่อความหลากหลายของงานวิจัย
- 6.2 ควรรักษาภาษาที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและจรรโลงวัฒนธรรมให้อำรงอยู่คู่สังคม
- 6.3 ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบอนุรักษ์ถ้อยคำหรือคำศัพท์และสำนวนไทยอย่างชัดเจน

References

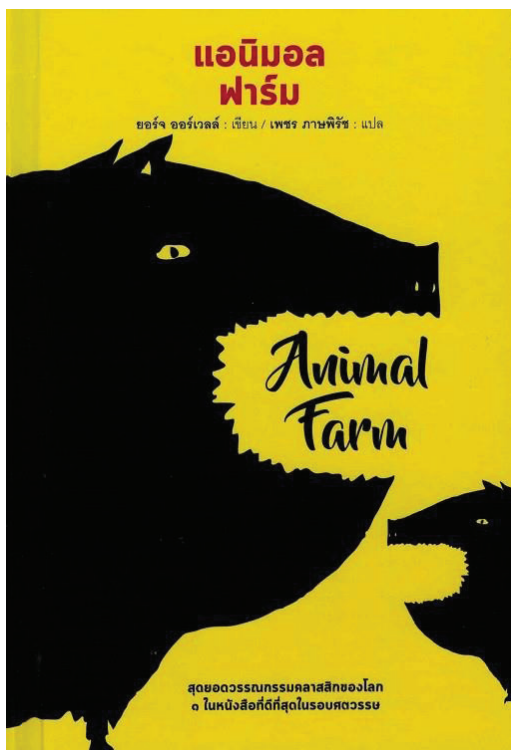
- Anon Aphaphirom. (1976). *Thai Culture and Tradition*. Bangkok. Phra Pittaya.
- Anumanaratchathon, Phraya. (1981). *Basic Culture*. Bangkok. Thaimit Printing.
- Chalor Rodloy. (1989). *Thai Idiomatic Thai Wisdom In Thai Media*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.
- Pharadi Mahakhan.(1989). *Basic Thai Culture*. Bangkok: Odean Store.
- Phatthongphon Loetthatsanawanit. (2014). Study of Words and Expressions: A Traces of Thai Life Style. In The Context Of Rice, Religion and Politics. Srinakarin Viroj University.
- Phratham kittiwong (Thongdi Suratecho). (2005). *Dictionary for Buddhist Studies*. Bangkok: Liangchang Press.
- Praphasi Siha amphai. (1991). *Language and Literature The Doctrine of the Doctrine*. Chulalongkorn University.

Books Reviews

แอนิมอล ฟาร์ม : การปฏิวัติชั้นทางสังคมสู่เสรีนิยม

ความเสมอภาค และความสงบสุข

ANIMAL FARM: REVOLUTIONARY SOCIAL CLASS TOWARDS
LIBERALISM, EQUALITY AND PEACE

พระสุธีวรบัณฑิต (ไชว์ ทสสนิโย) ।

Phra Sutheevirabundith^{*}

พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกร) ।

Phra domsittthinayok^{*}

พระมหาสุนันท์ สุนนโท ।

Phramaha Sunun Sunundho^{*}

พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ ।

Phramaha Krisada Kittisophano^{*}

ประเสริฐ ธิลาว ।

Prasert Thilao^{*}

สุดยอดวรรณกรรม คลาสสิกของโลก

1 ในหนังสือที่ดีที่สุด ในรอบศตวรรษ

ข้อมูลหนังสือ

แอนิมอล ฟาร์ม แปลจากหนังสือ: Animal Farm

ผู้เขียน: George Orwell

ผู้แปล: เพชร ภาษพิริช

สำนักพิมพ์: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์

จำนวนหน้า: 172 หน้า ปกแข็ง

พิมพ์ครั้งที่ 1 — มกราคม 2560

ISBN: 9786165145497

^{*}Department of Political science, Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

แอนิมอลฟาร์ม วรรณกรรมเรื่องเยี่ยมที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นหนังสือที่ดีที่สุดในศตวรรษที่ 20 ถูกแปลในภาคภาษาไทยจำนวนหลายครั้ง โดยฉบับที่นำมาเป็น Books Review ก็เป็นการแปลอีกครั้งในช่วงพุทธศักราช

หนังสือที่ถูกแต่งโดย จอร์จ ออเวล ที่สะท้อนแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง ในประเทศรัสเซีย ผ่านสถานการณ์บรรดาสัตว์ต่าง ๆ ที่ปรากฏใน Animal Farm ที่ต่อสู้ปฏิวัติกับคนที่เป็นเจ้าของฟาร์ม พร้อมนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนา แต่ทุกอย่างเกิดขึ้นภายใต้ “...การคอร์รัปชัน เบี่ยงประเด็น พวกพ้อง ชนชั้น ผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง ช่มชวย เสแสร้ง สร้างภาพ กตัญี หลอกหลวง ช่มชู่ หลอกใช้ เอารัดเอาเปรียบ ปั่นกระแสบั่นเรื่อง แปลงสาร สาดโคลน ใส่ความ อุ่มซ่า และตัดตอน ลับลวงพราง...” ซึ่งทั้งหมดเป็นเรื่องเล่าผ่านบรรดาสัตว์นานาชนิดใน Animal Farm

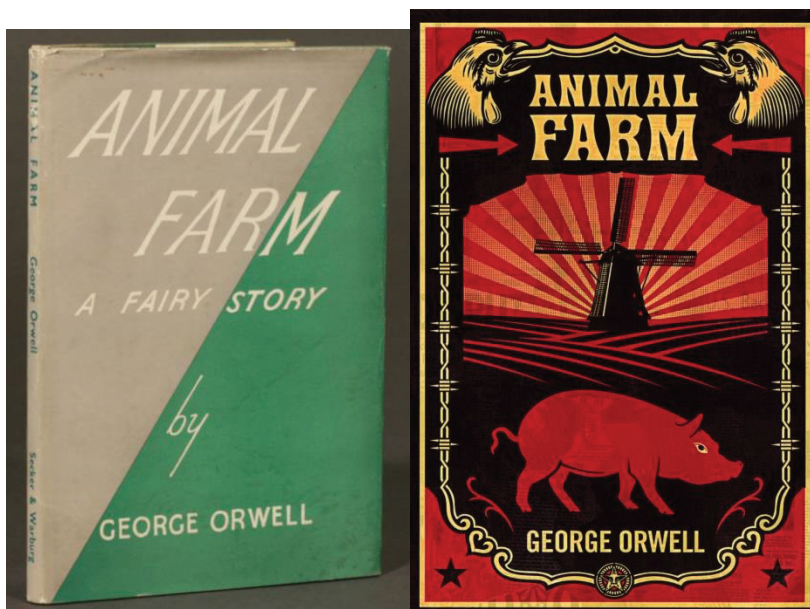
คำสำคัญ : การปฏิวัติขึ้นทางสังคมสู่เสรีนิยม, ความเสมอภาค, ความสงบสุข

บทนำ

คำโปรยปกหนังสือ “สุดยอดวรรณกรรมคลาสสิกของโลก 1 ในหนังสือที่ดีที่สุดในรอบศตวรรษ” ที่ปรากฏในหน้าหนังสือ แอนิมอล ฟาร์ม-Animal Farm วรรณกรรมเรื่องเยี่ยมที่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในนานาประเทศ ที่ถูกนับว่าเป็นวรรณกรรมเรื่องเยี่ยมแห่งยุคที่เดียว นิตยสารไทม์ยังเลือกเป็นหนังสือ 1 ใน 100 นวนิยายภาษาอังกฤษที่ดีที่สุดในระหว่าง พ.ศ. 2466-2548/1923-2005) และยังติดอันดับที่ 31 ของนวนิยายที่ดีที่สุดในห้องสมุดในศตวรรษที่ 20 (Modern Book of Best 20th Century Novels) ทั้งยังได้รับรางวัลฮักก์ย้อนหลังในปี 1996 และเป็นหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งของโลกตะวันตก (the Great Books of the Western World selection) ไม่ว่าวันเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด สรรพสัตว์ในแอนิมอล ฟาร์ม ยังคงเป็นกระจกเงาที่มองเห็นตัวเราเองผ่านพวกมันอย่างน้อยมันทำให้รู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของชนชั้นผู้ปกครอง และจุดประกายจิตวิญญาณเสรีให้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า หลายแห่งในโลกนี้ยังมีการปฏิวัติของหมู การปกครองของหมู อำนาจเผด็จการของหมู หรือบางแห่งผู้คนก็ยังไฝฝืนถึงสังคมแห่งอุดมคติที่มีแต่เสรีภาพ ความเสมอภาค ความสงบสุข ซึ่งไม่ต่างจากสรรพสัตว์ทั้งหลายในแอนิมอล ฟาร์ม แห่งนี้

นอกจากนี้ยังมีคำโปรยในหนังสือที่สะท้อนว่าหนังสือนี้ น่าจะอ่านดังประโยคที่ว่า “...1 ใน 1001 หนังสือที่ห้ามพลาดในชาตินี้ (1001 Books You Must Read Before You Die)..”

ดังนั้นในการแนะนำหนังสือนี้ จะได้ทำเรื่องของสัตว์ที่ปรากฏใน Animal Farm มาสะท้อนคิดวัฒนธรรมการเมือง และโลกทัศน์ว่าด้วยเรื่องของชั้นทางสังคม ที่เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมการเมืองในประเทศรัสเซีย ตามพื้นเรื่องในการนำมาเขียนของผู้เขียน จอร์จ ออเวล ที่ว่าด้วยเรื่องของโครงสร้างและชั้นทางสังคมตามกรอบของการนำเสนอในความเป็นความเรื่องนิยายว่าด้วยสัตว์ในฟาร์มแห่งหนึ่ง แต่สะท้อนคิดในเรื่องความแตกต่างสู่การปลดปล่อยตัวเองสู่ความเป็นอิสระอันปราศจากการปกครอง และการครอบครองที่เกิดขึ้นในเวลานั้น

แผนภาพที่ 1: หนังสือ Animal Farm ฉบับแรก ที่ถูกพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกใน ค.ศ.

1945/2492

และฉบับที่ตีพิมพ์ใน (ภาพ : ออนไลน์)

ฉากหลังหนังสือ Animal Farm

Animal Farm ออร์เวลล์เขียนขึ้น ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2486 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 ในขณะที่สหราชอาณาจักรกำลังเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียตในสงครามโลกครั้งที่สอง และชาวอังกฤษส่วนใหญ่ต่างยกย่องโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin, 1878-1953) แต่ตัวออร์เวลล์กลับมีทัศนคติตรงกันข้าม งานเขียนของเขาถูกปฏิเสธจากหลาย ๆ สำนักพิมพ์ แต่ภายหลังได้รับความนิยมเนื่องจากความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงสงครามเย็น (The Cold War, 1947-1991) ผลงานอมตะของ จอร์จ ออร์เวลล์ ยังคงล้อเลียนสังคมเผด็จการได้อย่างเผ็ดร้อน ตราบที่สังคมมนุษย์ทั่วทุกมุมโลกยังคงมีความอยุติธรรมอันเกิดจากการกดขี่โดยอภิสิทธิ์ชน "โจมตีฝ่ายขวา แต่ก็ไม่ได้ยกย่องฝ่ายซ้าย" เป็นทัศนะของจอร์จ ออร์เวลล์ที่ปรากฏในหนังสือ Why I Write (1947) จอร์จ ออร์เวลล์ (1903-1950) เป็นนักประพันธ์ชาวอังกฤษที่เติบโตมาในครอบครัวชนชั้นกลางถึงล่าง ผ่านประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย เช่น เรียนในโรงเรียนของชนชั้นสูง เป็นตำรวจไปประจำการอยู่ในพม่า ใช้ชีวิตแบบคนพเนจร ทำงานใช้แรงงานสอนหนังสือ เป็นนักข่าว เปลี่ยนงานไปมา แต่ข้อดีคือทำให้ได้สัมผัสกับคนที่หลากหลาย รวมทั้งการกดขี่ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

นวนิยายเรื่อง Animal Farm (1945) เขียนขึ้นในช่วงที่จอร์จ ออร์เวลล์ เป็นนักข่าว โดยแนวการเขียนนวนิยายเป็นแบบเสียดสีการเมืองเผด็จการแบบสหภาพรัสเซียในช่วงเวลานั้น ที่มีรูปแบบกดขี่ชนชั้นกรรมาชีพ และตลอดยุคสงครามเย็น (The Cold War, 1947-1991) ความกลัวต่อเผด็จการคอมมิวนิสต์ กับการเผชิญหน้ากับฝ่ายเสรี ทำให้นวนิยายแอนิมอลฟาร์มนี้ เป็นหนังสือบังคับอ่านของนักเรียนในหลายๆ ประเทศ นอกจากนี้ แอนิมอลฟาร์ม ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยในหลาย ๆ ครั้ง ต่างช่วงเวลากัน อาทิ ฟาร์มเดรัจฉาน แปลโดย ม.ล. นิภา ภาณุมาศ (พ.ศ. 2502) สัตว์รัฐ แปลโดย อุทุมพร ปาณินทร์ สำนักพิมพ์แพรวพิทยา (พ.ศ. 2515) การเมืองของสัตว์ แปลโดย วิเชียร อดิชาติการ สำนักพิมพ์เคล็ดไทย (พ.ศ. 2518) แอนนิมอล ฟาร์ม แปลโดย ศุภรางค์ เผ่าพันธุ์ สำนักพิมพ์แพรวพิทยา (พ.ศ. 2518) ฟาร์มสัตว์ แปลโดย สายธาร สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น (พ.ศ. 2520) รัฐสัตว์ แปลโดย เกียรติขจร ไชยแสงสุขกุล สำนักพิมพ์มติชน (พ.ศ. 2544) แอนนิมอล ฟาร์ม แปลโดย พันเอก ดร. ชัยพฤกษ์ ปิลกศิริ สำนักพิมพ์กัณฐกนิมิต

(พ.ศ. 2549) แอนิมอล ฟาร์ม สงครามกบฏของสรรพสัตว์ แปลโดย บัญชา สุวรรณานนท์ สำนักหนังสือไต้ฝุ่น (พ.ศ. 2555) และฉบับของสำนักพิมพ์มติชน แปลโดย เกียรติขจร ไชยแสงสุขกุล ในส่วนที่นำมาเป็น Books Reviews ในเล่มนี้ (2560) ที่สะท้อนว่าเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมและถูกถ่ายทอดแปลซ้ำในภาคภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจำนวนมาก

แผนภาพที่ 2: หนังสือ Animal Farm ที่ถูกแปลในภาษาไทยในช่วงเวลาที่ต่างกัน
ฟาร์มเดียรรักงานและสงครามกบฏของสรรพสัตว์ (ภาพ : ออนไลน์)

มีคำถามชวนคิดว่าทำไม Animal Farm ยังได้รับความนิยมและถูกแปลซ้ำในภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญของหนังสือดังที่ปรากฏในท้ายเล่มของผู้แปลสะท้อนให้เห็นอย่างหนึ่งก็คือ “...ไม่ว่าวันเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด สรรพสัตว์ใน แอนิมอล ฟาร์ม ยังคงเป็นกระจกเงาที่มองเห็นตัวเราเองผ่านพวกมัน อย่างน้อยมันทำให้รับรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของชนชั้นผู้ปกครอง และจุดประกายจิตวิญญาณเสรีให้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า หลายแห่งของโลกนี้ยังมีการปฏิบัติของหมู หรือบางแห่งผู้คนก็ยังไฝฝืนถึงสังคมแห่งอุดมคติที่มีแต่เสรีภาพ ความเสมอภาค ความสงบสุข ซึ่งไม่ต่างจาก สรรพสัตว์ทั้งหลายในแอนิมอล ฟาร์ม แห่งนี้...” (เพชร ภาษพิรัช, 2560) คงนับเป็นบทสรุปของหนังสือที่ว่าด้วยเรื่องของ “ปฏิบัติ-เสรีนิยม-ความเท่าเทียม-ความสงบสุข” เป็นแน่แท้ หรือจะเป็นอย่างอื่น ?

หนังสือ Animal Farm นวนิยายเล่าเรื่องอย่างไร ?

Animal Farm เล่าเรื่องราวของ "แมนเนอร์ฟาร์ม" เจ้าของคือนายโจนส์ โดยบรรดาสัตว์ในฟาร์ม อาทิ หมู ม้า แกะ ไก่ หมา ลา คินหนึ่ง หมูเฒ่าที่สัตว์ทุกตัวนับถือ หมูเมเจอร์ ได้สร้างขวัญและปลุกอุดมการณ์ของสมาชิกสัตว์ว่า มนุษย์บริโภคโดยไม่ผลิต ทั้งยังเอาเปรียบกดขี่พวกเรานักสัตว์ให้ทำงานแลกกับอาหารส่วนแบ่งเพียงน้อยนิด กอบโกยผลิตผลไปแต่ผู้เดียว "...มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่บริโภคโดยไม่เคยคิดจะผลิต มนุษย์ไม่เคยให้นม ไม่เคยออกไข่ อ่อนแอเกินกว่าจะจูงคันท่อ ไม่สามารถวิ่งเร็วจนจับกระต่ายได้ทัน แต่ถึงกระนั้นพวกเขาก็ยังเป็นเจ้านายของสัตว์ทั้งหลายอยู่ดี..." (หน้า 9) การปลุกกระตือรือร้น สัตว์ทั้งหมดเห็นพ้องต้องการจึงนำไปสู่การปฏิวัติ "...ถ้ากำจัดมนุษย์ออกไป... รากเหง้าความหิวโหยและการถูกใช้แรงงานจนเกินกำลังก็จะพลอยถูกกำจัดออกไปด้วย..." (หน้า 9) เฒ่าเมเจอร์ กล่าว ก่อนจะตายจากไปด้วยความชรา "...เมเจอร์ก็เสียชีวิตอย่างสงบ มันตายขณะกำลังหลับสนิท ศพถูกฝังไว้ท้ายสวนผลไม้..." (หน้า 19) สัตว์ทุกตัวซึมซับอุดมการณ์เหล่านั้น และต่างมีเป้าหมายของการปฏิวัติตรงกันคือ เพื่ออิสรภาพ "...สิ่งที่ข้าจะบอกพวกเจ้าก็คือเราจะต้องปฏิวัติ..." (หน้า 11)

เมื่อสัตว์ในฟาร์มได้รวมพลังกัน ขับไล่มนุษย์ผู้เป็นเจ้าของฟาร์มออกไปได้สำเร็จ สมาชิกสัตว์เริ่มปกครองกันเองภายใต้ชื่อใหม่ ที่ว่า "แอนิมอล ฟาร์ม-Animal Farm" มวลสัตว์ไม่ตกเป็นทาสของมนุษย์เหมือนในอดีตที่ผ่านมา สมาชิกสัตว์เหล่านั้นยังคงทำงานหนัก แต่เป็นการทำงานโดยสัตว์เพื่อสัตว์ในการดูแลของ "นโปเลียน" หมูผู้นำผู้ดูแลสัตว์อย่างอาจหาญและเป็นธรรม ...อย่างน้อยนั่นคือสิ่งที่มันกล่าวอ้าง ทว่าความเป็นจริงจะเป็นเช่นไรเมื่ออำนาจมหาศาลตกอยู่ในมือของสิ่งมีชีวิตหนึ่งเดียว ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตาม

ชนชั้น ผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง

หมู เป็นที่ยอมรับนับถือว่าเป็นสัตว์ที่ฉลาดที่สุดในบรรดาสัตว์ทั้งหลาย (หน้า 19) ในบรรดาสรรพสัตว์ที่มีอยู่ ได้จัดระบบความคิดตามคำสอนของหมูเฒ่าเมเจอร์ออกมาเป็น "ลัทธิสัตว์นิยม-อะไรก็ตามที่เดินด้วยสองเท้าถือว่าเป็นศัตรูของเราทั้งสิ้น และอะไรก็ตามที่เดินด้วยสี่เท้าหรือมีปีก เราถือว่าเป็นเพื่อน...สัตว์ทุกตัวล้วนเป็นพี่น้องกัน" (หน้า 13) หมูเหล่านี้ ได้แก่

- นโปเลียน** - เป็นตัวของตัวเอง ไม่ค่อยพูด เป็นที่รู้กันว่าชอบทำอะไรตามใจตัวเอง (หน้า 20)
- สโนว์บอล** - มีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งยังเป็นหมูที่คล่องแคล่ว ช่างพูดและมีหัวใจทางประดิษฐ์คิดค้น
- สควิลเลอร์** - หมูแก้มย้วย ดวงตาวิบวับ เคลื่อนไหวแคล่วคล่องว่องไวและร้องเสียงแหลม มีทักษะในการเบี่ยงประเด็น พูดขาวให้เป็นดำ ดำเป็นขาว มีวาทศิลป์ในการพูด (หน้า 20)

แนวคิดแบบสัตว์นิยมก่อร่างขึ้น แต่ก็เกิดคำถามที่ท้าทายสวนทางกับจิตวิญญาณของสัตว์นิยม สัตว์บางตัวพูดถึง ความรักดีต่อ “เจ้านาย-มิสเตอร์โจนส์เป็นคนเลี้ยงดูให้อาหารแก่พวกเรา ถ้าไม่มีเขาพวกเราคงอดตายกันหมด” (หน้า 21) โดยเฉพาะ **ม้ามอล्ली** ที่ถามว่า “...หลังจากปฏิบัติแล้วยังจะมีน้ำตาลให้กินอีกหรือเปล่าละ ?...” (หน้า 21) และ “...แล้วข้ายังได้รับอนุญาตให้ผูกบริเวณไว้ที่แผงคออีกหรือเปล่า...” (หน้า 22)

คำตอบที่มอล्लीได้ก็คือ สัตว์ไม่มีเครื่องมือสำหรับทำน้ำตาลก้อน และน้ำตาลก้อนจะไม่ใช้สิ่งจำเป็นอีกต่อไป “...จะไม่มีการทำน้ำตาลในฟาร์มนี้...เจ้าไม่จำเป็นต้องกินน้ำตาล...” (หน้า 21) เพราะสัตว์จะได้ครอบครองข้าวโอ๊ตและฟางทั้งหมด “...จะต้องกินข้าวโอ๊ตกับฟางตามประสาม้าเท่านั้น...” (หน้า 21-22) และรีบขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นทาส “...ไว้รับขึ้นที่เจ้าแสนภาคภูมิใจนะ มันคือเครื่องหมายของความเป็นทาส...” (หน้า 22)

ม้ามอล्लीเห็นด้วย แต่ก็ไม่ค่อยจะได้เชื่อถืออะไรนัก

การปฏิบัติก็สำเร็จ “...การปฏิวัตินั้นบรรลุผลทั้งเร็วกว่าและง่ายกว่าที่พวกสัตว์คาดคิดได้...” (หน้า 23) นายโจนส์ถูกเหล่าสัตว์ขับไล่ออกไป แมนเนอร์ฟาร์มถูกเปลี่ยนชื่อเป็น **แอนิมอล ฟาร์ม** (หน้า 30) โดยพวกหมูสรุปหลักการแนวคิดแบบลัทธิสัตว์นิยม ออกมาเป็นบัญญัติ 7 ประการ คือ

1. สิ่งใดก็ตามเคลื่อนไหวด้วยสองขาให้ถือเป็นศัตรู
2. สิ่งใดที่เคลื่อนไหวด้วยสี่ขาหรือมีปีกให้ถือว่าเป็นมิตร
3. สัตว์จะต้องไม่สวมเสื้อผ้า
4. สัตว์ต้องไม่นอนบนเตียง
5. สัตว์ต้องไม่ดื่มเครื่องดื่มของเมา

6.สัตว์จะต้องไม่ฆ่าสัตว์อื่นด้วยกัน

7.สัตว์ทั้งหลายล้วนมีความเท่าเทียม (หน้า 31)

สัตว์ทุกตัวต้องเรียนวิธีอ่านและเขียน แต่ไม่ใช่ทั้งหมดที่สามารถอ่านและเขียนได้ คล่องแคล่ว บัญญัติเจ็ดประการจึงถูกลองสั้นๆ เหลือคติพจน์ที่ว่า "สี่ชาติ สองชาเลว"

ภายในฟาร์มเปลี่ยนระบบการปกครองใหม่ สโนว์บอลประกาศว่า "เก็บเกี่ยว....ได้เร็วกว่าที่โจนส์กับคนงานของพวกเขาทำได้" (หน้า 32) ส่วนนโปเลียนรับหน้าที่ดูแลผลผลิตที่ได้จากการเก็บเกี่ยว และยังแอบเอาลูกหมาที่เพิ่งคลอดไปเลี้ยงเอาไว้อีก 9 ตัว

สัตว์ทุกตัวขยันขันแข็งในการเก็บเกี่ยว โดยเฉพาะ**ม้าบ็อกเซอร์** ที่พูดอยู่เสมอว่า "...ข้าจะทำงานให้หนักขึ้น..." (หน้า 37)

พวกพ้อง

หมู ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นสัตว์ที่ฉลาดที่สุด ทำหน้าที่ในการควบคุมสัตว์อื่น ๆ ไปโดยปริยาย **สโนว์บอล** ซึ่งพูดเก่ง มักได้ชัยชนะจากเสียงส่วนใหญ่หลังมีการอภิปราย ส่วน**นโปเลียน** เชี่ยวชาญในการหาเสียงระหว่างพักการประชุม จะได้รับการสนับสนุนโดยเสียงโหวตจากพวกแกะ พวกแกะเหล่านี้ ชอบร้องประสานเสียงกันว่า"สี่ชาติ สองชาเลว" (หน้า 60)

การคอร์รัปชั่น เบียดบัง เอาเปรียบ เบี่ยงประเด็น

ในที่สุดความจริงก็ถูกเปิดเผย ในเบื้องต้นข้อตกลงกำหนดว่า ผลได้ ผลผลิตต้องได้รับการแบ่งอย่างเป็นธรรม แบ่งปันเท่า ๆ กันแก่ สมาชิกสัตว์ทั้งหมด แต่น้ำนมและแอปเปิ้ล ถูกส่งไปยังห้องพวกหมู

การสื่อสารทางการเมืองและชนชั้นเกิดขึ้น สควิลเลอร์ ต้องออกมาสื่อสารเพื่อกลบกระแสลดความสงสัย กับสัตว์ทุกตัวว่า อย่าคิดว่าพวกหมูเอาเปรียบ และทำในสิ่งที่เป็นอภิสิทธิ์ หมู ไม่ได้แอปเปิ้ลและชอบนมนะ แต่พวกเราเป็นหมูที่ต้องใช้สมอง ต้องรักษาสุขภาพ เพราะคงไม่มีใครอยากให้นายโจนส์กลับมาใช่ไหม ?

เพียงแค่อ้างชื่อที่ถูกกำจัดไป อย่างนายโจนส์ สัตว์ทุกตัวประหนึ่งว่ายอมรับ หัวหดว่า แอปเปิ้ลและน้ำนม จะสงวนไว้เหมาะสำหรับผู้ปกครอง ใช้สมอง และเพื่อพวกหมูเท่านั้น

ชัชวัญ คุณคาม หลอกหลวง

ความขัดแย้งครั้งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อสโนว์บอลเสนอในที่ประชุมว่า แอนิมอลฟาร์มควรจะสร้างกังหันลมเพื่อสร้างพลังงานไฟฟ้าทดแทนแรงงานสัตว์และให้พลังงานแก่เครื่องทำความอบอุ่นในหน้าหนาว แต่นั่นต้องใช้แรงงานสร้าง 1 ปี ซึ่งหลังจากมีกังหันลมแล้วสัตว์ทุกตัวจะสบายขึ้น และทำงานน้อยลงเหลือเพียง 3 วันต่อสัปดาห์

เมื่อสโนว์บอลอธิบาย โนโปเลียนนิ่งเงียบไม่เสนอแผนการใดๆ แต่มักพูดว่า สิ่งที่สโนว์บอลทำจะต้องล้มเหลว

บรรดาสัตว์ต่างพูดกันว่า "สนับสนุนสโนว์บอล สามวันต่อสัปดาห์", "สนับสนุนโนโปเลียน อาหารเต็มราง"

ลา เบนจามิน เป็นตัวเดียวที่ดูนิ่งเฉย ไม่อยู่ฝ่ายใด มันไม่เชื่อว่าจะมีอาหารสมบูรณ์กว่าเดิม ไม่เชื่อวังกังหันลมจะลดเวลาทำงานได้ ไม่ว่าทางไหน ชีวิตก็ต้องดำเนินอย่างเคย คือ ทุกข์ยากลำบาก

เบนจามินไม่ค่อยคุยกับใคร ดูเหมือนจะมีแต่บ็อกเซอร์ ผู้ซึ่งพูดเสมอว่าข้าจะทำงานให้หนักขึ้น เพียงตัวเดียวที่เบนจามินนับถือ

เมื่อถึงวันลงคะแนนเสียงเรื่องสร้างกังหันลม สโนว์บอลก็ลุกขึ้นอธิบายด้วยคำพูดสวยหรู โนโปเลียนอธิบายกลับโดยใช้เวลาไม่ถึง 30 วินาทีด้วยน้ำเสียงอันแผ่วเบาว่า กังหันลมเป็นเรื่องเหลวไหล

แล้วโนโปเลียนก็ยืนขึ้น เรียกหมาทั้ง 9 ตัวที่แอบเลี้ยงเอาไว้ ออกมาไล่จับสโนว์บอล จนสโนว์บอลต้องหนีออกไปจากแอนิมอลฟาร์ม ไม่ได้กลับมาอีกเลย

เสแสร้ง สร้างภาพ กตจี หลอกหลวง

เมื่อสโนว์บอลจากไป โนโปเลียนประกาศยกเลิกการประชุมทุกวันอาทิตย์ ยกให้ปัญหาทุกอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในฟาร์มเป็นหน้าที่คณะกรรมการหมู่มุขพิเศษ ที่มีโนโปเลียนเป็นประธาน

สควิลเลอร์ก็ออกมาทำหน้าที่อีกครั้ง โดยการบอกว่า คงไม่มีใครคิดหรอกนะว่าการเป็นผู้นำเป็นเรื่องสนุกสนาน ในทางตรงกันข้าม มันเป็นความรับผิดชอบที่ลึกซึ้งและหนักอึ้ง

"ไม่มีสหายตัวไหนที่จะมีความเชื่ออย่างหนักแน่นกว่าสหายนโปเลียนอีกแล้วที่ว่า สัตว์ทุกตัวมีความเสมอภาคกัน สหายนโปเลียนจะมีความสุขมากหากพวกเจ้าจะสามารถ ตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ด้วยตัวพวกเจ้าเอง แต่เพราะบางครั้งพวกเจ้าอาจจะตัดสินใจ ผิดพลาด"

"ความกล้าหาญยังเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ ความรักดีและความเชื่อฟังเป็นเรื่องที่ สำคัญมากกว่า การก้าวเดินที่ผิดพลาดเพียงครั้งเดียวอาจทำให้ศัตรูมีชัยเหนือเรา แน่แน่นอน คงไม่มีใครอยากให้นายโจนส์กลับมา"

ข่มขู่ หลอกใช้ เอารัดเอาเปรียบ

และแล้ว โครงการสร้างกังหันลมก็ดำเนินต่อไป กำหนดแล้วเสร็จภายใน 2 ปี และ สัตว์ทุกตัวจะได้รับส่วนแบ่งอาหารที่ลดลง

คำพูดของสควิลเลอร์อาจจะไม่ได้ทำให้สัตว์ทุกตัวเข้าใจได้ แต่เสียงขู่ของสุนัขก็ทำ ให้สัตว์ทุกตัวยอมรับไปโดยปริยาย

แล้วพวกหมู ก็ย้ายจากเล้าไปอยู่ในบ้าน

โคลเวอร์ ม้าอีกตัวซึ่งรู้สึกได้ว่าตัวเองไม่สบายใจต่อการเปลี่ยนแปลงก็อึดอัด มัน อ่านหนังสือไม่แตก แต่ก็พอจำได้ว่า การนอนบนเตียงผิดเพี้ยนไปจากบัญญัติ 7 ประการ กล่าวไว้ ได้แต่รำพึงกับเบนจามิน ซึ่งดูไม่เห็นด้วยและไม่แยแสกับอะไรเลย เหล่าสัตว์มา ค้นพบภายหลังว่า บัญญัติถูกแก้เป็น

"สัตว์จะไม่นอนบนเตียง **พร้อมสิ่งปกคลุม**"

แอนิมอลฟาร์ม เริ่มค้าขายแลกเปลี่ยนกับมนุษย์ ไข่ถูกนำไปขาย มันผิดความรู้สึก ของแม่ไก่ ที่ถือว่าการพรางไข่ไปถือเป็นการฆาตกรรม ไก่จึงต่อต้านด้วยการปีนไปที่จันทน์ แล้วออกทิ้งไข่ลงบนพื้น ผลที่แม่ไก่ได้รับคือ ลูกลงโทษไม่ให้รับส่วนแบ่งอาหาร ทำให้แม่ ไก่ 5 ตัวต้องตายไป

ปั้นเรื่อง แผลงสาร สาตโคลน ใส่ความ อึดข่า และตัดตอน

ตลอดเวลาในแอนิมอลฟาร์ม แม้สโนว์บอลจะจากไปแล้ว แต่มีข่าวลือเสมอๆ ว่า สิ่งที่ผิดปกติล้วนเป็นฝีมือของสโนว์บอล สโนว์บอลกลายเป็นอิทธิพลมืดที่ครอบงำให้ทั้ง ฟาร์มอยู่ภายใต้ความหวาดกลัว มีการปล่อยข่าวว่าสโนว์บอลกำลังวางแผนล้มล้างแอนิมอล ฟาร์ม

สัตว์หลายตัวในแอนิเมอลฟาร์ม ถูกฆ่าตายอย่างโหดร้าย เพียงเพราะรับสารภาพว่า ฝันถึงสโนว์บอล

เวลานี้ บัญญัติ 7 ประการ ได้ถูกทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

สัตว์จะต้องไม่ฆ่าสัตว์ด้วยกันเอง โดยไร้เหตุผล

สัตว์จะต้องไม่ตีเมีย หลัว มากเกินไป

โปรยยาหอม - ลวงให้หลง

เวลาผ่านไป ยุคของนายโจนส์หายไปจากความทรงจำแล้ว เหล่าสัตว์รู้แต่ว่าชีวิตปัจจุบันนั้น ลำเค็ญ พวกมันหิวและหนาว สิ่งที่ทำให้มันยังอยู่ได้ก็คือ ศักดิ์ศรีในความรู้สึกของพวกมัน แต่ก่อนพวกมันเป็นทาส แต่เดี๋ยวนี้เป็นอิสระ เป็นชีวิตที่มีศักดิ์ศรีมากกว่าที่เคยมีมาก่อน ออกเซอร์ ผู้มีสติประจำใจว่า ข้าจะทำงานให้หนักขึ้น ก็ทำงานจนลืมหิวลงไปนอนไปเลยจนแสดงความเป็นห่วงจึงบอกว่าจะพาไปโรงพยาบาล แต่แท้จริงแล้ว ส่งไปโรงฆ่าสัตว์ ได้เงินมาซื้อเหล้าให้กลุ่มท่านผู้นำในฟาร์ม

สควิลเลอร์จะคอยบอกสถิติตัวเลขของผลผลิตให้เหล่าสัตว์รับรู้เสมอว่า มีปริมาณอาหารที่เพิ่มขึ้นจากยุคก่อนอย่างไร ซึ่งพวกสัตว์ก็ได้แต่รับรู้ แต่ไม่เคยรู้ว่า ผลผลิตนั้นหายไปไหน และเมื่อเทียบกับยุคของนายโจนส์ มีผลผลิตเท่าไร

ท้ายที่สุด เหล่าหมูก็ลุกขึ้นยืนด้วยขาหลังสองขา พวกแกะที่เคยพรั่นร้องว่า สี่ขาดี สองขาเลว ก็เปลี่ยนมาร้องว่า "สี่ขาดี สองขาดีกว่า"

บัญญัติได้ถูกทำให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น ว่า

"สัตว์ทุกตัวมีความเท่าเทียมกัน แต่สัตว์บางตัวมีความเท่าเทียมมากกว่าสัตว์อื่นๆ"

ฉากสุดท้ายของแอนิเมอลฟาร์ม เป็นฉากที่มนุษย์เข้ามาในแอนิเมอลฟาร์มตามคำเชิญของท่านผู้นำโนเลียน เพื่อยืนยันว่า สัตว์และมนุษย์มีความเท่าเทียมกัน และแสดงให้มนุษย์ดูเป็นตัวอย่างว่า ที่แอนิเมอลฟาร์มนี้ สัตว์ชั้นต่ำทำงานได้มากกว่า ขณะที่รับอาหารน้อยสุด จนเป็นที่เลื่องลือไปว่า แอนิเมอลฟาร์มมีการปันส่วนที่ต่ำ และเวลาทำงานยาวนาน เคาแทนใจหลายคนว่า ขณะที่ได้อ่านหรือดูเรื่องแอนิเมอลฟาร์ม คงอดไม่ได้ที่จะเปรียบเทียบตัวละครต่างๆ ว่าเป็นดังใครในเวทีการเมือง

บุคลิกของตัวละครต่างๆ ในนามของ “สรรพสัตว์” ที่ปรากฏใน Animal Farm พบเห็นได้กับทุกยุคสมัย ม้างครั้งอาจไม่ชัดเจนนัก หรือกระทั่งตายตัว แต่ก็มีกลิ่นอายพัฒนาการที่ซับซ้อนแบบยลแบบมีมิติขึ้นอีกด้วย คิดตามจอร์จ ออร์เวล เขาเองคงได้คิดจะให้หนังสือเล่มนี้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านระบบใดๆ เมื่อศึกษาแนวคิดบทบาทผ่านตัวเขา เขาเองยึดมั่นในแนวคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยที่ไม่มีระบบชนชั้น ไม่เชื่อใน รัฐ และไม่เชื่อในทุนนิยม เรื่องเล่าผ่าน Animal Farm ไม่ใช่การหนีจากระบอบการปกครองใดๆ หรือแบบใด แต่เป็นเพียงการหนีจากการกดขี่ของมนุษย์ที่กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน ผ่านเรื่องเล่าจากสัตว์ และชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างอำนาจอันอยู่ติดธรรมชาติที่ต่อสู้กันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง

ออร์เวลผู้แต่งนวนิยาย ไม่ได้เสนอทางออกใดๆ ให้แก่เหล่าสัตว์ แต่อีกนัยหนึ่งคล้ายกับว่าเขาต้องการบอกว่า การปฏิวัติไม่ได้นำไปสู่เป้าหมายของการการปลดปล่อยที่ "ยั่งยืน" และทั้งนี้ทั้งนั้นมันทำให้เราเห็นเชิงประจักษ์ว่า บางเรื่อง เป็นประหนึ่งถูกฉายซ้ำวนกลับไปมาประหนึ่งเป็น **“กงล้อแห่งประวัติศาสตร์”** ดังที่มีคำถามชวนคิดเกิดขึ้นผ่านหนังสือวรรณกรรมดังกล่าวที่ว่า คุณคือใครในแอนิมอลฟาร์ม

หมูโนโปเลียน	-	ไม่ค่อยพูด เป็นตัวของตัวเอง
หมูสโนว์บอล	-	มีความคล่องแคล่ว สร้างสรรค์
หมูสครีลเลอร์	-	ปราดเปรื่องในการพูด ถนัดเบี่ยงประเด็น ทำคำให้เป็นขาว
ม้ามอลลี	-	"หลังจากปฏิวัติแล้วยังจะมีน้ำตาลให้กินอีกหรือเปล่า" (น.21)
ม้าบ็อกเซอร์	-	"ข้าจะทำงานให้หนักขึ้น"
พวกแกะ	-	ประสานเสียงกันว่า "สี่ขาดี สองขาเลว" ชอบพูดในสิ่งที่ท่านผู้นำชอบฟังซึ่งทำให้บรรยากาศดี (น.79)
ลา เบนจามิน	-	นิ่งเฉย ไม่อยู่ฝ่ายใด ไม่เชื่อว่าจะมีอาหารสมบูรณ์ ไม่เชื่อว่าจะเหนื่อยน้อยลง ชีวิตก็ต้องดำเนินอย่างเคย คือ ทุกข์ยากลำเค็ญ
ม้าโคลเวอร์	-	ผู้ซึ่งรู้สึกไม่สบายใจเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงอันไม่ชอบมาพากล

พร้อมกับประโยคชวนคิดก่อนจบของหนังสือที่สะท้อนคิดผ่านภาพเปรียบเทียบจำลองมนุษย์ผ่านสัตว์ และจำลองสัตว์ให้เป็นประหนึ่งโลกของการแข่งขัน แก่งแย่ง การดำเนินไปสู่เป้าหมาย และการทำแบบกล่าวอ้าง เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการไปสู่เป้าหมาย

พร้อมทั้งการทำโดยเข้าใจ และเชื่อว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้อง ความโกลาหลในการต่อสู้แย่งชิง เป็นภาพมิติของการเมืองว่าด้วยเรื่องของผลประโยชน์ทุกอย่างเป็นเพียงคำกล่าวอ้าง “...การคอร์ปชั่น เบี่ยงประเด็น พวกพ้อง ชนชั้น ผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง ช่มชู้ยั่ว เสแสร้ง สร้างภาพ กดขี่ หลอกหลวง ช่มชู้ หลอกใช้ เอาไรต์เอาเปรียบ ปั่นกระแส ปั่นเรื่อง แปลงสาร สาดโคลน ใส่ความ อุ่มซ่า และตัดตอน ลับลวงพราง...” ภาพสะท้อนเหล่านี้เป็นประหนึ่งภาพจำลองเหตุการณ์ว่าด้วยการเมืองและการจัดสรรผลประโยชน์ผ่านเรื่องเล่าของสรรพสัตว์ดังประโยคส่งท้ายของหนังสือที่ว่า “...มันเกิดอะไรขึ้นกับหน้าตาของพวกหมูเปล่านั้น พวกสัตว์โลกทั้งหลายที่อยู่นอกหน้าต่าง เลื่อนสายตาจากพวกหมูไปยังพวกมนุษย์ และจากมนุษย์ไปยังพวกหมู กลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้น แต่สุดท้ายแล้ว มันเป็นไปได้เลยที่จะชี้ชัดลงไปว่า ตัวไหนเป็นหมู ตัวไหนเป็นมนุษย์!...” (หน้า 168)

สรุป

หนังสือสะท้อนแนวคิดเรื่อง “การปลดปล่อย-ปฏิวัติ-เสรีภาพ” ซึ่งเป็นเรื่องการปลดปล่อยทางกายภาพที่สะท้อนคิดในเรื่อง สมาชิกในสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน แนวทางที่เกิดขึ้นคือการปลดปล่อยตัวเองสู่แนวทางการต่อสู้และดิ้นรน รวมทั้งสะท้อนคิดในเรื่องความสามัคคี เป็นเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งในนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รวมไปถึงแนวคิด “บทบาทและหน้าที่” ของชนชั้นในสังคม ในบทความเรื่อง “แอนนิมอล ฟาร์มของ จอร์จ ออร์เวล : ความบกพร่องของแผนสร้างกังหันลมในฟาร์มฟิงตนเอง-George Orwell’s Animal Farm: The Weaknesses of the Windmill Plan in a Self-Sufficient Farm” ของคมเดือน โพธิสุวรรณ (Khomduen Phothisuwan, 2017 : 238-253) หรือในงานของ Khomduen Phothisuwan, Prapaipan Aimchoo (2016 48-62) เรื่อง “Knowledge: A Sufficiency Economy Condition Obstructed in George Orwell’s Animal Farm” ที่ให้นำหนักเรื่องอันเป็นแก่นแกนที่ถอดความคิดของผู้เขียนที่มุ่งไปในเรื่องความเสมอภาค การไม่เอาเปรียบ การปฏิบัติกันอย่างเท่าเทียมภายใต้แนวคิด “สมดุล” ทางเศรษฐกิจ และการพึ่งพาตนเอง คล้ายพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าที่ว่า “หมวดตน” อาทิ “อตตาทิ อตตโน นาโถ-ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็น

การสะท้อนความเป็นปัจเจกชนที่จะพัฒนาได้ ทั้งกาย จิต ความ ปัญญา ที่จะนำไปสู่อิสรภาพทางจิตวิญญาณ แนวคิดในเรื่อง “สังฆะ” ที่สะท้อนคุณค่าทางเศรษฐกิจ คือความสมดุลเท่าเทียมกันภายใต้ “สังฆทาน” สิ่งอันพึงได้เหล่านี้ปรากฏในงาน Animal Farm ของ George Orwell’s ที่ถูกถ่ายทอดมาสู่ภาษาไทยด้วยเช่นกัน Animal Farm เป็นภาพสะท้อนความจริง และความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่ยังคงเป็นฉากปรากฏจริงอยู่ในสังคมปัจจุบันในทุกสถานที่และทุกแห่งทั่วโลก การเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางศาสนา ความไม่สมดุลในการเข้าถึงระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่จะยังเป็นปัญหาต่อสังคมในองค์กรด้วยเช่นกัน ความเท่าเทียมเป็นความหวังของคนในทุกสังคม ชนชั้นทางสังคมยังเป็นปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดทางเลือก และการดำเนินชีวิตที่เป็นจริง รวมทั้งก่อให้เกิดพลังในการเสริมสร้าง เสริมต่อและขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้

บันทึกขอบคุณ

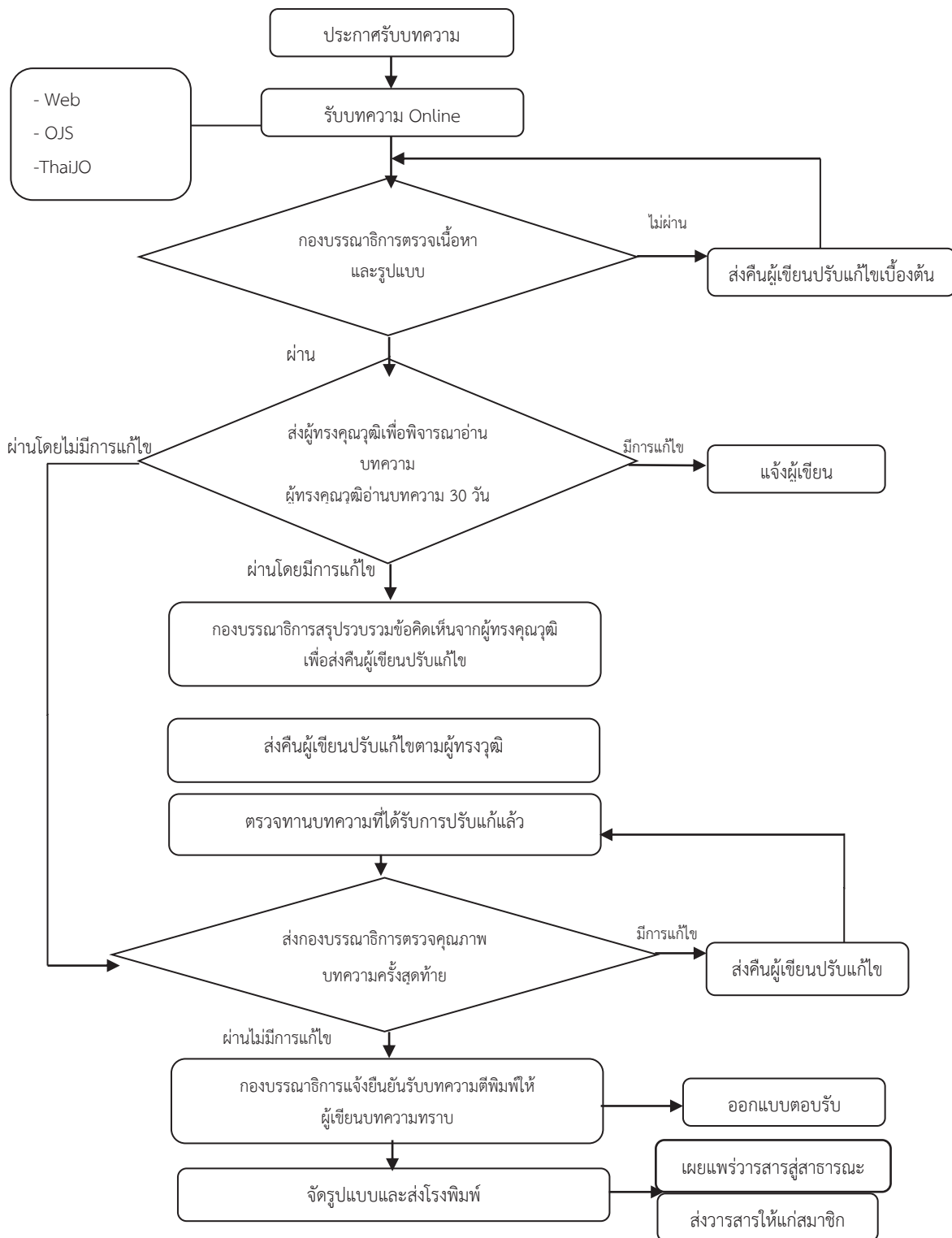
พระมหาพลกิตติ ฐิริปัญญา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มอบหนังสือที่อ่านแล้วประทับใจ แก่กองบรรณาธิการได้นำเสนอในแบบ Books Reviews

References

- Khomduen Phothisuwan (2017). George Orwell’s Animal Farm: The Weaknesses of the Windmill Plan in a Self-Sufficient Farm. International Humanities, Social Sciences and Arts. 10 (4) : (January - June 2017) : 238-253.
- Khomduen Phothisuwan, Prapaipan Aimchoo. (2016). Knowledge: A Sufficiency Economy Condition Obstructed in George Orwell’s Animal Farm. KKU International Journal of Humanities and Social Sciences. 6 (2) : 48-62.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-248-000 ต่อ 8200-3

2. ประเภทของบทความวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

2.1 บทความพิเศษ (Special Articles) ได้แก่ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

2.2 บทความวิชาการ (Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

2.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

2.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

3. การส่งบทความต้นฉบับ

การส่งบทความต้นฉบับ ต้องส่งผ่านระบบเว็บไซต์เท่านั้น โดยแนบไฟล์ (Word) ของบทความต้นฉบับส่งมาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index> พร้อมแนบเอกสารดังนี้

- หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
- ใบสมัครสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (กรณีต้องการสมัครเป็นสมาชิก)

ดูรายละเอียดขั้นตอนการส่งบทความต้นฉบับเพิ่มเติมที่ เอกสารประกอบการใช้ระบบ Thai Journals Online 2 หน้า 84 – 105 Url: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index>

4. รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

4.1 การตั้งค่าหน้ากระดาษ

กระดาษให้ใช้กระดาษสีขาว ไม่มีลายเส้นบรรทัด ขนาดกระดาษ B5 (JIS) และพิมพ์หน้าเดียว เว้นที่ว่างริมขอบกระดาษ ดังนี้

ขอบด้านบน 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ขอบด้านล่าง 1 นิ้ว (2.54 ซม.)

ขอบด้านซ้าย 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ขอบด้านขวา 1 นิ้ว (2.54 ซม.)

การย่อหน้าให้เว้นระยะไปจากแนวปกติ 8 ตัวอักษรโดยเริ่มพิมพ์ที่ตัวอักษรที่ 9 ไม่ต้องใส่หมายเลขหน้ากำกับ บทความยาวเกิน 8 – 12 หน้ากระดาษพิมพ์ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ตัวอักษร และขนาดอักษร (Font)

บทความต้นฉบับพิมพ์ได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ตลอดเอกสาร โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร ขนาด (Font size) และรูปแบบตัวอักษร (Font style) ดังนี้

- ชื่อบทความ (ภาษาไทย) ขนาด 18 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 17 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- ชื่อผู้นิพนธ์บทความ (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 points. ตัวพิมพ์ธรรมดา (Normal)
- หัวข้อหลัก ขนาด 18 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- เนื้อหาในบทความ ขนาด 16 points. ตัวพิมพ์ธรรมดา (Normal)

5. ส่วนประกอบของการเขียนบทความ

5.1 ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา

- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

5.2 ส่วนเนื้อหา ควรประกอบด้วย

- **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

- **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

- **สรุปผลการศึกษา (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 4.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

- **การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion)** เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

- **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** เป็นการแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยให้แยกออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ให้ชัดเจน

- **เอกสารอ้างอิง (References)** การอ้างอิงต้องให้ถูกต้องเป็นไปตามรูปแบบของวารสาร

5.3 รูปแบบการเอกสารอ้างอิง (References)

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) Special Articles โดยการเขียนอ้างอิงผู้นิพนธ์ต้องเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด (**กรณีภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด**) ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด หากการอ้างอิง (APA) ไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

5.3.1) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า เอกสารไว้ข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง ดังต่อไปนี้

1. ผู้แต่งคนเดียวหรือผู้แต่งเป็นหน่วยงาน ระบุชื่อและชื่อสกุลตามลำดับ เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม ยกเว้นฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ และนามแฝง ให้ระบุไว้หน้าชื่อไม่ต้องกลับข้อความ ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา, 2561: 16) แปลเป็น (Ratthaphon Yenjaima, 2018:16).

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Keown, 2003)

2. ผู้แต่ง 2 คน ระบุชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “and” หรือ “&” เชื่อมระหว่างชื่อสกุลของผู้แต่ง ระหว่างคำดังกล่าวให้เว้นระยะด้านหน้าและด้านหลัง 1 ระยะ ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา และ ประเสริฐ ธิลา, 2561: 16) แปลเป็น
(Ratthaphon Yenjaima and Prasert Thilao, 2018 : 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Hersey & Blanchard, 2000)

3. ผู้แต่ง 3 คน ระบุเฉพาะชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่งทุกคน ชื่อผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วย เครื่องหมายจุลภาค “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่น “and” ระหว่างคำดังกล่าวให้เว้นระยะด้านหน้าและด้านหลัง 1 ระยะ และให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา, ประเสริฐ ธิลา, และกรกต ชาบันจิต, 2561:16) แปลเป็น
(Ratthaphon Yenjaima, Prasert Thilao, and Korakoth Chabandit, 2018: 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Keown, 2003 : 4; Hersey & Blanchard, 2000)

4. ผู้แต่งมากกว่า 3 คน ขึ้นไป ระบุชื่อสกุลคนแรก เว้น 1 ระยะ แล้วตามด้วย “and others” หรือ “et al.”

ตัวอย่างภาษาไทย : (Yenjaima et al. 2018 : 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Kaiser et al., 2008)

5. ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5.3.2) การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ระบุเอกสารที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามระบบ APA Style

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ผู้แต่ง. ชื่อเรื่อง. *ชื่อชุดหนังสือและลำดับที่* (ถ้ามี). ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามีมากกว่า 1 ครั้ง) จำนวนเล่ม (ถ้ามีหลายเล่ม). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์,ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แปลเป็น Mahachulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.

2. หนังสือทั่วไป

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง /ครั้งที่พิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). /สถานที่พิมพ์:/// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: Chapin, F.S. (1997). *Social participation and social intelligence* (3rded). New York : Longman.

3. วิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต /// หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง: Sirima Monmai. (2011). *Educational Administration for Children's Rights in Secondary Schools under the UN Convention on the Rights of the Child* (Doctor of Philosophy thesis). Graduate School: Silpakorn University.

4. วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ (ฉบับที่)./เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่าง: Surapol Suyaporn. (2017 April - June). A Model of Human Resource Development in Accordance With The Sangha Development in Petchaboon Province. *Journal of MCU Social Science Review*. 6(2),276.

5. เว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อวัน เดือน ปี, จากเว็บไซต์:
///URL Address.

ตัวอย่าง : Ratthaphon Yenjaima. (2018). *Conflict In Society : Theory And Solution*. Retrieved May 29, 2018, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/132734>.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปี).//ตำแหน่ง./สัมภาษณ์.วัน เดือน.

ตัวอย่าง : Ratthaphon Yenjaima. (2018). Faculty of Graduate, Studies Faculty of Social Sciences. *Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. 29 May .

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณา

ตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

8. การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

9. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางหรือเนื้อหาอื่นๆ ของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดเบื้องต้น ทางวารสารจะถอดบทความของท่านออกโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ทั้งสิ้น

10. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์. 038-248-000 ต่อ 8203

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index> / E-mail : journal.mcu.soc@gmail.com

1) อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ 2) นายกรกรต ชำบัณจิต

11. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกรวบรวมปีละ 4 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

12. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิจัย

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) (18 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ (17 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 1) * ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 2) ** ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย,3) *** (16 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ 1), ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,2) ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,3) (16 pt)

บทคัดย่อ (16 pt)

.....ความยาวไม่เกิน 500 ตัวอักษร. (16 pt)

คำสำคัญ :

ABSTRACT (16 pt)

Keywords:. (16 pt).....

1. บทนำ (18 pt)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

2.1 (16 pt).....

2.2 (16 pt).....

2.3 (16 pt).....

* หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

*** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

3. วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....

.....

4. สรุปผลการวิจัย (18 pt)

- 4.1 (16 pt).....
- 4.2 (16 pt).....
- 4.3 (16 pt).....

5. อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะ (18 pt)

- 6.1
- 6.2
- 6.3

References (ภาษาอังกฤษ) (18 pt)

.....

.....

.....

ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิชาการ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) (18 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ (17 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 1) * ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 2) ** ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย,3) *** (16 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ 1), ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,2) ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,3) (16 pt)

บทคัดย่อ (16 pt)

.....ความยาวไม่เกิน 500 ตัวอักษร. (16 pt)

.....

คำสำคัญ :

ABSTRACT (16 pt)

.....

.....

Keywords:. (16 pt).....

1. บทนำ (18 pt)

.....

.....

2. หัวข้อหลัก (01) (18 pt)

.....

.....

* หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

*** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

3. หัวข้อหลัก (02) (18 pt)

.....

.....

4. หัวข้อหลักอื่นๆ (03) (18 pt)

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะ (18 pt)

- 5.1 (16 pt).....
- 5.2 (16 pt).....
- 5.3 . (16 pt).....

References (ภาษาอังกฤษ) (18 pt)

.....

.....

.....

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

.....

.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้าชื่อ..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์ E-mail:

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้เขียนขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา..... สาขาวิชา..... จาก (ชื่อสถาบัน).....

ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนวิทยจาก

เมื่อคณะกรรมการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย ✓)

() เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

() บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน

() บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

() บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก ๕,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนวิทย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกรรมการถือว่าดีที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

ใบสมัครสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบณัติการ/เรียน

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E - Mail.....

เบอร์โทรศัพท์.....โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี ๑,๐๐๐ บาท (จำนวน ๔ เล่ม)

() เล่มละ ๒๕๐ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคมเช็คในนาม.....

โปรดนำส่งวารสาร วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน

☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

ลงชื่อ.....

()

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ..... เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ลงบัญชีแล้ว.....